6a.
20. M

117

LECTVRA ABSOLVTISSIMA SVPER FORMALITATIBVS SCOTI, ERVDITISSIMI

P. F. Ioannis Vallonis Ordinis minorum regularis Obſeruantiæ prouinciæ Apuliæ, Lectoris generalis in Conuentu Neapolitano.

In multis ampliata necnon in præſtantiorem ſtilum ordinémque digeſta, vnà cum Textu Syrecti, ſtudio & induſtria F. Ioannis de Barraud Burdegalenſis eiuſdem inſtituti, ſtudentis Theologi.

In hoc volumine vniuerſa Scoti de formalitatibus doctrina, Ariſtotelis auctoritatibus & rationibus firmatur & ſtabilitur: cum Indice copioſiſſimo.

BIBL. SS. IO. & PA. DE URB.

PARISIIS,
Apud Guillielmum Bichonium, via Iacobæa
M.D.LXXXV.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ex libris Receptus SS. Joannis, et Pauli de Urbe

12. 2. b. 26

Privilegii summa.

Henrici III. Francorum & Poloniæ Regis Chriſtianiſſimi Priuilegio ſancitum eſt, ne quis Typographus imprimere, neu quis Bibliopola diuendere audeat ante decennium, *Lecturam abſolutiſſimam ſuper formalitatibus Scoti F. Joannis Vallonis minoritæ, in multis ampliatam, & ornatã ſtudio F. Ioãnis de Barraud eiuſdem inſtituti, ſtudentis Theologi*, præter Guillielmum Bichonium in alma Pariſienſi Academia Bibliopolam. Qui ſecus fecerit, pœna in ſanctione æſtimata mulctabitur: vt fuſius regio diplomate continetur. Datum Pariſiis die 13. Octobris 1584.

Ex conſilio

Pouſſemote.

REVERENDISSIMO ET VIGILANTISSIMO PATRI,

F. Franciſco Gonſaguæ totius ordinis fratrum minorum de obſeruantia, Generali digniſſimo.

EXIMIA & commendabilis omnibus ferè ſeculis fuit conſuetudo, reuerendiſſime & ſplendidiſſime pater, vt ſi quos fœtus optima hominum de litteris benè meritorum ingenia parturiſſent, ac in vulgus & lucem edidiſſent: ij aut deorum ædibus & aris appenderentur, aut præſtantiſſimis principibus, aliíſque clariſſimis ac lucidiſſimis virtutibus dotatis

& præditis deuouerentur, cuius rei non ſolum nobis recens noſtrum ſeculum quod denſiſſima doctiſsimorum virorũ vt rutilantium gemmarum corona micat: ampliſsima exhibet teſtimonia, ſed remotiora etiam tempora hoc idem clariſſimè conuincunt & teſtantur. Quod multis & ad amuſſim recitatis exemplis fulcire coufirmareq́ue ſuperuacaneum apparet, cùm cuicúnque illud ſole ipſo apertius & euidentius ſit. Hinc eſt quod cùm doctiſsima Commentaria Eruditiſsimi Vallonis ſuper formalitates Scoti in Galliis hactenus nuſquam viſa, eſſem luci & publico daturus: illa meáſque vt vt ſunt lucubrationes tibi, Patri meo colẽdiſsimo in perpetuæ meæ in te & amicitiæ & obſeruantiæ theſſeram offerre volui. Nihil enim mihi fælicius nil beatius contingere poterat, quàm vt ſeſe mihi calua daret occaſio, quô aliquam grati deuotique animi ſignificationem

poſſem eructare: qua omni cum humilitate abiectionéque me tuum obſequentiſsimum filium & chariſſimum alumnum oſtenderem. Nulli etiam honeſtius & iuſtius hoc dicari poterat, quàm tibi viro exquiſita ſcientia ampliſsimiſque virtutibus vt lucentibus lapillis ſtipato & exornato, totiúſque tam longè latéque patentis ſodalitij noſtri digniſſimo & accuratiſſimo Generali. Ad quod peragendum etſi multæ me pellexerint, attraxerintque occaſiones, hæ potiſsimũ calcar addiderunt, quòd tibi illorum conatus & molitiones deberi videntur, qui ſub protectrice tua tutelaríque dextra, animum mentémque bonis & moribus & litteris excolendum tradiderunt: Effectus enim quóſque ſuos vltimos fines ſortitos eſſe narrant in Scholis philoſophi, cum cauſis ſuis efficientibus iunguntur & copulantur. Tum quod magnum & inexpiabile facinus perpetrare mihi vi-

debar ſi egregium iſtud opus ab ortu ſuo Illuſtriſſimæ Domui tuæ ſacratum, aliis dicaſſem. Dum enim vitalem carperet auram ſubtilis noſter Vallo ſtudioſiſſimo principi Herculi Gonſagũe Cardinali mantuano perpetuo voto obtulit. Eapropter cùm quæ iuſta ſunt, executioni ſint quàm iuſtè demandanda aliis: honeſte & conditè Scoticum iſtud opus deuouere neque debebam neque valebam. Excipito igitur integerrime vir & ampliſsime Pater, alacri animo vultúque ſereno vigiliarum laborûmque meorum munuſculum nomini tuo ſplendidiſsimo conſecratum: quod ſi feceris nõ ſolum exuberans & ſupereffluens præmium reddes, ſed ſi deus me ſanum ſoſpitémque ſeruauerit ad maiora, Seraphicóque ordini noſtro commodiora animũ adiicies. Valeat tua reuerendiſsima paternitas, Ex cœnobio Minoritano-

rum Pariſienſium die 8. *ſeptembris, Diuæ virginis partui ſacra, anno ſalutis.* 1584.

Tibi addictiſsimus & obſequentiſsimus filius.

F. Ioannes de Barraud,

Burdegalenſis.

CARMEN IN COMMENDA-tionem huius operis.

NOn Aegyptiacam dat codex iſte magiam,
Nec docet aſtrigeri praſcia ſigna poli:
Scita nec Auguſti tradit ciuilia iuris,
Nec tenet Archiatri tuta ſtatuta dei:
Certa nec exculti tractat præcepta leporis,
Nec diſſertandi continet artis opus.
Geſta nec indomiti bellacia narrat Achillis,
Nec monet Aſcræi rura colenda ſenis:
Italiæ appulſum profugum nec cantat Iûlum,
Turpe nec obſcæni carmen amoris habet:
Diuina argutæ perſtringit acumina mentis,
Elogiis magni nobilitata Sophi:
Dum ſit Ariſtoteles ſapientis nomine magni
Dignus, & arguti ſit Scotus ingenij:
Tantorum, ſed nulla foret doctrina virorum
Ni par eſſet eis ſubdita materies.
Aurea nam Sophiæ ſubſunt oracula ſacra,
Atque meta hîc phyſices dogmata celſa latent.
Quæ variis olim commentis Italus auxit,
At tenebroſa ſuis reddidit aucta notis.
Hæc dum mente acri, Gallúſque exhaurit ocellis
Franciſcana auidis relligione ſacer.
(Fauſta ſuis quem ſi longæuum fata relinquant,
Alter Ariſtoteles, & Scotus alter erit.)
Nomine Barraudus cenſura digna putauit.
Addita, ſplendori cætera danda ſuo.
Ergo laboriferis animi dedit otia curis,
Et duris oculos credidit excubiis:

Addidit inuentis, eadem correxit, ademit:
Scriptáque donauit lumine cuncta ſuo.
Sic ſtudiis arguta ſuis quæſita reſoluit,
Vt iam perfectum ſit tibi lector opus.
Si melius feciſſe putes, occaſio præſto eſt:
Vis, oſtende, tui quanta ſit ingenij.
At ſi doctrina, fueris & viribus impar,
Non petat hunc ſtolidis inuida lingua probris.
Diſce prius, ſtudióque faue, nec parce labori:
Tunc operis prudens arbiter huius eris.
Si ſis par index totum percurre libellum,
Vt ſummis dignum laudibus eſſe probes.

N. Galatheau Burdegalenſis.

Sperans laboro.

IN HVIVS OPERIS ET autoris commendationem F. Iacobi Rogerij Franciſcani Aquitanici, Carmen. ad Chariſſimum ſocium F.I. De Barraud.

HActenus eximium quem liuida tempora nobis
Celarunt librum: gens & auara nimis
Italica ante ſibi multis ſeruauit ab annis,
Hunc, Barraude, tibi Gallia noſtra, dicat.
Valloni certè primi debentur honores,
Iſta eius quòd ſint ſcripta labore prius.
Sed minor haud ipſi defferri gratia debet,
Cuius nunc ſtudiis hęc mage grata legis.
Non donauit enim paruo iam nata decore,
Sic eſt ingenio praditus ille grauis:
Huic igitur lector prudens incumbe libello:
Authorique faue, gratus & eſto. vale.

Milito expectans.

F. ÆGIDII VIALIS CRESCENTINI ad integerrimum Contubernalem & amicum ſuum F. Ioannem de Barraud.

ITaliæ iam multa viris per ſecla remotæ
Abſconſus Gallis iſte libellus erat.
(Paret vbi egregium Scoti ſolertis acumen
Et ſubtile patet protinus ingenium.)
Quem Vallo obſcurè doctor nimis Italus augens
Additamenta ſuo iunxerat arbitrio.
At fuit Heſperiis poſtquam ſuſceptus ab oris
Huncq́, ſuo tenuit Gallia noſtra ſinu,
Vallonis Barraude acri commenta labore
Corrigeres, ſidei res data tota tuæ eſt.
Me tibi, gaudentem, nec ſpes decepit amicum
Votis reſpondit nam tua cura meis.
Gallica nunc ergo Scoti tractabit acuti
Progenies luci reddita ſcripta ſuæ.
Sed Barraude tuis ſoluenda eſt gratia curis
Tradenda eſt ſoli gloria tota tibi.

BENEVOLO ET STVDIOSO LECTORI.

S. P.

MIRVM forſan tibi videbitur (erudite lector) quòd poſt tantos tanquam pręclaros & peregregios viros qui ſubtilem & quaſi cælicam Scoti doctrinam, ſubtiliſſimis & doctiſſimis ſuis ingenijs apertam & omnibus patentem fecerunt: vltimus inueniar qui omnibus ſuis numeris abſolutiſſima Commenta eximij Theologi F. Ioannis Vallonis, Ordinis ſacri Minorum in formalitates acutiſſimi Syrecti, in medium proferam. Cùm in hjs ornandis & ampliandis ſummáque quaſi manu locupletandis, ſolertiſſima virorũ de litteris & religione bene meritorum vt Trombetæ, Brulifeti, du Douet ingenia ſudarint: quibus aliquid addere aut

difficile & perarduũ, aut rarum & veluti quaſi diuinum videri poſſet. Tamen cũ nec omnes omnia poſſint, nec eodẽ luto ſupremus ille cœlorum omnium ęquiſſimus Rector, vniuerſos homines finxerit: haudquaquam mirum debet videri ſi hiſce noſtris ſeculis inueniatur quis tã præſtantis excellentiſque animi (qualis noſter iſte Vallo) qui poſsit ne dicã multa mentis ſuæ perſpicacitate & acumine adinuenire, ſed quæ ab aliis ſubtiliter fuere edita, tenatiori & mordatiori lima emundare & caſtigare. Hęc dixerim, quia cùm amicorum & neceſſariorum beneuolentia ad me perueniſſent hæc eruditiſsimæ Commentationes, quæ multam lucem claritatémque diſciplinæ Scoticæ & peripateticæ allaturæ videbantur: illico animum adieci vt illas pręlo commiterem: Sed cùm multis ſcaterent mendis & erroribus, quibus ſi perpurgatæ fuiſſent, limpidiores & lucidiores ſuæ præſtantiæ radios eiaculari diffunderéque vndequaque poſſent: ſtatim in hoc totus fui vt & terſiora limatioráque facerem, & in multis, ſi quæ deeſſent amplificarem. In hoc ſingulare ſtudium

verſatum eſt vt autoritates Ariſtotelis, quibus vniuerſa ferè Scoti noſtri theoria fulcitur & ſtabilitur iuxta veritatem textuum proferrentur: idem enitendum in illisScoti quæ vt plurimum ex ignorantia Typographi falſò adducebantur. Et quia maior pars Commẽtationũ huiuſmodi ex Marginalibus quibuſdam gloſſulis Mauricii interpretatis erant compacta & coagulata, tanta quidem indiſpoſitione(meo iudicio) vt vi x euolui & perluſtari cũ delectatione & gratia poſſent: curaui qua potui induſtria,vt illæ reſectis quæ ſuperflua & repetita videbantur in præſtantiorem & commodiorẽ ſtilum adunarentur. Deinde quia perneceſſarium videbatur textũ Syrecti adiungere (cùm ſit hic tractatus, continua quędã Syrecti interpretatio) vt apponeretur ſtudui: & proportione habita ad commenta in diuerſos Textus ſum partitus. Quæ omnia peregi vt paratior & amplior tibi eſſet ſemita ad Scotum, talis enim finis ob oculos meos continuè obuerſabatur Eapropter ne te diuti⁹ hic detineam, quàm maximè velim te exoratũ,

vt hanc noſtram oppellam gratis aſpe-
ctibus benignísque manibus ſuſcipias.
Quod ſi peregeris, noſtrum qualem-
cunque compenſabis laborem, & ad
maiora aggredienda animum dabis.
Bene vale.

COMMENTA VALLONIS IN FORMALITATES SCOTI.

QVÆSTIO METAPHYSICA.

Num illa quæ diſtinguntur formaliter: diſtinguantur etiam realiter.

CIRCA formalitates doctoris ſubtilis Scoti: maxima eſt cõcertatio inter Thomiſtas, & doctoris ſubtilis ſectatores: quæ in hoc potiſſimum conſiſtit, vt reſolutam hanc habeant quęſtionẽ qua quęritur. Vtrum illa quæ diſtinguntur formaliter, diſtinguantur etiam realiter.

Declaraturus Formalitates Scoti, primùm explanabo titulũ quæſtionis, & quia ponuntur hîc tres termini, quorũ vnus eſt formalitas, ſecundus diſtinctio, tertius eſt realitas, cùm in quęſtione dicatur: vtrùm illa quæ diſtinguũtur formaliter diſtinguantur realiter? Primus igitur terminus eſt formalitas, & de hoc dico,

quòd formalitas quantum ad propoſitum noſtrum facit, eſt ratio conceptibilis ex natura rei, & ſic omnis ratio, ſub qua tu concipis aliquid ex natura rei eſt formalitas. Vnde ſi concipis ſortem in quantum eſt homo, vel ſubſtantia, homo & ſubſtantia, ſunt formalitates, & ita formalitas dicta eſt à forma, quæ idem eſt, quod actus, & omne quod intelligitur, eſt ratio & actus. Hinc eſt, quòd Ariſtoteles, formam, rationem & actum appellat. 2. Phyſicorum, textu comm. 28. cap.3. & 5. Meta. tex. comm. 2. & ab Auerroe. 2. de Anima comm. 6. formare per intellectum intelligere dicitur, ergo ratio obiectiualis ſub qua intelligitur aliquid, meritò formalitas dicitur. Aliam deſcriptionem formalitatis, adducit Franciſcus Meronis, in ſuis formalitatibus: ipſam definiens hoc pacto. Formalitas nil aliud eſt, niſi quidditas vniuſcuiuſque rei, ſiue ſit definibilis ſiue non: quod vltimum dicat: propter tranſcendentia, quæ verè formalitates nuncupari poſſunt.

Vel aliter clariùs formalitas vocatur illud quo aliquid eſt extra nihil, vt materia prima, voluntas, intellectus, & ſic de omnibus aliis: & vt omnia perſtringam, & commodatiſſimo exemplo me explicẽ: formalitas eſt ſicuti eſt ens, & ſuę paſſiones, vt Bonum verum, vnum modi intrinſeci, genera generaliſſima, ſubalterna, ſpecies, ſpecialiſsimæ, indiuidua, differentiæ vltimæ & intermediæ, paſſiones

reponibilium in prædicamento, & cuncta quæ ſunt in diuinis:omnia.enim.hæc formalitates appellantur ſi pro materiali accipiūtur,vt ecce exēplum,ſortes eſt ens:ens eſt formalitas, quia omnibus alijs circumſcriptis poteſt aprehēdi & concipi intellectu noſtro, per quā ſortes eſt extra nihil: ſi pro materiali accipiantur ſortes eſt bonū,bonum eſt formalitas, & ſimiliter verū,per quod ſortes eſt extra nihil. Et ſi quæras quot formalitates poſſūt eſſe in vna re? dico, quòd infinitæ, vt ſortes eſt ens, corpus animatū, corpus currit, nauigat mare liguſticum,legit,ſedet, eſt Romæ;eſt in hac hora, & ſic de omnibus aliis.

SEcundus terminus declarandus eſt diſtinctio, ideò quæro quid ſit diſtinctio, quid diuiſio, & quid, non identitas: & dicimus, quòd iſta tria, videlicet diuiſio, diſtinctio, non identitas ſe habent ſicut magis commune & minùs commune. Vnde omnis diuiſio eſt diſtinctio, & non è contra, & omnis diſtinctio eſt non identitas, & non è contra. nam diuiſio eſt inter partes materiales quantas, aut inter partes entitatiuas non quantas: primo modo diuiditur vna pars ligni ab alia: ſecundo modo diuiduntur partes entitatiuæ materiæ. nam ſi materia ſecluderetur à quantitate, & à qualibet alia forma ſiue accidentali, ſiue ſubſtantiali vt poſſe fieri docet Scotus in.2.diſt.12.q.2. adhuc diuideretur in partes entitatiuas, & integrantes vt meditatur Tert. *Diſtinctio. Diuiſio non Identitas.*

in 2.de auditu phyſico q. 7. & partē extra partem haberet.omnia igitur illa,quæ diuiduntur diſtinguntur neceſſariò, & non è contra.multa enim diſtinguntur, quæ non diuiduntur: vt duo Angeli, videlicet Michaël, & Gabriel, diſtinguntur, & non diuiduntur. potentiæ animæ vt intellectus & voluntas, diſtinguntur, & tamen non diuiduntur. & diſtinctio eſt inter partes habentes actum poſitiuum, & in rerum natura exiſtētes:diuiſio verò inter partes quantitatiuas, aut entitatiuas. ſimiliter omnis diſtinctio eſt non identitas, & non è contra: nam diſtinctio debet habere ambo extrema poſitiua, non indentitas verò vnum ſolùm poſitiuum:vt Franciſcus, non eſt idem chymeræ,lux non eſt eadem tenebræ:habitus non eſt idem priuationi formaliter acceptæ, licet ſit idem negatiuè id eſt nō aliud ab illo: patet igitur quomodo accipitur iſte terminus in titulo quæſtionis,ſcilicet diſtinguntur.

Tertius terminus eſt realitas, & pro hoc nota quòd iſte terminus venit à re:res autem venit à ratus, rata, ratum: quod eſt firmus, firma, firmum, & res trifariam ſumitur & iſti modi accipiendi rem ſe habent per ordinem, ſcilicet res ſubſiſtentiæ, exiſtentiæ, & eſſentiæ, vnde res ſubſiſtentiæ, ſiue ſubſiſtens eſt illud,quod eſt in communicabile, vt quo, & vt quod:&quia in communicabile eſt priuatiuum ſeu magis negatio:& priuatio intelligitur per habitum, & Ariſtoteles.3.de Anima

tex.comm.25.& idem habet cōmen. in eodem loco, hinc eſt, quòd erit primò videndum quid eſt communicabile, vt quod, & vt quo: vnde communicabile vt quod eſt illud, quod de pluribus prædicatur, vt ſunt vniuerſalia, ſubſtantiæ ſecundę, vt homo & animal: & breuiter omnia ſuperiora reſpectu ſuorum inferiorum: quibus illis eſſe communicant, dicuntur communicabilia vt quod: quia verò ſubſtantię primæ ſiue ſingularia non prædicantur de pluribus, per oppoſitum ſunt incommunicabiles vt quod: ſicuti eſt Cicero, & Plato. Nullum enim ſingulare eſt communicabile vt quod: niſi ſit illimitatum: vt eſſentia diuina vt ſubtiliter docet Sco. in 3. d. 1. q. 1. Communicabile verò vt quo eſt illud, quo aliquid eſt tale, vt forma tam ſubſtantialis quàm accidentalis, eſt illa, qua aliquid eſt tale, vel ſubſtantialiter, vel accidentaliter. vnde Ariſt. 1. Phyſic. tex. comm 27. forma tant ſubſtantialis quàm accidentalis eſt ratio eſſendi illius, cui communicatur, vel quò ad eſſe ſimpliciter, vel quò ad eſſe ſecundùm quid: ſuppoſitum igitur exiſtens in natura ſubſtantiali, ſiue ſit limitatum, vt ſuppoſita in predicaméto ſubſtantiæ, ſiue in natura illimitata, ſicut ſunt ſuppoſita in eſſentia diuina, dicuntur res ſubſiſtentes, quæ de pluribus prædicari nō poſſunt: nec ſunt ratio eſſendi alicui in aliquo eſſe, cùm habeant vltimatam actualitatem, non ordinabilem ad vlteriorē actum: ideò talia ſuppoſita ſimiliter ſunt incōmuni-

De cōmunicabili vt quo: & quod vide Sco. in 7. diſt. pri. q. vnica. De in cōmunicabili verò in 3. diſt. 1. q. pri. & in quolibet q. 9.

Differētia inter naturā diuinam, & humanā hæc eſt, quia natura humana eſt limitata, natura autē diuina eſt ilimitata: & ideo licet ſit communicata tribus perſonis nō tamē ſunt plures naturæ ſed vna & eadē natura

in patre & filio, & ſpiritu ſancto, eadem eſſentialiter & realiter cũ illis omnibus.

cabilia, vt quo: ex quo patet quòd ſuppoſita dupliciter ſunt incommunicabilia:& vt quod, quia non prædicantur de pluribus, & vt quo, quia non ſunt ratio eſſendi alicui, ſubſtantialiter, vel accidentaliter.

Res ſubſiſtẽs quid ſit.

Quæ ſit res ſubſiſtens vide Trõbetã, quam diffinitionem excepit à Sco. in q.9. quolibet & hæc res ſubſiſtens eſt ens per ſe habens, vltimã actualitatem non ordinabilem, ad vlteriorẽ actũ.

Vel clariùs res ſubſiſtens eſt, quæ eſt in vltima actualitate, & non ordinatur ad vlteriorem formam ſubſtantialem: nec eſt ratio eſſendi alicui: & notanter dico ſubſtantialem & non accidentalem,quia primæ ſubſtantiæ & ſi ſint in vltima actualitate ſubſtantiali, & non poſſint actuari per aliam formam ſubſtantialem, bene tamen poſſunt ordinari ad formam accidentalem: quia poſſunt recipere accidentia.& notãter dico:nec eſt ratio eſſendi alicui.nam hæc albedo,licet ſit in vltima actualitate, tamen eſt ratio eſſendi alicui accidentaliter, quia ſortes hac albedine eſt albus. vnde ſequitur,quod albedo non eſt res ſubſiſtens: quia alicui ſubſtantiæ dat eſſe ſecũdum quid. ſimiliter tam materia quàm forma, cùm ſint rationes & cauſæ eſſendi compoſito, non ſunt res ſubſiſtentes: cùm vtraque pars ſit propter compoſitũ.vnde Commen. 2.de Anima. 37.cõ.anima& corpus ſunt propter animatum Aliam verò definitionem huic pene ſimilem adducit.Poſt Scotũ in Quotl. q. 9.Trombeta, quam non pigebit hîc apponere,res ſubſiſtens eſt per ſe ens habens vltimam actualitatẽ ſubſtantialem non ordinabilem ad vlteriorem actum,neque eſt alteri cauſa eſſendi.

Secundò eſt res exiſtens:& iſta eſt vniuerſalior quàm ſubſiſtens. & eſt illa, qua aliquid habet eſſe,extra cauſam & intellectum. vt ſortes,poſtquàm eſt productus:& hoc eſt eſſe entitatiuum,quod habet materia prima, quæ eſt extra cauſam & intellectum, vt tenet Sco. 12.d.2. q.prima: & non ſubſiſtit, vt diximus: reſtat quod tãtùm exiſtit:& dicimus, quòd res exiſtens in prædicamento quolibet reperitur: vt aſſerit Trombeta,in principio ſuorum ſcoliorum,ſed non vt exiſtens eſt: quia prædicamentum abſtrahit ab exiſtẽtia& ſingularibus: & illa, quæ in prædicamento ponuntur, conſiderantur vt habent eſſe cognitum:vt declarabitur in tertio articulo partiali ſecundi principalis:& ſic patet, quòd in plus ſe habet res exiſtens,quàm ſubſiſtens. nam exiſtens eſt in quolibet prædicamento,ſubſiſtens vero tãtum in prædicamento ſubſtantiæ. *Exiſtẽs quid.* *In plus ſe habet res exiſtens, quàm ſubſiſtens.*

Vltimò eſt res eſſentiæ, quæ eſt ipſamet eſſentia: quæ aut eſt in ſingulari exiſtente, aut eſt in intellectu. vt in illo relucet obiectũ per ſpeciem intelligibilem:& notanter dico in ſingulari exiſtente: quia ſecundùm Sco.ſecundo ſen. diſt. prima.q.ſecunda, nunquàm eſſe eſſentiæ ſeparatur ab exiſtentia realiter: & idem habet in primo dum inuehitur in Henricum Gandenſem, qui volebat creaturas inquantum à diuina mente cognoſcebantur: ab æterno habuiſſe eſſe verum & reale:diſt. 36. ſed contra iſtam determinationem poſſet ob- *Res eſſentiæ quid.* *Eſſe eſſentiæ non ſeparatur ab exiſtentia realiter: vide Sco.diſt.36. primi.*

lici. Scotus dicit quod eſſentia non ſeparatur ab exiſtentia, ſed roſa in hyeme habet eſſe eſſentiæ & tamen non exiſtit: ergo pars illa Scoti videtur falſa. Reſpondeo & dico quòd eſſe reale eſſentiæ realiter exiſtens, non ſeparatur ab exiſtentia, ſed eſſe eſſentiæ cognitum, quod habet roſa in hyeme, quod quidem non exiſtit in roſa, ſed in intellectu: bene ſeparatur, ab exiſtentia, ex quo ſequitur, quòd omne exiſtens eſt res eſſentiæ, & iſta tria ſe habēt per ordinē. nam ſubſiſtens eſt exiſtens, & non ē contra: exiſtens eſt res eſſentiæ & non ē cōtra, & ſic patet declaratio terminorū poſitorū in quæſtione.

Sed vt ampliori hauſtu ex limpidiſſimis ſubtilis Scoti fontibus, huiuſce ſcientiæ profundum poſſimus deguſtare: opere pretium erit, hic nonnullas mouere quæſtiunculas: vt his ſolutis, addiſcentis animus ad nobiliora & abſtruſiora, quæ in hoc volumine ſcoticè tractantur adducatur. Primum ergo ſuppoſito, quod omnis quęſtio, vt eruditè docet Philoſophorum omnium facilè princeps Ariſtoteles 7. Metaph. tex. com. 59. vnum præſupponit & aliud quærit: ſupponit enim primò, quod dentur formalitates, & quidditates, & eſſentiæ diſtinctè conceptibiles. ſecundò quod dentur res ſubſiſtentiæ & exiſtentiæ. quærit autem, num iſta talia quæ formalitates ſunt, & ſecundum modum formalitatum diſtinguntur: diſtinguantur ſicut res & res exiſtentiæ, vel ſubſiſtentiæ & ſic realiter? Quæro ergo imprimis

ad quid mouetur iſta quæſtio principalis quæ per totũ huiuſce voluminis corpus reſoluitur? Ad hoc dico, quòd talis quæſtio mota fuit propter illos, qui dixerunt eſſe tantum duas diſtinctiones. vnam per intellectum, quæ rationis vocatur: aliam non per intellectum, quæ realis dicitur, & non poſuerunt mediam diſtinctionem inter has duas, negantes diſtinctionem formalem, & alias, quæ infra ponentur, ideò auctor vult probare quòd datur in re diſtinctio formalis, & ex conſequenti poſteà & minùs principaliter ponet alias diſtinctiones, vltra illas duas poſitas à via communi, & quòd illa, quæ ſunt diſtincta per formalitates, non ſunt diſtincta realiter, propriè & ſtrictè ſumendo diſtinctionem realem, propter hoc igitur mota fuit quæſtio. Qui omnes tam D. Thomæ aſſeclæ, quam Epidiani & Nominales, mihi quamplurimum à vero alieni & exules videntur: & incidunt indubiè in Carybdin, in quam Ariſtoteles lib. Phyſicorum, adducit Parmenidem & Meliſſum. hi dum aſſererent, omnia vnum ens eſſe, coacti fuerunt poſtea negare equum eſſe diſtinctum ab albedine, & multa alia incõuenientia poſuerunt. cõtra quos arguit Ari. primo phy. ſupponens primò, quòd principium maximè proprium, ad diſputandum contra Parmenidem & Meliſſum eſt, quia ens dicitur multipliciter, hoc ſuppoſito arguit ſic. illi qui dicunt omnia eſſe vnũ ens aut dicunt omnia eſſe ſubſtãtiam tantùm,

Opinio Parmenidis & Meliſſi.

aut quantitatem,aut qualitatem, aut ſubſtantiam cum qualitate & quantitate,ſi dicunt omnia eſſe vnum id eſt ſubſtantiam tantùm:aut dicunt omnia eſſe equum vel hominem, vel aliquod aliud animal.&ſic iſti ſi dicerēt omnia eſſe equum, negarent diſtinctionem entium ſecundum exiſtentiam,nam ſortes exiſtit, & hæc albedo exiſtit,& ſi omnia ſunt tātum homo, tunc ſortes & hæc albedo non eſſent diſtincta realiter. & ſic negando iſta eſſe diſtincta realiter. coguntur negare diſtinctionem entium ſecundùm exiſtentiam. Nec poſſent dicere antiqui,quòd omnia ſunt vnum, & hoc erit quantitas tantùm, quia tunc aut erit hoc quantum, aut hoc magnum,ſicut dicit Philoſophus,aut qualitas tantùm, quia tunc erit aut hoc album,aut hoc nigrum & iſta impoſſibilia ſunt quia tunc eſſent accidentia ſine ſubſtantia, & ponendo quòd omnia ſunt aut hoc album,aut hoc nigrum negarent diſtinctionē entium ſecundùm exiſtentiam, quod eſt propoſitum noſtrum. Similiter contingit iſtis,qui tantùm ponunt diſtinctionem rationis & realem & negāt formalem, coacti ſunt dicere, quòd ſapientia & eſſentia diuina ſunt omnino eædē & non ſunt diſtincta niſi per intellectum, ſimiliter ſpiratio actiua & paternitas eædem omnino erūt: idem oportet dicere de actione paſſione quòd omnino erunt indiſtincta, & ſi diſtinguntur, per intellectū ſolùm erunt diſtincta,quæ omnia falſa ſunt, vt probabitur.

Agitari etiã hæc queſtio poteſt, num author dum loquitur de diſtinctione, & non identitate: loquatur propriè vel largè, id eſt, num loquatur de diſtinctione propriè dicta: quæ requirit extrema poſitiua, vel de diſtinctione cõmuni, quorum vnum extremorum eſt poſitiuum, aliud verò non: ſicuti eſt inter ſortem qui actu eſt, & Antichriſtum qui actu non eſt. Reſpondeo quod propriè loquitur de diſtinctione reali, quæ eſt inter duo poſitiua, ſiue corporalia ſiue incorporalia ſint. Notandum interim quod à propoſito nequaquam alienũ videtur, huiuſmodi diſtinctionem propriè acceptam & identitatem ei oppoſitam, poſſe accipi duobus modis. primo ſtrictè, & ſic ſunt ſolius ſubſtantię: ideſt diſtinctio ſiue diuerſitas & identitas ſtrictè accepta ſolùm in prędicamento ſubſtantiæ ſunt, vel extenſiuè vt ſunt omnis entis ſub diſiunctione: ideſt ſed extenſiuè & largè loquendo diſtinctio & identitas ſunt omnis entis & in quolibet prædicamẽto: & etiam in diuinis, ſub diſiunctione: hoc eſt, quia omne ens eſt idem vel diuerſum: vt tenet Scotus 19. primi & 6. diſt. quarti, & quinto Meta. & quòd detur identitas & diſtinctio ſtrictè ſumpta declaro ſic: Ari. 5. meth. t. c. 10. ponit tres relationes fundatas ſuper vnum, ſcilicet idem ſimile, & æquale, & loquẽdo de iſtis ſtrictè, dico quòd approprientur diuerſis generibus, vt identitas & diſtinctio ſubſtãtiæ, æqualitas vel inæqualitas quantitati: ſimilitudo vel

diſſimilitudo qualitati, & ita fortè propriè & ſtrictè loquẽdo poſſent aliæ relationes fundari ſuper res aliorum prædicamentorum: ſicut proportionalitas ſuper relationem ſiue ſimilitudinem duarum proportionum: & hoc videtur Auicen. dicere ſaltem de his tribus communibus, quas expreſſè ponit Philoſophus. Tamen fundamentum remotum iſtarũ relationum eſt res illius generis: putà fundamentum æqualitatis eſt res de genere quantitatis: fundamentum ſimilitudinis eſt res de genere qualitatis, fundamentum identitatis eſt res de genere ſubſtantiæ. Proximum tamen fundamentum vel ratio proxima fundandi eſt vnitas talis rei: quia ſuper rem talis generis ſubſtantiæ fundatur diſtinctio & identitas: & ſic de aliis duabus vnitatibus dicas. patet igitur qualiter ſtrictè loquendo de identitate, & diſtinctione, quòd fundantur in prædicamento ſubſtantiæ.

Quod ſit fundamẽtum remotum relationum.

Secundò declaro (loquendo extẽſiuè) de idẽtitate & diſtinctione, quòd fundantur in diuinis & in quolibet genere. nam quodcunque ens eſt in ſe quid, & habet aliquẽ gradũ determinatum in entibus. & ſecundùm hoc ſicut poteſt tripliciter conſiderari quodcunque ens, ita etiam ſuper ipſum poteſt fundari triplex relatio communiter ſumpta: quia identitas ſuper quodcunque ens in quantùm eſt quid & æqualitas vel inæqualitas ſuper quodcunque ens in quantùm habet magnitudinem

aliquam perfectionis : & quę dicitur quantitas virtutis, de qua Auguſt. ſexto de tri. cap. ſeptimo, quod in his, quæ non magna mole ſunt, idem eſt melius quod maius : ſimilitudo autem vel diſſimilitudo poteſt fundari ſuper quodcunque ens inquantùm eſt quale. & de hoc modo qualitatis loquitur Ariſt. 5. Meta. quòd vnus modus qualitatis eſt differentia ſubſtantiæ, ideſt differentia eſſentialis, & hoc modo indiuidua eiuſdem ſpeciei ſunt eſſentialiter ſimilia: inquantùm habẽt eandem differentiam ſpecificam, quæ eſt qualitas eſſentialis ipſorum: & ſic communiter & non ſtrictè accipiendo iſtas relationes, dicit Philoſ. 10. Meta. tex. commen. 12. quòd omne ens omni enti comparatum eſt idem vel diuerſum. ſicut igitur fundamentum identitatis, æqualitatis, & ſimilitudinis hoc modo communiter ſumptum eſt ens in communi comparatum ad quodcũque ens in communi, ita illæ relationes ſimiliter ſunt tranſcendentes diuidentes ens in communi: ſicut diuiditur in neceſſarium & poſſibile : & ita tale ens in communi diuiditur in identitatem & diſtinctionem ſiue diuerſitatem. patet igitur qualiter identitas & diſtinctio poteſt ſumi ſtrictè & extenſiuè. Hic denuò poſſet moueri ſcrupulus, num ſicut multarum ſpecierum ſingularia, à quatuor cauſis cauſantur: ſic hæc formalitatũ ſcientia, à quatuor cauſis gignatur, & producatur. Reſpondetur quod propriè loquendo

Auguſt. 6. de Trinit. cap. 7.

Quatuor cauſæ huius tractatus.

Scientiá eſt qualitas Animæ & accidēs ſpirituale & ideo non habet materiā: & formā: vide Tartaretū in principio ſummularū.

ſcientia non habet cauſam materialem & formalem: ſed tantùm duas, ſcilicet efficientem & finalem: quia ſcientia eſt qualitas animæ & accidens ſpirituale, & nullum accidens habet materiā & formam: & ſi quæras quæ eſt cauſa efficiens, & quæ finalis, dico quòd cauſa efficiens huius tractatus non eſt niſi intellectus, & ſubiectum huius tractatus: quia huiuſmodi ſcientia ab his duobus cauſatur ſcilicet à potentia et ſubiecto, ſiue obiecto, vel ſaltem à ſpecie intelligibili talis obiecti. Cauſa verò finalis eſt duplex ſcilicet immediata & intrinſeca: & mediata & extrinſeca: immediata & intrinſeca non eſt aliud quàm cognitio ſubiecti, ſed cauſa finalis mediata & extrinſeca: eſt illud ad quod ordinatur perfecta cognitio ſubiecti talis tractatus ſcilicet ad cognoſcendū omnes identitates & diſtinctiones omnium rerum: quæ erunt in mundo. Quod verò dicit Scot. in prologo. q. tertia, quòd cauſa materialis ſcientiæ eſt ſubiectum illus ſcientiæ: & quòd diuiſio ab aliquibus ponitur cauſa formalis, hoc eſt impropriè loqui & communiter. nam ſubiectū habet magis rationem cauſæ efficientis quàm materialis. Cum ab obiecto & potentia pariatur notitia [ſubiectū tamē eius poteſt poni hoc diſiunctū. idē vel diuerſum: vel ens in ordine ad iſta: vel formalitas, vel aliquid huiuſmodi.] Nec te cōturbet quòd idē vel diuerſum eſt cōplexum, & propter hoc non erit ſubiectum, quia ſubiectum, debet eſſe incomplexum,

Quod cauſa materialis ſcientiæ eſt ſubiectum, impropriè loquitur Sco. in. 3. q. prolo.

quia per idem & diuerſum circumloquimur aliquid incomplexum.hoc verò dignum inueſtigatione videtur.Cur potius hîc tractatus inſcribitur formalitates : quàm realitates. Ad hoc dico, quòd diſtinctio realis, quæ poſſet eſſe inter duas res & inter duas realitates, non negatur ab aduerſariis,ſed bene diſtinctio formalis: & quia hîc fit quęſtio & tractatus principaliter ad probandum talem diſtinctionem dari,hinc eſt,quòd vocantur magis formalitates quàm realitates:vel dicuntur formalitates & non realitates à magis communi, quia formalitas eſt magis communis quàm realitas:& denominatio fit à communiori & ſuperabundanti.

Scotiſtæ dicũt quód ens conceptibile ſit ſubiectũ forſan nõ eſſet abre dictum)

Sed nunquid Ariſtoteles cæteríue Philoſophi harum mentionem fecerint? Ad primum dico, quòd Ariſt. vtique mentionem fecit de diſtinctione formali ſcilicet in prædicamentis in cap.de qualitate.In tertio Phyſicorum tex. commen.21.in Ethicis:in quarto Metaphy.tex. cõmen. tertij in quarto To. capitulo primo, cuius auctoritates & formalia verba ſuperfluũ eſt hîc ponere,cùm infra ab aucto.in arguendo ad partem affirmatiuã omnia diſtinctè & clarè ponantur. Ad ſecundum dico, quòd Commẽtator bene ponit hanc diſtinctionem formalẽ in tertio de Cœlo & Mundo commen. 28. vbi dixit,quòd eadem forma elementi mouet & mouetur,& tamen eſt eadem forma : mouet inquantùm forma: mouetur inquantùm ma-

teria. Arguitur ergo ſic, ſi de eadem forma verificantur contradictoria, ergo in eadem fundatur diſtinctio formalis: & iſta formaliter ſcilicet moueri & mouere.

Argumenta pro auctore.

In oppoſitũ arguitur ex quintuplici auctoritate, & primò ex auctoritate logicali ſic, quia dicit Ariſto. in prædicamentis. c. de qualitate, quod idem calor numero qui eſt de prima ſpecie qualitatis, vt eſt diſpoſitio, eſt de tertia vt eſt paſſibilis qualitas. ſed certũ eſt quod idẽ calor vnus numero eſt realiter idem: & tamen facit diuerſas ſpecies, vel ponitur ſub diuerſis ſpeciebus. ergo oportet ponere diuerſas formalitates, per quas facit diuerſas ſpecies, vel per quas reponatur ſub diuerſis ſpeciebus: & ſic cũ idẽtitate rei reali ſtabit, immo neceſſariò oportet ponere diuerſas formalitates. Secundò probatur idẽ auctoritate naturali. Dicit enim Philoſophus tertio phyſicorũ, quod actio & paſſio, cùm idẽ ſignificẽt realiter in numero, habent tamẽ quodquid erat, alterũ & alterũ diſtincta. ſed diſtinctiò per quód quid erat, arguit diſtinctionem formalitatum: ergo cum eadem re eſſentialiter, ſtabit diuerſitas formalitatum.

Tertiò

Tertiò arguitur auctoritate morali. Dicit enim Philoſophus in ethicis, quod virtus & iuſtitia ſunt eædem res,ſed tamen ſunt diſtincta ſecundum rationem quiditatiuam.ſed diſtingui per rationem quiditatiuam eſt diſtingui formaliter: ergo cum identitate reali ſtat pluralitas formalitatum. Iſtæ tres auctoritates cōcludunt contra aduerſarium, licet non concludant contra Scotiſtam, vel contra Maroniſtam. Quartò arguitur auctoritate metaphyſicali. Dicit enim Philoſophus quarto metaphyſi.c. iii. quod ens & vnū ſunt vna natura: & hoc idem dicit.iiii. Topicorum.c.1. Diſtincta verò ratione quiditatiua, & per conſequens ſunt idē realiter & diſtincta formaliter. ergo cum identitate eſſentiæ & eſſentiæ, rei & rei,naturæ & naturæ, ſtabit diſtinctio quiditatiua & formalis.

Et ſi dicatur nō ſoluēdo,ſed proteruiēdo:ſicut conſuerūt, quod Philoſophus capit ibi ens & vnū vt diſtincta ſecundū rationē.i.per intellectū:Cōtra magis diſtīguitur ens ab vno,quā ens ab ente,ſed ens ab ente diſtinguitur per intellectū. ergo oportet quod ſumatur maior diſtin-

ctio ibi quàm diſtinctio ſecundũ intellectũ:& per conſequens ſumetur ratio pro ratione quiditatiua, & non pro ratione intellectus: quæ ratio vel diſtinctio quiditatiua eſt maior quã ratio vel diſtinctio intellectus. Quintò probatur idẽ auctoritate Theologica, quia certum eſt quod eſſentia diuina à ſuppoſito, puta à patre & filio, nõ eſt alia eſſentialiter & realiter: quia ſi hoc, iã eſſet pluralitas rerũ in diuinis, quod eſt hæreticũ: & tamen cõceditur quod ibi eſt diuerſitas formalis. patet quia pater dicitur ad alterũ, ſcilicet ad filiũ, & filius ad patrẽ: & tamen eſſentia non dicitur ad aliud: quia quod ad aliud dicitur ſecũdum beatũ Auguſt. de Trinitate libro ſeptimo. ca. primo, non eſt eſſentia, & debet intelligi formaliter. ergo cum identitate rei ſtabit diſtinctio formalitatum.

IN oppoſitum arguit auctor, quinque rationibus, quibus probat quòd datur diſtinctio formalis, Et prima inter omnes eſt logicalis. & eſt Ariſt. in prædicamentis in capitulo de qualitate. vbi voluit quòd idem calor numero, qui eſt de prima ſpecie qualitatis, poteſt eſſe in tertia. Et tu dicas ampliando quòd erit

in tribus, erit in prima vt eſt diſpoſitio: erit in ſecunda, vt eſt naturalis potentia: mediaante, qua ignis poteſt comburere lignum: & in tertia, in quantum eſt forma immutatiua ſenſus. Et nota, quòd Scot. in 6. diſt. quarti dixit, quòd iſtę non ſunt ſpecies, ſed ſunt modi. nam impoſſibile eſſet, quòd idem numero in diuerſis ſpeciebus ſaltem diſparatis poneretur. Et Ariſt. in capitulo de qualitate, poſtquàm poſuit illas quatuor ſpecies qualitatis dixit, fortè apparebunt alij modi qualitatis ſed qui maximè dicuntur tot ſunt. Ecce illa, quæ appellauerat ſpecies nunc vocat modos: & hoc dixit propter alias acceptiones qualitatis, quas in quinto Metaph. proſequutus eſt tex. commen. 19. Vnde Commen. ibidem non intẽdit hic de ſpeciebus qualitatis & quantitatis ſecũdùm quod ſunt prædicamenta, ſed ſolùmmodò intendit numerare intentiones: quas ſignificant hę dictiones, quantitas & qualitas, in illo commento has ſpecies quandoque genera appellat: Ariſto. in prædicamentis capitulo de qualitate ſecundam & quartam ſpecies genus appellat: & non ſpeciem primam & tertiam ſpeciem vocat, vt innuat quòd ſunt ſpecies & genera: & intelligas ſpecies ſubalternas, & non ſpecialiſſimas: quia tunc eſſet impoſſibile quod idem poſſit eſſe ſpecies & genus. Intelligas etiam quod ſunt genera ſubalterna quia generaliſſima eſſe non poſſunt cùm ſint in or-

Species qualitatis nõ ſunt propriè ſpecies ſed modi, vide Scot. in 4. diſt. 6. q. 10.

dine qualitatis. Sed quid mirum, ſi idem numero calor in diuerſis ſpeciebus eſſe poteſt? cùm eadem res numero poteſt eſſe in diuerſis prædicamētis, vt inquit Boethus in prædicamētis, qui vult, quòd ſortes eſt ſubſtantia quantus pater albus & ſimilia. Et Sco.12.diſt. quarti voluit, quòd inhærentia eſſet in prædicamento ad aliquid & in prædicamento paſſionis. idē teſtatur Ariſt.6.Meta. tex. c. ſecūdi quòd habitus ſcientiarum eſſentialiter abinuicem diſtinguntur ſecundùm diuerſum modum conſiderandi, & tamen dico, quòd idem ſubiectum naturaliter in omnibus tribus ſcientiis, philoſophia, methaphyſica & mathematica poteſt eſſe. vnde commen.2.Phyſicorum. tex.comm. 20. voluit, quòd eadem res à phyſico, & à mathematico cōſiderari poteſt, à phyſico vt habet materiam: à mathematico vt habet trinam dimēſionem, ſed tamen ſecundum diuerſas rationes formales: quia ſicut in phyſicis, genus, animal limitatur & determinatur ad hominem per differentiam eſſentialem: ſic idem ſubiectum ad varias ſcientias contrahitur, ſecundum alias & alias rationes formales. & ſic non eſt inconueniens quòd eadem res numero poſſit conſiderari ſecundum alium & alium modū, quod non eſſet niſi haberet aliā & aliam conceptibilitatem, & diuerſas formalitates.

Secunda ratio, quam ponit auctor eſt phyſica, & vult ex Ariſt. 3. Phy.tex. comm.21.

&c inde, quòd actio & paſſio ſunt idem realiter, tamen habent aliud & aliud quod quid erat eſſe, per quæ intellige aliam & aliam formalitatem. hoc dictum poſſet comprobari per ea, quæ habet Sco. 13. quolibet. vbi voluit, quòd motus, qui eſt forma fluens idem numero poſſit eſſe actio & paſſio: actio vt eſt ab agente, & paſſio vt eſt in paſſo. Sed contra hoc arguitur, quòd actio & paſſio non ſunt idem ſecundum mentem phil. vt tenuit auctor. Et probo ſic Ariſt. 3 phy. tex. comm. 22. voluit quòd doctio & doctrina non ſunt idem neque actio cum paſſione, ſed cui inſunt hæc ſcilicet motui: nam cum motu ſunt idem actio & paſſio, ſed non inter ſe. hæc Ariſtot. Ad hoc reſp. quòd verum eſt, quòd actio & paſſio non ſunt idem, ſcilicet formaliter inter ſe ſicut Ariſt. innuit in eodem textu: quod enim huius in hoc & quod huius ab hoc actum eſſe ratione alterum eſt, ideſt actio, quæ eſt huius in hoc & paſſio, quæ eſt huius ab hoc, actum eſſe ratione alterum eſt, ideſt diſtincta ſunt diſtinctione, quæ eſt diſtinctio formalis. ſunt igitur actio & paſſio formaliter diſtinctæ, & ſunt idem motus, ideſt eſt vnus motus realiter & hoc eſt propoſitum noſtrũ. Quartò arguitur authoritate metaphyſicali. Dicit enim philoſophus 4. metaphyſicæ tex. c. 3. quòd ens & vnum ſunt vna natura. Et hoc idem 4. Topic. cap. 3. diſtincta verò ratione quidditatiua, & per conſequens ſunt eadem

Quod duplices ſũt paßiones entis, ſimplices & compoſitæ, ſimplices vnum, verũ, bonũ, Cõpoſitæ vel diſtinctæ ſunt cõtingens neceſſarium actus.

Thomiſtarũ ſententia.

realiter: & diſtincta formaliter. Thomiſtæ dicerent ratione quidditatiua, ideſt per intellectum. Contra arguit auctor magis diſtinguitur ens ab vno, quàm ens ab ente: ſed ens ab ente diſtinguitur per intellectum, ergo oportet, quòd ibi inter vnum, & ens ſumatur maior diſtinctio, quàm per intellectum: & per conſequens ſumetur ratio pro ratione quidditatiua, & non pro ratione intellectus: quæ ratio vel diſtinctio quidditatiua eſt maior quàm ratio vel diſtinctio intellectus. Inſuper cùm queritur à Thomiſtis, quænam ſit diſtinctio inter intellectum & voluntatem, animæ potentiæ ſiue facultates: reſpondent in 3. de anima eſſe diſtinctionem realẽ. ſic argumẽtor: aut diſtinguuntur illæ huiuſmodi potentię, diſtinctione reali propriè ſumpta, & vt conſtituit vnam ſpeciem ſex. diſtinctionum: quę ſunt pręter opus collatiuum voluntatis, intellectus, vel alterius potentię collatiuę: aut diſtinctione formali propriè ſumpta, quę eſt inter res per ſe conceptibiles nõ ſecundo modo, quia ſic habetur intẽtum: ergò primo. quod non primo probo. Nam illa magis diſtinguntur, de quibus prædicata magis remota & oppoſita poſſunt enunciari, quàm de quibus non. ſed de anima & corpore, oppoſitiora prędicantur, quàm de intellectu & voluntate, ergo magis diſtinguuntur, quàm voluntas & intellectus: ſed inter illa non eſt niſi diſtinctio realis, ergò cùm voluntas & intellectus minus di-

Inter paſſiones ſimplices datur ordo vide Antoniũ Andreã in pri. q. pri. Metaph.

ſtinguantur:alia altera diſtinctione à reali diſtinguntur: ergo eſt alia ſpecies diſtinctionis, à reali & rationis:Adde quod quæ ſunt realiter diſtincta ſunt ſeparabilia, ſi vnum non dependeat ab alio. voluntas autem ab anima ſeparari non poteſt, ergo non realiter diſtinguitur.&c.

His duobus Scoti argumentis poſſet reſpondere Thomiſta, ſic. Magis diſtinguitur ens ab vno, quam ens ab ente, ſiue magis diſtinguitur anima & corpus, quàm intellectus & volũtas, magis ideſt in maiori gradu diſtinctionis rationis,& ſic quãdo ens ab vno diſtinguitur, ratione diſtinguitur. quia vos Scotiſtæ in diſtinctione rationis ponitis gradus, vt patet per Scotum, ſexta quæſtione vniuerſaliũ:quãdo dicit, quòd paſſio vniuerſalis non eſt nihil, ſed ens in minori gradu, quàm vniuerſale:quia ſicut in entibus realibus, ſic in entibus rationis dantur gradus. Per hoc fundamentum Thomiſta poſſet adducere inſtantiã, & deſtruere omnes diſtinctiones: quas ponimus: & dicere, quòd datur vna diſtinctio realis, & omnes aliæ ſunt rationis: ſed formalis erit rationis in vno gradu, ex natura rei rationis in alio gradu: eſſentialis rationis in alio gradu:& ſic de aliis. Et ex hoc ſequitur per fundamẽtum Scoti, quòd tantùm duæ diſtinctiones

erunt,ſcilicet realis & rationis: quæ multiplices habebit gradus, & non ſeptem ſicut ponunt Scotiſtæ. ſed deliras, totóque vt dicitur cęlo erras: ſi enim veritati conſentaneum eſt quod dicis, accipio hominem, qui eſt ſubiectum: & riſibilitatem, quæ eſt propria paſſio: tunc dicã, magis diſtinguitur homo à riſibilitate, quàm homo ab homine: ſed homo ab homine diſtinguitur per intellectum: ergo homo à riſibili in maiori gradu quàm per intellectum: quòd eſt contra vos, qui dicitis, quod homo & riſibilitas diſtinguũtur realiter: & tamen idem modus arguendi eſt de ente & vno, ſicut de homine & riſibili, ſaltem pro quanto Thomiſta contra nos arguere poſſet. & deduco in abſurdum ſi ens & vnum diſtinguuntur per intellectum, cùm diſtinctio per intellectũ ſit ſecundarum intentionum, ſequeretur quòd ens & vnum eſſent ſecundæ intentiones: & ſic cùm Metaph. ſit vniuerſaliter de ente, cuius vnũ eſt propria paſſio, ſicut ipſi tenent: tunc Metaphyſica eſſet ſcientia rationalis, & ſecundarum intentionum: & non rationalis Sed vltra quinque rationes, quas poſuit auctor, poſſunt addi plures aliæ ex fundamentis Scoti. Prima ſit iſta, accipiatur vna res verbi gratia homo: & in ea ponantur duæ formalitates, vt rationale, & riſibile: tunc quæro de iſtis poſſunt, ſecluſo opere intellectus, verificari duo contradictoria, aut non? non eſt dicendum, quòd non: quia riſibilitas, & ratio-

Poſſunt addi plures aliæ ex fundamentis Scot.

nale ſic ſe habent, quòd vnum eſt propria paſſio, & aliud non eſt propria paſſio: vnum eſt differentia eſſentialis, & aliud non eſt differentia eſſentialis, quæ ad inuicem contradicunt. igitur iſta duo non erunt diſtincta per opus intellectus: quia de eis verificantur contradictoria ſine opere intellectus: non diſtinguntur realiter, quia ſunt vna res: ergo media diſtinctione diſtinguntur: & ſic datur diſtinctio media, quæ in propoſito eſt formalis. Secundò poſſet argui ſic: de intellectu dicitur, quòd eſt cognoſcitiuus, de voluntate quòd non eſt cognoſcitiua. Nam dicimus volũtatem noſtrã eſſe cæcam. de intellectu, quòd agit naturaliter. de voluntate quòd agit liberè, & non naturaliter. Tũc arguitur ſic, eſſe cognoſcẽs & nõ eſſe cognoſcens, ſunt cõtradictoria; agere naturaliter, & non agere naturaliter cõtradicunt: ergo illa, ſuper quibus fundãtur talia prædicata contradictoria, non ſunt diſtincta per intellectum: quia de hiis verificãtur prædicata contradictoria ſecluſo opere collatiuo intellectus: igitur intellectus & voluntas non ratione diſtinguntur: non realiter, quia ſunt vna res, ergo media diſtinctione, & ſic formaliter: iſtæ & ſimiles rationes ex dictis Scoti formari poſſunt.

Textus.

RESpondeo. In iſta quæſtione ſic procedam, Primò aliquas diuiſiones

præponam. Secundò, numerum cuiuſlibet diſtinctionis & identitatis aperiam. Tertiò, dabo modum inueſtigandi & inferendi vnam diſtinctionem & idẽtitatem ex alia. Quantum ad primum, dico quod ens diuiditur in ens reale & in ens rationis: & iſta eſt diuiſio æquiuoci analogi in ſua analogata æquiuocata. Ens reale eſt, quod habet eſſe, aut poteſt habere eſſe, ſecluſa quacunque operatione intellectus, ſiue quocunque actu collatiuo cuiuſcunque potentiæ, ſiue intellectus, ſiue voluntatis, ſiue cuiuſcũque alterius potentiæ: & ſic ens reale prædicatur quiditatiuè de Deo & de decem prædicamentis.

REſpondeo in iſta quæſtione ſic procedam: Primò aliquas diuiſiones proponam. Secundò numerum cuiuſlibet diſtinctionis & identitatis aperiam. Tertiò dabo modum inueſtigandi & inferẽdi vnam diſtinctionem & identitatem ex alia. Quantùm ad primum dico, quod ens diuiditur in ens reale & ens rationis. Et iſta eſt diuiſio æquiuoci analogi, in ſua æquiuocata analogata.

Fit hic quæſtio.

HIc moueo duas difficultates: prima eſt, quia Scotus tertia quolibet. dixerat quod ens vt diuiditur per ens reale & rationis, poſſet poni primum obiectum noſtri intellectus: ſiue ſit vniuocum ſiue analogum. Quæro modò quam primitatem & vnitatem habet? non primitatem perfectionis, quia hoc falſum eſt, vt patet: non originis, quia ſimiliter falſum eſt in propoſito: quia de iſta Scotus nō loquitur. tum etiam, quia, vt ſic, eſt commune ens primis & ſecundis intentionibus: nō priùs origine intelligitur à nobis. nam ſecundę intentiones non ſunt illa, quæ primò occurrunt intellectui noſtro: nec in notitia intuitiua, nec abſtractiua. ergo intelligitur primum obiectum intellectus noſtri primitate, ſcilicet adæquationis, ideſt ens ſic ſumptum eſt primum, id eſt adæquatum & vnū obiectum intellectus noſtri. Et tunc quæro iterum, quam vnitatem habet ens iſto modo ſumptum? non habet vnitatem vniuocationis: quia enti reali & enti rationis nihil eſt vniuocum: non habet vnitatem æquiuocationis: quia in æquiuocis non eſt vnitas: non analogiæ: quia iſta non mediat inter æquiuocationē & vniuocationem, ſed ſemper ſtat cum altero extremo ſecundum Scotū, ergo nullo modo habet primitatem & vnitatem ſic ſumptum. quod tamen eſt falſum quia omne obiectum cuiuſcunque potentiæ

Prima difficultas.

Secūdū Scō. nō datur purū analogum ſed omne tale ſtat cum vniuoco & æquiuoco vide in prim. ſen. diſt. 3. q. 3. & 7.

debet habere vnitatem, vt patet de obiecto voluntatis, quod habet vnitatem ſuam: de obiecto viſus & auditus, quæ ſimiliter habent vnitatem ſuam: & tamen ens iſto modo nullam vnitatem habet. Secunda eſt iſta, quæro quomodò ens iſto modo ſumptum eſt æquiuocum:nam,ſi paſſio ſua eſt vniuoca, ipſũ erit vniuocum.Accipio intelligibilitatem, quæ eſt paſſio entis: ipſa vniuocè competit primis & ſecundis intentionibus: ergo ens vniuocè competit primis & ſecundis intentionibus: quòd intelligibilitas competat vniuocè primis & ſecundis:probo ſic de ſecundis, quia de primis patet. Secundæ intentiones ſunt per ſe ſcibiles,& per ſe entia:probo,de eis fiunt demonſtrationes,& diffinitiones: ergo per ſe ſciuntur:ergo per ſe intelliguntur: ergo intelligibilitas per ſe competit eis,ſimiliter per ſe competit primis. ergo intelligibilitas vniuocè cõpetit ambabus: ergo eſt paſſio vniuoca: ergo ſubiectum eius ſcilicet ens eſt vniuocum enti reali & rationis: ergo iſta diuiſio eſt vniuoci: ergo non eſt æquiuoci in ſua æquiuocata.ſicut auctor dicebat. Ad primum reſpondeo ſic, quòd ens iſto modo ſumptum habet primitatem non perfectionis, nec originis, ſed habet primitatem adæquationis. Et quando quæris quam vnitatem habet? quia omne obiectum debet habere vnitatem, vt patet in omnibus obiectis quibuſcunque potentiæ. Dico, quòd habet vnitatem proportionis & hoc intelli-

Secunda difficultas.

go ſic, quia ſicut ſe habet ens reale reſpectu ſuorum inferiorum in ſuo ordine, ſic ſe habet ens rationis reſpectu ſuorum inferiorum in ſuo ordine: hanc tantùm primitatem & vnitatem inuenio in ente iſto modo diuerſum, & non aliam. Et ſi tu diceres, omne obiectum cuiuſcunque potentiæ eſt vniuocum, vt patet de obiecto viſus, qui eſt color, eſt vniuocus ſuis inferioribus: & ſic de obiectis quarũcumque aliarum potentiarum: ergo, ſi ens iſto modo ſumptum commune primis & ſecundis intentionibus eſt obiectũ intellectus, ſicut Scotus dicit tertia quolibet. ergo erit vniuocum. Ad hoc reſpondeo, quòd duplex eſt obiectum intellectus. vno modo pro illo quod mouet, vel primò terminat actũ intellectus, cuiuſmodi ſunt primæ intentiones, & hoc erit vniuocum. alio modo ſaltem pro illo, quod per ſe terminat: & ſic ens reale non eſt obiectum intellectus, ſed ens commune enti reali & rationis: quia entia rationis non terminant actũ intellectus, niſi primò entia realia terminent actum intellectus, quę entia realia ſunt fundamenta ſecundarum intẽtionum. Ad propoſitum modò dico, quod quando Scotus dicit, quod ens communiſſimè ſumptum ſcilicet cõmune enti reali & enti rationis, eſt obiectum noſtri intellectus, intelligitur de obiecto per ſe terminatiuo, non autẽ de obiecto motiuo, nec per ſe primò terminatiuo: & tale obiectũ per ſe terminatiuum, non debet eſſe vniuocum: ſed ſuf-

Duplex eſt obiectum intellectus.

Secūdæ intētiones ſunt per ſe intelligibiles, tamē non primò quia intelligibilitas eſt paſſio ipſius entis realis primò per anthonomaſiā, vel aliter quod eſt formaliter vnius. & reductiuè alterius. vide Mauritiū in vniuerſ. q. 5.

ficit quòd ſit æquiuocum: ſed bene verum eſt, quod omne obiectum potentię eſt vniuocum, ſcilicet obiectum motiuum vel per ſe primò terminatiuum: cuiuſmodi non eſt ens indifferens enti reali & enti rationis. Ad ſecundum principale reſpódeo ſic: quòd ſecūdæ intentiones ſunt bene intelligibiles: ſed intelligibilitas communis primis & ſecundis, non eſt paſſio vniuoca: quia non vniuocè competit primis & ſecundis. vnde intelligibilitas competit primis per ſe & primò: ſed ſecundis competit per ſe, reductiuè tamen: quia continentur ſub adæquato obiecto noſtri intellectus, tantùm reductiuè. Et ſi dicas, ergo per accidens habent eſſe, & per accidens conſiderantur à logico. Ad hoc dico, quòd non per accidés, ita quòd excludantur ab arte. nam Logicus per ſe de eis conſiderat, inquantum inſeruiunt illi ad dirigendas mentis actiones ne erret in agendo, ſed poſſet impropriè concedi per accidens: ideſt non habent eſſe per ſe & primò, ſed tantùm per ſe: & ſic patet reſponſio ad argumentum: quia, ſi intelligibilitas primæ & ſecundę intentionis non eſt paſſio vniuoca, nec ens commune primis & ſecundis intentionibus erit vniuocum. Vel aliter dicendum eſt, quod ſolùm ens reale eſt vniuocum ſuis inferioribus: & quòd intelligibilitas non eſt paſſio vniuoca competens vniuocè primis & ſecundis intentionibus, ſed ſolùm primis, & non ſecundis: & tunc dicemus, quòd tantùm

ens reale eſt obiectum adæquatum noſtri intellectus ſecundùm rationem formalem:ſecundæ verò intentiones continentur virtualiter in ente reali: & ſic virtualiter intelliguntur:ex quo remanet, quòd ſolùm ens reale eſt vniuocum ſuis inferioribus. illud verò ens cõmune primis & ſecundis eſt æquiuocum: & ſic eſt diuiſio æquiuoci analogi in ſua æquiuocata analogata. Neque cogunt nos verba. Sco.3 q. quoli. ad ponendũ ipſum vniuocum, ſi ponitur primum obiectum, vt eſt indifferens ad primas & ſecundas intentiones: quia Scotus ibi videtur,quòd non loquatur de mente propria: nam dixit quòd iſto modo poſſet poni primum obiectum intellectus, ſed non dixit quòd ponat primum obiectum.

Hic verò annotandum,poſtquam de ſecundis intentionibus eſt ſermo,quòd ad hoc quod de aliquo habeamus ſcientiam, non eſt opus, quod illud habeat verum eſſe exiſtentiæ: ſed ſufficit quod habeat eſſe cognitum. Nam de roſa in hyeme non exiſtente,& quod plus eſt de ſecundis intentionibus, poſſumus veram habere ſcientiam: quod tamen dubium videtur. nam cùm ſcientia pariatur ab obiecto & potentia: & ſecundę intentiones, ſint de genere ſterilium,videtur quod de illis non poſſit eſſe ſcientia.deinde,nil poteſt producere aliquid ſeipſo perfectius: ſcientia autem eſt aliquid reale, & ſic perfectius quid, ſecundis intentionibus, ergo cùm obiectum ſit cauſa *Doctrina ſubtilis.*

partialis ſcientiæ, de ſecūdis intentionibus nō poterit eſſe ſciētia. Reſpondeo, quod etſi ſecūdæ intētiones per ſe non poſſint cōproducere ſcientiam, vt cauſę partiales: ſcientia tamen quę de illis habetur, virtute extremorum in quibus fundantur producitur. Deinde omnis notitia quę de aliquo ente reali, ſiue rationis habetur, eſt realis: quia operatio intellectus ſeu notitia ipſa, eſt accidens reale, de hac re vide Tartaretum, in magna logica in procemio.

INCIPIT CONFORMATIO doctrinæ Scoticæ cum Ariſtotele.

ET quia à nonnullis Thomiſtis, & à quibuſdam aliis: qui ſiue nimis delicatuli, ſiue hebetudine mentis preſſi propter eximiam diſputandi, ſolertiam doctrinæque profunditatem, percelebris Scoti Theoria contemnitur & irridetur: pernéceſſarium eſſe iudicaui, vt illorum ora obtunderem: hic, & per decurſum totius Tractatus, Ariſtotelis ſectę peripateticæ principis, auctoritates & rationes in medium proferre: quibus comprobem Scoticam ſpeculationem, ex copioſiſſimis & limpidiſſimis Ariſtot. fontibus hauſtā & depromptam eſſe. Incipio ergo à diuiſione, entis in ens reale & rationis, & dico quod philoſophus poſuit illam in 6. Metap. cap. 2. tex. com-

comment.8. vbi dicit, cùm autem complexio diuiſióque non in rebus ſit, ſed in mente: id autem, quod hoc pacto eſt ens, diuerſum ſit ab hiſce, quę propriè entia ſunt. vult dicere, quòd complexio & diuiſio ſunt ab intellectu, & mẽte: & vocantur entia rationis: & hoc ens rationis iſto pacto acceptum diuerſum eſt & ſeparatum ab his, quę propriè ſunt entia, ideſt ab ente reali: & ſic datur iſta diuiſio ſecundùm Ariſtotelem.

Ens reale dicit auctor, &c. Ens reale dicit auctor, eſt quod habet eſſe ſecluſa quacunque operatione intellectus, ſiue quocunque actu collatiuo cuiuſcũque potentiæ ſiue intellectus ſiue voluntatis ſiue cuiuſcunque alterius potentiæ, & ſic ens reale prędicatur quidditatiuè de deo & de decem prædicamentis. Hic eſſet difficultas de his, quæ habent eſſe ſolùm in potentia vt ſunt antichriſtus, ſortes & Plato procreandi, quia iſta ſunt entia realia, & tamen non ſunt ſine quacunque operatione intellectus. Secunda difficultas eſt de habitibus ſcientificis, de ſpeciebus & actibus intellectus, quæ ſunt entia realia: & tamen non habent eſſe ſine quacunque operatione intellectus. Ad primam reſpondet Sco. in quolibetis. q. 3. quòd ens reale eſt ſine opere intellectus, vel poteſt eſſe modò, licet antichriſtus non habeat eſſe ſine opere intellectus, tamen poteſt habere eſſe. Vel dicas, eſto, quòd non habeat eſſe antichriſtus ſine opere recto intellectus;

Hic eſſet difficultas de his, quæ habent eſſe ſolũ in potentia vt ſunt antichriſtus, ſortes, & plato procreandi:

Reſponſio quòd Antichriſtus pôt habere eſſe ſine opere collatiuo intellectus.

poteſt habere eſſe ſine opere collatiuo intellectus. & ſic tenet Sco. 35. & 36. primi, quòd antichriſtus habet eſſe reale: quòd verò hic auctor dicit, quòd habet eſſe ſine opere intellectus tu intelligas ſine opere collatiuo intellectus, & ſine quacunque operatione collatiua intellectus. Ad ſecundam dicas reſpõdẽdo per idem, quod talia entia prædicta ſcilicet habitus & ſimilia habent eſſe extra intellectum, ideſt ſine opere collatiuo intellectus, ſed non ſine opere intellectus ideſt quod ſint omnino ſine omni opere intellectus. nam cùm tales habitus ſiue ſcientifici ſiue morales, non producantur niſi per actus multoties continuatos & repetitos: fieri non poteſt, in via naturæ, quod huiuſmodi habitus, ſint abſque actione mentis: etſi eſſe poſſint, & ſint, ſine actu collatiuo. Et ſi quæras, quomodò actus collatiuus & actus rectus diſtinguuntur? dicas quòd rectus eſt qui immediatè fertur in aliquod obiectum. Collatiuus eſt comparatiuus, & eſt tunc quando cõparatur vnum obiectum ad aliud.

Conformatio cum Ariſt.

ET ſi quæras, an iſti duo actus poſiti ſint ab Ariſt. & vbi, Dico, quod actus rectus poſitus eſt tunc in tertio de Anima: quando meminit de intelligentia ſimplicium quia ad hunc actum reducitur actus rectus. De actu collatiuo meminit in quinto Methaphyſicæ cap. 9. de eodẽ, & eſt textus non habẽs commentũ, immediatè ſequẽs tex. cõm.

15. vbi dicit, quòd intellectus vtitur vno vt duobus, ſed nulla eſt relatio eiuſdem ad ſe, niſi ſit per actũ collatiuum intellectus: comparãdo vnum & idem ad ſe: ſicuti ſi eſſent duo, & ſic ambos actus habemus ex Ariſt. Sequitur in tex. ſiue quocunque actu collatiuo cuiuſcunque potentiæ ſiue intellectus, ſiue voluntatis.

Conformatio cum Ariſt.

Sed vbi actus collatiuus voluntatis ſit poſitus ab Ariſtot. Iſtum actum collatiuum voluntatis apud Ariſtot. non reperio, immo Ariſtot. parum loquutus eſt de voluntate, vt diſtinguitur ab intellectu: nam 9. Methaphyſicæ textu commen. 10. prohæreſim vocat. Aliquãdo intellectum communiter: ſecundùm quod cum voluntate conſtituit vnum principium reſpectu artificialium. aliquãdo appellat eam agens à propoſito & diſtinguitur contra intellectum, vt patet ſecundo Phyſico. nunquàm tamen actum collatiuum poſuit ipſius volũtatis. ſed bene ſecũdùm Theologos ponitur actus collatiuus volũtatis & eſt tunc, quando voluntas noſtra vult virtutes & opera miſericordię propter Deũ. Scoto. 3. ſecundi, & 25. tertii, & 45. primi. Sequitur in textu ſiue cuiuſcunque alterius potentiæ. optimè dixit alterius potentiæ, quia non tantùm intellectus & volũtas ſunt potẽtiæ collatiuæ, ſed etiam ſenſus communis.

Secundum Theolog. ponitur actus collatiuus ipſius voluntatis vid. Sco. 30. diſt. primi.

Conformatio cum Ariſt.

Sed vbi Ariſt.poſuit aliam potentiam collatiuam præter intellectum: Dico, quòd poſuit Ariſt.146.ſecundi de anima, vbi probat, quòd potentia ponens differentiam inter aliqua dúo perfectè cognoſcit illa, & ſub propria ratione & quia ſenſus cómunis ponit differentiam inter viſibile,& audibile,hinc erit potentia collatiua.Et ſi dicas, quomodò ſenſus communis poteſt cognoſcere aliquid ſub propria ratione, ſi intellectus, qui eſt nobilior potentia, non poteſt hoc facere? Dicas, quod duplex eſt ratio propria: vna eſt propria ex propriis,alia eſt propria ex communibus, primo modo non cognoſcit ſenſus communis, ſecundo modo bene poteſt cognoſcere.

Qui facit differentiam inter aliqua cognoſcit vtrunque propria ratione conuenienti ſibi.

Conformatio cum Auer.

Sequitur in textu, ſiue cuiuſcunque alterius potentiæ. hoc dictum eſt propter potentiam cogitatiuam, quæ habet cognoſcere particularia per Comm. 3. de Anima. tex.comm. 20.nam poteſt in via Auer. comparare etiam vnum obiectum particulare ad aliud. Sed hîc inſurgit dubium, quia ex auctore habemus,quòd illud eſt ens non reale, quod habet eſſe per opus collatiuum intellectus,tũc ſequeretur quòd habitus ſcientificus, qui ex frequentatis actibus acquiritur & per opus collatiuũ,eſſet ens rationis.Ad hoc reſpódeo, quod ens rationis mediatè eſt in intellectu, quia verò fundatur in vno obiecto cognito,& obiectũ cognitum eſt in intellectu & iſto modo eſt in

intellectu,ſed habitus & actus & alia, quæ ibi ſunt immediatè ſunt in intellectu. Ad hoc igitur,quod aliquid ſit ens rationis duo requirũtur, vnum quòd ſit per opus collatiuum, ſecundum quòd ſit in intellectu mediatè, quia verò habitus non eſt in intellectu mediatè,ſed immediatè deficit ſibi ſecunda conditio, ideò non eſt ens rationis : ſi bene eſſet per opus collatiuum. ſed poſſet in huiuſmodi diuiſionẽ, adhuc quis inſurgere, & oſtendere eam inualidam & inſufficientem eſſe: nam datur ens quod nec eſt reale, nec rationis. & tale non eſt chimera, aut nihil, ſed verè eſt ens poſitiuum. imo Scotus in illa 45.diſt.primi dicit, quòd relatio in communi diuiſa in relationem realem,& rationis, nõ eſt ſufficienter diuiſa. Et ſi quæras quod eſt hoc ens, quod nec reale erit nec rationis? Dico, quòd eſt relatio rationis,cauſata per actum collatiuum voluntatis: & vocatur vſus de quo ſupra dixi. huius ambiguitatis reſolutio, poteſt faciliter elici. ex dictis Scoti. 45. diſtinctione. 1. vbi diſtinguit de duplici relatione rationis : vno modo ſtrictè & ſic eſt tantùm intellectus. alio modo largè ; & ſic eſt tam intellectus,quàm voluntatis, quàm alicuius alterius potentiæ.ſic nos dicamus in propoſito, quòd ens diuiſum in reale & rationis, accipiendo rationis largè: quòd eſt per collatiuum opus tam intellectus, quàm volũtatis: quàm alterius potentiæ collatiuę,eſt ſufficienter diuiſum, & ſic

Duo requiſita ad hoc vt aliquid ſit ens rationis.

loquitur auctor. Alio modo accipitur ens rationis,quod præciſè habet eſſe per intellectũ. Et ſi diuiſio fiat hoc modo in ens reale, & in ens rationis quod habet eſſe ſolùm per intellectum,non eſt ſufficiẽs diuiſio:& hoc idem clariùs dicit Sco.17.quæſtio.quolibet ar.3. quòd duplex eſt relatio: vno modo ſtrictè ſiue per eſſentiam, & ſic inter ens reale & rationis, bene mediat ens rationis: & relationis, quæ habetur per actum collatiuum voluntatis.Alio modo ens rationis accipitur pro illo,quod eſt ens rationis per participationem, ſiue largè:& ſic eſt ens rationis: ſiue relatio illa, quæ eſt per intellectum, ſiue voluntatem: & ſic tunc nihil mediat inter ens reale & rationis. Et iſto modo loquutus eſt auctor: & eſt ſufficiens diuiſio ſic,non autem primo modo.

Textus.

Ens vero rationis capitur tribus modis ſecundum Scotum in pri. diſtinct. iiij. Sententiarum,quæſtione ſecunda.

Primo modo pro illo quod habet eſſe in anima ſubiectiuè, vt ſpecies,actus, & habitus.Secundo modo obiectiuè, ſicut vniuerſalia ſunt in anima per ſpecies à rebus cauſatas vel à Deo impreſſas. Tertio modo pro comparatione paſſiua, qua per intellectum vnum obiectum cognitum comparatur. Ens rationis

duobus primis modis non diſtinguitur contra ens reale, accipiendo ens reale, ſicut capiebatur in præcedēti diuiſione: ſed ens rationis tertio modo captum, nullo modo continetur, nec continet ſub ſe ens reale tanquam ſuperius ſuum inferius: Vltra dico, quod ens rationis capitur tripliciter. Vno modo ſubiectiuè in anima: vt eſt ſpecies, actus, & habitus.

Conformatio cum Ariſt.

SEd vbi poſuit Ariſt. ens rationis ſubiectiuè? Dico: quod hoc ens poteſt cōprobari per Ariſt. tertio de anima, qui dicit, quòd intellectus eſt locus ſpecierū: & ponitur à Scoto. 3. diſt. primi & 38. lapis non eſt in anima, ſed ſpecies lapidis. quia obiectum relucet, in ſpecie intelligibili. Alio modo accipitur pro ente rationis obiectiuè: & eſt illud quod obiicitur intellectui noſtro. vnde ſicut in ſenſu viſus ſunt duo conſideranda, quandó erit in actu videndi, verbi gratia quando videt colorem: poteſt ibi conſiderari ſpecies coloris: & ipſe color, qui relucet in ea: pariformiter dicamus de intellectu, & ſpecie intelligibili, quia in intellectu eſt obiectum: & ſpecies intelligibilis: & non tantū obiectum in-

telligitur,ſed ſpecies intelligibilis etiā: in hoc ſpecies intelligibilis, & obiectū ſimilia ſunt: quia ſcilicet ambo intelligūtur, ſed quantū ad aliud quia ſpecies eſt in intellectu ſicut accidēs in ſubiecto:& ideò dicitur ens rationis ſubiectiuè: obiectū eſt in intellectu non ſicut forma in materia,aut accidens in ſubiecto: quia tunc denominaret ipſum.& intellectus lapidis diceretur lapideus: omnis enim forma inhærens ſubiecto denominat ipſum in quo eſt. Eſt igitur obiectum in potentia, cui obiicitur, in eſſe abſtracto,vt cognitum in cognoſcente,& non vt accidens in ſubiecto. Et propter hoc talia vniuerſalia relucentia in ſpeciebus intelligibilibus, dicuntur entia rationis obiectiuè. vnde obiici intellectui nihil aliud eſt, niſi cognoſci ab intellectu:vnde ens rationis pro actu intelligendi:pro ſpecie intelligibili, & pro habitu eſt ens reale: & in prædicamento qualitatis.

Ens rationis obiectiuè & in quo prædicamento.

Si autem quæras ens rationis obiectiuè quid ſit? Secundò in quo prædicamento eſt? Ad primum quæſitum reſpondeo,quòd ens obiectiuum eſt duplex, aut relucens in ſpecie: & tunc eſt vniuerſale in potentia proxima: aut vt actu cognoſcitur, & ſic eſt vniuerſale in actu.Dicunt ergo aliqui, quòd notitia rei eſt eſſe obiectiuum eius. Nos autem dicimus alio modo, quòd ipſamet res cognita eſt notitia rei.Ad ſecundum dico, quòd ens obiectiuum eſt in illo prædicamento in potentia, in quo prædicamento erit res cognita: tunc quando

habebit eſſe eſſentiæ. vnde paternitas vt habet eſſe cognitum, eſt in prædicamento ad aliquid in potentia: & ſortes, & Plato futuri ſunt in prædicamento ſubſtantiæ: quia quando verè erunt in tali ponentur prædicamento. vnde Nota, quòd ens rationis obiectiuum, ſicut ſunt vniuerſalia ſecundum Scotum non ſunt in rebus per in exiſtentiam, ſed tantùm per indifferentiam: & iſta ſunt naturæ communes, vt habet videri tertia diſt. 2. Quod intelligo ſic, in ſorte eſt humanitas, quæ pro tanto vocatur natura communis de ſe, pro quanto ſic eſt in ſorte, quòd ſibi de ſe non repugnat eſſe in Platone: vel ſic eſſe in ſorte non eſt de ſua quidditate, tamen eſt ſingularis per accidens ratione differentiæ indiuidualis. non dicitur ergo natura communis per inexiſtentiam, id eſt quòd realiter ſit in pluribus: nam alia eſt natura ſortis, & alia eſt Platonis; ſed dicitur communis per indifferentiam id eſt quòd talis natura communis quantum eſt de ſe, eſt indifferens ad ſortem, & Platonem, vt ſuperficies eſt indifferens ad albedinem vel nigredinem, tamen naturæ humanæ vt eſt in ſorte repugnat per accidens id eſt ratione differentiæ indiuidualis, quòd ſit in Platone. Quod eſt totum oppoſitum de natura diuina: illa enim eſſentia glorioſa & ſingulariſſima ſic eſt communis tribus perſonis, quòd realiter exiſtit in tribus perſonis, & actualiter. Pro quo tu debes notare, quòd vniuerſale

Vna & eadẽ res poteſt eſſe in diuerſis prædicamẽtis diuerſimodè conſiderata, ſecundũ quod de illa: alia & alia prædicata poſſunt dici teſte Boetio.

Non dicitur natura cõm. per inexiſtẽtiam, ſed per indifferẽtiã, vide Tartaretũ in 1 quæſt. prædicab. dubio. 3.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Vniuerſale tripliciter capitur. tripliciter capitur. Vno modo in potentia remota, & ſic vniuerſale eſt in Sorte. Secundo modo in potentia propinqua, ideſt habet potentiam proximam, vt de pluribus poſſit prædicari: & ſic eſt relucens in ſpecie intelligibili: tertiò accipitur vniuerſale in actu, & hoc eſt quando actu prædicatur de pluribus, & actu ab intellectu cognoſcitur. Natura communis, quæ eſt in particularibus, vocatur vniuerſale in potentia remota, ſicut habet Comm. in primo cæli 92.

Conformatio cum Ariſt.

Iſtud ens rationis obiectiuè, quòd eſt vniuerſale in anima. poſuit Ariſt. 2. de anima. tex. comment. 60. dicens, quòd ſcientia eſt vniuerſaliũ, hæc ſcilicet vniuerſalia in anima ſunt quodãmodò: & ſi ſunt in anima, ſunt entia rationis: & diſt. quodammodò ideſt non inhærenter, ſed obiectiuè: quia dicit quodãmodò. Vnde vniuerſale eſt forma, cui de ſe non repugnat eſſe in pluribus, ſed repugnat ſibi ratione materiæ, metaphyſicæ differentiæ ſcilicet indiuidualis quæ non poteſt eſſe per multiplicationem in pluribus ſcilicet eadem numero: ita dicamus, quòd homo, qui eſt in Sorte, ratione formæ, non repugnat ſibi quantum eſt de ſe eſſe in pluribus, ſed repugnat ſibi per accidens ratione ſorteitatis, quæ ſorteitas conſtringit ſiue cõtrahit & determinat naturam humanã, quæ eſt in Sorte, vt non poſſit eſſe in pluribus. Vltimò eſt aduertendum, quòd ſicut duplex eſt

ſpecies intelligibilis, vna eſt cauſata à rebus per intellectum & obiectũ. Alia eſt à Deo impreſſa.nã Deus:vt tenet Scot.7.quolibet poteſt imprimere ſpecies intelligibiles in ĩtellectu noſtro,ſicut etiã in angelis impreſſit quãdo creauit eos.vt per illas poſſent intelligere, quid illis ad beatam fœlicitatem obtinendam & adipiſcendam agendum eſſet.Ita etiam eſt duplex vniuerſale,vnũ quod per ſpecies cautaſas à rebus intellectui noſtro obiicitur, aliud, quod obiicitur eidem intellectui per ſpecies intelligibiles à Deo impreſſas. Sequitur in textu ens rationis tertio modo,nullo modo continetur, nec continet ſub ſe ens reale, tãquam ſuperius ſuũ inferius.de hoc loquitur Scotus in quarto diſt.1. q.2. vbi inueſtigat num ſacramentum propriè poſſet definiri. tale ens rationis eſt illud,quod diſtinguitur contra ens reale, & tale dependet præciſè in eſſe & conſeruari ab actu collatiuo rationis, & tam diù eſt, quàm diù conſideratur ab intellectu:Vt hoc facilius percipi poſſit, datur à Philoſophis appoſitiſſimũ & familiariſſimum exemplum: nam ſicuti tãdiu relucet ſimilitudo vultus mei in ſpeculo, quandiu ego vultu hęreo oppoſitus illi: ſic ſecundæ intentiones tandiu ſunt, quãdiu de illis intellectus cogitat, cùm non ſint niſi quædam paſſiuæ comparationes, quæ adueniunt rebus intellectis & volitis,poſt harum facultatum & potentiarum operationem. ſed ens rationis obiectiuè alio modo diſtinguitur contra ens

Duplex eſt ſpecies intelligibilis.

Secundæ intentiones ſunt dum fiunt.

reale quàm ſecunda intentio: quia tale ens rationis habet modum intentionis primę & pręcedit omnem actum intellectus, cũ ipſum poſſit mouere, intelligibile enim intellectionem natúra præcedit, ſicut cauſa ſumpta pro materiali natura pręcedit ſuum effectum, cùm ad illam ſequatur effect'. vt tenet Scotus in theorematibus. 19. principio conclu. 1. ſed ens rationis, quod habet eſſe per actum collatiuum, non poteſt præcedere actum omnem intellectus, inimo habet eſſe per actum collatiuum intellectus. Et ſi quæras de ente rationis tertio modo & propriè accepto quomodò fit & habet eſſe ſuum? Dico, quòd aliquid requiritur ex parte potentiæ & aliquid ex parte obiecti: ex parte potentiæ vnum requiritur, quòd ſit potentia collatiua: ex quo ſequitur, quòd nullà potentia non collatiua poteſt fabricare ſecundam intentionem, & aliquid requiritur ex parte obiecti, & ex iſto latere requiruntur duo obiecta cognita in potentia propinqua, ideſt quod relųceant in ſpecie intelligibili: vel quòd ſit vnum obiectum cognitum loco duorum, vt ſortes eſt ſortes: ſecundò requiritur quòd habeat proprietates aliquas. Exemplũ, intellectus noſter cognoſcit actu recto colorem & albedinẽ: deinde videt, quòd color habet iſtam proprietatem, quòd ſit cõmunicabilis pluribus differentibus ſpecie: & albedo eſt communicabilis pluribus differentibus numero ſolùm, comparat igitur

Secunda intentio habet quatuor cauſas.
Vnã efficientem & eſt intellect. Aliã occaſionalẽ & eſt rei proprietas.
Tertiam originalẽ & eſt obiectum.
Quartam inſtrumentalẽ vel ſine qua non, & eſt actus collatiuus intellectus.

duo obiecta ad inuicem, & primò eſt vnus reſpectus rationis actiuæ intellectus comparantis ad obiecta comparata: deinde eſt ſecundus reſpectus paſſiuæ rationis, obiectorum cõparatorum ad intellectum comparantem: ex his reſpectibus relinquitur quidam reſpectus rationis in colore, qui vocatur genus: & alius in albedine, qui vocatur ſpecies: & eſt ſimile, quando rex donat tibi villam, poſtquam donata eſt relinquitur ſibi vnus reſpectus, ſcilicet quòd illa villa vocatur villa donata, & talis reſpectus rationis acquiritur de nouo ſine nouitate abſoluti in fundamento vel termino, vt tenet Scotus in 4. diſtin. prima. quæſtione 2. reſpondendo ad vltimũ argumentum: vbi vult, quòd ſufficit noua cõparatio abſoluti ad alterũ per actũ intellectus: hoc modo poteſt deus dici dominus de nouo ſine nouo abſoluto ipſo. vel magis ad propoſitum poteſt nummus dici precium de nouo: eſſe enim precium non dicit niſi relationem rationis. Sed dices ex dictis ſic videtur ſequi, quòd ſecunda intentio ſit quoddam derelictum ex illa comparatione paſſiua. Sed contra hoc Scotus in 4. diſtin. prima, vult quòd ſecunda intentio ſit comparatio paſſiua: & non aliquid derelictum, vt tu dicis. Reſpondeo, quòd dictum Scoti intelligitur dupliciter, vel quòd ſecunda intentio ſit comparatio paſſiua formaliter, & hoc non eſt verum: quia illa comparatio paſſiua, eſt

Scotus in 4. q. diſtin 1. vult quod 2. intentio ſit comparatio paſſiua conſequutiue.

reſpectus realis, vel quòd ſit, eſt comparatio paſſiua. conſequutiuè: & ſic eſt verum, quia conſequitur comparationem paſſiuam. Sed hic oritur difficultas & videtur, quòd ſecunda intẽtio ſit prima: & pro hoc ſuppono duo: primò illud quòd habet Scotus in vniuerſalibus, quæſti. quarta, quòd ſecunda intentio effectiuè eſt ab intellectu, & materialiter ſiue originaliter ſiue occaſionaliter à proprietate reperta in re. Tunc arguo ſic proprietas eſt ens reale, intellectus eſt ens reale: tu dices, iſtæ non ſunt veræ cauſæ: contra ſaltem intellectus eſt verè cauſa, quod probo ſic, à parte in modo ad ſuũ totum valet conſequentia: intellectus per Scotum, eſt cauſa effectiua, ergo eſt cauſa. Ad hoc dico, quòd ibi ponitur cauſa effectiua impropriè & non verè: nam ſi verè cauſa effectiua eſſet intellectus, tunc ſecunda intentio eſſet ens reale. Sed contra adhuc ſtat difficultas, iſta duo, ſcilicet intellectus & proprietas ambo ſunt realia, & ſi non cauſant ſecundam intentionem ſaltẽ dant eſſe ſibi: tunc arguo ſic, entia realia dant eſſe ſecundæ intentioni: ergo iſta datio erit realis: probo ſic, ſi non eſſet datio realis, tunc iſta, quæ dant eſſe, darent eſſe contra proprium eſſe eorum: quia iam realia ſunt ambo, & non poſſunt aliter dare eſſe, niſi modo reali: quia tale eſt eſſe eorum dantium: ergo terminus dationis eorum ſiue productionis erit quoddam reale. probo cõſequentiam iſtã,

Vtrũ ſecunda intentio ſit prima.

Secunda intentio eſt effectiuè ab intellectu vide Mauritiũ in vniuer. qui dicit quod Sco. loquitur extenſiuè. q. 4

videlicet ſi datio eſt realis, ergo terminus dationis eſt quoddam reale: quia, ſi relatio eſt realis, extrema debent eſſe realia: ſed datio eſt realis relatio. ergo extrema ſua realia debent eſſe: ſed ſecunda intentio eſt vnum extremum, ſcilicet terminus huius dationis quæ eſt realis: ergo debet eſſe iſta ſecunda intentio quoddã reale: & ſic ſecunda intentio eſt prima quod erat propoſitum noſtrum. Ad hoc reſpõdeo: quòd tunc ſequeretur argumẽtum, quòd ſecunda intẽtio eſſet quoddam reale, quando intellectus & proprietas darent ſic eſſe, quòd cauſarent aut producerent ſecundam intentionem: quorum neutrum eſt verũ: quia cauſari & produci dicuntur abuſiuè & impropriè de intẽtionibus, quæ non producuntur productione reali: ſed productione rationis ſiue ſecundũ quid: ſed tãtùm ſecunda intẽtio derelinquitur ex actibus cõparatiuis intelle&#x1F;ꝰ habita occaſione à proprietate reperta in re: & ſunt in ipſis denominatiuè non ſubiectiuè neque inheſiuè vt docet Tart. q. 1. prædicab. notab. 4. & in hoc valet exemplum de rota figuli, ex qua derelinquntur multæ reliquiæ materię vaſis cõſtruendi: quæ reliquiæ nõ producũtur neque cauſantur à figulo, ſed ex actibꝰ ſuis, & reuolutione rotæ derelinquuntur. ſic pariformiter dicendum eſt de ſecundis intentionibus, quòd ex actibus collatiuis noſtri intellectus derelinquuntur ſecundę intentiones. Et per hoc patet quid ſit dicendum ad argu-

Reſponſio quòd non eodem modo cõcurrunt intellectus. & pri. intentio ad cauſandã ſecundã intentionem vide Sco. in 4. q. vniuerſaliũ.

mentum. Secundò dubito, an ſecunda intentio ſit in poteſtate voluntatis, vt poſſit attribui cuicunque obiecto? Tertiò quæro, An bruta poſſint cauſare ſecūdas intētiones? Quartò, an Deus poſſit cauſare ſecundas intentiones. Quintò quæro, an chimera poſſit eſſe fundamentum ſecundarum intentionum? Ad ſecundum iſtorum reſpondeo ſic, quòd ſpecies non derelinquitur in quocunque obiecto, verbi gratia, ſpecies non poteſt fundari, aut derelinqui in ſorte. ſed derelinquitur talis, qualis eſt proprietas reperta, & comparata ad aliam. & ratio eſt, quia ſortes nō habet proprietatem ex natura rei, vt de pluribus vniuocè poſſit prædicari, ideò non poteſt fundare ſpeciem. Ad tertium reſpondeo, quòd bruta non poſſūt cauſare, vel dare eſſe ſecundis intentionibus, ſed bene enti rationis: & ratio eſt, quia habent actum collatiuū exiſtimatiuæ, vt per exiſtimatiuam poſſunt comparare vnam herbam virētem alteri herbæ non viridi. patet igitur, quòd ens rationis poſſunt cauſare, ſed non ſecundas intentiones: hoc probo ſic, quia ad cauſandas ſecūdas intētiones neceſſe eſt cognoſcere proprietates herbarum, & poſtea comparare ad inuicem: hanc cognitionem proprietatum herbarum bruta habere non poſſunt, ideò ſecundas intentiones non poſſunt cauſare. Ad quartum dico, quòd Deus non poteſt cauſare ſecundas intentiones: & ratio eſt, quia in Deo actus rectus nō diſtinguitur ab actu collatiuo: Deus

An bruta poſſint cauſare ſecundas intentiones.

An Deus poſſit cauſare ſecundas intentiones.

Deus ergo quicquid poteſt cauſare cauſauit ab æterno,& quicquid poteſt comparare,comparauit ab æterno: ſecundùm eſſe, ideò dixi quià non poteſt cauſare ſecundas intentiones: tales ergo ſecundæ intentiones in mente Dei ab æterno habuerunt eſſe. Ad quintum, quòd eſt vltimum, dico quòd chymera vt chymera eſt, non poteſt fundare ſecundas intentiones: quia debilius eſſe eſt chymeræ quàm ſecunda intentio,& fundamentum debet habere verius eſſe ſuo fundato: ideò non poteſt chymera fundare ſecundam intentionem, ſed bene partes chymeræ, quæ ſunt:& entia realia ſunt, poſſent fundare ſecundam intentionem: quia ſic habent verius eſſe quàm ſecunda intentio. Vltimò eſt hic vna difficultas,quæro de diſtinctione duarum ſecundarum intentionum: vt eſt ſpecies attributa homini:& de genere attributo animali: quia certum eſt,quòd vna nō eſt alia: quæro modò, an talis diſtinctio ſit realis,an rationis? quòd non realis patet,quia illa eſt inter extrema realia: quod nō rationis probo ſic,quia talis diſtinctiò nō ſit per opus collatiuum, ſed inſurgit ex nàtura extremorum. ſed diſtinctio,quæ inſurgit ex natura extremo. non eſt rationis,talis eſt huiuſmodi: ergo non eſt rationis ideſt non eſt ſecunda intentio. Ad hoc reſpondeo,quòd triplex eſt gradus ſecundarum intentionum: primus, qui derelinquitur ex comparationibus primarum intentionum,vt cognito homine& animali:in homine

Triplex eſt gradus ſecundarum intentionum.

fundatur ſpecies, & in animali genus. Alius gradus eſt, quando ſecunda intentio inſurgit ex comparatione duarum ſecundarum intentionum: vt comparando ſpeciem ad genus ſpeciei, attribuitur illa ſecunda intentio, quæ dicitur minùs commune: & generi, illa quæ dicitur magis commune. Tertius gradus in propoſito eſt, quando ſecunda intentio derelinquitur ex natura ſecundarum intentionum: & licet non derelinquatur ex comparatione paſſiua intellectus, tamen inſequitur cõparationem paſſiuam. ſic dicimus in propoſito de diſtinctione, quę eſt inter ſpeciem & genus, licet non ſit ſecunda intentio primo, aut ſecundo modo, eſt ſecunda intentio tertio modo.

Conformatio cum Ariſtotele.

Sed vbi Ariſt. poſuit ens rationis tertio modo acceptum? Dico, quòd poſuit tale ens 6. Metaphy. tex. comm. 8. vbi dicit, quòd entis per accidens eſt cauſa indefinita, ſed cauſa huius entis rationis eſt paſſio mentis. vnde dixit, illius verò mentis aliqua paſſio. & idem habet Comme. ibi ens quod eſt veridicans, non habet cauſam niſi animam: numeratur in genere entis diminuti.

Textus.

Quantum & non quantum modi intrinſeci ſunt.

Vltra dico, quod ens reale prima ſui diuiſione diuiditur per ens quantum & non quantum, ſecundum Scotum. 5. quolib. & ſunt modi intrinſeci. Ens quã-

tum per finitum & infinitum, abſolutũ & reſpectiuum.

Paternitas & filiatio in diuinis ſunt entia formaliter reſpectiua: & tamen nõ continentur ſub ente quãto. At quodlibet ens eſt formaliter abſolutum vel reſpectiuum. ſiue ſit ens quantum, ſiue non quantum: ideo videtur quod ens continuo diuiditur in abſolutũ & reſpectiuum. & hoc patet, quia dicit paternitatem in diuinis, quæ non eſt ens quantum, eſſe ens formaliter reſpectiuum.

ENs reale diuiditur per quantum & non quantum, & non ens rationis, cùm ſit ens imperfectum & diminutum: dependens ab opere animæ, vt dicit Cõment. vltimo cõmento ſexti primæ Philoſophiæ, & ideò dico quòd tale ens rationis nõ poteſt diuidi per quantitatem perfectionalem, & imperfectionalem, ſed tantùm ens reale ſic diuiditur. Secundò nota, quòd quantitas eſt duplex: molis & virtutis, quantitas molis eſt corporalis, & eſt in prædicamento quantitatis: quantitas virtutis eſt quantitas vigoris & perfectionis, & iſta eſt tranſcendens & reperitur tam in rebus corporeis quàm incorporeis, in creaturis & in diuinis. Sed hic ſunt duæ inſtantiæ contra hanc diuiſionem. Prima, quia non reperitur ſecun-

dum membrum huius diuiſionis, ſcilicet ens non quantum, cùm non ſit aliquod ens, quod nō habeat perfectionem ſuam: & quantitatem perfectionalem, quia omne ens eſt quantum. Prętereà Commenta. 8. Phyſic. comment. 79. in calce dixit: in his potentiis incorporeis non poteſt intelligi vna maior alia, eo quòd non ſunt corporeæ potentiæ: magis & minùs ſolius eſt quantitatis: ergo potentia incorporea, ſi nō eſt maior alia, non habet quantitatem virtutis: & perfectio virtutis erit per eum in ſola quantitate molis. Ad primam reſpondeo ſic, quòd prima diuiſio, ſcilicet per quantum, & non quantum ponitur iuxta fundamentum Theologorum, tenentium relationem originis in diuinis non eſſe formaliter quantam, nec non quantam ſicut doctiſſimè probat Scotus, 5. quotlib. ex tribus locis, primò ex vnitate entis infiniti. ſecundo ex eius communicabilitate. tertio ex ſimplicitate. Ad auctoritatē Cōmen. 8. Phyſic. dico, quòd in illo loco nō ſoluit quęſtionem per illam reſponſionem, ſed eſt quædam fuga, & euaſio. vnde vera ſolutio quæſtionis illius, eſt in tertio capitulo de Subſtantia orbis. vbi manifeſtè cōcedit aliud eſſe finitū finitate vigoris, & velocitatis: & aliud infinitū infinitę actionis, & paſſionis in ſe. vltra hoc ſecūdo cœli comm. 71. expreſsè dicit, quòd iſta perplexio accidit in hac quęſtione: quia iſti nō poſsūt diſtinguere infinitū in qualitate, à finito in quantitate. ecce quòd ſecundū eū datur infi-

nitas, quæ reperitur extra quãtitatem. & ſic poteſt dari quantitas virtutis, & infinitas: & tamen non erit iſta infinitas: & quantitas virtutis ſolius quantitatis corporalis, vt priùs indeterminatè dixit. Vlteriùs circa iſtam diuiſionem in duobus dubito. Primò, vnde moti ſunt Theologi, & maximè Scotus ad ponendum iſtam diuiſionẽ entis per quantum & nonquãtum? Secundò, an rationes Scoti valeant, propter quas tenet iſtam diuiſionem eſſe veram? Quantum ad primum dico, quòd prima ratio Scoti, à qua mouetur ad ponendum iſtam diuiſionem eſt iſta. Quod non poteſt excedere neque excedi non dicit perfectionem neque imperfectionem: relationes originis non poſſũt excedere neque excedi: ergo non dicunt perfectionem, nec imperfectionem, probo minorem pro prima parte: non poſſunt excedere, quia exceſſus illi conuenit, quod habet rationem menſuræ: relatio autem cùm non ſit ens primum, neque habeat rationem totius, ex cuius perfectionis plenitudine, poſſit metiri quodlibet alius, ſic menſurare nequit. ergo nullomodo poteſt excedere: non excedi, quia ſunt idem realiter cum eſſentia diuina, quę eſt formaliter infinita. infinitum autẽ à nullo poteſt excedi. Secũda ratio eſt ſi relationes originis dicerent aliquam perfectionem: ſequeretur abſurdum: nam cùm alia ſit relatio in patre, & filio: alia etiam & alia eſſet perfectio in illis, ergo illæ perſonæ nec eſſent æquales, nec

Iſtæ relationes nullam dignitatem dicunt, vide Scot. quinta quolibet. Relationes cões qui s ſit formaliter infinitæ ideo ſunt quantæ.

Relatio in creaturis eſt finita & quãta. eiuſdem perfectionis: quod aſſerere & hæreticum & iniquiſſimũ eſt. Tertia ratio eſt, quia in diuinis non poſſunt eſſe plura realiter di- *Relatio in diuinis neque finita, neque infinita vide Trompetam folio 5 pag .2.* ſtincta formaliter infinita, ſed iſtæ relationes ſunt realiter diſtinctæ, cùm conſtituant perſonas realiter diſtinctas: tunc ſi quantæ eſſent, formaliter eſſent infinitæ: & ſic eſſent tria formalitater infinita. Sed, an iſtæ rationes concludant? videtur quòd non: prima non, quia cõtra primam ſequeretur quòd attributa *Dubitatio de attribu.* in diuinis non eſſent perfecta ſimpliciter: quia non poſſunt excedere nec excedi. probo quòd non poſſunt excedere, quia in diuinis talia ſunt infinita, quibus repugnat excedi: ergo iſta attributa nõ poſſũt excedere, nõ poſſũt excedi iſta attributa, quia ſunt perfectiſſima. Contra ſecundam dicitur, quòd ſi illa ratio valeret, ſequeretur quòd eſſẽtia diuina cum attributis eſſet perfectior, quàm ſolus Deus, quod eſt falſum: ergo ratio illa non concludit. contra tertiã eſt Scotus ſexta quolibet. quòd magnũ & paruum tranſlatiuè ſumpta, ſunt paſſiones totius entis: ergo conueniẽt cuilibet enti: ſed relationes ſunt entia: ergo magna vel parua: ergo quanta. Ad primum dico, quòd non eſt *Reſponſio ad primum de attributis.* ſimile de relationibus, & attributis: quæ relationes originis competunt vni perſonæ, attributa verò tribus. Ad ſecundum dico, quòd Deus cum attributis, & cum toto mundo eſt perfectior formaliter: ſed ſolus Deus ſine iſtis eſt perfectior eminenter, & radicaliter. Ad

tertium dico, quòd magnum & paruum ſunt paſſiones totius entis quanti: & non entis in ſua communitate.& ſic patet vnde moti ſunt Theologi ad ponẽdum hanc diuiſionem entis: & quòd rationes eorum tenent: quæ duo erãt priùs examinanda.

Quæſtio de prima diuiſione entis realis.

SEd hic moueo quæſtionẽ principalem, an iſta diuiſio entis per quantum, & non quantum, ſit prima diuiſio entis realis:& hic ſunt multæ opiniones: Aliqui volunt quòd ens prima ſui diuiſione diuidatur per vnum & multa:& iſti fuerunt Thomiſtæ. qui dixerunt, quòd vnitas eſt maximè intima enti ex 4.Meta.Moderni etiam conantur hanc opinionem tueri: & dicunt contra Scotum, quòd iſta erit prima diuiſio entis, ſcilicet in vnum & multa, quorum ratio inferiùs ponetur. Aliqui dicunt, quòd prima diuiſio entis realis eſt in ſubſtantiam & accidens: & non in quantum & non quantum, & aſſignãt rationem dicentes, & quantum & non quantum ſunt modi intrinſeci: omnis modus eſt poſterior eo cuius eſt modus:ſicut cõtrahibilis eſt prior, cõtrahente ergo quantitas, cũ ſit poſterior ſubſtantia,& accidẽte,nõ erit prima diuiſio entis per quantũ & non quantũ, quæ poſteriora ſũt,ſed per ſubſtantiã & accidens, quæ ſũt priora.Aliqui dicũt,quòd prima diuiſio eſt

Diuiſio entis per quãtum, & non quantum eſt prima Theologalis diuiſio, non eſt prima ſimpliciter ſed in genere modorũ entis.

entis per Deum & creaturam ; & illa , quæ eſt per quantum & non quantum , eſt poſterior, & aſſignant rationem dicentes, quidditas eſt prior modo ſuo: cùm autem Deus & creatura ſint quidditates : & in hæc oportet priùs diuidi ens: & poſt per quantum & non quantum. Aliqui dicunt, quòd prima diuiſio eſt per finitum & infinitum, & in hoc ſunt plurimæ auctoritates Scoti. Aliqui, ſicut Simplicius per primam cauſam & primum cauſatum: Aliqui ſicut eſt Scotus & ſui ſequaces veluti eſt auctor & alij dixerunt, quòd prima diuiſio entis eſt per quantum & non quãtum. Probat. Scot. 5. quolibet. quòd per quantum & non quantum, primò diuiditur : antequàm per finitum & infinitum, & rationes ſuæ poſſunt eſſe, iſtæ. De ratione optimæ diuiſionis eſt quod diuiſum complectatur membra diuiſa & diuiſa econtra diuiſum: ita quod illud membris latius non pateat nec in oppoſitum , ſed nulla ſunt entia quę non contineantur ſub aliquo iſtorum duorum membrorum, ſcilicet aut ſub quanto, aut ſub non quãto. aut de quibus quãtum & non quantum nõ prędicentur. & ſi daretur aliqua alia prima diuiſio, tunc ſub illius diuiſionis membris contineri non poſſent relationes originis, quæ nec quantæ ſunt nec nõ quantæ: formaliter nec iſtę relationes continentur ſub finitate, aut infinitate, quia nec finitę, nec infinitæ ſunt. ergo partitio in quantum & non quantum, antecedit illã, quæ eſt in fini-

tum & in infinitum. Secunda ratio poſſet ex dictis ſuis elici ſic. Accipiatur humanitas, aut quęcunque alia quidditas in ſua vltima & maxima abſtractione, adhuc illa eſt perfectior altera, vt puta humanitas eſt perfectior aſinitate. Et confirmatur, accepta aliqua quidditate in vltima ſui abſtractione, habet ordinē ad Deū: & ad alias quidditates. quia ſpecies teſte Ariſt. 8. Meta. tex. comm. 10. ſunt ſicut numeri: & tunc non eſt finita, nec infinita, nec vna nec plures: quia equinitas eſt tantum ipſa, nec vna nec plures: vt teſtatur Auicen. & in iſta abſtractione ordinem habet ad Deum: & eſt imperfectior Deo: & perfectior aliqua alia quidditate & natura: ergo ſic abſtracta adhuc eſt quāta. & Tròb. voluit, quod de quidditate ſic abſtracta eſt demonſtrabilis quantitas virtutis. Nam in tali pręciſione competit ſibi differentia ſua eſſentialis: quæ indubiè & pręſtantior & nobilior eſt differentia aſini, relinquitur ergo quod omnibus aliis circunſcriptis homo erit quantus. & tamen ſic abſtrahitur ab vnitate & multitudine, & ab omni alio poſt. Sed contra iſtam diuiſionem entis primam in quantum & nonquantum inſurgunt moderni quidā Thomiſtę: & probāt quòd prima diuiſio eſt per vnū & multa, & arguunt ſic. Accipiatur illa natura ſic abſtracta, vt humanitas illa eſt diſtincta à ſuo modo intrinſeco ex natura rei per vos: ergo eſt indiuiſa à ſe & diuiſa à quolibet alio, quod non eſt ipſa: ergo non eſt indiui-

Relatio in creatura ideò eſt quanta. quia eſt finita formaliter.

Relatio antē diuina quia non eſt infinita, neque finita, formaliter ideò non poteſt eſſe quanta.

duum: ergo eſt vna: & tamen non eſt quanta: ergo malè dicitur, quòd ens prima ſui diuiſione diuiditur per quantum & non quantum. Ad hoc dico, quod quidditas vt prior modo intrinſeco, nec diſtinguitur, nec non diſtinguitur à modo formaliter, ſed tantùm fundamentaliter ideſt quando aduenit ſibi talis paſſio, tunc poterit diſtingui formaliter poſitiuè, quia equinitas eſt tantùm equinitas: & ſic tunc nullo modo diſtinguitur in iſto primo ſigno, ſed in ſecũdo ſigno diſtinguitur à modo ſuo ideſt à quantitate, quia in ſecũdo ſigno eſt quãta. & ſi dicas, quomodò diſtinguetur in ſecundo ſigno à quantitate? dicas quòd formaliter poſitiuè.

Secundò dubito in hoc quod dixi, quòd de quidditate ſic vltimatè abſtracta, poteſt demonſtrari quantitas vigoris, vt patuit ſupra de intentione Scotiſtarum. Contra quod arguo ſic: Ariſt. ſecundo Poſt. & 6. Meta. text. comment. 1. voluit, quòd demonſtratio non poteſt eſſe ipſius quod quid erat eſſe, ideſt diſſinitionis: nec ipſius ſubſtantiæ, ſed eſt accidentium propriorum: iſta enim poſſunt de ſubiecto demonſtrari, & non diſſinitiones aut ſubſtantiæ: ſed quantum, & non quantum non ſunt accidentia propria: ergo quantitas virtutis de humanitate vltimatè abſtracta demonſtrari non poteſt. Secundò, ſi quantitas poſſet demonſtrari de humanitate vltimatè abſtracta, tunc ſequeretur, quod quantitas virtutis eſſet accidens proprium reſpectu hu-

manitatis, & non modus intrinſecus: cuius oppoſitum tenuimus. Quod ſi fortè dicatur, quòd talis quantitas non eſt demonſtrabilis de homine, in illo ſigno, in quod quidditatiuè conſideratur, ſed in ſequenti ſigno, à pari: ego dicam, quòd in ſequēti ſigno ſunt demonſtrabiles etiam paſſiones entis, & paſſiones propriæ de homine: & ex hoc non ſequitur, quòd quantitas præcedit vnitatem. ſicut diximus. Tertiò quomodo poſsūt dicere Scotiſtæ, quòd vnū dicitur paſſio entis? cùm Ariſt. dicat quarto primæ philoſ. tex. commen. 3. quòd ens & vnum ſignificāt eandem naturam, vnde Commen. 10. Metaph. tex. commen. 8. probat quòd eodem modo vnaquæque ſubſtantia eſt per ſe ens, & per ſe vna. Quartò Ariſt. ibidem concludit, quod quot ſunt ſpecies vnius, tot ſunt & entis. Vltimò 4. Metaph. tex cōmen. 5. dicit quòd eædem ſūt paſſiones vnius & entis. Ad primū dico, quòd finitas & infinitas ſecundū Scotum 5. quolibet, ſunt quaſi paſſiones entis, Similiter dicamus de quanto, & non quanto, quòd iſta ſunt quaſi paſſiones entis, ideſt habent modū paſſionis entis. & per hoc reſpōdeo ad argumēta, quod demōſtratio debet eſſe accidētiū propriorū: & quod iſti modi intrinſeci, quando de aliquo demōſtrantur, ſunt quaſi accidentia propria. vnde patet reſponſio ad dictū Ariſt. accidentia vel quaſi accidentia demonſtrantur: & quantū & non quantum, per Scot. ſunt quaſi accidentia propria: quia fini-

tum & infinitũ vult quod ſint quaſi accidentia propria. Ad ſecundã rationem, quando dicitur, quod quantitas iſta erit proprietas & nõ mod⁹ intrinſeçus, dico, quod eſt bene mod⁹ intrinſecus, & proprietas, & propria paſſio: ad hũc ſenſum, id eſt habet modũ propriæ paſſionis ſiue ſicut paſſio conſequitur ſuũ ſubiectũ, ſic quodlibet ens, cõſequitur quantũ & non quantũ. Ad tertiũ dico, quòd licet ens & vnũ dicant eandẽ naturã pro materiali, nõ tamen eandẽ pro formali. & quando tu dicis, ſi eandẽ naturam dicunt, vnũ nõ poteſt eſſe paſſio entis: ad hoc reſpondeo, quòd cõſequentia nõ valet: nam homo & riſibilitas, licèt eandẽ naturã dicant, tamen riſibilitas eſt propria paſſio hominis. Ad quartũ dico, quòd etſi ens & vnũ habeant eaſdem ſpecies, nõ ex hoc ſequitur, quòd vnũ non ſit própria paſſio entis. quia, cùm habeãt eandem naturam, eaſdem habebũt ſpecies. ſed ex hoc non ſequitur, quod vnũ non ſit paſſio entis, ſed ſit ipſummet ens: ſed hoc tunc ſequeretur, quando vnum & ens eodem modo dicerentur de ſpeciebus; quod tamen eſt falſum; quia ens quidditatiuè dicitur de ſpeciebus: ſed vnum dicitur denominatiuè. Ad vltimum, quando dicitur, quòd eædem paſſiones ſunt vnius & entis: hoc debemus concedere. nam diximus, quòd dicunt eandem naturam: & cùm infers, ergo vnum non eſt paſſio entis, ſed erit idemmet cum ente hoc nego. nam dicimus, quòd licèt homo & riſibile habeant eaſ-

dem paſſiones, vt patet, quia homo eſt flebilis: & riſibile ſimiliter eſt flebile: & tamen ſtat quòd riſibile ſit propria paſſio hominis. ſic dicamus de vno & ente, quod habent eaſdem proprias paſſiones, & tamen vnum eſt paſſio alterius. His rationibus labefactatis reſpódeo ad quæſtionem principalem, quando quæritur, quæ eſt prima diuiſio entis realis, dico, quod loquendo de diuiſione entis realis in ſe, quod primò diuiditur in Deum & creaturam quàm inquantum & nonquantum: aut per finitum & infinitum, & ratiò eſt cùm modus intrinſecus inſequatur quidditatem, & poſterior ſit quidditate ſua: Deus & cteatura ſunt quidditates reſpectu finiti & infiniti quanti & nonquanti: ideò prima diuiſio entis realis erit in Deum & creaturam, tanquam per priora, & per quidditates, & hoc loquendo de diuiſione entis in ſe, & apud intellectum diſtinctè concipientem & fantaſmatibus non indigentē. Alio modo iſta diuiſio entis poteſt capi reſpectu noſtri, & intellectus confusè concipientis: & quia nos ponimus vniuocationem entis realis apud intellectum confusè concipientem & nō ex parte rei & in ſe. nam apud intellectum diſtinctè concipientem, vt apud intellectum Diuinum, ens non habet vniuocationem, ſed apud nos habet vniuocationem. ideò reſpectu noſtri, & modi noſtri confusè concipiendi, dicimus, quòd ens prima ſui diuiſione diuiditur per finitum & infinitum: aut per quan-

Reſpo. & ad quæſtionem principalē de diuiſione entis realis.

tum & non quantum, priuſquàm per Deum & creaturam: & hoc, quia tenemus ens eſſe vniuocum, quæ vniuocatio entis non eſt nihil penes intellectum confusè concipientem. Propterea ſequitur, quòd cùm auctor ponat ens eſſe vniuocum, poſuit primam diuiſionem entis non in ſe & ex natura rei, aut ex parte intellectus diſtinctè concipientis, ſed ex parte intellectus confusè cõcipientis. ideò dixit, quòd ens vniuocũ prima ſui diuiſione, ſcilicet apud nos, diuiditur per quantum & non quantum: & non dixit per Deum & creaturam, cùm tamen hæc ex natura rei & in ſe ſit prima diuiſio, ſcilicet per Deum & creaturam.

Reſponſio ad rationes principales quæſtionis.

REſtat modò ſolutio rationum principalium. Ad primam, quæ eſt Thomiſtarum, dicentium, quòd prima diuiſio eſt per vnum & multa: quia vnitas eſt maximè intima enti, dico, quòd vnitas eſt maximè intima enti: quia ſunt idem realiter. & loquendo de paſſionibus illa eſt prima diuiſio entis, ſcilicet in vnum & multa: quia tamen quidditas eſt prior paſſione, ideò primò diuidetur per Deũ & creaturam, quàm per vnum & multa. Ad rationes modernorum, qui ſimiliter probabant, quòd primò diuiditur ens per vnum & multa, quàm per modos intrinſecos: reſponſum eſt ſuperiùs, quando argumentati ſunt

contra Ant. Trombetam:& conceſſimus quòd prima erat diuiſio entis per modos, quàm per paſſiones: quia modi ſunt magis intimi quidditatibus:maximè loquendo de quanto & non quanto, quàm ſint paſſiones. ſed prima in ſe eſt per quidditates: iſta quæ eſt per vnum & multa, eſt prima accidentium communium & omnium poſteriorum: quæ inſequuntur poſt ens & vnum.

Ad alios dicentes, quòd prima diuiſio entis eſt per ſubſtantiam & accidens, hoc concedo, quòd prima diuiſio,ſcilicet entis finiti & limitati, eſt per ſubſtantiam & accidens, tanquam per quidditates ambas finitas,quàm per quantum & non quantum. ſed, quia quantum & non quantum non diuidunt ens finitum ſolùm ſed ens,quod abſtrahit à finito & infinito,ideò erit prior diuiſio per quantum & non quantum, quàm per accidens & ſubſtantiam. nam Theologicè licèt non phyſicè datur ens vt iam in ſuperioribus ex Scoto demõſtrauimus,quod nec finitum nec non finitum eſt: nec eſt quantum nec non quantum formaliter ſupple:ideo iſta per ſubſtantiam & accidens, ſecundùm Theologos omnibus non poſſet cõpetere: nec diuideretur totũ ens. nã paternitas aut filiatio nõ cadit ſub ente finito,quod diuiditur in ſubſtantiã & accidens. ideò prior diuiſio erit per quantum & non quantum, quàm per ſubſtantiam & accidens. Nec imagineris, quòd ſit prima diuiſio per finitum & infinitum: quia

Datur ens quod non eſt quantum neque nõ quantum Theologicè non phyſicè.

ſicut diximus,& eſt ſententia Scot.5. q. quolibet.datur ens quod nec finitum nec infinitum eſt. Et per hoc patet quid ſit dicendum ad illos, qui voluerunt quòd ſit prima diuiſio per finitum & infinitum, quia falſa opinantur, nam tunc non diuideretur totum ens. Si tamẽ opinio eorum poſſet habere aliquẽ ſenſum,dicamus ſic, quòd ens, ſcilicet quantum prima ſui diuiſione diuiditur per finitũ & infinitum:ſed non eſt verum de ente communi quanto & non quanto.Ad illos, qui dixerunt, quòd prima diuiſio eſt per cauſam & cauſatũ, ſicut eſt Simplicius,dico quòd eſt falſum.nam in ſe prima diuiſio eſt per Deum & creaturam: ſed reſpectu noſtri eſt per quantum & non quantum:quia illud, quod primò inſequitur Deum & creaturam.eſt quantitas & non quãtitas:ſed cauſa & cauſatum ſunt reſpectus extrinſeci:ideo ſunt in Deo & creatura poſt quãtitatem & non quantitatem. ideò non erit iſta prima diuiſio. & ad Simplicium dico, quòd ens primò diuiditur per cauſam & cauſatum tanquàm per reſpectus extrinſecos. Patet igitur, quòd prima diuiſio eſt per quantum & nonquantum ſecundùm modum noſtrum cõcipiendi,& ſecundùm hunc modum loquutus eſt auctor:ſed diuiſio entis in ſe eſt per Deum & creaturam:& entis finiti in ſe eſt per ſubſtãtiam & accidẽs:& ſic eſt finis quæſtionis principalis,primæ diuiſionis entis.

Prima diuiſio eſt per quantum, & non quantum, ſecundum noſtrum modũ concipiendi.

Conſ.r-

Conformatio cum Ariſtotele.

SEd vbi Ariſt. poſuit hanc diuiſionem entis per quantum & nõ quantum? Dico, quod nullibi, Quia Ariſt. non imaginatur entia non quanta: ſicut eſt paternitas & filiatio, quæ nec quantitatem habent, nec non quantitatem. Sed hanc diuiſionem entis per quantum & non quantum poſuerunt Theologi, vide Sco. quinta quæſtio. quolibet.

Declaratio Textus.

Sequitur in textu (ens quantum diuiditur per finitum & infinitum: & hoc totum ſumptum eſt ex Sco.q.5. quotlibeti, quòd omne illud, quod habet perfectionem, aut habet partialem, aut totalem: ſi totalem, ſic eſt ens infinitum, vt Deus: aut habet partialem, & ſic eſt ens finitum, vt creatura.) nota, quòd entia finita iſto modo ſunt entia per participationẽ: non quòd partem capiant à Deo, ſed per participationem, quia aliquid ſibi deficit in quantum entia ſunt: ſaltem deficit eis perfectio Dei. *Alia à Deo ſunt entia per participationem.*

Conformatio cum Ariſtotele.

SEd vbi Ariſt. poſuit ens infinitum in vigore? vt vera ſit diſtinctio per finitum,

& infinitum. Scotus tenet infinitatem in vigore eſſe in Deo, ſecundùm mentem Ariſt. 2. diſt. primi parte prima, quæſt. ſecunda: & adducit rationem Ariſt. 8. Phy. tex. c. 78. primum mouens mouet motu infinito: ergo eſt infinitæ potentiæ. Sed hæc concluſio non poteſt intelligi tantùm de infinita potētia in duratione: ac ſi probaret, quòd eſt ſolùm infinitus in tempore, dicit Scotus, quia Ariſt. per infinitatem potentiæ probat, quòd nō poſſit eſſe in magnitudine: vnde vult, quòd illud, quod habet potentiam infinitam, non habet quantitatem molis: ſed potentia infinita in duratione ſtat cum magnitudine ſecundùm Ar. quia ponit cœlum habere magnitudinē & potentiam infinitam in tempore: quia videlicet poteſt durare per infinitū tempus. ergo, ſi Ariſt. probat Deum habere infinitam potētiam, iſta potentia nō erit infinita tantùm in tempore, quia talis ſtat cum quantitate: Deus autem non eſt quantus & habet potentiam infinitam: ergo non habet ſolùm illam, quæ ſtat cum quantitate, ſcilicet potentiam infinitam in tempore, ſed habet illam, quæ eſt infinita in vigore. Et ſi contra Scotum inſtares, iſta ratio Ariſt. non cōcludit infinitatē Dei in vigore: vnde aliquis poſſet dicere Scoto, quòd verum eſt, quòd infinita potentia nō ſtat cum magnitudine, ideſt non datur orbis, qui componatur ex magnitudine, & intelligentia, quæ eſt infinita in potentia, ſed bene datur orbis habēs magnitudi-

Et ſi contra Scotū inſtares quòd ratio Ariſt. nō includit infinitatem Dei.

nem, cui aſſiſtit intelligentia, quæ eſt infinitæ potentiæ, & ſic potentia infinita nõ informat magnitudinẽ, ſed aſſiſtit magnitudini: & ideò Ariſt. non probat, quòd illud quod eſt infinitæ potentiæ, non poſſit aſſiſtere magnitudini, ſed vult, quòd illud, quod eſt infinitæ potentiæ, nõ poteſt informare magnitudinem: & ſic intelligendo probationem Ariſt. patet, quòd non probat Ariſt. Deum eſſe infinitum in vigore, quia mouet motu infinito, ſed bene probat, quòd eſt infinitæ potentiæ, ſcilicet in duratione: quæ poteſt ſtare cum aliqua quantitate, cui aſſiſtat: ſed non quòd illud, quod eſt infinitæ potentiæ: informet illam quantitatẽ. Patet igitur, quòd ratio illa Ariſt. nõ ponit infinitatem in vigore. nec poſſum reperire phyſicè loquẽdo, quomodò poſsit ex principiis naturalium indagari iſta infinitas. Rationes ſimiliter, quas adducũt Theologi, omnes poſſunt ſolui à Philoſophis. Ad hoc ego reſpondeo, quòd per iſtam vnam rationem Philoſophi, ſufficienter habemus infinitatẽ Dei, quæ adducitur à Scoto. 7. quolib. circa medium & in 2. q. diſt. 2. primi ſentent. Vnde Ariſt. 8. Phy. probat, quòd primus motor mouet motu infinito: tu dicis motu infinito, ſcilicet in tempore: tunc ex hoc probo, quòd erit Deus infinitus intenſiuè. Nulla virtus poteſt per infinitum tempus mouere, niſi vel à ſe, vel virtute alterius: & tandem oportet ſtare ad aliquam primam quæ mouet ex ſe ipſa: Ariſt. ergo arguit de po-

Per vnam rationem Philoſophi ſufficienter habemus infinitatem Dei quæ adducitur à Sco. 7. quoli.

tentia primi mouentis, qui non mouet virtute alterius, ſed à ſe. Et ex hoc poteſt inferri, quòd ipſa ſit infinita intenſiuè. Quod autem habet à ſe potentiam actiuam, habet à ſe entitatem. Quod habet à ſe aliquid, habet illud in tota plenitudine, quæ ſibi poteſt competere. Nihil enim habetur limitatè in aliquo, niſi habeatur ab aliquo agente determinante illud ad certum gradum: quia, ſi vnum ens habeat à ſe plenitudinem entitatis, & aliud ens non haberet à ſe talem plenitudinem, ſed entitatē limitatam, omnino nulla eſſet ratio, quare illud plùs haberet plenitudinem entitatis quàm iſtud: ſed videretur eſſe caſus, qui non poteſt eſſe in his, quæ ſunt à ſe. Ex hoc igitur, quòd primum mouens mouet à ſe, & per cõſequens eſt à ſe, quia qui habet principium operandi à ſe, poteſt à ſe operari: cùm enim tota plenitudo potentiæ actiuæ, & entitatis, non poſſit eſſe ſine infinitate intenſiua, Sequitur, quod ipſum ſit infinitæ potētiæ intenſiuè. Et quia iſta ratio Ariſt. eſt Octaui Phy. 78. quàm Sco. iſto modo pertractauit, colorauit, fortificãdo eã ſic ſeptima. quolib. & eandē ponit Sco. 2. diſt. primi: ſi fortificetur & declaretur iſto modo, valet ratio, quã adducit Scotus: ſecunda primi: & arguas ſic primum mouens, mouet motu infinito à ſe: ergo habet à ſe potentiã infinitã mouendi: ergo habet à ſe entitatē: ergo nõ determinatam ad certum gradũ: & ſic infinitam intenſiuè, & iſto modo ceſſant inſtantiæ contra

infinitatem Dei intenſiuã ſecundùm viam naturalem. Notanter dicitur in iſto antecedente, primum mouens mouet,& non dicitur poteſt mouere: quia in via Ariſtotelis iſta potentia mouendi eſt neceſſariò coniuncta actui, quia inter extrema immutabilia cuiuſmodi eſt Deus & cœlum vt vult Stagirita: eſt habitudo neceſſaria, neceſſitate immutabilitatis quæ negat oppoſitũ poſſe ſuccedere oppoſito id eſt quietẽ motui. ideo ſi diceretur poteſt mouere motu infinito ergo eſt infinitus non valeret, quia antecedens non concederetur ab Ariſtotele. Principale etiam confirmatur per Auer. in 3. cap. de Subſtãtia orbis, vbi poſuit aliud infinitũ actione, et velocitate: aliud infinitum actione et paſſione in ſe. Idẽ habet ſecundo cœli 71. iſta perplexio accidit, quia non poſſunt diſtinguere infinitum in qualitate à finito in quantitate: ſed infinitum in qualitate infinitum eſt intenſiuè: ergo ſecundùm eum datur infinitas vigoris & intenſiua.

Sed vlteriùs hic quæro duo: primò, an omnia ſint infinita in diuinis eodem modo. Secundò, an ſint tot infinitates in diuinis quot ſunt attributa. Quantum ad primum dico, quòd duplex eſt infinitas: vno modo infinitas poteſt ſumi formaliter, alio modo identicè & iſto ſecũdo modo relationes diuinæ ſunt infinitæ identicè & non formaliter, infinitas formalis eſt tunc, quando aliquid eſt infinitum ex ratione ſua, ſed iſta infinitas adhuc capitur dupliciter. vno modo formaliter radicali-

An omnia ſint infinita in diuinis.

Secundo an ſint tot infinitates in diuinis quot ſunt attributa.

tet, alio modo formaliter pullulatiuè, primo modo eſſentia diuina ſola eſt infinita formaliter radicaliter, ideſt radix eſt & fundamentum totius infinitatis. Alio modo ſumitur infinitum formaliter pullulatiuè: & iſtud eſt infinitum ab alio, vt ſunt attributa in Diuinis: quæ pullulant à radice infinitatis, ideſt ab eſſentia, quæ eſt infinita à ſe fundamentaliter, & ſic patet quid ſit reſpondendum ad primum quæſitum. Ad ſecundum reſpõdet Franciſcus, quòd tantum eſt vna infinitas in Deo, quæ dicitur infinitas eſſentiæ. vnde ſi alia in Diuinis dicantur infinita, non propria infinitate dicuntur infinita, ſed tantùm infinitate eſſentiæ. Alii dicunt, quòd eſt vna infinitas in Deo radicalis, quæ eſt infinitas eſſentiæ, & tamen cùm hoc ſunt tot infinitates modaliter diſtinctæ, quot ſunt atrributa. v. g. infinitas ſapientiæ eſt modaliter diſtincta ab infinitate iuſtitiæ. & ſic ponuntur plures infinitates in diuinis. & non dicas, quòd iſta infinitates ſunt diſtinctæ formaliter, ſed tantùm modaliter: quia infinitates, quæ ſunt modi intrinſeci, non dicunt formalitatem. Vltimò hic quæro, quando dicimus, quod diuiditur ens, quid diuiditur, & qualis eſt diuiſio? Ad hoc dico, quod prima diuiſio entis in reale: & rationis fuit diuiſio æquiuoci, ideſt vocis in ſua æquiuocata. ſecunda, & tertia ſcilicet quando diuitur ens per quantum & non quantum in ſecunda diuiſione: & per finitum &

Frãciſcus de Mayronis dicit quòd eſt vna infinitas in Deo radicalis quæ eſt infinitas eſſẽtiæ.

infinitum, in tertia diuiſione, eſt diuiſio conceptus entitatis, quaſi in ſuas partes eſſentiales. & eſt tunc, quando diuiditur ens per modos intrinſecos. quarta diuiſio eſt per abſolutum & reſpectiuum : & iſta eſt quaſi ſubiecti in accidentia, ſicut hominis in album & nigrum: & notanter dico, quòd eſt diuiſio ſubiecti in accidentia : quia accidit enti reali, quòd dependeat ad terminum, vt eſt reſpectiuum: & quòd non habeat talem dependentiam vt eſt abſolutum.

Notandũ imprimis circa hunc Syrecti textum venit, quòd nõ poteſt circa has entis diuiſiones poni ordo neceſſarius & requiſitus ad legitimam diuiſionem vt in arbore prædicamentali. nam aliquod membrũ vnius cõtinet, & cõtinetur:interdum à mẽbris alterius particulariter ſaltem:vt patet diſcurrendo & maximè comparando reſpectiuum ad ens quantũ.

Hoc ſic declaro, in iſtis quatuor diuiſionibus entis, non datur ordo diuiſionis, & ſubdiuiſionis, ſicut fit in arbore prædicabilium. nam ibi diuiditur ſubſtantia in corpoream & in incorpoream, deinde ſubdiuiditur corporea in corpus animatum & in corpus inanimatum:ita vt nullũ horum membrorum cõtineatur ſub altero, ſed hic non diuiditur ens quantum per finitum & infinitum : & poſt finitum & infinitum per abſolutum & reſpectiuum, quia illa diuiſio ſupponeret falſum.& aliquod membrũ vnius contineret & cõtine-

retur, ſicuti eſt quando ens reale diuiditur per ens quantum & non quantum, ens reale continet, & cótinetur interdum à membris alterius: quia ſcilicet ens reale continet potétialiter ens quantum, & non quantum, & continetur à membris alterius ſcilicet diuiſionis quia ens reale continetur eſſentialiter ab ente quãto & non quãto: quia ens quantum & non quãtũ includũt ens reale, eſſentialiter ſaltem quantũ. Et dixit prius interdũ & particulariter ſaltim: quia hoc nõ eſt verũ in omnibus diuiſionibus, vt patet diſcurrẽdo, ſicut ipſe exẽplificat, comparãdo reſpectiuũ ad ens quantũ, quia ens quã-tum non continet abſolutum & reſpectiuum potentialiter: nec ens quantum continetur eſſentialiter in abſoluto & reſpectiuo ideſt abſolutum & reſpectiuum non includunt ens quantum eſſentialiter. & probo ſic, quòd ens quantum non diuiditur in abſolutum & reſpectiuum. nam ſi quantum diuiditur in abſolutum & reſpectiuum, tanquam ſuperius in ſua inferiora, tunc omne reſpectiuum includet ens quantum: & ſic relationes originis erunt quantæ, quod eſt omnino falſum. Si verò dixeris non diuiditur ens quantum, ſed ens non quantum in abſolutum & reſpectiuum: ergo relationes creatæ erunt non quantæ: quod abſurdum eſt. Patet ſimiliter quòd non ſeruatur ordo diuiſionis, & ſubdiuiſionis in omnibus iſtis diuiſionibus. Quia ens finitum, & infinitum non diuidi-

tur per abſolutum & reſpectiuum. quia ſi infinitum diuideretur per abſolutum, & reſpectiuum, tunc omnia abſoluta creata & omnia reſpectiua creata, eſſent infinita, cùm membra diuiſa naturam participent diuiſi, quod manifeſtè eſt & erroneũ & abſurdum. ſimiliter ens finitum non diuiditur per abſolutum & reſpectiuum: quia tunc omnia abſoluta & reſpectiua eſſent entia finita: & tunc Deus & quæcunque ſunt in Deo eſſent finita: quod claudit manifeſtam contradictionem. reſtat igitur, quòd ens reale ſolùm diuiditur per abſolutum & reſpectiuum.

Textus.

Omne enim ens dicitur formaliter abſolutum, quod non eſt formaliter ad aliud: ſicut eſt Deus & omnia attributa in diuinis, & tria genera generaliſſima tantum, ſcilicet ſubſtantia, quantitas, & qualitas. Ens vero reſpectiuum dicitur illud quod formaliter eſt ad aliquid, ſicut ſunt in diuinis proprietates notionales & relationes communes, & iſta ſeptem prædicamẽta, ſcilicet ad aliquid, actio, paſſio, quãdo, vbi, ſitus, & habitus. Et iſtarum relationum quædam dicũtur intrinſecus aduenientes, ſicut ſunt omnes relationes de prædicamento ad aliquid:

Aliæ verò ſunt relationes extrinſecus aduenientes, vt ſunt relationes de ſex vltimis prædicamentis.

OMne ens dicitur formaliter abſolutum, quod non eſt formaliter ad aliud. Dixit auctor, ſicut eſt Deus, & omnia attributa in Diuinis : & tria genera generaliſſima, ſcilicet ſubſtantia, quantitas & qualitas, & tu intelligas, non eſt formaliter ad aliud, ideſt cuius eſſe quiditatiuum non eſt eſſe ad aliud, ſed ad ſe, & ſic eſt Deus & alia prædicta. Et pro declaratione huius termini : attributum, debes ſcire: quòd attributum dupliciter capitur. primo modo largè pro perfectione quiditatiua ſiue qualitatiua : quiditatiua vt ſubſtantia. ſpiritus qualitatiua vt ſapiens, iuſtus, & ſic de aliis. Alio modo propriè: & ſic dicitur eſſe perfectio ſecundaria, non quiditatiua, quæ accipitur à creaturis, & attribuitur Deo via remotionis, & eminentiæ. dico via remotionis, quia ab accidentibus remouemus accidentalitatem, & finitatem, & alias imperfectiones, quæ ſunt in ſapientia & iuſtitia, dico via eminentię: quia ablatis imperfectionibus ab his accidentalibus ſcilicet à iuſtitia, & ſapientia, attribuimus ei ſummitatem, & infinitatem, & iſto modo dicimus eſſe in Deo ſapientiam ſummam & infinitam, & ſimiliter iuſtitiam. dicitur perfectio ſecundaria, ad differentiam perfectionis

Quæcunque accipiuntur ex creaturis & attribuũtur ipſi Deo via remotionis & eminẽtiæ & nõ ſũt prædicata quiditatiua ſunt propriè attributa.

primariæ : quia prima perfectio dicitur illa, quæ quiditatiuè prædicatur de Deo. vnde Ariſt. 7. Metaphyſicæ tex. comm. 4. comparando iſta prædicata ad inuicem : dixit ſcire autem tunc ſingula maximè putamus, quando quid eſt homo cognoſcimus, aut ignis, magis quàm cuius quale, aut quantum, aut vbi, vnde cognitio, qua rei quiditas cognoſcitur, dicitur intellectus : & illa, qua cognoſcitur rei proprietas, dicitur ſcentia : intellectus autem nobilior eſt quàm ſcientia. Hic autem nomine intellectus intelligit vnum ex habitibus intellectualibus cuius eſt cognoſcere principia vt aſſerit Ariſtot. in 6. Ethico cap. 3. Ens verò reſpectiuũ, dicitur quod formaliter eſt ad aliud, ideſt eſſe quiditatiuum entis reſpectiui eſt eſſe ad aliud, verbi gratia eſſe quiditatiuum & formale filiationis, eſt eſſe ad patrem. Vnde notare debes pro iſto termino formaliter, quia in diffinitione dicitur, quòd ens reſpectiuum eſt quod eſt formaliter ad aliud, quòd iſte terminus formaliter, multipliciter capi poteſt, primo modo formaliter tantùm valet ſicut quiditatiuè, ſicut dicimus, quòd homo formaliter eſt animal, ideſt quiditatiuè eſt animal. ſecundo modo vt diſtinguitur contra virtualiter, & iſto modo dicimus quòd ſol nõ eſt formaliter calidus, ſed virtualiter: ſed paries iſto modo non eſt virtualiter albus, ſed formaliter. Tertio modo ſumitur formaliter ideſt vniuerſaliter, vt ignis eſt formaliter ca-

Intellectus & ſcientiæ diſcrimen.

Iſte terminus formaliter multipliciter capi poteſt.

lidus, ideſt vniuerſaliter: & iſtud membrum coincidit cum ſecundo. Quarto modo ſumitur formaliter vt idem eſt quod habere aliquod principium actiuum, & ſic homo eſt formaliter animatus, ideſt homo habet animam qua poteſt agere, & planta eſt formaliter animata, ideſt planta habet animam, qua poteſt agere. Quando verò in diffinitione abſoluti ponitur, quòd non eſt formaliter ad aliud, ſimiliter in diffinitione reſpectiui quòd eſt formaliter ad aliud, accipitur formaliter primo modo, ideſt quiditatiuè: vt dicendo ſic: ens abſolutum eſt illud, quod non eſt formaliter ad aliud, ideſt cuius eſſe quiditatiuum non eſt eſſe ad aliud.

Obſeruatione etiam mihi dignum videtur, quod auctor definiẽs abſolutum & reſpectiuũ vtitur iſto termino formaliter quod non vacat myſterio. quia abſoluta omnia denominatiuè bene poſſunt eſſe ad aliud, & fundare relationem, tamen non propter hoc ſunt formaliter & quiditatiuè ad aliud, & reſpectiua. vt ecce exemplum: Deus, vtique abſolutum eſt, ſed vt creator eſt, denominatiuè habet reſpectum ſaltem rationis. quantitas formaliter eſt abſoluta, ſed denominatiuè eſt æqualis vel inæqualis. ſimiliter ſubſtantia omnis eſt eadem vel diuerſa & qualitas eſt ſimilis vel diſſimilis. proptereà igitur in diffinitione abſoluti ponitur: formaliter quia quiditatiuè non eſt reſpectiuum.

ENs verò reſpectiuum dicit autor erit ſicut ſunt in diuinis proprietates notionales: & relationes communes: & iſta ſeptem prædicamenta, ſcilicet ad aliquid, actio paſſio, quando, vbi, ſitus, & habitus, quia verò dixit proprietates notionales aduerte, quòd differentia eſt inter proprietatem notionalem, & perſonalem: proprietas perſonalis eſt quæ competit vni ſoli perſonæ: vt paternitas patri, filiatio filio, ſpiratio paſſiua ſpiritui ſancto. Sed notionale eſt illud quod non eſt commune tribus perſonis, ſiue per ipſum conſtituatur perſona, ſiue non, nam ſpiratio actiua eſt vnum notionale, quod competit patri, & filio, & per ipſum nulla perſona conſtituitur: in patre aliqua notionalia ſunt poſitiua vt paternitas & generatio actiua: quæ idem ſunt & per paternitatem conſtituitur pater: aliqua ſunt negatiua, vt innaſcibilitas.

Relationes ſunt quæ cōpetũt vni perſonæ tantùm aut duabus, ſicut paternitas, ſpiratio actiua & dicuntur notionales à noſco, noſcis quia per ipſas noſcuntur & notificantur perſonæ Diuinæ.

QVia verò diximus, quod attributum in diuinis eſt perfectio ſecundaria, quæ ſibi attribuitur via remotionis & eminentiæ, & diximus, quòd ſapientia, & iuſtitia, & ſimilia in nobis ſunt accidentia: & quando Deo attribuuntur: ab his remouetur accidentalitas, & ſubſtantiæ ſunt. Hic in duobus dubito. primò, ſi ſapientia in Deo dicitur eſſe

ſubſtantia, in nobis non poteſt eſſe accidens: quia per Philoſophum quod verè eſt, nulli accidit, ex primo phyſicorum: ſed in Deo eſt ſubſtantia: ergo in nobis non poteſt eſſe accidens. Secundò quæro indiuiduum ſapientiæ, quæ eſt in nobis, vtrùm ſit indiuiduum ſapientiæ tranſcendentis & qualitatis ſimul, an alterius tãtum? Quòd non vtriuſque probo: quia nihil idem continetur ſub diuerſis prædicatis dictis in quid de eo non ſubalternis: ſapientia autem tranſcendens, & qualitas non ſunt ſubalterna, ergo non poteſt eſſe indiuiduũ vtriuſque. Si hoc argumentum valet, vnum videtur dandum, quòd ſapientia in nobis vel ſit tantùm indiuiduum ſapientiæ tranſcendentis, vel tantùm indiuiduum generis qualitatis: non videtur dandum ſecundum, quia tunc non eſſet in nobis perfectio ſimpliciter, quod eſt contra Aug. Si detur primum: ergo non omnis habitus formaliter eſt in genere qualitatis, ſed omnes ſunt tranſcendentes, qui important perfectionem ſimpliciter. Ad primum dico, quòd in nobis eſt alia ſapientia & alia in Deo: quia noſtra eſt in genere, & illa Dei eſt extra genus: modò ad dictum Ariſt. quando dicebat quod verè eſt nulli accidit, ideſt idem indiuiduum: aut eadem natura, aut idem genus ſubalternum: vel generaliſsimũ: quod eſt ſubſtantia non poteſt eſſe accidens: & hoc adducebat Ariſtoteles contra Parmenidem & Meliſſum: ſed non loquebatur de ſubſtantia extra

Scientia in Deo eſt ſubſtantia, & ratio eſt quia ſcientia non vniuocè, ſed æquiuocè dicitur de ſciẽtia noſtra & de ſcientia Die vide xi. Theor.4. & Auer.12. meth.cõ.51.

genus, qualis eſt in Deo: quia Deus & ea quæ in Deo ſunt, nullo modo ſunt in genere. ſed ſubſtantia de qua loquitur ibi Ariſt.erat genus aut in genere. Ad ſecundum dico, quòd indiuiduum ſapientiæ noſtræ, eſt indiuiduum ſapientiæ generis qualitatis, & quando dicis, nihil idem continetur ſub diuerſis prædicatis dictis in quid, non ſubalternis: dico, quòd duplex eſt ſubalternatio, vna eſt generica: & iſto modo ſapientia, quæ eſt in genere qualitatis: & ſapientia tranſcendens non ſubalternantur. Alio modo eſt alia ſubalternatio, quæ eſt extra genus, & iſto modo bene ſapientia noſtra poteſt eſſe indiuiduum duorum prædicatorũ dictorum in quid, quæ extra genus ſubalternantur: & iſto modo ceſſant illæ duæ difficultates ideſt quòd non ſit in nobis perfectio ſimpliciter propriè: ſicut probabatur, ceſſat ſimiliter, quòd habitus formaliter non ſit in genere qualitatis.

Conformatio cum Ariſtotele.

SEd vbi Ariſt. ponit iſtam diuiſionem entis in abſolutum & reſpectiuum? Dico, quòd in prædicamentis ponitur ens abſolutũ genericum diſtinctũ à reſpectiuo generico: & vult, quòd ens reſpectiuum ſit ad aliud in capitulo de relatione: ſubſtantiam verò quantitatem & qualitatem non ponit habere eſſe ad aliud, & per hoc habetur iſta diuiſio.

Textus.

Dicitur autē relatio intrinſecus adueniens, quæ neceſſariò ponitur poſitis fundamento & termino: ſicut eſt paternitas, filiatio, ſimilitudo. implicat enim cōtradictionem ponere duo alba, quin ſit ſimilitudo etiam per diuinam potentiam, ſecundū Scotum. ii. & iii. Sentētiarum, & in multis aliis locis. Sed relatio extrinſecus adueniens eſt, quæ non neceſſariò ſequitur extrema poſita in actu, ita quòd per aliquam potentiam fundamentum & terminus poſſunt poni, & tamen non erit relatio, vt patet de relatione agētis ad paſſum. poſſibile eſt enim ponere ignem & ſtuppam, & tamen non erit combuſtio. Et ſi dicatur quòd ignis nō eſt proximum fundamētum combuſtionis, ſed approximatio agentis ad paſſum: licet hoc ſit falſum, quia illa approximatio non denominatur agens vel patiens: tamen adhuc poſſūt eſſe cōbuſtiuum & cōbuſtibile approximata, vt patuit de tribus pueris in camino ignis ardētis Danielis. 3. & non erit cōbuſtio: & ſic patet quod tales relationes ſunt extrinſecus aduenientes.

Ibi

IBi (dicitur autem relatio intrinſecùs adueniens, quæ neceſſariò ponitur poſitis fundamento & termino. de qua habet Scotus ſexta diſt. quarti quæſt. decima, non dicitur eſſe intrinſecùs adueniens ratione extremorum ſed quia per aliquam potentiam eſt impoſſibile fieri, quòd poſitis fundamento & termino non inſurgat talis relatio etiam in quacunque diſtantia: vt poſito patre Romæ, & filio Burdegalæ neceſſariò inſurgit relatio. & de iſta pono duas concluſiones: prima, implicat contradictionem quòd ſint extrema: & non ſit talis relatio, & ratio eſt, quia dicit Sco. eadem productione, qua producuntur extrema, producitur relatio. & de hac loquitur Scotus. 17. diſt. primi, quęſt. 2. quòd relatio non habet propriã cauſam intrinſecùs aduenientẽ, non vult dicere, quòd non habet cauſam, ſed quòd non habet propriam & ſibi particularẽ: quia eadem productione, qua extrema producuntur, producitur relatio. Secunda concluſio, non poteſt eſſe talis relatio ſine ratione fundandi: quia genuiſſe vel potentia actiua generatiua, eſt ratio fundandi paternitatem. & ex hoc ſequitur, quòd paternitas non poteſt eſſe ſine ea. Sequitur ex hoc corollarium, quòd malè dicunt illi Theologi aſſerentes, quòd quando Chriſtus dixit in cruce, Mulier ecce filius tuus: deinde diſcipulo. Ecce mater tua: quòd Deus potuit capere filiationem Chriſti & ponere in Ioanne, hoc eſt falſum, quia ibi in

Quæ ſit relatio intrinſecùs aduenies.

Sequitur ex hoc corollarium.

Ioanne non erat ratio ſua propria fundandi talem relationem.

Quæ ſit relatio extrinſecùs aduenie͏̃s

IBI,cũ dicitur (ſed relatio extrinſecùs adueniens eſt quæ non neceſſariò ſequitur extrema poſita in actu, ita quòd per aliquam potentiam fundamẽtum & terminus poſſunt poni: & tamen non erit relatio, vt patet relatione agentis ad paſſum. poſſibile eſt enim ponere ignem & ſtuppam, & tamen non erit combuſtio, & ſi dicatur, quòd ignis non eſt proximum fundamentum combuſtionis, ſed approximatio agentis ad paſſum, hoc eſt falſum: quia illa approximatione non denominatur agens, vel patiens. Hîc te oportebit notare, quòd in igne agente in aquam paſſam eſt triplex reſpectus: primò eſt reſpectus ignis agentis ad aquam paſſam & èconuersò: ſecundò reſpectus ignis educentis formam de potentia materiæ & formæ eductæ ad ignem: tertiò ignis producentis totum per accidens, ſcilicet aquam calidam ad totum productum per accidens. Hic ſunt duæ opiniones: vna nonnullorum dicentium, quòd primus reſpectus ſit producentis ad productũ. ſecundus educentis ad eductum de potentia materiæ.Tertius & vltimus agẽtis ad paſſũ. Et pro iſta via ſunt multæ rationes:prima Sco. in ſecũdo diſt.prima quę.2.& in primo diſt. 35. dicit,quòd primò eſt abſolutum in cauſa. ſecũdò ſequitur abſolutum in effectu. tertiò ſequitur reſpectus,effectus ad cauſam. in quarto eſt

reſpectus in cauſa rationis vel nullus, priùs igitur ſecundùm eum erit caliditas in aqua, quàm reſpectus inſurgat, ideſt reſpectus agentis ad paſſum: ergo priùs erit reſpectus producentis ad productum, quàm ſit reſpectus agentis ad paſſum. Secunda ratio: quandocunque ex aliquibus extremis inſurgũt reſpectus, quorum aliqui ſunt intrinſecùs aduenietes, & aliqui extrinſecùs, priùs ſunt illi intrinſecùs aduenietes, quàm extrinſecùs, ſed producentis ad productum vel educentis ad eductum, ſunt reſpectus intrinſecùs, & reſpectus agentis ad paſſum. ſunt extrinſecùs, ergo priùs ſunt illi quàm iſti agentis ad paſſum. Alia eſt opinio primæ contraria, & pro iſta ſecunda opinione ponatur iſta ratio: ſi relatio agentis ad paſſum eſt vltimus reſpectus ſequitur, quòd actio ſit reſpectus intrinſecus: ſed hoc eſt falſum, & probo conſequentiam, quia neceſſariò inſurgit poſitis extremis, & Deus non poteſt impedire quin inſurgat. ſtante quòd alii reſpectus anteceſſerint, ſcilicet producentis ad productum, & educentis ad eductum. hoc autem abſurdum eſt, quia actio eſt reſpectus extrinſecus. Ponitur ergo talis ordo: primò eſt reſpectus agentis ad paſſum. ſecundò educentis ad eductum. tertiò producentis ad productum. Ad argumenta & primò ad primum, & ad regulam Scoti, dico, quòd regula Scoti habet veritatem in illis, quæ ſe habent vt cauſa cauſatum.

Si aliqua relatio eſt in Deo eſt relatio rationis.

Sed quia in Deo non poteſt de nouo fundari aliqua relatio realis, ſicut in creatura, ideò priùs eſt abſolutum in Deo. ſecundò abſolutum in creatura. tertiò relatio realis in creatura: & ſi aliqua relatio eſt in Deo vel rationis eſt vel nulla: ſed ſi in Deo poſſet fundari relatio realis priùs in Deo eſſet reſpectus agẽtis ad paſſum, dehinc reſpectus producentis ad productum. Ad ſecundam rationem dico, quòd non inconuenit, quòd priùs inter duo extrema inſurgat reſpectus extrinſecùs, quàm intrinſecùs. Contrarium tamen videtur ſequi ex prẹmiſſis: nam ſuperiùs dictum eſt, quòd reſpectus intrinſecùs aduenientes non producuntur productione ſibi propria, ſed illa qua fundamenta eorum producuntur: ergo cùm ſyllogiſmus ſecundus primæ opinionis in hac hyppotheſi ſit conſtitutus: quòd duo reſpectus ex productione aliquorum duorum extremorum abſolutorum cauſentur, & quæratur quis nam prior producatur: certè cùm relatio neceſſariò conſequatur extrema, reſpectus autem non niſi contingenter & accidentariò: videtur reſpectum intrinſecus aduenientem, qui eſt intimior, priùs conſurgere reſpectu intrinſecus adueniente. Etſi concedendum ſit in relationibus creaturæ ad Deum reſpectus fundatos in creatura, præcedere illos rationis qui Deo aduẽniunt.

Sed quia dictũ eſt quòd reſpectus extrinſecus eſt, qui non neceſſariò ſequitur extrema poſita in actu ,ita quòd per aliquam potentiam fundamentum & terminus poſſunt poni, & tamen nõ erit relatio.poſſet ſic argui. Ponatur res temporalis,& tempus, vt ſit Franciſcus,in iſto die,tunc Deus non poſſet per potentiam ſuam facere,quòd reſpectus quãdo nõ neceſſariò inſurgeret. nam ſi tempus ponitur,& res temporalis neceſſariò reſpectus quando erit: ergo quando erit ɽeſpectus intrinſecùs aduemiens . Ad hoc reſpondeo, quòd quando eſt reſpectus extrinſecùs aduenięns:quia non neceſſariò ſequitur extrema poſita ineſſe.& quãdo arguis, quòd Deus non poſſet facere.ſi extrema eſſent poſita in eſſe: vt res temporalis:& tempus, quòd non inſurgeret reſpectus.dico, quod hoc verum eſt, ſi illa res poneretut infra Cœlum vbi eſt tempus : tũc enim poſito tempore & re temporali, neceſſariò reſpectus ſequitur: & ſic inſtantia procedit, tamen ſi res temporalis poneretur extra Cœlum cùm tempus ponatur mẽſura motus Cœli: quia ea quæ ſunt infraCœlum, menſurantur, tunc eſſet tẽpus ineſſe:& actu, & res temporalis ineſſe & actu, abſque huiuſmodi adiacentia temporis ſcilicet & rei illus quæ eſſet in tempore.& ſic abſque quando,& hoc, quia tunc ponitur res temporalis extra Cœlum.

VLteriùs reſtat videre, quomodò vbi eſt reſpectus extrinſecùs adueniens ? quia iam dictum eſt, quòd ille eſt reſpectus extrinſecus, qui nõ neceſſariò conſurgit poſitis extremis ineſſe : vt poſito loco & poſito corpore poteſt eſſe corpus ſine loco, & ſine reſpectu fundato in loco. Sed tu dices hoc eſt falſum quòd poſſit eſſe corpus ſine loco & ſine reſpectu vbi. Nam mens non capit quòd corpus maneat ſine loco. Ad hoc reſpondeo, quòd non includit contradictionem, corpus eſſe ſine corpore aliquo continente, & per conſequens ſine vbi: immo ita eſt de primo Cœlo, quod quidem eſt in loco quoad locare inquiũt Philoſophi, non quoad locari. vltra hoc dico ad formam difficultatis, quòd quando dicitur, quòd corpus poteſt eſſe ſine loco, intelligitur ſine aliquo loco determinato, ſed quòd ſit omninò ſine omni loco, hoc non eſt verum, ſed bene ſine iſto vel illo, & ſic ſine reſpectu. Et vt clariùs intelligas quomodò reſpectus vbi non eſt intrinſecùs adueniens, ideſt non neceſſariò cõſurgit extremis poſitis, vide Scotum 11. quæſtione, quolibet. vbi declarat, quòd poteſt Deus conſeruare idem locabile, & eundem locum. & tamen non manebit eadem circunſcriptio: quia corpus ab illo loco poteſt remoueri, & manere in alio loco vt ſit hîc lignum in iſta ſchola, remoueatur modò lignum & ponatur in Eccleſia, Deus poteſt conſeruare lignum idem. & eundem locum, & nõ erit eadẽ

Quid ſit corpus eſſe ſine loco.

circunſcriptio, quia remoto ſcamno ligno, à ſchola, non manet ampliùs eadem circunſcriptio. Hoc etiam poteſt facere natura ponendo aliud corpus præſens illi loco, remoto primo corpore locato tunc erit locabile, & locus, & non idem reſpectus: non igitur iſta extrema locus & locabile neceſſariò ſequuntur ipſum vbi.

Sed quæres, eſt ne aliqua alia differentia inter reſpectum intrinſecum & extrinſecum: vltra hanc quòd ille qui eſt intrinſecus neceſſariò inſurgit poſitis extremis. qui verò extrinſecus non neceſſariò inſurgit. Dico, quòd adhuc eſt reperibilis aliqua alia differētia quæ ponitur à Scot. 11. quolibet vbi vult, quòd ad quartum prædicamentum quod eſt relationis non poteſt eſſe per ſe motus: & ſic ſimiliter intelligitur dictum Ariſtotelis. 5. Phyſic. quòd ad relationes non eſt per ſe motus & intelligitur de relatione propriè dicta, quæ facit quartum genus: ſed ad alias relationes extrinſecùs aduenientes vt ſunt ſex vltima prædicamenta: bene poteſt eſſe per ſe motus. immo Ariſtot. 5. Phyſic. cap. 3. textu comment. 10. concedit motum eſſe in vbi, qui motus communiter non dicitur eſſe motus ad formam abſolutam: quia vbi, vt videtur eſt reſpectus corporis contenti ad locum continentem. Sed dices cupio ſcire, quæ eſt cauſa, quòd ad vbi & ad quinque alia prædicamenta, poteſt eſſe per ſe motus, &

Differentia inter reſpectum intrinſecum & extrinſecum.

Ad relationẽ non eſt per ſe motus, ad vbi autem ſic. Hoc expreſſè fuit dictum ab Ariſt. 5. phy. cõm. 10. & 7. phy. tex. cõm. 21.

ad relationem quæ eſt quartum prædicamentum non poteſt eſſe per ſe motus. Reſpondeo, quòd cauſa eſt iſta: ex quo relatio propriè dicta quæ eſt quartum prædicamentum neceſſariò conſequitur extrema poſita in eſſe, nunquam poteſt ipſa acquiri per ſe, ſed tantummodò per accidens, ideſt alio abſoluto acquiſito in altero extremo. vt nunquam poteſt acquiri paternitas in Franciſco, niſi acquiſito de nouo aliquo abſoluto in aliquo extremo: & talia quæ non acquiruntur niſi per accidens, ideſt alio nouo abſoluto acquiſito Philoſophus non vult, quòd poſſint per ſe terminare motum 5. phyſic. ſed loquendo de ſex vltimis generibus, quæ ſunt reſpectus extrinſecùs aduenientes, dico quòd iſta ſex poſſunt habere propriam nouitatem, absque nouitate vnius vel alterius extremi: & ideò poſſunt habere propriam acquiſitionem, & poſſunt per ſe terminare motum ſine aliquo alio nouo, & per ſe acquiri: ſed non quartum genus, quia, cùm non poſſit acquiri ſine nouo abſoluto, nõ poteſt per ſe terminare motum, ſed per accidens præſuppoſito nouo abſoluto acquiſito: ad cuius acquiſitionem per ſe & motum per ſe, ſequitur acquiſitio relationis propriè: propter hoc per ſe non terminat motum.

QVI A verò auctor dixit, quòd actio & paſſio ſunt reſpectus extrinſecus aduenietes. Hic quęro de intellectione & volitione, an ſint relationes extrinſecùs de genere actionis, aut an ſint abſoluta: & quòd ſint probo ſic, nulla relatio, & ſic nulla actio & paſſio poteſt eſſe perfectio vltima agentis vel operātis: ſed intellectio & volitio ſūt perfectiones vltimæ intelligentis & volentis: ergo non poſſunt eſſe relationes, nec ex conſequenti actiones vel paſſiones: ſi igitur non poſſunt eſſe relationes, ſubſtantiæ non ſunt, nec quantitates, reſtat igitur quòd ſint qualitates. Et ſi quæras in qua ſpecie qualitatis ſunt intellectio & volitio? vno modò poteſt dici, quòd diſcurrendo per ſpecies qualitatis rationabiliùs videtur ponendum, quòd ſint in prima ſpecie: quia in nulla alia poſſunt poni: patet de ſecunda & quarta; de tertia etiam patet, quia ſi in illa non ſit niſi qualitas ſenſibilis, ſicut videtur haberi in prædicamentis, in illa etiam prima ſpecie videntur poni omnes qualitates ſpirituales, ſiue ſint in eſſe quieto, ſicut ſunt habitus; ſiue in fieri, ſicut ſunt operationes. Niſi velis dicere, quòd operationes, vt intellectio & ſimilia, pertinent ad tertiam ſpeciem qualitatis: & quòd ſunt paſſiones ſpirituales, & quòd philoſophus mentionem ibi fecit expreſſę de paſſionibus

Hic quæritur de intellectione & volitione.

In qua ſpecie qualitatis ſūt intellectio & volitio.

corporalibus, tanquam manifeſtioribus: & quòd per illas debent intelligi paſſiones ſpirituales. Quicquid autem dicitur de hoc, aut quòd ſint in prima, aut in tertia, hoc ſaltem videtur probabile, quòd operatio ſit in genere qualitatis, & ſic intellectio & volitio abſoluta erunt. Sed contra hoc videtur dictum Ariſtot. 9. Metaph. tex. com. 16. qui ad literam habet: quorum inquit, nō eſt aliud opus præter actionem, in iſtis exiſtit actio, vt viſio in vidente: & ſpeculatio in ſpeculante. intētio ſua eſt diſtinguere inter actionem tranſeuntē & in immanentem: vult igitur ibi, quòd aliqua actio ſit immanēs, ſicut exemplificat de viſione & ſpeculatione, tamen conſtat, quòd iſtæ ſunt operationes. igitur operatio eſt actio ſecundum eum. Ad hoc dictum Ariſtot. reſpondeo ſic quòd Ariſt. vocat operationes immanentes, vt ſunt intellectio, volitio, ſpeculatio & ſic de aliis, actiones tantùm denominatiuè, ſed non quidditatiuè & per ſe: quia per ſe & quidditatiuè huiuſmodi operationes ſūt qualitates: vnde intellectio, volitio, ſpeculatio, & ſimiles operationes vocantur actiones denominatiuè: propter duas conditiones, in quibus conueniunt cum actione, prima eſt, quia tales operationes immanentes ſemper ſunt in fieri, non dico ſucceſſiuo. quia operatio eſt diuiſibilis: ſed ſic in fieri quòd in continua dependentia ad cauſam eandem, & ſecundùm idem. ſicut dependentia rei conſeruatæ

Duplex eſt operatio immanēs & trāſiens.

ad cauſam conſeruantem. Secunda conditio etiam quia operatio omnis immanẽs vt intellectio & ſic de aliis tranſit in obiectum, ſicut in terminum. non enim eſt intelligibile, quòd ſit intellectio & volitio: & quòd non ſit alicuius termini. & propter iſtas duas conditiones operatio immanens dicitur actio. ſicut propter iſtas conditiones operatio dicitur actus ſecundus: & ſignificatur grammaticè per verbum actiuum. Sed per ſe vt dixi, operatio immanens qualitas eſt. His habitis, pono tres propoſitiones de operatione immanente. Prima, quando actio diſtinguitur in tranſeuntem & in immanentem nõ eſt diſtinctio generis in ſpecies ſed vocis in ſignificationes. Nam actio tranſiens eſt vera actio de genere actionis. actio immanens eſt qualitas: ſed denominatiuè dicitur actio propter prædictas conditiones. Secunda propoſitio. Alio modo poteſt actio de generé actionis diuidi in actionem immanentem & transeuntem ſicut ſuperius in inferiora: & tũc eſt diuiſio vniuoci in vniuocata: & nõ accipitur actio denominatiuè, ſed per ſe & quidditatiuè, & ſolùm in genere actionis: nam non ſolùm ad formam inductam per motum in paſſum aliud & diſtinctum ab agente eſt actio de genere actionis, ſed etiam ad formam inductam per mutationem in ipſomet agente. illa enim forma abſoluta, cùm denouo inducta ſit, eſt terminus alicuius actionis propriæ dictæ

Actio tranſiens eſt vera actio.

per quam accepit eſſe. Quando forma terminat actionem extra agens, ſiue quando forma illa recipitur in patiente, tunc actio illa vocatur tranſiens: vt quando ignis producit calorem in aqua. quando verò producit calorem in ſe ipſo, eſt actio immanens. Tertia propoſitio, quando dicitur quòd actio diuiditur tanquam vox in ſignificationes, in actionem trãſeuntem, quæ eſt vera actio, & in immanentem, quæ eſt qualitas: ſicut eſt intellectio & ſimilia: iſta actio, quæ denominatiuè vocatur actio ſecundùm proprium vocabulum, dicimus eã eſſe elicitionem. & hoc dicebat Scotus in primo, diſtinct. tertia, quæſtione vltima: & ad ſignificandum gignitionem talem, quæ eſt actio de genere actionis, denominatiuè tamen dicimus potentiam elicere actum intelligendi, hæc Scotus. Quarta propoſitio, iſta ſecunda diſtinctio de actione in immanentẽ: & tranſeuntem, quæ eſt vniuoci in ſua vniuocata, ſemper ſtando in genere actionis, licet dicatur verior quàm illa, quando diuiditur actio in immanentem, quæ eſt qualitas: ſed denominatiuè dicitur actio: & in tranſeuntem quæ eſt verè actio, & eſt diuiſio æquiuoci in æquiuocata. tamen iſta ſecunda non eſt ita de intẽtione Philoſophi: ſicut prima, vt patet per verba ſua in 9. metaph. t. c. 16. non eſt aliud opus præter actionem: opus vocat operatum præter illam actionem, qua inducitur operatio non eſt aliquod opus ideſt terminus operatio-

nis:putà ipſamet operatio:& ſequitur Philoſophus, in iſtis exiſtit actio vt viſio in vidente, & ſpeculatio in ſpeculante: vbi ſatis exprimit, quòd viſionem & ſpeculationem vocat actionem immanentem, non autem aliquā aliam, cui viſio ſit terminus: ex hoc apparet, quòd viſio ſit actio immanens denominatiuè tamen accepta, & quòd iſtam diſtinctionem de actione tanquam de ſuperiori in immanentem & tranſeuntem non habemus ab Ariſt. ſed tu dices contra Ariſt. voluit, quòd intelligere ſit paſſio: nam dixit tertio de Anima. 18. textu intelligere quoddam pati eſt, ergo intelligere eſt paſſio, & non qualitas. Adhoc dico, quòd intelligere non eſt paſſio formaliter: ſed quia intelligere eſt recipere realiter: recipitur enim intellectio in intellectu paſſibili cū ſit operatio immanens potentiæ, ideo ad intelligere ſequitur concomitanter paſſio.

Intelligere eſt quoddam pati.

Conformatio cum Ariſtotele.

SEd vbi Ariſt. poſuit diuiſionem de reſpectu intrinſecùs adueniente & extrinſecùs adueniente? Dico, quòd non reperio apud Ariſt. hoc formaliter dictum: Quanuis ex eius doctrina poſſit faciliter elici. cùm enim ipſe loquutus ſit de ad aliquid & de aliis ſex generibus reſpectuum, & ex eius doctrina concludamus aliquos eſſe reſpectus qui neceſſariò conſequuntur alios qui non niſi contingenter: non eſt abſurdum aſſerere Ariſtotelem de his verba habuiſſe: & hoc eſt

quod dixit Scotus 11. quæſt. quotlibet, verba ſua ſunt iſta: poteſt autem diſtinctio reſpectus, quos important ſex genera, ab illo reſpectu, qui dicitur propria relatio, quæ eſt genus quartum, accipi ex illo dicto communi, quo dicũtur reſpectus de genere relationis intrinſecùs aduenientes: reſpectus autem illorum ſex generum ſunt extrinſecùs aduenietes.

Textus.

Entis diuiſio. Subſtantia multis modis dicitur.

Dico vltra quòd ens diuiditur in ſubſtantiam & accidens, & loquor de ente finito & creato. Iuxta quod nota quòd ſubſtantia capitur tribus modis. Vno modo ſubſtantia dicitur, quod eſt à ſe vel ad ſe & per ſe vt eſt Deus: & ſic non capitur hîc ſubſtantia: quia clarum eſt quòd Deus non eſt ens creatum nec finitum. Alio modo dicitur ſubſtantia, quæ eſt per ſe & ad ſe, ſed non à ſe, vt eſt ſubſtantia perfecta prædicamenti ſubſtantiæ, incipiendo à genere generaliſſimo vſque ad indiuidua incluſiuè. Tertio modo dicitur ſubſtantia, quæ nec eſt per ſe nec à ſe, ſed in alio; quia eſt pars ſubſtantiæ perfectæ & completæ, ſicut ſunt formæ ſubſtantiales. Et dico quod ſunt in alio, ſicut pars eſſentialis vel integra-

lis ſubſtantiæ eſt ſubſtantia. Secundo nota, quòd circa vltimam diuiſionem nuper dictam, ly accidens poteſt capi dupliciter. Vno modo pro omni illo quod conuenit alicui, & non eſt de diffinitione quiditatiua eius: & ſic propria paſsio eſt accidens ſuo ſubiecto, & omne accidens commune eſt accidens ſuo ſubiecto, & omne inferius ſuo ſuperiori. Et ita poſſet concedi quòd propriæ paſsiones entis accidunt enti & cuilibet inferiori ad ens, capiendo iſto modo accidens. Secundo modo accipitur accidẽs pro illo quod accidentaliter perficit illud quod exiſtit in ſe perfectum: nec neceſſariò conſequitur ipſum, ſed ineſt ei contingẽter: & ſic ſumitur, quando dicitur quod accidens eſt quod adeſt & abeſt, &c. *Accidens multiplex.*

EX hoc ſequuntur duo corollaria. Primum, quòd Deus non eſt in prædicamento, nec aliquid dictum de eo, quod probatum fuit à Scot. diſt. 8. primi quæſt. 3. argumentis deſumptis ex ratione infinitatis, & ex ratione neceſſe eſſe poſt Auicennam 8. Metaph. cap. 4. Secundum corollarium, quòd intentiones ſecundæ omniáque entia rationis non ſunt in prædica- *Deus non eſt in prædicamento.*

mento.nam omne ens aut ſubſtãtia eſt,aut accidens:ſecundæ intentiones in neutro membro clauduntur.Sed tu quæres & dices, Scotiſtæ proclamitant, quòd ſecundæ intentiones ſunt in prædicamento, moti ex pluribus fundamentis Scoti: in quo igitur prædicamẽto erunt ſi ſubſtantiæ non ſunt, neque accidentia? Secundò non poſſunt Scotiſtæ collocare eas in vndecimo prædicamento:tum quia Scot.10. diſt.quarti tantùm ponit decẽ prædicamenta. Tum & fortiùs, quia tunc Ariſt. diminutus eſſet:quia hoc vndecimum prædicamentum apud eum non reperitur: & ſi daretur, incompletè tradidiſſet nobis logicam non ponendo illud. vnum igitur ex duobus ſequitur,ſi datur: Ariſt.diminutus eſt, ſi non datur Scot.ſuperfluus eſt ponendo illud. Ad hoc reſpondeo, quòd Ariſt. tantùm aſſignauit 10.prædicamenta realia: & ſimiliter Sco. in illa 10. diſt.quarti: tamen vltra hæc datur vndecimum quod eſt intentionale. & quando dicis Ariſt. diminutus eſt: quia non ſufficienter tradidit nobis artem logicæ, dimittendo vnum ex prædicamentis:dico,quòd Ariſt. non eſt diminutus,neque dimiſit aliquod prædicamentum:quia omnia prædicamenta realia ſufficienter nobis aſſignauit.& quando dicis, ergo Scot. ſuperfluus,quia addidit vnum ſupra decem: dico, quòd non eſt ſuperfluus:quia nõ addidit vnum reale ſupra decem, ſed tantùm intentionale: & ſi replices & dicas, ſi hoc vndeci-

An detur vndecimũ prædicamentũ.

vndecimũ Ariſt.non aſſignauit vtique diminutus eſt dico,quòd Ariſt. poſuit ſimiliter vndecimũ prędicamentum.& ſi quæres in quo loco poſuit? dicas, quòd in omni prędicamento reali illud poſuit: vnde in prędicamento ſubſtantię bene poſuit illud: nam ſubſtantia eſt genus generaliſſimnm.ecce ſecunda intentio: corpus,corpus animatũ, animal, ſunt genera: ecce ſecundę intentiones: animal, ſpecies ecce ſecunda intentio: corpus, corpus animatum,animal,ſunt genera:ecce ſecundę intentiones,animal ſpecies ſubalterna:homo ſpecies ſpecialiſſima, ecce intentiones & omnia alia quæ ad hoc genus pertinent poſita ſunt in prędicamento ſubſtantiæ,vt differentiæ & ſimilia: & ſic poſitum eſt totum vndecimum prædicamentum in ſubſtantiæ & in omni alio prædicamento:vnde huius prædicamenti genus generaliſſimum erit ſecunda intentio ſiue ens rationis,deinde genus, deinde ſpecies ſubalterna,deinde ſpecies ſpecialiſſima,deinde indiuiduum:& differentię. Vnde quidditatiuè omnes hę ſecundę intentiones ſunt in iſto vndecimo prædicamento, ſed denominatiuè ſunt in omni prædicamento reali: Eo modo quo loquitur Scotus de inhærentia, quæ ſecundum eum in vno prædicamento eſt per ſe & quidditatiuè,& in omni alio eſt denominatiuè. Etſi hęc reſponſio ſit ſat ſuperque ſufficiens, non videtur tamen abſurdum neque à vera ratione alienum dicere: Ariſtotelem de vndeci-

cimo hoc intentionali prędicamento loquutus non fuiſſe:nam neque in organo ſuo logico omnia tractauit, quę ad perfectam logices artem pertinent:ſunt enim tres principales intellectus functiones, ad quas,ne erret mens dirigendas,adiumento eſt logica:nempe diuidere, definire & argumentari:& tamen vt videre eſt,paucula tradidit de definitione & diuiſione, ſed omnia videtur tractaſſe vt habent ordinem ad argumentationem. De ſolo etiam optimè ſyllogiſandi modo à ſe perfectè adinuéto gloriatur iuſtè in lib.2. Elenchorum cap. vltimo.

Conformatio cum Ariſt.

SEd vbi poſuit Ariſto. diuiſionem entis in ſubſtantiam,& accidens? dico quòd alia eſt diuiſio,qua ens diuiditur in ens per ſe,& in ens per accidens:& alia eſt diuiſio entis in ſubſtãtiam & accidens.Nam 5.Metaph. textu Comment.12.ponitur prima diuiſio, ſecunda ponitur in eodem lib.5.textu comment.14. Et vltra illa,quæ habet Philoſophus dico, quòd differt prima à ſecunda.Nam ens per ſe primo modo poteſt accipi pro omni prædicato quidditatiuo cuiuſcunque prædicamenti, ſiue accidentalis ſiue ſubſtantialis: & ſic ens per ſe poteſt eſſe ens per accidens patet: nam calor, qui per ſe prædicatur de albedine eſt ens per accidens, ſiue ſecundum accidens. Ens ſecundum accidens in prima diuiſione accipitur pro prædicato denominatiuo:in ſecunda diuiſione nun-

quam vnum prædicatum incidit cum alio, vt nunquam ſubſtantia, quæ eſt per ſe prædicatum, eſt accidens: nec accidens eſt ſubſtantia. Vlterius eſt animaduertendum, quòd ens vltra has diuiſiones, quas ponit Auctor, multas alias habet. Diuiditur enim ens, in ens in ſe, & in ens ab alio, de qua Ariſtoteles 7. Metaph. diuiditur in vnum & multa, de qua loquitur Ariſto. lib. 5. Metaph. In actum & potentiam, de qua in 10. Metaph. In vnum & multa in 10. Metaph. textu 12. & doctor ſubtilis in 1. diſtin. 2. Vltra diuiditur ens in ens à ſe: & in ens ab alio de qua diuiſione tractat Scotus in 7. quęſt. quotl. vbi probat, quod deus à ſe mouet, & à ſe habet eſſe. Diuiditur in ens dependens & in ens independens: de qua Ariſto. 12. Metaph. text. com. 38. & Scot. in 3. diſt. 1. quęſt. 1. vbi vult quòd deus qui eſt independēs poteſt terminare dependentiam naturæ humanæ, quę poteſt dependere: diuiditur in ens ſimplex & in ens compoſitum: de qua Scot. 8. primi.

Poſſet autem aliquis vocum loco quærere, quare iſte auctor ponit tot diuiſiones & ſubdiuiſiones entis realis, vt apparet intuenti eius literam, & tamen non meminit de ſubdiuiſionibus entis rationis tertio modo accepti, quod eſt ſecunda intentio maximè quia non dixit, quod ens rationis, quod eſt ſecunda intentio, habet triplicem gradum, logicalem, grammaticalem, & rethoricalem. Reſpōdeo quod hoc fecit ex eo, quia finis huius aucto. eſt cōſidera-

re formalitates metaphyſicaliter, & non alio modo, metaphyſici enim eſt de ente reali diſſerere, ideò proſequutus eſt ſubdiuiſiones: & diuiſiones entis ex natura rei, & non ſecundæ intentionaliter accepti.

Quare Deus dicitur à ſe quia nõ eſt ab alio eſt independens non habet cauſã ſui. Sed magis eſt omniũ prima cauſa à quo omnia dependent & finis omniũ eſt.

Tu queres quo eſt finis omnium. Dico, cũ omnia habeant principiũ ab ipſo & per ipſum creata ſint, modo quodam ſpeciali Deus eſt finis omnium n..m ..debent reuerti ad d... tanquã p.r lineam rectã quia primus homo rectus creat.. fuit & propter præuaricationẽ auerſus eſt ab ipſo: verũ æſtuante charitate diuina

Annotatio in Textu.

SVbſtantia cap. tribus modis, dixit auct. vno modo dicitur ſubſtantia, quod eſt à ſe ad ſe & per ſe, vt eſt Deus, tu tamen intelligas, quod hoc verbũ à ſe, dupliciter ſumi poteſt vel poſitiuè, vel negatiuè, ſi poſitiuè, non datur ens à ſe, quia non datur ens quod gignat vel producat ſe ipſum: & iſto modo nec Deus eſt à ſe. Alio modo negatiuè: & hoc dupliciter, vel negatiuè productiuè, vel negatiuè effectiuè: ſi primo modo ſ. negatiuè productiuè, ſic prima perſona eſt à ſe; ſed filius & ſpiritus ſanctus non ſunt à ſe negatiuè productiuè: quia ab alio producuntur: ſi ſecundo modo, ſic omnes tres perſonæ ſunt à ſe, negatiuè effectiuè: quia nulla illarum efficitur ſiue cauſatur. Alio modo ſumitur ſubſtantia, quæ eſt per ſe, & ad ſe, ſed non à ſe, vt eſt ſubſtantia perfecta prædicamenti ſubſtantiæ incipiendo à genere generaliſſimo vſque ad indiuidua incluſiuè: & tu intelligas breuiter, quòd ſubſtantia iſto modo ſumitur, vt negat dependentiam ad terminum: quia per hoc excluditur omne accidens. Alio modo accipitur ſubſtantia pro illo, quod non eſt à ſe, nec per ſe, ſed in alio: quia eſt pars ſubſtãtiæ perfectæ, & completæ: ſicut ſunt for-

mæ ſubſtantiales. quæ non ſunt ad ſe aliquo modò, cùm ſecundum quid & denominatiuè poſſint eſſe relatiuę.

Conformatio cum Ariſt.

Sed vbi poſuit hoc Ariſt, quod Deus eſt ſubſtantia à ſe per ſe & ad ſe? Dico quod 12. Met. ponit, quòd ſit prima intelligentia, ergo habet eſſe à ſe, quod ſit ſubſtātia ad ſe, & per ſe ponit 12. Met. t. c. 29. quòd prima intelligētia eſt ſubſtantia, & ſi ſubſtantia eſt, ergo per ſe & ad ſe: quia non eſt niſi prima ſubſtantia.

Sed vbi Ariſt. poſuit ſubſtantiam ſecundo modo, quæ eſt per ſe? dico quod in prædicamētis, vbi vult, quòd prima ſubſtantia non eſt in ſubiecto, neque dicitur de ſubiecto & ſic eſt per ſe. quòd ſit ad ſe poſuit in prædicamentis, quia non ponit eſſe ad aliud, quod non ſit à ſe ponit 12. Metc. 38. quia ex eodē principio depēdet cœlum & natura & totus mundus, ſic ſubſtātia nō eſt à ſe. Sed vbi poſuit ſubſtātiam tertio modo pro illo, quod non eſt per ſe? dico, quod in prędicamento ſubſtātię, vbi vult, quòd ſecundę ſubſtantiæ ſunt quæ ſunt in ſubiecto.

redempti ſumus & reuertimur ad eū vt in noſtrū finē vltimū, tanquàm per lineam ſphæralem .i. per dominū noſtrum Ieſum Chriſtum. illud ē à ſe propriè quod habet eſſe per eſſētiam ſicuti ē ſolus deus, cætera autem vel Ang. vel homines, vel animalia habent eſſe per participationem, & ob id hæc nō ſunt à ſe ſed ab alio.

Declaratio Textus.

ET quia dictum eſt, quòd Deus vocatur ſubſtantia: dices tu, quomodò Deus eſt ſubſtantia? cùm Sco. dicat poſt Aug. & Damaſc. Deum abuſiuè vocari ſubſtantiam. dico quòd Deus abuſiuè vocatur ſubſtantia, quæ ſubſtat aliis: Deus autem nec accidēti nec alteri ſubſtat, ſed Deus vocatur ſubſtantia à

Deum abuſiuè vocari ſubſtantiam ſecundum Au.

& Damaſcenũ vt ait Sco. quõ propriè eſſentia & nõ ſubſtantia debeat appellari: vide in prima quolibet doctorem bene declarantem.

ſubſiſtẽdo,i.per ſe exiſtẽdo:tamen appropriatiori vocabulo vocatur Deus eſſentia:eſt enim verè ſolus:& verè eſſe ſibi cõpetit, iuxta illud, Qui eſt miſit me ad vos.

Accidens dupliciter ſumitur:vno modo pro extraneo,alio modo pro illo,quod perficit accidẽtaliter aliquid:quod eſt in ſe perfectũ vltimatè:prædictam diuiſionẽ poſuit Scot.ſecũda diſt.primi,tamẽ autor vtitur aliis vocabulis:& dixit,quòd accidens accipitur vno modo pro omni illo, quod eſt extra diffinitionem quidditatiuam alicuius.

Conformatio cum Ariſtotele.

Sed vbi poſuit hoc Ariſt.dico,quòd in prædicamentis poſuit,quando dixit, quòd homo accidit animali, & vniuerſaliter inferiora accidũt ſupperioribus:quia nõ ſũt de quidditate eorum.Alio modo pro eo quod poteſt adeſſe & abeſſe:& iſtud eſt quod cũ ſubſtãtia diuidit ens,quãdo ens diuiditur in ſubſtãtiã& accidẽs: & hoc ponitur à Porphyrio in prædicabilibus,

Declaratio Textus.

ACCIDENS ſimiliter poteſt capi multiplicitet,primo modo, vt eſt nomen primæ intentionis,& ſic eſt æquiuocum ad duo prima membra antedicta , vt diſtinguitur 5.Metaphy. tex.c. vltimi, & hoc modo loquitur Ariſtote. in illo textu , & ſimiliter

Commentator, qui ibidem diſtinguit de accidente, vno modo pro illo quod poteſt adeſſe, & abeſſe præter ſubiecti corruptionem: alio modo pro omni illo, quod nõ eſt de quidditate alicuius. & exemplificat Com. vt triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis. Alio modo ſumitur vt eſt nomen ſecundæ intentionis, & ſic iſto modo idem ſignificat quod extraneum: vt ſumitur in elenchis in fallacia accidentis: & aduerte, quòd extraneum iſto modo non eſt extraneum, de quo loquitur auctor hic, ideſt, pro illo quod eſt extra quidditatem alicuius: quia ſic eſt prima intentio, ſed extraneum in propoſito ſumitur prout à logico conſideratur: Alio modo ſumitur: pro omni illo, quod eſt à ſolo opere collatiuo intellectus: & iſto modo, non tantum vltimum vniuerſale, ſed omnia quinque vniuerſalia ſunt accidentia. Alio modo ſignificat idem quod prædicatum non eſſentiale: & ſic diſtinguitur contra prædicatum eſſentiale, & eſt commune duobus vltimis vniuerſalibus, & ſic ponitur in diffinitione proprii. Alio modo dicitur idem quod prædicatum non eſſentiale, nec per ſe, nec conuertibiliter, & ſic eſt quintum vniuerſale, i. quædam ſecunda intentio, quæ applicatur omnibus accidentibus communibus. Poteſt ſimiliter ſumi accidens pro formali, & pro connotato: de formali, ſignificat accidentalitatem, ſeu inhærentiam: de connotato, ſigni-

ficat rem, cui inhæret. prædictam diſtinctionē vltimam ponit Scot. 12. diſtinct.4. quæſt 1. circa principium.

Quæſtio quomodò ſubſtantia prædicatur de inferioribus?

SEd, vt magis declaretur iſta diſtinctio entis in ſubſtantiam & accidens, aduerte, quòd auctor dixit, ſubſtantia tertio modo accepta eſt illa, quæ nec eſt à ſe, nec per ſe, ſed in alio: ſicut ſunt formæ ſubſtantiales. Circa hoc quæro, an ſubſtantia prædicetur de omnibus partibus ſubſtantiæ quidditatiuè? Et videtur, quòd non: quia non prædicatur de vltimis differentijs: quia illæ ſunt primò diuerſæ. Secundò nõ prædicatur quidditatiuè de materia & forma. Ad quod reſpondeo & pono aliquas diſtinctiones. Partes ſubſtantiæ multiplices ſunt: quædam ſunt ſubiectiuæ? vt Sortes & Plato reſpectu hominis, quædã ſunt quantitatiuæ ſicut ſunt partes integrales, aliæ ſunt eſſentiales vt animal & rationale reſpectu hominis, metaacceptæ, aliæ phyſicæ vt materia et forma. His præhabitis dico quod ſubſtãtia quidditatiuè prędicatur de partibus ſubiectiuis: nam iſtæ prædicationes quidditatiuè ſũt Sortes eſt homo, Plato eſt homo et ſic de aliis. Dico ſecũdò quod de partibus quantitatiuis, i. integralibus nõ prædicatur quidditatiuè ſubſtantia. nã

A quo formæ ſubſtantiales ſunt, hæc res eſt valde difficilis, & pulcherrima videndum eſt primo quot ſunt genera formarum.

iſtæ non ſũt quidditatiuę, brachiũ eſt hõ, caput eſt homo, & ſic de aliis. Dico tertiò, quod de partibus eſſẽtialibus phyſicis ſubſtãtia nõ prædicatur quidditatiuè. nam iſtæ non ſunt quidditatiuæ prædicationes, materia eſt ſubſtantia, forma eſt ſubſtantia: ex quo ſequitur corollarium primum, quòd cadauer nullo modo eſt in prædicamento ſubſtantiæ directè, quidditatiuè, ſimiliter nec lignum ſiccum, & multa alia, de quibus ſubſtantia quidditatiuè prædicari non poteſt & directè: pro quibus videas Comm. in 2. de Anima. cap. 8. Sequitur ſecundum corollarium quòd cùm ſubſtantia non prædicetur quidditatiuè de forma, & directè quòd de nouo in iſtis formis ſeparatis à cõpoſito non introducitur aliqua forma vicaria, vt Thomiſtæ dicunt. Et hoc probo duabus rationibus: quia ſi ſic eſſet: primò ſequeretur, quòd corpus Chriſti in triduo nõ eſſet idẽ cum corpore Chriſti in cruce poſito quod deduco ſic, quia per te cùm anima ſeperata eſt corpore, natura immediatè introducit formam vicariam in cadauere illo, quia tu nõ ponis formã corporeitatis: & cùm alia forma faciat aliud, & aliud corpus, quia dat eſſe rei cuius eſt forma: ergo corpus Chriſti poſitum in ſepulchro, cùm habeat per te formam vicariam, non eſt idem cum corpore Chriſti poſito in cruce: quia illud poſitum in cruce habet formam veram ſcilicet animam intellectiuam.

Doctrina ſingularis.

Secundò ſequereteur, quòd ſi Petrus conſecraret corpus Chriſti tunc quando pendebat in cruce, ſimiliter ſi conſecraret etiam tunc in triduo, quando corpus erat in ſepulchro, non eſſet idem corpus Chriſti in duabus hoſtiis cõſecratis. nam in illa hoſtia cõſecrata quando pendebat corpus in cruce eſſet verum corpus Chriſti: quia tunc haberet verã formã ſcilicet animam: & in hoſtia conſecrata in triduo non eſſet verum corpus Chriſti: quia tunc non haberet veram formam, ſed formam vicariam. Tertiò ſequeretur, quòd motus diſtincti ſpecie poſſent ad inuicem continuari: nam proiiciatur de loco eminẽti ouis, et moriatur in medio: vel illa ouis ſtabit & amplius non mouebitur: vel dicendum eſt, quòd cùm mobilia diſtincta ſint propter diſtinctas formas, ante mortem illius & poſt mortem, quòd & motus ſimiliter diſtincti ſpecie erunt: & tamen continuabuntur: quod eſt contra Ariſt. 7. ph. Patet igitur, quòd non datur forma iſta vicaria, & quòd illam ponere eſt mera fictio.

Sed hic inſurgunt dubia plurima difficilima & ſcitu digna. quorum Primum erit iſtud, dictum eſt, quòd ſubſtantia non prædicatur quidditatiuè de materia & forma: contra hoc arguo ſic, Ariſt. ſecundo de Anima. t.c. 2. &.7. Met. t.c. ſeptimi. 12. Met. tex. commen. 12. diſtinguit ſubſtantiam in materiam, formam, & compoſitum: tunc arguo ſic omne ſuperius diſtinctum in inferiora, per ſe

prædicatur de illis inferioribus: ergo ſubſtantia prædicatur de materia, & forma. Secũdo Scot. tertia diſtinct. primi quæſt. 3. circa medium voluit, quod ens quidditatiuè & per ſe prædicatur de materia & forma: tunc arguo ſic, ſi forma quidditatiuè eſt ens, aut erit ens quantum, aut non quantum: non ſecundũ, ergo primũ. ſi quantum, aut finitum aut infinitum: non ſecundum, ergo finitum: ſi finitum, ergo ſubſtantia vel accidens: non ſecũdũ: ergo ſubſtantia, ergo erit quidditatiuè ſubſtantia. Ad has rationes reſpondeo & primo ad primã: quòd materia & forma reductiuè ponuntur in prædicamento ſubſtantiæ, & ad Ariſt. qui diuidit ſubſtantiam in materiam & formã, ergo prędicatur de eis quidditatiuè: dico, quod non valet cõſequẽtia, ſed tunc valeret quãdo diuideretur ſubſtãtia ſic, quòd deſcẽderet in inferiora directè: modo non directè & per ſe deſcendit in materiã & formã, ſed indirectè & lateraliter. Ad ſecũdum argumentum vbi eſt nodoſa difficultas: dico, quòd ens deſcẽdit in ſubſtantiam analogam: & per finitatem, & non ſubſtantiam, quæ eſt genus generaliſſimum: & voco ſubſtantiam analogam, ſubſtantiã communem omnibus, quæ ponuntur in prædicamento ſubſtantiæ tam propriè quàm reductiuè, vt forma & materia: ſubſtantia poſteà analoga deſcendit in ſubſtantiam, quæ eſt genus per modos intrinſecos: vt dicendo ſic, ſi eſt ens finitum, aut accidens, aut ſubſtantia

Materia & forma reductiuè ponuntur in prædicamẽto ſubſtãtiæ.

analoga:non accidens, ergo ſubſtãtia analoga: ſubſtantia,analoga,ſimplex aut compoſita, nõ compoſita:quia illa eſt, genus, aut in genere directè,ergo ſubſtantia ſimplex, & quæ eſt in prædicamento indirectè:ſimplex, ergo materia,aut forma.Et ad dictaScoti reſpõdeo,quòd ens prædicatur quidditatiuè, & per ſe de materia, & forma, & ſic in conceptu entis non ſunt primò diuerſa,ſed bene ſunt primò diuerſa in realitate,ideſt in ſubſtantia & inferioribus ad ſubſtantiam,ſed non in conceptu entis: & ſecundùm hunc modum loquebatur 12. diſtin. ſecundi quando dixit, quòd materia & forma non includunt ſubſtantiam, & ſunt primò diuerſa: & tu intelligas in realitate: & in primo dixit,quòd non ſunt primò diuerſa, & tu intelligas in conceptu quidditatiuo.

Quomodo materia & for.ſunt pr. diu.& non ſunt pr.diu.

Secundum dubium principale eſt tale,vtrũ partes quantitatiuæ ſubſtantiæ, ſint ſubſtantiæ quidditatiuè. Quantum ad iſtud dico primò, quòd duplex eſt ſubſtantia, quædam animata, quædam inanimata. Secundò duplices ſunt partes: quædam homogeneæ, & quædam etherogeneæ,ideſt quædam ſunt partes eiuſdem rationis & naturæ cum toto,aliæ non.

Tertiò quædam habent habitudinem partium ipſis ſeparatis à compoſito, & quædam habent modum, & habitudinem totius ipſis ſeparatis à compoſito. His notatis pono duas concluſiones.prima ſit iſta,in ſubſtantiis ethe-

Prima concluſio.

rogeneis, non quęlibet pars ſubſtantiæ eſt ſubſtantia: vt manus in caſu non eſt ſubſtantia, & loquor de manu ſeparata à corpore, quia neç genus, nec ſpecies; nec proprium, nec differentia, ergo nullo modo reponitur in ſubſtātia, quæ eſt genus generaliſſimum. Secunda conclusio, in ſubſtantiis homogeneis quælibet pars ſubſtantiæ eſt ſubſtantia. & ſi quæras vel erit ſubſtantia, quæ eſt genus, vel ſpecies, vel differentia, vel indiuiduum? Reſpondeo, quòd erit indiuiduum: & ſi replicabilis, & ſi pars aquæ, quæ eſt ſubſtantia homogenea, ſit ſubſtātia, quæ eſt indiuiduum, eſt ne iſta pars aquæ ſubſtantia quidditatiuè, quando eſt coniuncta, vel quando eſt ſeparata à toto homogeneo? Si ſecundum, ergo per ſeparationem aliquid cōſtituitur in eſſe indiuiduali: hoc eſt falſum, quia tunc aliquid conſtitueretur in eſſe indiuiduali per relationem: ſi primum, ideſt quod ſit indiuiduum aquæ, quando eſt coniuncta, contra: illud eſt indiuiduum, quod eſt indiuiſum à ſe & diuiſum à quolibet alio: ſecundò indiuiduū eſt per ſe ſubſiſtens, talis aqua non erit ſic, ergo non erit indiuiduum. Tertiò ſequeretur, quòd erunt indiuidua infinita ſubſtantię in quolibet homogeneo, ſed hoc eſt falſum: ergo pars aquæ, cùm eſt coniuncta toti, non eſt indiuiduum. & per conſequens de ipſa non prædicatur ſubſtanria quidditatiuè, ſicut dicebas. Reſpōdeo, quòd dum eſt coniuncta, eſt indiuiduū, & per conſequens ad inſtantias reſpōdeo.

Secunda conclusio.

Ad primam, dico quòd prima illa propoſitio &ſi ſit famoſa eſt tamen multotiens falſa, ſilicet quòd indiuiduum eſt quod eſt indiuiſum à ſe, & diuiſum & à quolibet alio, immo Scot. ſpernit hanc diffinitionem. Sed vera diffinitio indiuidui erit talis, indiuiduum eſt quod eſt incommunicabile, vt quo, & vt quod. Ad ſecundam inſtantiam dico negando maiorem: quia humanitas aſſumpta à verbo eſt indiuiduum, & ſingularis, non tamen eſt per ſe ſubſiſtens, ſed ſubſiſtit & ſuppoſita eſt per ſuppoſitum diuinum. patet igitur, quòd datur indiuiduum ſubſtantiale & non ſubſiſtit. Ad tertiam dico, quòd indiuidua infinita per ſe exiſtentia exiſtunt in quolibet homogeneo, non tamē vt per ſe ſubſiſtētia. Tertiū dubiū eſt: cùm dictum ſit, quòd iſta eſt prædicatio quidditatiua: hæc pars aquæ eſt aqua. Contra hoc arguo ſic: iſta prędicatio nō eſt vera: ergo nō eſt quidditatiua. quòd non ſit vera, probo ſic: nullum totum quantitatiuum prædicatur verè de partibus diuiſim ſumptis. probo, quia hæc pars aquæ ſūpta diuiſim ab aliis, non eſt tota aqua ſicut ſimiliter patet, quòd totum etherogeneum non prædicatur de partibus diuiſim ſumptis. nam hęc eſt falſa, manus eſt homo & ſimiles: ergo totum homogeneum non prædicatur de partibus diuiſim ſumptis. Secundò arguo ſic, in prædicatione quidditatiua nunquàm inferius poteſt eſſe ſine ſuperiori: patet hæc eſt prædicatio quidditatiua. homo eſt

Indiuiduum quid ſit ſecundum Scotū.

animal, & homo nunquàm poteſt eſſe ſine animali: & tamen dicendo ſic, hæc pars aquę eſt aqua, inferius ideſt, hęc pars aquę poteſt eſſe ſine ſuperiori, & ſine tota aqua: ergo iſta propoſitio nec vera, nec quidditatiua eſt.

Ad hoc reſpōdeo, quòd in iſta prędicatione, hęc pars aquę eſt aqua, concurrunt duo tota diuerſarum rationum, & ſimiliter duę partes diuerſarum rationum. nam hoc totū quod dicitur eſſe quātum homogeneum, non pręedicatur de aliqua ſua parte quantitatiua propter rationes prætactas: & ſecundùm hoc militant rationes: ſicut nec totum etherogeneum pręedicatur verè aut quidditatiuè de partibus ſuis etherogeneis. Sed quia idem totum quantum homogeneum eſt ſimiliter totū vniuerſale, ſic etiam partes quantę homogeneæ ſunt partes ſubiectiuè, propter concurſum iſtorum duorum totorum in vno, & partium in vno, remanebit prædicatio vera & quidditatiua inquantùm tota aqua eſt totum vniuerſale: & partes ſunt partes ſubiectiuę: ſed non eſt vera prædicatio ſecundùm hoc, quòd tota aqua eſt totum quantitatium homogeneum: quia tunc militant rationes in oppoſitum: & per hoc patet quid ſit dicendum ad rationes. ſed iſta prolixiùs examinabūtur infra: hæc tamen ſint dicta in tantùm, & vt difficultati prælibatæ ſatis faciamus: &, Ad primum dicas, quòd nullū totum prædicatur de partibus diuiſim ſumptis. dico, quòd eſt

verum quando eſſet ſolùm totum homogeneű,ſed quando eſt ſimul totum homogeneű, & totű vniuerſale,ideò iſtud bene poteſt prædicari. Ad ſecundű quando dicis,in prędicatione quidditatiua inferius nő poteſt eſſe ſine ſuperiori: verum eſt quãdo totűvniuerſale ſolùm prædicatur: ſed quando eſt ſimul vniuerſale,& totum homogeneum,bene poteſt prædicari.

Cőſequenter dico quod res aliquando venit de ratus rata ratum, quod eſt firmus, ma, mű, & iſta eſt ſemper cű exiſtentia actuali. Alio modo dicitur res à reor,ris,&c.quod eſt opinor,aris. Et ſic omne quod eſt tã in eſſe obiectiuo, ſicut omnes res műdi ab æterno fuerűt,quã in eſſe imaginabili,poteſt dici res.&c.

Dubia circa Textum.

DVbium interim non pertranſeundum circa finẽ huius textus occurrit: quia hic dicitur,quòd res vt venit à ratus rata ratű,accipitur pro re,quæ ſemper eſt cum actuali exiſtentia:totű oppoſitű dicit in 4.arti. ſecundi principalis,nam ibi diſtinguit, & dixit, quòd res, vt ad propoſitum ſpectat, ſumitur à ratus,rata, ratum:& talis eſt triplex, quædam eſt eſſentiæ: ſicut ipſa quidditas abſolutè cőſiderata: quædam exiſtentiæ, & talis eſt in omni prædicamento : quædam ſubſiſtentiæ, & talis eſt in prædicamento ſubſtantiæ ſolùm, quia accidentia etſi exiſtunt non tamẽ ſubſiſtűt:patet ex eius

ver-

verbis, quòd res primo modo dicta, non habet exiſtentiam quia res eſſentiæ abſtrahit ab exiſtentia: & tamen ipſe hic dicit, quòd res, vt venit à ratus rata ratum, ſemper eſt cum actuali exiſtentia: ecce, quòd videtur manifeſta contradictio. Ad contradictionem quæ videtur ineſſe dictis auctoris reſpondeo: quòd res, vt venit à ratus rata ratum, capitur dupliciter: vno modo pro re exiſtentiæ, vel ſubſiſtentiæ, & iſta eſt ſemper cum actuali exiſtentia: & ſic loquutus eſt auctor in iſto primo articulo: & iſta eſt cum hic & nunc non abſtracta: alio modo accipitur res, vt venit à ratus rata ratum: & ſic eſt res eſſentiæ, quæ abſtracta eſt ab exiſtentia, & ſubſiſtentia, ad propoſitum auctor in 4. arti. ſecundi, prin. loquutus eſt de omni re, vt venit à ratus rata ratum, tam de re, quæ eſt ſemper cum actuali exiſtentia, quàm de re, quæ non habet exiſtentiam actualem: ſed abſtracta eſt ab illa: hic verò ſolùm de re, quæ habet ſemper actualem exiſtentiã, & accipitur tantùm pro re ſubſiſtentiæ & exiſtentiæ.

Conformatio cum Ariſt.

Sed vbi ponitur ab Ariſto. iſta diſtinctio de ente, vt venit à ratus, ta, tum, & vt venit à reor reris: quæ ſunt entia in eſſe obiectiuo, ſicut omnes res fuerunt ab æterno. Dicò, quòd Ariſtot. hanc diſtinctionem non ponit: quia

rationis & fictitia: ſed vt continet ſub ſe præciſe illud, cui non repugnat verum eſſe exiſtentiæ.

ISte tres quæ modo præceſſerunt diuiſiones ſunt idem quaſi: vt dixit auctor dempto eo: quod addebatur in ſecundo membro primæ (quàm in eſſe imaginabili) & non capio hic ens ſecundùm quid, vt ſub ſe continet entia, ſiue relationes rationis, & fictitia, ſed vt continet ſub ſe præciſè illud, cui non repugnat verum eſſe exiſtentiæ. Et quia hic facta eſt mentio de exiſtentia. Aduertas, quòd ſecundùm Scotiſtas, exiſtentia eſt idem realiter cum eſſentia, licet diſtinguatur formaliter ab illa. Thomiſtæ tenent quòd exiſtētia eſt res diſtincta & ab eſſentia. & probant iſto modo, oppoſitum exiſtentiæ prædicatur de eſſentia: ergo ab inuicem diſtinguntur. patet, quia Adam habet eſſe eſſentiæ: & tamen iſta eſt vera, Adam non exiſtit. Ad hoc reſpondeo, quòd oppoſitū exiſtentiæ prædicatur non de eſſe, eſſentiæ vero, quod eſt idem cum exiſtentia, ſed de eſſe eſtentiæ in eſſe cognito. Secunda ratio eſt iſta: illa, quæ ab inuicem ſeparari poſſunt realiter diſtinguntur, ſed eſſentia, & exiſtentia ſunt huiuſmodi: nam antichriſtus modò aut Cæſar habent eſſe eſſentiæ, non tamen exiſtentiæ. Ad hoc reſpondeo, quòd quando Scotus dicit, quòd eſſe eſſentiæ, non ſeparatur ab eſſe exiſtentiæ. intelligit de vero eſ-

Secundū Scotiſtas exiſtētia eſt idē cū eſſentia.

dictus eſt equus: vnde talia obiecta in tali eſſe non habuerũt aliquod eſſe eſſentiæ verum, vel exiſtentiæ, ſed ſolùm eſſe eſſentiæ cognitum. Et nota, quòd in iſtis diuiſionibus non loquimur de ente rationis, ſed tantùm de ente reali. Et, quando in ſecunda diuiſione dicitur, quòd accipitur ens pro eſſe obiectiuo, & ſic dicuntur ſecundæ intentiones & ficticia: hoc conformiter fecit auctor ad dicta Ariſt. nam poſtquã Ariſt. diuiſit ens in 5. Metaphy. te. comm. 14. in ens in anima, & ens verum, poſtmodum in 6. tex. comm. vltimi abiecit à ſua conſideratione ens in anima, & poſt in 7. & 8. Meta. incepit perſcrutari de ente, quod eſt extra animam ideſt de ſubſtantia & accidente, quæ ſunt ſpecies entis: deinde de potentia & actu in nono: deinde de vno & multis in decimo, & ita patet, quòd omnes iſtæ diuiſiones ſunt entis extra animam: vnde figmenta & entia rationis non cadunt ſub aliquo membro iſtarum trium diuiſionum directè. Et additur in prima diuiſione (tam pro eſſe obiectiuo, quàm pro eſſe imaginabili,) hoc eſſe imaginabile conſideratur per accidens & reductiuè, & ſic ſimiliter omnia alia impoſſibilia.

Hîc etiam tranſeundo eſt animaduertendũ ens ratum dupliciter accipi vno modo ſumitur pro re eſſentiæ, exiſtentię, vel ſubſiſtentię, alio modo pro illo, cui non repugnat exiſtentia: hęc diſtinctio ſumitur à Scoto in 36. diſtinct. primi ſentent. in reſponſione ad princi-

pale argumentum.

Dixit Margo(ſed ſi eſt ſolummodo vna idea formalis in mente diuina & ideæ obiectiuæ ſint tot quot obiecta cognita, penes quid erit diſtinctio creabilium in eſſe obiectiuo quia dictum eſt quòd duo creabilia vt ſortes & Plato creaturi in mente diuina diſtinguntur realiter, quòd ſi recurras ad ideas qualiter tunc plures ideę reprę ſentant plura creabilia) Contra ſic arguo inquiſitiuè, per quod diſtinctiuũ Sortes, & Plato diſtinguuntur in mente diuina? tu non potes dicere, quòd diſtinguuntur per ideas diuerſas, quia vna eſt idea in mente diuina reſpectu omnium creabilium, ergo nullo modo diſtinguentur. Ad hoc reſpondeo pro aucto. Quod licet in mente diuina ſit vna idea formaliter, reſpectu omnium creabilium; quæ ab intellectu diuino cognoſcuntur, tamen obiectiuè tot ideæ ſunt, quot ſunt obiecta creabilia, vnde alia eſt idea patris, & alia Franciſci: & penes iſtas ideas ſecundo modo creabilia in mentę diuina diſtinguuntur.

Multa circa iſtas vltimas diuiſiones quæ ferè ſunt eædem animaduertenda ſunt, & primò videndum eſt, an membra coincidant. & dicimus, quòd non: quia ens ſecundùm quid in propoſito eſt illud: quod non eſt, & poteſt eſſe. ens verò ſimpliciter eſt illud quod verè eſt in rerũ natura. ſecundò videndum eſt, an ſit diſtractiua? ideſt per hoc quod dico ſecundùm quid an fiat aliqua diſtractio. Et ad hoc dico,

quod nõ: quia diſtractio deſtruit ſignificatum, & oppoſitum eius ponit. modò ens in potentia obiectiua ly potentia obiectiua non totaliter deſtruit ſignificatum entis, nec ponit eius oppoſitum, ita quòd nullo modo ſit, quia iam eſt ſuo modo: tamen diminuit ly potentia obiectiua de eſſe eſſentiæ, quia omne eſſe cognitum aut in potentia obiectiua, eſt ens diminutum: ſed ſi eſſet ly potentia obiectiua dictio diſtrahens, ſicut homo mortuus ly mortuus deſtruit eſſe hominis, & ponit eius oppoſitũ, ideſt ponit eſſe cadaueris: quod eſt oppoſitum eſſe hominis. non ſic ens in potentia obiectiua: quia ly potentia non ponit oppoſitum entis, ideſt non ens & impoſſibile.

Tertiò videndum, an diuiſum prædicetur de diuidentibus? & ad hoc dico, quòd ſic ſecundũ iſtum: quia ens prædicatur de ente ſecundum quid, & de ente ſimpliciter, & vniuocè, ſed nõ ſecundùm alios. Quartò quæro. Quid correſpondeat conceptui entis in re? dico, quòd ens ſecundùm quid habet in re non repugnantiam ad eſſe, vel potentiam ad eſſe: ideò non eſt fictitium, & ens ſimpliciter eſt aliquid in re verè, & propterea enti in quãtum ens, vt prædicatur de ente ſecundùm quid, & de ente ſimpliciter, in re aliquid ſibi correſpondet, à quibus abſtrahetur, ſed in re iſte conceptus non eſt realiter.

Confirmatio cum Ariſtotele.

DE iſta diſtinctione entis ſimpliciter, & entis ſecundum quid, vti loquitur Ariſt. non ponimus hic: quia eſt eadem cum illa, qua ens diuiditur in potentiam obiectiuam & ſubiectiuam, & quia non ponemus hic ſecundam diſtinctionem eſſe datam à Philoſopho, conſequenter non ponetur prima, & ſic non erunt de méte Ariſt, quia Sortes ab æterno cognitus ab eo.

Quæſtio de potentia obiectiua.

ET, quia auctor meminit de potentia obiectiua: dicens, quòd ens diuiditur in ens in potentia obiectiua, & in ens in potentia ſubiectiua. Quæro primò, an detur talis potentia obiectiua? Secundò vbi ponitur à Philoſopho & Theologo? Tertiò an dicat relationem ad actum: Primò examinabo primum dictum: & probo, quòd non datur talis potentia obiectiua: quia ens in potentia obiectiua aut eſt ens creatum, aut increatũ, non poteſt eſſe ens creatum, quia omne quod eſt ens creatum, ſiue terminus creationis, eſt ens in actu exiſtens: ſi eſt increatũ, ergo eſt ens à ſe, ergo neceſſe eſt eſſe: ergo Deus, hoc argumentum facit aliquibus difficultatem. Secundò arguo, quòd non datur talis potentia obiectiua: quia tale ens in potẽtia obiectiua aut eſt generatũ, aut creatũ: & tunc tale ens erit ſubiectum generationis aut creationis, & tunc erit ens in potentia ſub-

An detur potentia obiectiua.

iectiua, quia illud, quod poteſt aliquid recipere, & eſſe ſubiectum alicuius eſt ens in potentia ſubiectiua: ergo iſtæ duæ potentiæ nõ differũt. Ad primũ reſpondeo, quòd iſta potentia nec eſt creata, nec increata: tu dicis, omne ens aut eſt creatum, aut increatum: dico, quòd verum eſt de omni ente exiſtente, ſed non de ente non exiſtente. ſicuti eſt ens in potentia obiectiua, Replicabis & dices, ergo inter contradictoria datur medium, ſed ens creatum & increatum ſunt contradictoria: & tu ponis ens in potentia obiectiua nec eſſe creatum, nec increatum. reſpondeo, quòd ens in potentia obiectiua poteſt mediare inter ens creatum & increatum: tu dices, iſta ſunt contradictoria, nihil inter ea mediat: dico, quòd nullum ens in actu mediat inter ea. verum eſt, cum hoc tamen ſtat, quòd mediat ens in potentia patet. nam Ariſt. in 1. Phy. tex. commen. 71. quærit, illud quod generatur aut ex ente generatur, aut ex non ente? Reſpondet, quòd generatur ex vno tertio, quod mediat inter ens, & non ens, quia ex ente non fit: quia tunc præeſſet: nec ex non ente, quia ex nihilo ſiue non ente nihil fit, ſed fit ex ente in potentia, quod mediat inter purum nihil & ens in actu: ſic inter ens creatum & increatum mediat ens in potentia obiectiua: vnde ſicut Ariſto. inter ens & nihil poſuit ens in potentia ſubiectiua, ſic nos inter creatum & increatum ponimus ens in

Quæ ſunt in potentia obiectiua nõ ſunt creata, nec increata.

Quis actus correſpondet potentiæ obiectiuæ. Dico quòd oppo. actus non formalis, ſed exiſtentiæ.

Potentiæ ſubiectiuæ oppo. actus formalis.

potentia obiectiua, quod non eſt, & poteſt eſſe. Ad argumentum modo dico: quòd iſtud ens in potentia obiectiua, nec eſt ens creatum, nec increatum, ſed quando diuiditur ens in actuali exiſtentia: & non ens indifferens ad illud quod exiſtit, & ad illud quod nō exiſtit: ſed poteſt exiſtere. Ad aliud quando dicebatur, quòd potentia obiectiua eſt ſubiectiua, & ideò fruſtra ponitur: quia non differunt: quia omne quod poteſt fundare reſpectũ, eſt ens in potētia ſubiectiua. Ad hoc dico, quòd iſta potentia non fundat reſpectum generationis, nec creationis, ſed tantùm ens in actu fundat, & quando exemplificatur de reſpectu creationis, & generationis: dico, quòd ſemper iſti reſpectus præſupponunt fundamentum actualiter exiſtere: quod non eſt potentia obiectiua.

Conformatio cum Ariſtotele.

SEd vbi ponitur ab Ariſtotele potentia obiectiua, & ſubiectiua? Quantum ad ſecundùm dictum dico, quòd talis potentia obiectiua ponitur ab Ariſto. 9. metaphy. tex. com. 13. vbi dicitur, potentia & actus ſunt eiuſdem generis: quia illud idem genere, & ſpecie, & numero, quod eſt in potentia, poſteà erit in actu. Sortes enim qui eſt in potentia, non diſtinguitur à ſe ipſo numeraliter, vt eſt in actu: & non loquitur de potentia ſubie-

ctiua, quia potentia ſubiectiua & actus non ſunt eiuſdem generis, aut ſpeciei, aut numeri nam ſubſtantia, quæ eſt ſubiectum reſpectu accidētiuum. non eſt eiuſdem generis cum accidentibus. Sed clariùs hoc habemus ex Ari. vt optimè deducit Sco.11.diſt. quarti. Nam Ariſt. ſeptimo meta.56.ait, quòd ex actu & potentia fit vnum. ibi dari ponitur potentia ſubiectiua.i.illud quod eſt & poteſt aliquid recipere: & tale eſt materia: ſimiliter.8.met.t.c. 15.vbi ex materia & forma ex actu & potentia conſtituit compoſitum. clarum eſt, quòd in his locis ponitur potentia ſubiectiua ſcilicet materia, quæ eſt, & poteſt aliquid recipere: Sed potentia obiectiua diſtincta à ſubiectiua ponitur 9.Metaphy. tex.c.11. vbi dicitur, eſt autem actus exiſtere rem, non ita ſicut dicimus potentia: & poſt explanando iſtam deſcriptionem, manifeſtat in multis oppoſitis, vt vigilans ad dormiens, & videns ad claudens oculum, & elaboratum ad illaboratum. Quæro, quæ potentia eſt iſta, quando aliquis eſt videns, & habet potentiam ad claudendum oculum: eſt illaboratum, & habet potentiam ad elaboratum eſſe? certum eſt, quòd eſt potētia, cùm ipſe in fine ſubdat, huiuſmodi inquit, differentiæ alteri parti, eſt actus determinatus, alteri autem potētiale: iſta nō poteſt eſſe potētia ſubiectiua, quia ſubiectiua manet cum actu, quia ex actu & potentia fit vnum per ſe, vt dicebat Ariſt. Sed vigilans

Potentia, & actus ſūt eiuſdem generis. quia pōt eſſe quòd potentia ſit ſubſtantia & actus eius ſit accidens, i potentia enim rōnalis eſt ſubſtantia, attamē formæ inelligibiles & actus eius sūt accidentia & ideò nō intelligitur de hac potentia ſubiectiua ſed magis de alia aliqua potentia.

ti, ad hunc ſenſum, non quòd eſſe reale in actu cum eſſe in potentia, ſint eiuſdem numeri, ſed intelligitur ſic: quòd illemet Sortes numeraliter, & ſpecificè, idem quod erat in eſſe cognito ipſemet idē numero erit poſt, in eſſe exiſtentiæ. Ad tertium dictum reſpondeo vbi quæritur an eſſe cognitū fundet aliquē reſpectum? quia dicit ordinem ad actum, & meliùs quæreres, cùm omnis reſpectus præſupponat terminū & fundamētū, quod ſit fundamentū huius reſpectus? Reſpōdeo, quòd fundamētum eſt ipſum eſſe cognitum & pro hoc nota, quòd Scotus 36. primi ponit, quòd in ſecundo ſigno naturæ, eſſe cognitum fundat reſpectum ad actum. nam in primo ſigno eſt ipſū eſſe cognitū, & in ſecūdo ſigno fundat, & dicit reſpectum ad actum, & aduerte, quòd duplex eſt actus, vnus eſt actus inducēdus, per potentiam ſuper naturalem, alius inducēdus per potentiam naturalem, ſic eſſe cognitum duplex, fundat duplicem reſpectum, aliquid eſt eſſe cognitū ſupernaturale, quod fundat reſpectum ad volūtatem diuinam, potētem illud eſſe cognitū ponere in actu et producere: & ſic dicimus, quòd cognitio infuſa in anima noſtra à Deo, materia prima, Angeli, animæ, habuerunt eſſe poſſibile, ſiue obiectiuum ſupernaturale, quia fundauerunt reſpectum ad voluntatē diuinā ſupernaturalē: Sed roſa in hyeme habet eſſe poſſibile naturale: quia fundat reſpectū ad cauſas naturales potētes illā producere. Sed dicēt aduerſarii,

Antichriſtus in potentia obiectiua fundat reſpectum ad Antichriſtum in actu exiſtentem, & tunc idem eſt fundamentum, & terminus, quod implicat. Secundò omnis potentia aut eſt actiua, aut paſſiua: Antichriſtus nec eſt in potentia actiua, nec paſſiua: ergo nullo modò datur iſta potentia obiectiua. Ad primum dico, quòd duplex eſt relatio, actualis, & potentialis: actualis, requirit terminum diſtinctum à fundamento, & actu exiſtere. Ad ſecundum dico, quòd verum eſt, quòd eſt duplex potentia actiua, & paſſiua, in ente exiſtente: de ente verò ſecundùm quid, hoc non eſt verum ſicuti eſt Antichriſtus. Vltimò quæres penes quid differunt iſtę duę potentię, ſubiectiua & obiectiua. Ad hoc reſpondeo, quòd potentia ſubiectiua eſt tunc, quando aliquid eſt actu: & & poteſt aliquid recipere, obiectiua quando non eſt, & poteſt eſſe.

Vniuocum prædicatum & æquiuocum.

Et ſi dico quod ens vt eſt ſubiectum metaphyſicæ, & adæquatum obiectum intellectus noſtri, dicitur vniuocè de ente ſimpliciter & de ente ſecũdum quid, ſaltem ad illa eſt vniuocum prædicatũ. Pro quo eſt notandum, quòd ſecũdum Sco. diſtinctione 7. pri. Senten. quæſtione tertia, & diſtin. 3. eiuſdem, quæſt. 3. differentia eſt inter eſſe vniuocum prædicatum, & vniuocè prædicari. Vniuo-

eum enim prædicatum eſt vniuerſaliter, quando conceptus illius quod prædicatur, eſt in ſe vnus ex natura rei, ſi ſit res primæ intentionis. Et hoc modo album dictum de ligno & lapide eſt prædicatũ vniuocum, & vniuerſaliter omnis prædicatio accidẽtis de ſubiecto. Et per oppoſitum illud dicitur æquiuocum quod prædicatur non ſecundum vnitatem cõceptus. Et ſic inter vniuocum & æquiuocum non eſt medium. Patet clarè ex rationibus ipſorum. Vniuoca enim dicũtur, quorum nomen eſt commune, & ratio ſubſtantiæ eſt eadem: Æquiuoca verò, quorum nomen eſt commune, & ratio ſubſtantiæ non eſt eadem. Modo habere eandem rationem, & nõ habere eandem rationem, cùm ſint cõtradictoria, nullo modo poſſunt compati medium. Ex quo infero, quòd omne analogum vel eſt æquiuocum vel vniuocũ. Vniuocè verò prædicari eſt, quando ratio ſeu diffinitio prædicati includitur in ratione ſeu diffinitione ſubiecti: & hoc quiditatiuè, ſic quod nõ prædicatur, vt album de lapide: nec vniuerſaliter, vt

quodcũque accidens de ſubiecto, ſiue propriũ ſiue commune: nec vt inferius de ſuperiori, nec vt genus de differentia nec vt differentia de genere, nec vt modus intrinſecus de eo cuius eſt modus intrinſecus: ſed vt ſolus conceptus quiditatiuus & qualitatiuus, pertinẽtes ad primum modum dicẽdi, per ſe prædicãtur. Vlterius eſt aduertẽdum, quod duplex eſt vniuocatio vt ad præſens ſpectat, ſcilicet vniuocatio trãſcendens & vniuocatio limitata. Vniuocatio limitata, eſt reſpectu alicuius prædicati potentis prædicari de multis ſecũdum habitudinem alicuius vniuerſalium à Porphyrio aſſignatorũ: & iſto modo ens non prædicatur vniuocè de entibus, ſicut dicit Porphyrius. Siquis enim omnia entia vocet æquiuocè, inquit, nũcupabit, & nõ vniuocè. Vniuocatio tranſcendens eſt vnitas alicuius conceptus ex natura rei potentis de multis generibus generaliſſimis prædicari: vel de vno generaliſſimo, & de aliquo quod non eſt in prædicamento. Exemplum primi: vt ens, bonũ, verum: relatio, abſolutum, &c. dicuntur vniuoca vniuocatione tranſcendenti.

Vniuocatio duplex.

Exẽplum

Exemplum ſecundi: vt iuſtitia, ſapientia, dicuntur vniuoca vniuocatione tranſcendenti: nec requiritur ad hoc, quod aliquod prædicatum ſit tranſcendens, quod prædicetur de omnibus prædicamentis, ſed ſufficit quod prædicetur de aliquo prædicamēto, vel de aliquo reponibili, & quod non ſit per ſe in genere ſicut eſt ſapientia, iuſtitia, & ſic de aliis. ſic Sco. 8. di. pri. Sen. q. 3. Aduertendum vlterius, quod ens capitur dupliciter: vno modo tranſcendenter, alio modo tranſcendentiſſimè. Ens tranſcendentiſsimè captum eſt æquiuocum quacunque æquiuocatione: quia vt ſic capitur ens, eſt cōmune ad ens reale, & ens rationis: & clarū eſt, quod vt ſic non dicit aliquē conceptum vnū: quia vel ille conceptus eſſet ſecluſo opere intellectus, vel non. Si ſic: ergo aliquid quod eſſet præter opus intellectus, includeretur quiditatiue in illo quod nō eſſet præter opus intellectus, cuiuſmodi eſt ens rationis. Si nō eſſet præter opus intellect⁹, ſed per opus intellectus: ergo aliquid quod eſt per opus intellectus, includeretur quiditatiue in illo quod eſſet præter opus intelle-

Ens tranſcendenti.

ctus:quod videtur falſum : & ſic relinquitur,quod ens vt ſic captum non eſt vniuocum. Prædicta ratio facit mihi fidem,& credo illam eſſe inſolubilem,licet Franciſc. de Mayronis nitatur eam ſoluere : ſed iudicio meo non ſoluit.

Tractatur hic doctiſsimè de vniuocatione entis: vbi pulchra dubia ſoluuntur, & declaratur textus auctoris.

De ſubiecto metaph.

HIc mouendæ ſunt quædam difficultates & concordandæ diuerſæ opiniones de vniuocatione entis. Primò igitur ago in id quod dicit Syrectus quòd ens eſt ſubiectum meta. & adæquatum obiectum intellectus noſtri : perfectus Metaphyſicus perfectè cognoſcit ſubiectum Metaphyſicæ: ergo perfectè cognoſcit ens inquantùm ens , & iſtudmet ens quod eſt ſubiectum adæquatum meta. eſt obiectum adæquatum intellectus noſtri, tunc vltra , ſi naturaliter poteſt intellectus pro iſto ſtatu cognoſcere ens , inquantùm ens, ergo naturaliter poteſt cognoſcere quodlibet contentum ſub ente : & ſic naturaliter poteſt cognoſcere Deum , quod eſt falſum. Secunda difficultas eſt in hoc, quòd ponit Syrectus ens vniuocè prædicari de

ente ſimpliciter , & de ente ſecundum quid, ſiue de ente in potentia obiectiua & de ente in potentia ſubiectiua, & iſte eſt ſupremus conceptus ſuper omnia, & ego probo, quòd ſupra ens datur alius conceptus ſuperior, qui vniuocè prædicatur de ente ſimpliciter , & de ente ſecundùm quid: & iſte erit conceptus tertius, quod eſt contra Scotum, & probo ſic: plùs conueniunt ens & vnum, quàm ens & nihil: ſed ens & vnum ſunt extra intellectum , ergo poſſunt fundare , & eſſe fundamenta conuenientiæ: & tunc iſta conuenientia erit realis , quia fundamenta realia ſunt: & erit ſupra ens & vnum , & ſic vniuocè prædicabitur de quolibet , ſicut ens. hæc oratio facit aliquibus difficultatem. Tertia difficultas eſt iſta: videtur quòd non datur prædicatum vniuocum : quia prædicatum vniuocum ponitur pro propriis paſſionibus & aliis, de quibus ens non vniuocè prędicatur: Sed eſt vniuocum prædicatum. quid ſit autem vniuocum & vniuocè prædicatum & quę differentia inter illa duo vide Trombetam in hoc loco in Syrectum . Sed ego probo, quòd vniuocè prædicatur : & arguo ſic, ens & intelligibile conuertuntur: & propria paſſio eſt intelligibilis formaliter : ergo eſt ens formaliter cùm conuertantur : ſed ens formaliter eſt ens quidditatiuè : ergo propria paſſio eſt ens quidditatiuè : & ſic non erit diſtinguere de ente formaliter, de ente reali-

ter ſicut Scotiſtæ dicunt. Quarta difficultas eſt iſta, Scotus in expoſitione ſuæ Metaphyſicæ in quarto cóm. primo noluit, quòd Metaphyſicus conſideret ens inquantum ens reduplicatiuè: ergo ens vt eſt ſubiectum in Metaphyſica, non tenetur cum ly inquantùm ſpecificatiuè, ſed reduplicatiuè: tunc ſequeretur, quòd omne ens eſſet ſubiectum in Meta. patet, homo inquantum animal rationale eſt riſibile, ergo omnis homo eſt riſibilis. Ad primam difficultatem reſpondeo ſic: quòd eo modo, quo quis eſt perfectus Metaphyſicus, eo modo cognoſcit ſubiectum Meta. & cùm perfectus Metaphyſicus verſetur præcipuè in cognitione valde vniuerſalium, ideò Metaphyſicus cognoſcit ens inquantùm ens, demonſtrando de ipſo paſſiones vniuerſales. & quando dicitur, quòd Metaphyſicus cognoſcit ens inquantum ens concedo, ſcilicet quod cognoſcit illud inquantùm eſt ſubiectũ in Metaphyſica: & quando dicis quod eſt adæquatum ſubiectum Meta. eſt adæquatum obiectum intellectus noſtri: dico, quòd hoc non eſt verum, quo ad omnia. eſt enim verum quoad hoc, quòd ſicut ſubiectum meta. eſt commune omni enti reali, & prædicatur de omni ente reali in quid, vel ſaltem eſt prædicatum vniuocum, ſic ſimiliter obiectum intellectus. Sed non eſt verum quoad hoc, quòd ſicut quodlibet ens inquantum ens, eſt obiectũ intellectus, quòd ſimiliter quodlibet

ens ſit ſubiectum Meta... & ideò, ly inquantùm, ſtat ſpecificatiuè, quando dici mus, quòd ens inquantùm ens, eſt ſubiectum adæquatum Meta. ſed ſtat reduplicatiuè, quando dicimus, quòd ens inquantum ens eſt obiectum adęquatum intellectus, & quādo dicitur quòd naturaliter poteſt deū dignoſcere dico, quod poteſt eo modo quo tractat ens id eſt ſub ratione vniuerſali & confuſa non autem diſtinctè. Ad ſecundam dico, quòd nō datur conuenientia realis ſupra ens & vnum: quia ab vno & ente nihil reale abſtrahitur, vnde ab iſtis cōceptibus, cùm ſint ſimplices, non abſtrahitur aliquid reale. quia abſtractio conceptus realis fit à duabus rebus exiſtētibus, aut à duabus realitatibus, & non à ſimpliciter conceptibus, ideò talis conceptus, ſcilicet conuenientia, nō eſt conceptus realis abſtrahibilis ab aliquo: protereà ſupra ens & vnum nō datur aliquis conceptus realis: quia non habet fundamenta, à quibus realiter poſſit aſtrahi: & ſi à Deo & creatura abſtrahitur ens, bene poteſt abſtrahi: quia Deus eſt vera res, & ſimiliter creatura: mò dò, cùm nec ens, nec vnum ſint veræ realitates, aut res, immo ſimpliciſſimi conceptus, & qui poſſint ſolū terminare actionē noſtri intellectus, ideo nihil reale poteſt abſtrahi ab iſtis, & quando dicis, plùs conueniunt ens & vnum quàm ens & nihil, negatur hoc ſimiliter, quia plùs & minus pręſupponunt poſitum, in prima parte maioris, in ſecunda autem non, quia ni-

hil non dicit aliquod poſitiuum. Ad tertiam, quando probatur, quòd intelligibilitas & ens conuertuntur: quælibet paſſio eſt formaliter intelligibilis:ergo eſt formaliter ens. Ad hoc dico, quòd propria paſſio eſt realiter ens, ſed non formaliter quia poteſt concipi ſine ante, cùm alia ſit formalitas paſſionis & illius cuius eſt paſſio, & quidditatiuè: & cùm dicis, eſt intelligibilis formaliter, concedo formaliter, ideſt per ſuam formam, ſed non formaliter, ideſt quidditatiuè. Ad vltimam, quæ eſt auctoritas Scoti.aliqui ſunt, qui negant,quòd illa Metaphyſica condita ſit à Scoto, ſcilicet expoſitio: ſed iſti habent reſpondere dictis Scoti 11.diſtin. quarti dicentis, ſicut diximus in expoſitione quam edidimus ſuper 7. Metaphy.ideò ſecundùm hoc dictum videtur eſſe Scoti. Quicquid ſit, aliter reſpondeo:quòd illa auctoritas non bene adducitur quia non dicit ibi Sco.quòd ens inquantùm ens, eſt ſubiectum in Metaphyſica. accipiendo ly inquantùm reduplicatiuè: ſed dicit, quòd Metaphyſica ſpeculatur entia inquantùm entia, & quod ly inquantùm tenetur reduplicatiuè: & hoc eſt verum, quia Metaphyſicus conſiderat omnia entia particularia, ſub ratione tranſcendenti & communi. non autem dicit, quòd ens inquantùm ens reduplicatiuè eſt ſubiectum in Meta. vnde in fine illius textus dicit quod Metaphyſicus cōſiderat omnem ſpeciem entis & omnes partes

entis: ergo verum eſt, quod Meta. conſiderat omnia entia inquantùm entia reduplicatiuè, ideſt ſub ratione tranſcendenti, quia conſiderat Sortem ſub ratione tranſcendenti, & hominem, & ſic de omnibus aliis.

Ibi cùm dicit auctor (inter vniuocum & æquiuocum non datur medium:) ergo non datur prædicatum analogum medium, & probat iſto modo, inter contradictoria non datur medium: ſed idem & diuerſum ſunt contradictoria, quia habere eandem rationem & non habere eandem rationem ſunt contradictoria: ergo inter ipſa non datur medium ergo non datur prędicatum analogum, quod eſt medium inter vniuocè & vniuocum, & æquiuocè & æquiuocum prædicatum.

Dixit auctor quòd ens dicitur vniuocè de ẽte ſimpliciter, & ſecũdũ quid vel ſaltem eſt vniuocũ prædicatum, & hoc dixit quia nũc non vult cũ Auer. litem peragere de ente an ſit vniuocum vel æquiuocum.

Sed circa hanc vniuocationem entis.. Adhuc poteſt eſſe iſtud dubium, iſta vniuocatio entis non eſt vera : quia fundamentum, & Achylles, per quem Scotiſtæ tenent eam, eſt falſus: quem facit ipſe Scotus, tertia diſt. primi, & ponitur ſimiliter primo Metaphyſicæ ab Antonio Andrea : & formatur iſto modo intellectus certus de vno & dubius de duobus, ſiue diuerſis, habet conceptum alium de quo eſt certus, à conceptibus, de quibus eſt dubius: ſed intellectus viatoris poteſt eſſe certus de aliquo, quòd eſt ens dubitando de ente finito vel infinito : ergo conceptus entis de aliquo eſt alius à conceptu iſto vel illo, & ita neuter ex ſe, ſed in vtroque illorum includi-

tur: ergo vniuocus, iſta ratio & multæ aliæ, quæ idem ſonant, poſſunt infringi iſto modo. Poſſet enim aduerſarius dicere, quòd intellectus nõ habet cóceptum alium de quo eſt certus, à cõceptibus, de quibus eſt dubius, ſed habet tãtùm vocem. vnde Philoſophi diſputãtes de primo principio, nõ cõcedebãt ens eſſe cõceptũ ſupra illa, quæ ponebãt principia: quãdo inquirebãt, an Deus eſſet principiũ, ſed erãt certi, quòd dabatur vox iſta, ſcilicet ens, & de hoc tãtùm erãt certi, & non de conceptu, & poſteà diſputabãt, ſi hoc, quod vocabãt ens, ſecundùm vocẽ, eſſet principiũ primũ. puta ſi ignis, aut aqua, de quibus concedebãt verificari hanc vocẽ ens, an eſſet Deus & primũ principium? ergo iſtis eſt cõmunis vox & nõ cõceptus. Ad hoc dico, & ad multas alias rationes, quæ poſſent fieri cõtra rationes Scoti quòd verè cóceptus eſt communis, & non tantùm vox, & ratio iſta Scoti & quælibet ſibi ſimilis, quia vanum eſt omnes adducere tenent præſuppoſito vno fundamento, quod habet Scotus. 8. primi vbi dicit, quòd hoc modo deuenimus ad cognitionem Dei, ideſt, ab inferiori ad ſuperius, vt hoc, eſt Sortes, ergo homo, ergo animal, ergo corpus animatum, ergo corpus: ergo ſubſtantia, ergo ens, & totus iſte proceſſus eſt cognitio confuſa, poſtea regrederis, ens aut finitum, aut infinitum: ſi infinitum, Deus, ſi finitum, creatura, neque iſti proceſſus poſſunt negari; quia diffusè haben-

tur ab Ariſ. in primo Phy. in principio quãdo docet nos procedere à magis vniuerſalibus ad minùs vniuerſalia, & à minùs vniuerſalibus ad magis vniuerſalia: & iſti duo proceſſus poſiti ſunt à ſecundo textu, vſque ad quartum incluſiuè: & iſta diuiſio entis per finitum, & infinitum eſt vera ſecundùm Ar. qui concedit, vt tenet Scotus ſeptima quodlib. infinitatem Dei in vigore. Si igitur ens aliquod eſt finitum, aliquod infinitum, etiam ſecundùm Ariſt. & quando fit diuiſio entis, non diuiditur vox, ſed verè conceptus: quia diuiſio præſupponit diuiſum eſſe ens poſitiuum, & verè aliquid, quando igitur diuiditur ens per iſtam diuiſionem deſcendimus in creaturam, & in Deum. & ſi tu diceres, bene poteſt eſſe, quod diuidatur aliquid, & non dicat conceptũ aliquem, ſed erit ſimpliciter vox ſicut dicimus, quòd canis diuiditur in piſcem marinum, canẽ latrabilẽ, & ſidus cęleſtę, & iſta diuiſio eſt vocis in ſua ſignificata, & non conceptus, Ad hoc reſpondeo quod aliud eſt diuidi in aliqua, in quę deſcẽdit, & aliud diuidi per aliqua modo vox diuiditur in aliqua, i. in ſua ſignificata, & non pro aliqua; quia canis vox non habet aliquas differentias, aut modos intrinſecos, per quos deſcẽderet in ſua ſignificata, ſicut ens per modos intrinſecos deſcendit in Deum & creaturã. rationes igitur Scoti tenẽt præſuppoſito ordine cõfusè cognoſcẽdi, & diſtinctè cognoſcẽdi, & præſuppoſita diuiſione entis, Secundò

Quãdo canis diuiditur eſt diuiſio vocis in ſua ſignificata quia canis vox nõ habet aliquas differentias.

tria hic debes notare: primo, conceptus multipliciter accipitur: & hoc dico, vt clarè pateat, quid ſit conceptus vniuocus: vno modo accipitur conceptus, pro potentia concipiente, vt intellectus. Alio modo pro ratione conceptibili, qua mediante intellectus concipit obiectum, vt ſpecies intelligibilis, in qua relucet obiectũ cognitum: tertio modo accipitur pro actu concipiendi, ideſt pro conceptu formali, qui eſt notitia, qua aliquis concipit aliquam rem. Quarto pro conceptu obiectiuo, vt res cognita, quæ obiicitur potentiæ concipienti. & iſtæ conceptus eſt duplex, qualitatiuus, & eſt differentiarum, qui prædicatur in quale, quidditatiuus qui prædicatur in quid de pluribus: vt conceptus ſpeciei, generis, & entis. Patet igitur, quòd iſto quarto modo ſumitur, quando dicitur, quòd ens habet conceptum vniuocum. Tertiò debes notare, quòd duplex eſt æquiuocatio, quædam eſt rei & quædam eſt ſigni: æquiuocatio rei, ſunt ipſa æquiuoca, ideſt res æquè ſignificatæ per ipſum terminum æquiuocum: & de iſta non loquimur. Alia eſt æquiuocatio ſigni, & iſta eſt duplex, vel naturaliter ſignificatiui, vel ad placitũ. Sed dices, quomodò poteſt eſſe æquiuocatio ſigni naturaliter ſignificãtis, cùm in mente nulla ſit æquiuocatio. Reſpõdeo, quòd in mente, hoc ſignũ lapidis ſignificat rem naturaliter, propriè, & ſeipſum naturaliter communiter: & hoc non niſi æquiuocè. Probo, quia non vniuocè: ergo

Notitia æquiuoci & analogi.

æquiuocè, etiam notitia huius vocis: ſignificat naturaliter propriè ipſam vocem, & ad placitum ſignat rem. æquiuocatio ſigni ad placitum duplex eſt: quædam à caſu, & quædam à conſilio, æquiuocatio ſigni à caſu, eſt quæ ſignificat plura, mediantibus pluribus nominibus naturaliter ſignificantibus, totalibus, & non ſynominis. dicitur notanter naturaliter ſignificatiuis: quia conceptus canis latrabilis non ſignificat canem latrabilem ad placitum, ſed naturaliter, & ſic de aliis. dicitur notāter totalibus, propter orationes, quæ plura ſignificant conceptibus partialibus. dicitur notanter non ſynonimis: quia ſi profertur Sortes in præſentia pluriū, illa vox ſignificat Sortem mediātibus pluribus notitiis: quæ exiſtunt in mentibus plurium. dicitur ergo non ſynominis, quia notitia Sortis in mente mea tua, & illius, eſt accepta ſynonimè. Quædam eſt æquiuocatio ſigni ad placitum à conſilio: & eſt tunc, quando vnum ſignificatur per prius, & reliquū per poſterius: ita, quòd non ſignificat vnum niſi priùs ſignificet alterū, vt homo non ſignificaret hominē pictum, niſi prius ſignificaret hominē verum. His ſtātibus pono duas cōcluſiones: prima ſit iſta. Propoſitio, in qua ponitur æquiuocū à caſu ſemper eſt diſtinguenda. Secunda cócluſio. Propoſitio, in qua ponitur æquiuocum à cōſilio, non ſemper eſt diſtinguēda: quia tunc ſequeretur, quòd iſta, homo currit, eſſet diſtinguēda: quia homo po-

teſt pingi,nõ oportet ergo quòd iſta propoſitio diſtinguatur.immo propoſitio,in qua ponitur analogum,non diſtinguitur,ſed ſtat pro famoſiori ſignificato. Quod dixi de æquiuocatione,dicatur de vniuocatione,: quòd eſt duplex, quędam rei, quædam ſigni: rei, vt ſunt res vniuocatæ, ſigni, quando eſt identitas vel vnitas vocis & ſignificati primi: vnde ad cognoſcẽdum vtrum iſte terminus lapis ſit vniuocus, videas ſi primum eius ſignificatum eſt vnum,tunc eſt vniuocum. Tertiò notare debes,quòd Analogum tunc eſt,vt Boetius dixit, verbi gratia, natura animalis nobiliori modo participatur ab homine,quàm ab aſino: vnde aduertas maximam diſcordiam inter Scotum & Com.Scot.negat dari analogiam mediam inter æquiuocationem,& vniuocationem.Cõ. in 4.metaphy.cõ.ſecundo voluit dari mediam analogiam:& ſpecialiter hoc cõcedit de ente; vnde inquit,hoc nomen ens, non eſt æquiuocũ.Si enim eſſet æquiuocum non conſideraret de eo vna ars: tamen dicitur multis modis ſed non æquiuocè,vt canis.qui dicitur de latrabili, marino,neque vniuocè vt animal de homine, & aſino,ſed eſt de nominibus,quæ dicũtur de rebus attributis eidẽ:& ſũt media inter vniuoca & æquiuoca. ex quib⁹ verbis clarè patet, quòd analogia mediat inter vniuocationẽ & ęquiuocationẽ.Scot.verò ecõtra hanc negauit,& cùm habeãt diuerſa fundamẽta circa æquiuocationẽ,hinc eſt quòd proceſſerũt diuerſæ cõcluſio-

nes,ponentes alio & alio modo analogiam.

SEd eſt ſatis aduertendum, quòd de iſta vniuocatione entis ſunt multi modi & variæ poſitiones, quomodò ponatur. Primus eſt Antonij Andreæ in ſua metaphyſica: qui ponit diſtinctionem,quòd triplex eſt vniuocatio:ſcilicet phyſica,logica,& metaphyſi.phyſica eſt vnitas naturæ ex natura rei circunſcripto omni opere intellectus de illa vniuocatione loquitur Philoſophus 7. phyſicæ tex. commen.24.quādo dicit in ſpecie ſpecialiſſima eſt propriè comparatio,& non in genere, quatenus ſpecies dicit vnam naturam & vniuocā:nō autem genus,ſed latent æquiuocationes in genere:genus enim dicitur æquiuocum, æquiuocatione oppoſita vniuocationi phyſicæ, eo quòd non correſpondet ſibi vna natura, vel hypoſtaſis extra,ſed plures ſecundùm quod dicunt Cō. & Themiſtius ſuper primum de anima. Vniuocatio logica eſt vnitas alicuius realitatis vel intentionis primæ ſub vna intentione logica conceptę.verbi gratia, ſub intentione generis,vel differentiæ,vel alicuius alterius ſecundæ intentionis. Logicus enim conſiderat huiuſmodi intentiones: ex quo concludo corollarium vnum, quòd aliquod tranſcendens,vt ens, eſt propriè vniuocum vniuocatione logica,quia enti, videlicet competit ſibi iſta ſecunda intentio, ſcilicet vniuerſale & ſimiles, quæ ſunt intentiones logicæ, & ſecundæ intentiones; & ſic ſtat aliquid eſſe vni-

De vniuocatione entis.

Genus nō eſt vniocū.quia ſensus.

uocum logicæ & æquiuocum phyſicæ, vt ens. Vniuocatio metaphyſica eſt vnitas alicuius primæ intentionis abſtrahibilis per intellectum à pluribus ex natura rei circunſcripta quacunque intentione ſecunda vel logica: & hoc modo tranſcendentibus non repugnat vniuocatio: ex quo infertur corollarium, ens eſt vniuocum metaphyſico, quod non eſt vniuocum phyſico. Secundus modus eſt Franciſci de Marchya ſuper primum ſententiarum: quòd, Quatuor ſunt gradus vniuocationis: propter quorum diuerſitatem diuerſificantur opiniones de vniuocatione entis: vniuocum enim deſcendit in ſua vniuocata quatrupliciter. Primus gradus eſt, quando aliquid deſcendit ſecundùm eandem rationem: & ſecundùm eundem eſſendi modum commu nem eis, & ſecundùm eundem ordinem eſſentialem, & ſecundùm eundem gradum perfectionis eſſentialem, & ille gradus, ſiue modus vniuocationis eſt perfectiſſimus gradus poſſibilis reperiri in creaturis: ſed iſta vniuocatio eſt tantùm ſpeciei ſpecialiſſimæ. ſpecies enim ſpecialiſſima deſcendit in ſua indiuidua, vt albedo ſecundùm eandem rationem & ſecundùm eundem modum eſſendi cōem, vt patet, & ſecundū eūdem ordinem eſſentialem eis cōmunem: quia ſecūdùm Philoſophū octauo metaphyſicæ, ordo eſſentialis eſt inter ſpecies non autem inter indiuidua: & ideò ſpecies nō deſcendit per prius in vno indiuiduo, quàm

Vniuocationis quatuor ſunt gradus.

Subtilis doctrina.

in alio. accidit enim indiuiduo eiuſdem ſpeciei, quòd ſit prius alio, accidit etiam indiuiduo eiuſdem ſpeciei, quòd ſit perfectius alio: poſſunt enim duo indiuidua eiuſdem ſpeciei eſſe æquè perfecta, & ideò ſpecies deſcendit in ea ſecundùm eundem gradum æquè perfectum & hoc per ſe: & hinc eſt, quòd in ſpecie ſpecialiſſima eſt tantùm perfectiſſima comparatio. vt dicebat Ariſt. in 2. phyſicorũ. Secũdus gradus eſt minor iſto: & eſt, quando aliquid deſcendit in ſua vniuocata ſecundùm eandem rationem, & ſecundùm eundem modum eſſendi, & ſecundùm eundem ordinem eſſentialem: non autem deſcendit in ea ſecundùm eundem gradum perfectionis, quomodò aliquod ſubalternum deſcendit, vt animal in ſuas ſpecies per rationale & in rationale: puta ſubſtantia animata ſenſibilis eſt in omnibus ſpeciebus ſecundùm eundem modum eſſendi, & ſecundùm eundem ordinem eſſentialem, vt dicitur ſeptimo Metaphyſicę, non tamen deſcendit in eas ſecundùm eundem gradum perfectionis eſſentialem: alium enim gradum perfectionis animalis habet homo quàm brutum: ideò in hoc, ſcilicet, in diuerſitate graduũ, genus recedit ab vniuocatione, & accedit ad æquiuocationem: propter quod dicitur 7. Phyſi. quòd in genere latent ęquiuocationes: in quibus verbis Philoſophus innuit duo. Primò enim innuit multiplicitatem & diuerſitatem graduum generis, penes quod atten-

ditur eius æquiuocatio: ſecundò innuit vnitatem rationis eius, penes quam eſt eius vniuocatio, & hoc cùm dicit latent æquiuocationes in generibus: ſub aliquo enim huius habent æquiuocationes latere ſi latent: hoc autem, ſub quo latent illæ æquiuocationes graduum generis, eſt vnitas rationis ipſius. latent etiam ibi propter diuerſitates graduum qui gradus ſunt eiuſdem rationis formalis. Tertius gradus vniuocationis eſt minor prædictis duobus: & eſt quando aliquid deſcendit in ſua inferiora, ſecundùm eandem rationem, & ſecundùm eundem modum eſſendi, non tamen ſecundùm eundem gradum perfectionis eſſendi, & eſſentialem ordinem, ſicut numerus deſcendit in ſuas ſpecies: deſcendit enim numerus ſecundùm eandem rationẽ numeri in cõi, & ſecundum eundem modum eſſendi, ſed tamen ſecundùm alium & alium gradum perfectionis: perfectiorem enim gradum numeri participat ternarius quàm binarius. deſcendit etiam ordine quodam eſſentiali, nõ ordine ſuperiorum & inferiorum, ſed per prius deſcendit in vnam ſpeciem, quàm in aliam, vt prius in binarium, quàm in ternarium, & ſic aſcendendo, & Quantum ad talia vniuoca dicit philoſophus. 5. metaphyſicæ, quòd ſpecies rerum ſunt ſicut numeri. ſicut enim ſpecies numeri habent eſſentialem ordinem, ita ſpecies rerum ſunt inter ſe eſſentialiter ad inuicem ordinatæ. & iſte gradus vniuocationis

Species rerũ ſunt ſicut numeri.

acce-

cedit ad analogiam: vnde numerus eſt vniuocum, inquantùm ſecundùm vnam rationem deſcendit in ſuas ſpecies, & prædicatur de eis: analogum autem vt non deſcendit ſecundùm eundem ordinem, eius tamen ſpecies habent inter ſe ordinem eſſentialem, ex quo patet, quòd ipſa analogia ſe tenet & poteſt ſtare cum vniuocatione. Quartus gradus eſt minor prædictis: & eſt quando aliquid deſcendit in ſua inferiora ſecundùm eandem rationem tantùm, ſed non ſecundùm eundem modum eſſendi, nec ſecundùm eundem gradũ perfectionis, nec ſecundùm eundem ordinem eſſentialem: & ſic ens deſcendit in ſubſtantiam & accidens. ratio enim entis eſt in ſe, eadem in ſubſtantia & accidente, habet tamẽ diuerſum gradum perfectionis in eis: ſubſtantia enim perfectior eſt accidente, priùs enim deſcendit ens in ſubſtantiam quàm in accidens ſubſtantia enim præſupponitur accidenti. ſecundò habet alium modum eſſendi in ſubſtantia, quàm in accidente: in ſubſtantia enim exiſtit independenter ab alio ſubſtantiuè, in accidente autem habet oppoſitũ modum eſſendi: iſte autem eſt infimus gradus vniuocationis, habens multùm de æquiuocatione, quia habet diuerſitatatem graduum, & modi eſſendi, & diuerſitatem ordinis: ideò tale eſt ſimul vniuocum, æquiuocum, analogum: eſt vniuocum, quantum ad vnitatem rationis communis: æquiuocum autem

Ens quomodo deſcendit in ſubſtantiã & accidens.

quantum ad diuerſitatem graduum, & modi eſſendi. Analogum autem quantum ad ordinem: & hinc eſt, quòd aliqui aſpicientes ad diuerſitatem graduum perfectionis, & modorum eſſendi tantùm, dicunt, quòd eſt ęquiuocum. Alij autem attendentes ordinem, quo ens deſcendit in ſubſtantiam & accidens, & ad ordinem, quem habent ſua inferiora inter ſe, dicunt ipſum analogum. Alij verò vniuocum ad eius vnitatem rationis attendentes, & ſic diuerſificantur opiniones de ente, quę omnes opiniones certè verum dicunt in aliquo. Tertius eſt modus aliorum Scotizantium, qui aſſumentes maximam Scoti in prologo, Quanto magis aliquid recedit ab aliquo extremo, tanto magis denominatur ab eius oppoſito: & quia ens maximè recedit à ſpecie, ideò denominatur partim æquiuocum, & partim vniuocum, vel minima vniuocatione vniuocum: quia ſpecies eſt maximè vniuoca, & ſic ens erit vniuocum & ęquiuocum, & hęc de modo ponendi vniuocationem.

De conceptus entis communitate.

Pro declaratione communitatis ſiue conceptus entis, eſt aduertendum, quòd in hoc apud Scotiſtas ſunt varij modi. primus eſt Antonij Andreę in ſua metaphyſica quæſti. prima, qui voluit, quòd ens habeat communitatem & vnitatem realem, quam concluſioné probat multis rationibus, vt habent ibi videri: & vult, quod vnitati huius conceptus correſpondeat aliqua vnitas ex natura rei, ali-

ter dicit ipſe,vniuerſalitas entis eſſet ficticium quoddam, & chymera.Secundus modus, qui magis ſapit,eſt quòd conceptus entis non eſt communis communitate reali per inexiſtentiam, nec per indifferentiam: primò non per inexiſtentiam,vt eſſentia diuina, quæ in pluribus perſonis exiſtit: nec eſt communis conceptus entis per indifferentiam, vt ſunt naturæ communes,de quarum quidditate non ſunt differentiæ vltimę: ſed conceptui entis correſpondet ſibi aliqua communitas per intellectum. & nota, quòd intellectus intelligens diſtinctè ens, non habet vniuocationem entis. ante pro hoc pono duas concluſiones. prima, Apud intellectum diſtinctè concipientem non datur vniuocatio entis: ſecunda concluſio, apud intellectum confusè concipientem datur vniuocatio entis:ex quo ſequitur primum corollarium, quòd Deus, qui diſtinctè intelligit omnia,non habet conceptum entis vniuoci. Secundum corollarium,apud intellectum noſtrum confusè concipientem datur vniuocatio entis. Et tunc eſt conceptus diſtinctus alicuius rei,quando intellectus diſtinctè concipit aliquid adæquatè & perfectè: vt quando intelligit realitatem cum ſuo modo, vel conceptum cum ſuo modo: exemplum primi, vt quando intelligit albedinem, vt octo: exemplum ſecundi, vt quando intellectus intelligit ens finitum. Tunc verò eſt intellectus confuſus & imperfectus ſiue inadæquatus, quan-

Subtilis doctrina.

Cóceptus diſtinctus alicuius rei quis nam ſit.

do intelligitur ens nec finitum nec infinitum: ſimiliter quando intelligitur albedo confuſo modo, & imperfecto. vt quando intelligitur albedo non vt octo, aut quatuor. Quæ omnia habes à Sco.8.diſt.primi dicamus ſic,quòd cõmunis iſte conceptus entis, eſt cõmunis tãtùm per intellectum abſtractiuum,& non communitate reali.& quòd non poſſit eſſe conceptus iſte entis communis comunitate reali, probatur ſic: quia dato hoc tunc ſequeretur, quòd Deus eſſet compoſitus cõpoſitione Metaphyſica,ex actu & potẽtia:patet quia ens dicit cõceptum realem, & modi contrahunt ipſum: ergo compoſitio:quia ens eſſet in potentia, & modi determinarent ipſum.Prętereà Scotus 8. primi voluit, quòd ens dicit conceptũ rationis. Siquis tamen vellet tenere aliã viã,diceret cum auctore formalitatum.quòd nõ ſequitur cõpoſitio in Deo,ſed tunc ſequeretur,quãdo modus diceret actum,& veram formalitatem actuantem aut realitatem aliquam, ſed modus intrinſecus, nõ eſt huiuſmodi:ideò non ſequitur cõpoſitio.Ad Scotum dicas,quòd ſi ponit conceptũ rationis,dicitur rationis, quia eſt per opus abſtractiuum intellectus,ſed nõ rationis quòd ſit per opus collatiuum:& hoc nõ negaret Antonius Andreas, qui dicit eſſe conceptum realem, quia non ponit eum realem ſicuti eſt natura, aut realitas: ſed dicitur realis, quia non eſt ſolùm per opus intellectus. Et, ſi quæras, vtrum talis conceptus ſit primæ inten-

Cõmunis conceptus entis, eſt cõmunis tãtùm per intellectum abſtractiuum.

tionis, vel ſecundæ? reſpondeò, quòd eſt primæ intentionis: quia non fit ab intellectu ſolùm, ſed eſt ab illis rebus, à quibus abſtrahitur, ideò non eſt ſecunda intentio, quia non cauſatur per actum collatiuum noſtri intellectus: vnde bene dicitur, quòd talis conceptus eſt realis, & rationis ſimul: realis, quia non per opus collatiuum rationis, quia per opus abſtractiuum. Sed quia dictum eſt, quòd ens dicit conceptum confuſum. Contra hoc arguo ſic, quomodò poteſt eſſe conceptus confuſus, cùm conceptus entis aut totaliter ſcitur, aut totaliter ignoratur? quia eſt ſimpliciter ſimplex in quibus non cadit error. Reſpondetur, quòd duplex eſt notitia: quædam adæquata, vt cognoſco hominē, inquantùm animal rationale: & iſta erit diſtincta. Alia eſt cognitio inadæquata & confuſa, & iſta eſt, quando cognoſco hominem inquantùm ens, aut ens inquantùm plura ſub ſe continet. conceptus igitur entis dicitur eſſe in ſe ſimpliciter ſimplex, ſed in comparatione ad aliud dicitur eſſe confuſus. nam, ſi concipis ens in comparatione ad Deum, & creaturam, eſt confuſus conceptus: quia potentialiter plura confundit, in ſe autem conceptus entis reſpectu entitatis eſt diſtinctus. *Cōceptus entis eſt diſtinctus.*

Illud tamen debes aduertere, quòd Porphyrius non tantùm vult, quòd vniuocè prædicentur illa, quæ ſunt prædicata in primo modo dicendi per ſe, immo etiam ſe extendit

modus prædicandi vniuocè vſque ad ſecūdùm modum dicēdi per ſe, ita quòd vtrunque prædicatum tam in primo modo, quā in ſecundo modo prædicatur vniuocè: ſicut ipſe dixit in cōmunitatibus generis, & proprii: inquit enim quòd cōmune eſt vtrique vniuocè prædicari, vt genus de propriis ſpeciebus: & proprium de his, quorum eſt proprium. vnde Ariſto. in primo Poſter. in cap. de per ſe, omnes alias prædicationes per ſe, appellat per accidens prædicationes, exceptis prædicationibus primi & ſecundi modi: inquit enim quæcunque neutraliter inſunt accidentia ſunt.

Appellat per accidens prædicationes, exceptis prædicationibus primi & 2. modi.

Amplius eſt aduertendum, pro maiori declaratione vniuocationis, quòd quando dicitur, quòd conceptus entis eſt aliquid ex natura rei, diſtinctum à conceptu Dei & creaturæ, quod hoc eſt valde difficile: quia data iſta opinione ſequeretur, quòd aliquid ex natura rei eſſet priùs natura Deo: & ſine implicatione cōtradictionis poſſet intelligi eſſe ex natura rei priùs natura Deo: & ita Deus non eſſet prima entitas ſimpliciter ex natura rei quod eſt inconueniens maximum. probatur conſequentia, quia conceptus entis quidditatiuè dicitur de Deo & creatura, & vniuocè; ergo eſt habitudo ſuperioris ad inferiora. ſed ſuperiora ſunt natura priora inferioribus, quia ab eis non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia. vnde valet, Deus eſt; ergo ens eſt, ſed non è contra, & tunc poſſet per iſtam dif-

Dubiū ſcitu dignum.

Cōceptus entis quo pacto ſit prior Deo & creatura.

finitionem prioris, eſſe ens & non eſſe Deum. quia iſto modo eſt prius natura. Ad hoc reſpondemus,quòd iſte conceptus, non eſt priùs ſupra Deum & creaturam de ſe. ſed eſt priùs ſecundùm modum noſtrum intelligendi confusè:vnde apud intellectum diuinum, diſtinctè concipientem non datur talis conceptus. & ſi tu dicas, Scotus 3.diſt. primi dicit quòd ens prædicatur in primo modo,& ſic eſt prius Dee ſimiliter dicit quòd iſta prædicatio eſt quidditatiua Deus eſt ens.Ad hæc reſpondebis, quòd ens eſt prius Deo ſecundùm modum noſtrum concipiendi,non autem in ſe, vel Aliter, quòd idem eſt quòd conceptus entis dicitur prior conceptu Dei & creaturæ conceptibiliter:non autem de ſe & quidditatiuè, ideſt ex Deo & creatura poteſt abſtrahi iſte conceptus. per opus noſtri intellectus abſtractiuum, ſed non de ſe eſt talis conceptus prior Deo: & hæc de vniuocatione entis dicta ſufficiant.

Conformatio cum Ariſt.

SEd vbi Ariſt. ponit iſtam diſtinctionem de prædicato vniuoco & vniuocè dicto? Dico, quòd prædicatum vniuocum ponitur in Anteprædicamentis. nam prædicatum denominatiuum eſt vniuocum, quia nó prædicatur eſſentialiter & vniuocè. prædicatum vniuocè dictum poſuit primo Topic. cap.7. vbi dixit, quòd vnumquodque eorum, ſcilicet prædica- *Prædicatum vniuocum, & vniuocè dictum apud Ariſt.*

mentorũ,ſiue idem de ſe ipſo dicatur, ſiue genus de hoc quod eſt ſignificat, ideſt vniuocè prædicatur, & ſequitur, quando autem de alio non quid eſt ſignificat,ſed quantum,quale vel aliquod aliorum prædicamentorum,ideſt tunc eſt prædicatum vniuocum, & ſic iſta diſt. eſt Ariſt.de dublici prędicari.Vel clariùs reperies iſtam diuiſionem in prędicamẽtis, cap. de ſubſtantia: vbi dicit Ariſt.in aliquibus nomen nihil prohibet prædicari aliquando de ſubiecto, & ponit exemplum,vt album de corpore. Ecce prædicatum vniuocum,quia album eſt vniuocus conceptus,& prędicatur de corpore. & ſubdit,rationem verò impoſſibile eſt prædicari,quia diffinitio & quidditas albi non poteſt prædicari de corpore vniuocè & quidditatiuè: ecce prædicatum vniuocè dictum: & vnum prædicatum concedit dici de corpore, & aliud non ergo diſtinguuntur: & vnum eſt vniuocum & aliud vniuocè dictum,& ſic hanc diuiſionem ab Ariſt.habemus.

Conformatio cum Ariſt.

Vniuocatio tranſcendens & limitata. SEd vbi Ariſt. poſuit iſtam diſt.de vniuocatione tranſcendenti & limitata? Dico, quod primam poſuit in 2.meta. tex.c.4. quando arguit, principia ſempiternorum eſſe veriſſima:quia in aliis ſunt cauſa vniuoca veritatis, & exemplificat de igne: ſed comparatio non poteſt eſſe niſi in vniuoco, vt tę-

net ipſe ſeptimo phy. & illa ſunt cauſa veritatis ſempiternorum . ipſa ſunt veriſſima: ergo veritas dicitur vniuocè de ſempiternis, & de principiis ſempiternorum : quod principium eſt Deus : ergo ens quod eſt ſubiectum veritatis dicitur vniuocè de Deo & de ſempiternis. vnde inquit Ariſt. probando , quòd principia ſunt veriſſima , quare vt ſecundum eſſe vnum quodque ſe habet ita etiam ſecundum veritatem. & exemplum eſt de igne, & ex hoc concludit, quòd ſempiternorum principia neceſſarium eſt eſſe veriſſima: iſta conſequentia non valet, niſi virtute iſtius minoris, quòd principia illa ſempiterna ſint cauſa vniuoca veritatis in àliis: ſi enim accipiatur in minori, quòd illa principia ſunt æquiuoca vel analoga, erunt quatuor termini in ſyllo. phyſic. quod non eſt verùm, ergo datur vniuocatio tranſcendens? Sed vniuocationem limitatam ponit in libro prædicamentorum : vbi dicit quòd vniuoca ſunt quę habent eãdem diffinitionem, & rationem, & idem nomen. Vel ſi nõ eſt ad propoſitum iſte locus, poteſt dici quòd prędicatum vniuocè limitatum ponitur ab Ariſt. primo poſter.ca. de perſeitatibus: quando dixit, quòd prędicatum per ſe primi modi eſt, quando prędicatur tota diffinitio , vel pars de difinito :iſta eſt prędicatio vniuocè dicta limitata, quando eſt ſic per ſe primo modo.

IBi cùm dicit auctor, prædicta ratio facit mihi fidem, licet Franciſcus de Mayronis

nitatur eam ſoluere: & iudicio meo nõ ſoluit. & nota, quòd Franciſcus iſto modo ſoluit in ſuo conflatu, quando arguitur iſto modo, ens, tranſcendentiſſimè captum eſt æquiuocum quacunque æquiuocatione: quia, vt ſic capitur, ens eſt commune ad ens reale & ens rationis: & clarum eſt, quòd vt ſic, non dicit aliquem vnum conceptum, quia vel ille conceptus eſſet ſecluſo opere intellectus, vel non: ſi ſic, ergo aliquid, quod eſſet præter opus intellectus, includeretur quidditatiuè in illo, quod non eſſet præter opus intellectus: cuiuſmodi eſt ens rationis. Si non eſſet præter opus intellectus, ſed per opus intellectus, ergo aliquid, quod eſſet per opus intellectus, includeretur quidditatiuè in illo, quod eſſet præter opus intellectus, quod videtur falſum. dicit igitur Franciſcus ſoluendo hanc rationem, quòd conceptus entis nec eſt realis, nec rationis formaliter, ſed tantùm permiſſiuè ſicut animal, nec rationale eſt, nec irrationale formaliter, ſed tantùm poteſtatiuè, ſiue permiſſiuè: quando igitur argumentatur, ille conceptus vel eſt ſecluſo opere intellectus, vel non eſt ſecluſo opere intellectus: ipſe dicit, quòd neutrum eſt de ſe, ſed permittit ſe ſtare cum vtroque. Subdit auctor ſed iudicio meo non ſoluit, iudicium auctoris certè ſanum eſt, quia bene poteſt eſſe, quòd animal ſit aliquod vnũ, vel res, vel realitas in ſe, & tamen neutrum ſit formaliter, nec rationale nec irrationale: quia

à duobus poteſt præſcindi,& eſſe in rerum natura. Sed ens commune enti reali & enti rationis non eſt aliquid vnum in ſe ex natura rei ſicut animal quod eſt indifferens ad vtrunque, & tamen eſt: non ſic ens poteſt eſſe indifferens ad reale & rationis, & eſſe, quia aut erit per opus intellectus, aut non erit per opus intellectus. & non poteſt ab vtroque præſcindi,& eſſe in re: ſicut animal: ſed neutro modo ſe habet: ideò bene dixit auctor: quòd iudicio ſuo non ſoluit.

Ens vero tranſcendenter captum, eſt ens commune ad Deum & creaturam: quod aſsignatur primum obiectum noſtri intellectus ex natura potentiæ, & primum obiectum voluntatis,& primũ ſubiectum metaphyſicæ:& vt ſic eſt vniuocum ad omne illud quod eſt ſecluſo opere intellectus collatiuo, & ſic eſt vniuocum ad differentias vltimas & ad proprias paſsiones,& breuiter ad omnia poſitiua,vt dictum eſt, Verum eſt tamen quod non prædicatur vniuocè de vltimis differentiis & propriis paſsionibus ſuis,ſed tantum de Deo & decem prædicamentis,& de materia & de forma, ſecundum Scot.in 3.diſt. 1. Sententiarũ, q.3. Et poſſet addi etiam, quod prædica-

tur vniuocè de illis, quæ directè mediãt inter ipſum & decem prædicamenta, cuiuſmodi ſunt abſolutum & relatio. Et ſecundum has diuiſiones tu potes ſaluare omnes auctoritates militantes contra vniuocationem entis.

Ens qua ratione ſit primum obiectũ intellectus.

Sequitur in textu, ens verò tranſcendenter captum, eſt commune Deo & creaturæ. & aſſignatur primum obiectum noſtri intellectus, ex natura potentię. & nota, quòd eſt primum non primitate perfectionis: quia quanto cõmunius tanto imperfectius: nõ primitate originis, in incogniſcibilitate quia hoc erit indiuiduũ vagum, & inter vniuerſalia erit ſpecies ſpecialiſſima: vt doctè reſoluit Scotus in primo diſt.3.quæſt.1. non eſt igitur primum aliquo alio modo, niſi primitate adæquationis: quia intellectus & ens iſto modo adæquantur. Et dixit ex natura potentiæ: quia ens inquantum dicitur de deo & creaturis non eſt obiectum adæquatum intellectus coniuncti: quia hoc dicitur eſſe quidditas rei materialis ſecundum Thomam part. quæſt. 12. art. 4. vel ſenſibilis ſecundum Scotum in primo diſt.3. quęſt.3. ſenſibilis ſecundùm iſtam viam, neque ens eſt obiectum intellectus naturaliter actu intelligentis: quia hoc dicitur eſſe ens finitum, cuius terminus non eſt Deus, ſed dicitur eſſe ens iſto modo obiectum intel-

lectus ex natura potentiæ, qui intellectus eſt omnia fieri: & iſtud eſt commune Deo & creaturæ, ſiue finitum ſiue infinitum: & iſtud eſt primum obiectum noſtræ voluntatis.

Reſolutio inſtantiarum & dubiorum, quæ poſſent circa textum moueri.

PRimò de illo argumento quo Syrectus probat inter vniuoca & æquiuoca nõ poſſe dari analogum tanquam medium, dubitatur: poteſt enim contra ipſum retorqueri ſic. habere eandẽ rationẽ, & nõ habere eandem rationẽ ſunt contradictoria, & nullo modo compatiuntur mediũ, & ſic æquiuocè prædicari & vniuocè, cùm ſint cõtradictoria: quia habent diffinitiones contradictorias, vel ad ipſa ſequuntur neceſſariò contradictoria, nullo modo habebunt mediũ prædicatũ denominatiuum. quod eſt expreſſè contra Ariſt. qui vltra iſta duo prædicata, ponit prædicatum denominatiuum, vt habet videri in Antepræ dicamẽtis. Hanc inſtantiã ſoluit Scotus 8. primi quæſt. ſecunda: dicens, quòd inter vniuocũ & vniuocè prædicatũ ex vno latere æquiuocũ & æquiuocè prædicatũ ex alio latere, nõ mediat denominatiuũ: quia non datur aliquod prædicatũ, quod non ſit vniuocè prædicatũ, vel vniuocũ, æquiuocè vel æquiuocũ, quia denominatiuum bene eſt vniuocũ quia vniuocũ eſt quãdo ratio prædicati eſt vna, & prædicatur de ſubiecto eſſentialiter vel denominatiuè, iſto modo nõ medi-

at: & iſto modo loquutus eſt auctor & Scotus. Alio modo accipitur prædicari vniuocè ex vno latere, & prędicari æquiuocè ex alio latere, & ſic mediat prædicatum denominatiuũ, & ſic accipit Philoſophus, quando vltra duo prædicata vniuocè, & æquiuocè poſuit denominatiuum medium. Secundò dubitatur de illo auctoris quando dicit quod ens dicitur vniuocè de ente ſimpliciter & de ente ſecundũ quid poſſet enim ſic agi in ipſum. illi quod eſt ſecundùm quid tale, & illi quod eſt ſimpliciter tale nihil eſt vniuocũ, ex 29. diſt. 1. dic conſequenter. Ad hanc inſtantiam reſpondeo aſſumendo dictum Scoti: quia ipſemet ſoluit eam in illa 29. primi: dicens, quòd relatio realis eſt ſimpliciter relatio: & relatio rationis eſt ſecundùm quid relatio: quia ſicut eſſe in ratione eſt ſecundùm quid ita referri ſecundùm rationem ſiue comparata ratione, ſcilicet ab intellectu eſt referri vel comparari ſecundùm quid: ergo non eſt principium vniuocum iſtis. ex hoc igitur patet, quòd eſt æquiuocatio de ly ſecundùm quid: quia auctor accipit: pro illo, quod habet eſſe in potentia obiectiua: & ſic bene ens eſt vniuocum enti ſimpliciter, & enti ſecundùm quid ſecundùm iſtum virum: ſed nõ ſecundùm aliquos alios, & iſto modo loquitur auct. Alio modo accipitur ſecundùm quid pro ente rationis, & ſic accipit Scotus in illa 29. diſt. 1. vt patet per literam ſuam ibi poſitam: & iſto modo enti reali & enti rationis, nihil eſt

Enti reali & rationis nihil eſt vniuocum.

vniuocum dictum.

Tertiò poteſt dubitari in verba Doctoris dicentis eſſe non perexiguum ſed magnum diſcrimen inter vniuocum prędicatum & vniuoce prædicari. Ariſt. enim in ſecũdo Topicorum capite 3. ponit conſequentias bonas eſſe per locum à caſibus: vt iuſtum eſt bonũ: ergo quod iuſtè fit, bene fit: iſto modo tenet affirmatiuè: ſtante hoc, nõ erit aliqua differentia, inter eſſe vniuocum prædicatum & vniuocè prædicari, quia vnum infert aliud: nam ſi lignum eſt album, eſt vniuocum prædicatum: ſequitur quòd vniuocè prædicatur. Ad hoc reſpondeo quòd conſequẽtia per locum à caſibus tenet affirmatiuè ſolùm in prædicatis eſſentialibus, ideò non ſequitur, album eſt dulce, ergo quod albo fit dulciter fit, quia eſt prædicatum accidentale ly dulce reſpectu albi. ideò non ſequitur poſteà: ergo quòd albe fit dulciter fit, ſimiliter non valet hîc, lignum eſt album ſit prædicatum vniuocum, ergo prædicatur vniuocè, & ratio: quia prædicata ſunt accidentalia & non eſſentialia, ſed conſequentia tenet in prædicatis eſſentialibus.

Locus à caſibus affirmatiuè validus eſt in prædicatis eſſentialibus.

Quartò dubitatur de illa definitione æquiuoci, poſita in Textu. oppoſitum enim videtur poſſe colligi ex Scoto quæſt. 9. Elench. æquiuoca ſunt quorum nomen eſt cõmune, & ratio ſubſtantiæ non eſt eadem: formatur igitur ſic inſtantia, doctor enim ſubtilis in illa quæſtione reſpondens ad primum principale, re-

mittit ſe ad illa, quę dixit in corpore quæſtionis, vbi dixit, quòd nomen æquiuocum nõ ſignificat hoc vel illud indeterminatè, quia quęlibet vox ſignificatiua, aliquid determinatè ſignificat intellectui. quod enim vnum non ſignificat, nihil ſignificat. ergo vult, quòd æquiuocum ſignificet aliquid vnum vnde ſuddit, ſed, ſi æquiuocum ſignificaret hoc vel illud diſiunctiuè, determinatè ſignificaret, ergo æquiuocum determinatè ſignificat & ſic vnum ſignificat, ergo ratio & diffinitio eſt eadem & vna æquiuocorum, & ſic contra auctorem. Ad hanc inſtantiam reſpondeo ſic, quòd aliud eſt dicere ſignificatum æquiuoci eſſe vnum, & aliud eſt dicere nomen eſſe vnũ, dico, quòd ſignificata vnum non ſunt, ſed plura, vnde dicitur æquiuocum multiplex, quaſi plicans multa. alio modo nomen poteſt accipi pro ipſa voce, & ſic eſt vna, & communis omnibus ſignificatis, & hoc vult dicere Scotus in illa quæſtione, quòd nomen æquiuocum ſignificat aliquid vnum ſcilicet vnitatem vocis, & non aliud: vnde Scotus reſpondens ad quæſtionem ſeptimam in primo elenchorum dixit, quòd nomen æquiuocum nec debet dici ſimpliciter vnum: nec plura nomina, ſed nomen multiplex: quaſi ſub vno multa plicãs, ſub vno, ecce vnitas vocis, multa plicãs, ecce multitudo ſignificatorum: patet igitur quid ſit dicendum ad inſtantiam.

Aequiuocũ qua ratione vnum vel plura ſignificat.

Quintò

Quintò inſtatur contra illud auctoris, vniuocatio tranſcẽdẽs eſt vnitas alicuius conceptus ex natura rei, potẽtis de multis generibus generaliſſimis prædicari, vel de vno generaliſſimo, & de aliquo, quod non eſt in prædicamento. Sic ex Scoto. 8. diſt. 1. quæſt. 2. ſi ſapiẽtia tranſcendens prædicaretur vniuocè de ſapientia diuina, & de ſapientia quæ eſt in genere qualitatis, tunc ſequeretur, quòd idem contineretur ſub diuerſis prædicatis dictis in quid de eo non ſubalternis: quod Scotus habet, pro inconuenienti. probat ſic, quia ſapientia tranſcendens & qualitas non ſubalterna ſunt: ideo ſapientia tranſcendens de vtraque prædicari non poteſt. Secunda inſtantia eſt iſta, ſapientia tranſcendens eſt paſſio entis: ergo ens non dicitur de ea in quid nec è conuersò: ex, diſt. tertia primi: igitur nec aliquid, in quod includitur ſapientia tranſcendens, includit ens in quid, quia tunc illud eſſet ens per accidens. includeret enim eſſentialiter rationem ſubiecti, & paſſionis, quæ non faciunt aliquid vnum per ſe, ſed tantùm per accidens. Ad primam reſpondeo, quòd benè ſapientia tranſcendens poteſt prædicari de ſapiẽtia diuina, & de ſapientia, quæ eſt in genere qualitatis, & quod ſapientia noſtra eſt indiuiduum ſapientiæ tranſcendentis & qualitatis ſimul: & ad illud, quod dicebatur, quòd tunc idem eſſet ſub duobus prædicatis dictis in quid non ſubalternis. Reſpondeo, quòd

duplex eſt ſubalternatio : vna eſt generica, & ſic qualitas ſiue ſapientia in qualitate non ſubalternatur ſapientiæ tranſcendenti . alia eſt ſubalternatio extra genus , & iſto modo iſta ſapientia, quæ eſt in qualitate , bene ſubalternatur ſapientiæ tranſcendenti, ſicut ſupra diximus. Ad ſecundam inſtantiam reſpondeo: negãdo, quòd ſapientia tranſcendens eſt paſſio entis : & ſic poſteà ruit totus proceſſus : nec ſequitur poſteà, quòd ens non dicatur de ſapientia in quid, & cætera, quæ ibi ponuntur, non ſequuntur.

Notandum ſuper illo verbo, ens tranſcendentiſſimè captum, eſt æquiuocum, quacunque æquiuocatione, ſcilicet limitata, tranſcendenti logica, vel phyſica, & metaphyſica: quod ens tranſcendentiſſimè captum, eſt æquiuocum æquiuocatione trãſcendenti: quia non dicit vnũ conceptum. ſimiliter eſt æquiuocum æquiuocatione phyſica: quia ens tranſcẽdentiſſimè captum. nõ dicit vnam naturam, eſt etiã æquiuocũ ęquiuocatione metaphyſica: & quia non dicit vnum conceptum abſtrahibilem à pluribus: & non excludit propter hoc analogiam, vt ſuperiùs dixit : quia iſtud ens tranſcendentiſſimè eſt æquiuocum analogum.

Animaduertendum vltra quòd quidam eximius formaliſta dicit, ens tranſcendentiſſimè captum eſſe vniuocum: & quod ratio iſta auctoris ad probandum eſſe æquiuocum, nihil valet. & quærit à nobis, quando diuiditur ani-

mal per rationale & irrationale, tale animal diuiſum eſt rationale vel irrationale? Reſpondebimus, quòd nec rationale nec irrationale actu, ſed poteſt ſtare cum rationali & irationali permiſſiuè, ſiue poteſtatiuè, vt inquit Porphyrius, à pari, ego ponam dicit Bonetus, quod talis conceptus non eſt extra opus intellectus, nec per opus intellectus ſed permiſſiuè eſt vtrunque ſiue poteſtatiuè non tamen actu. & ſic non ſequitur, quòd conceptus rationis includeretur quidditatiuè in ente reali, nec quòd conceptus realis includeretur quidditatiuè in ente rationis: quia talis conceptus entis nec eſt rationis, nec realis.

Sed ad hanc ſuam rationem reſpondeo, quòd non eſt ſimile de animali: quia, ſi aliquis conceptus genericus diuidatur, inter mēbra diuidentia eſt dare medium per abſtractionem, id eſt poteſt abſtrahi aliquis conceptus communis: ſed de ente tranſcendentiſſimè capto non eſt ſic, quia ſuper ens reale & rationis non datur iſte conceptus: quia non datur conceptus in mundo, quin ſit vel præter opus intellectus: vel per opus intellectus ergo non eſt ſimile. & ſic ſua ratio non valet: quia ſimilitudo non currit quatuor pedibus.

Sextò addubitatur in illis verbis auctoris quando dicit ergo aliquid quod eſſet per opus intellectus includeretur quidditatiuè &c. quam cōcluſionē dicit eſſe falſam: ſed ego probo op-

ſitum, quia actus intelligendi eſt per opus intellectus. ſimiliter eſſe cognitum roſę, & tamen ambo includuntur quidditatiuè in ente reali & in illo, quod eſt ſine opere intellectus. nā iſta eſt quidditatiua propoſitio, intellectio mea eſt actus intellectus: & ſimiliter iſta eſſe ideale Petri eſt eſſe cognitum: & tamen tam actus intellectus quàm eſſe cognitum, ſunt per opus intellectus: & includuntur in ente reali quidditatiuè. Ad hoc reſpondeo, quod actus intelligēdi, & eſſe cognitum, habent eſſe per actum intellectus rectum, & non per actum intellectus collatiuū: ideò bene poſſunt includi quidditatiuè in ente reali, & in illo quod habet eſſe prę̄ter opus intellectus collatiuum: ſed auctor non loquitur de iſto actu, ſed de actu collatiuo. nā dicit, quòd illud, quod habet eſſe per actum collatiuū intellectus, quod quidem eſt ſecunda intētio, quæ quidem includitur quidditatiuè in ente reali.

Notandum quòd duplex eſt primitas prioritas: una quædam perfectionis, quædam adequationis, illud dicitur primum obiectū intellectus primitate perfectionis

Animaduertendum eſt autem circa verba quæ ab autore in textu adducuntur: quando dicit quòd ens tranſcendenter captum commune ad deum & creaturam: aſſignatur primum obiectum intellectus noſtri, ex natura potentię: Quod obiectum intellectus noſtri eſt triplex. aut enim eſt obiectum intellectus ex natura potentiæ, & ſic eſt ens inquantùm ens commune Deo & creaturæ, aut intellectus naturaliter intelligentis: & ſic obiectum

ſuum eſt ens finitũ:aut intellectus coniuncti, & ſic eſt quidditas rei ſenſibilis ſecundùm Scotum. ſecundùm Thomam eſt quidditas rei materialis, & ſic viſum eſt quotupliciter obiectum accipitur, & quomodo ens eſt obiectum vide Scotum in 1. diſt.3. quæſt.1.

Et quia de obiecto intellectus eſt ſermo (non autem ens eſt primum obiectum poſſibilitate attingentiæ ex puris naturalibus, ſecundùm Theologos) ideſt ens ſic ſumptum commune Deo & creaturæ, non poteſt à nobis naturaliter attingi, quia Deum non naturaliter attingimus: & diſtinctè ex 14. quæſtione quolibetorum: quia ſi vult videtur, ſi non vult non videtur. Non autem ſecundum Philoſophos, vt patet 3. de anima. tex. comm. 18. quia intellectus poſſibilis & agens adæquatum hoc ſic expono, ideſt hoc quod dixi de impoſſibilitate noſtræ attingentiæ circa ens, ſecundum Theologos, non ſic eſt ſecundum Philoſophos: quia ipſi ſignificantes noſtram naturam, vt patet prima quæſtio. prologi, dixerunt quòd intellectus noſter poteſt cognoſcere Deum, & quæcunque alia, & hoc ſecundùm illud fundamentum: quia intellectus poſſibilis & agens adæquantur: & quia poſſibilis eſt omnia fieri, & omnia poteſt recipere & intelligere. ſimiliter agens poteſt cauſare intellectionem cuiuſcũque, aut ſaltem abſtrahere fantaſmata à quoçunque, & ſic intelligere naturaliter poſ-

quod excedit omnia intelligibilia ab intellectu in perfectione, vel continet perfectionem intelligibilem eminentialiter & ſic Deus eſt primũ obiectũ intellectus & ratio eſt iſta quia dicit Sco. in diſt. 3 q. 2. pr. ſententiarum quandocũque intellectus attingit actualius obiectũ eſt mavis perfectus & ideò Deus eſt ſimpliciter primũ obiectum primitate perfectionis. Alia eſt prioritas adæquationis eſt qua aliquid adæquat potentia, ſicuti eſt ſonus qui adæquat potẽtiam auditiuã quia nihil

ſumus omnia ſecundùm eos.

Septimò dubitatur de illo textu vbi dicitur quòd ens prædicatur vniuocè de materia & forma, ratio dubitandi eſt quia Scotus in 2. ſent.diſt.12.quæſt.1.vult, quòd materia & forma ſint primò diuerſa: quia actus non includit potentiam, & potentia non includit actum: modò diuerſa, in nullo quidditatiuè cõueniũt: & ſic nihil de eis vniuocè prædicatur, & per conſequens ens de eis non prædicatur vniuocè. Ad hoc reſpondeo, quòd materia & forma, ſicut diximus, ſunt primò diuerſa in realitate: quia nullam realitatem quidditatiuè includunt, ſed non ſunt primò diuerſa in conceptu, & in ente: & ſic ens de eis quidditatiuè bene poteſt prædicari.

poteſt apprehendi ab Auditu quin ſit ſonus vel ſub ſono, tale autem primum obiectum .i. adequatum obiectum intellectus eſt ens tranſcendenter captũ quia nihil poteſt apprehẽdi ab intellectu quin ſit ſub ratione entis & addit ex natura potentiæ quia intellectus vt cõiunctus habet pro obiecto quiditatem rei ſenſibilis.

Deinde dubitatur de illo dicto auctoris, quòd ens prædicatur vniuocè de his, quæ mediant inter ipſum & decem prædicamenta: cuiuſmodi ſunt abſolutum & relatio. Qualiter ergo valet argumentum eius contra alios de inhærentia? 7. Metaphy. quæſtione prima vbi infert, quòd inhærentia eſſet genus ad nouem generaliſſima ſi includeretur eſſẽtialiter in eis: ita dicã hic ad relationem ſi eſt medium. Hoc ſic expono ſicut Scotus arguit, quòd ſi inhęrẽtia accidentium includeretur in nouem prædicamentis, tunc inhærentia eſſet genus ad nouem prædicamenta. Similiter ſi ens prædi-

catur vniuocè de abſoluto & relatione, quòd iſta ſimiliter includerentur quidditatiuè in inferioribus, & prædicaretur vniuocè de eis, verbi gratia abſolutum prædicaretur vniuocè de ſubſtantia, qualitate, & relatio vniuocè de ſeptem prædicamentis, & tunc à ſimili abſolutum eſſet genus ad illa tria, & relatio eſſet genus ad ſeptem, quod falſum eſt, quia genera generaliſſima, ſicut ſunt illa ſeptē, non habent genus ſupraueniens: nec illa tria habent genus ſupra ſe: quia ſic Scotus arguit de inhærētia, quòd ſi vniuocè de nouem prædicamentis prædicatur, quòd eſſet genus ad illa nouem. Ad primum ex Scoto argumētum reſpondeo quòd illa hypotheſi data quòd ſcilicet inhærentia actualis eſſet de eſſentia accidentis ſiue ad ſe, ſiue ad aliud tunc inhærētia eſſet genus: ad accidentia quia prædicaretur in quid de omnibus iſtis vt quoddam commune ad omnia iſta: ſed quia diſtinguitur realiter ab ipſis accidentibus eſt tantum illis commune per denominationem.

Dubia Circa Textum.

DVbitatur primò de illo Syrecti, quando dicit quod abſolutum & reſpectiuum mediant inter ens & decem genera: videtur enim oppoſitum. Nam ſi iſta mediarent inter ens & decem genera, ſequeretur quod categoriæ non eſſent genera generaliſſima

conſequens eſt falſum : ergo & antecedens, probatur conſequentia, quia abſolutum & reſpectiuum prædicantur in quid de differentibus ſpecie: ergo quodlibet prædicamentum habebit genus ſupra ſe. Reſpondeo, & dico ſecundū Scotum.8.primi quæſtio. tertia:quòd abſolutū,quod eſt cōmune ſubſtantiæ, quantitati,& qualitati,nō poteſt eſſe genus:quia eſt indifferens ad finitum & infinitum: & idem dicas de reſpectiuo,quod eſt commune finito & infinito,vel formaliter,vel identicè : & talia non poſſunt eſſe genera, quia illud quod eſt commune finito & infinito, nullo modo poteſt eſſe in genere,vt Scotus ibi dixit.

Conformatio cum Ariſtotele.

Sed vbi ponit Ariſt. diſtinctionem de ente tranſcendenter & tranſcendētiſſimè accepto? hoc declaratum eſt ſuperiùs: quia iſta diſtinctio eſt eadem cum illa, qua diuiditur in ens reale & in ens rationis.

Sed vbi ponit Ariſt. quòd ens commune Deo & creaturæ eſt primum obiectum intellectus noſtri? dico, quòd Auicenna ponit primo meta.capitulo quinto naturaliter cognoſcibile primum obiectum intellectus noſtri eſſe ens.

Sed vbi ponit Ariſt. ens commune Deo & creaturæ eſſe primum ſubiectum in metaphyſica? Dico, quòd hoc poſuit 4. metaphyſicę

vbi dicit, eſt ſcientia, quæ ſpeculatur ens inquantùm ens: & illa non eſt aliqua particularis: vnde ſecundum Commen. ibidem loquitur de metaphyſica: cuius ibi ſtatuit ſubiectum ſcilicet omne ens: prætereà Auicenna primo meth.cap. ſecundo primum ſubiectum huius ſcientiæ, eſt ens inquantum ens. quod autem dicit, quòd ens ſic commune, ſit obiectum primum voluntatis, hoc non reperio apud Ariſt. formaliter dictum.

Textus.

Notandum vlterius, quod ens diuiditur in ens ſimplex, & compoſitum. Simplex, autem dicitur multis modis. Primo modo dicitur ſimplex, quod non eſt compoſitum, nec componibile: & iſto modo ſolus Deus dicitur ſimplex, quia eſt ſummè ſimplex. Summè enim ſimplex dicitur, quod non eſt compoſitum nec componibile. Et iſto modo omne aliud à Deo diceretur compoſitum, vt compoſitio opponitur ſimplicitati iſto modo ſumptæ. Secundo modo dicitur ſimplex, quod non habet conceptum quiditatiuum & qualitatiuum: & iſto modo dicitur ſimplex, quod habet con-

Entis diuiſio.

Ens ſimplex multiplex.

ceptum ſimpliciter ſimplicem, ſicut ſunt ens & paſſiones entis, modi intrinſeci & omnes differentiæ vltimæ, quia habent conceptum ſimpliciter ſimplicem. Conceptus autem ſimpliciter ſimplex eſt ille, qui non eſt reſolubilis in alios conceptus ſimplices, quorum quilibet poſſet actu ſimplici diſtinctè cognoſci, qui ſecundum Sco. vel totaliter ſcitur, vel totaliter ignoratur, quia nō habet aliquid ſecundum quod poſſit concipi, & aliquid ſecundum quod poſſit ignorari. Et iſti ſimplicitati opponitur conſtitutio rei ex conceptu determinabili & determinatiuo: & loquor ſemper de conceptu obiectiuo, & non qualitatiuo, quorum differētia alias patebit. Tertio modo aliquid dicitur ſimplex, quia non eſt compoſitum ex re & re: cuiuſmodi ſunt omnia accidentia, materia prima, forma ſubſtantialis, angelus, anima, licet aliqui dicant angelum & animam habere materiam & formam: quod non credo verum, loquēdo de materia & forma phyſicali: ſed bene componuntur ex genere & differentia, ſiue ex realitate potentiali & realitate actuali: quæ compoſitio non

Conceptus ſimpliciter ſimplex.

debet dici propriæ compoſitio rei & rei, ſed magis realitatis & realitatis ſecundũ Sco.in 3. & in 8.diſt.1. Sẽt. Et iſti ſimplicitati opponitur compoſitio materiæ & formæ. Quarto modo aliquid dicitur ſimplex,quia non eſt mixtum: & ſic cœlum ſecundum veritatem,& quatuor elementa,licet ſint compoſita ex materia & forma, ſunt tamen ſimplicia. i. non mixta:& iſti ſimplicitati opponitur mixtum. Ex prædictis patet,quod ex quatuor modis iam dictis poteſt aliquid dici compoſitum vel conſtitutũ. vt patet cõſideranti. Aduerte tamen quod duplex eſt compoſitio.ſ.cum his & ex his:vnde ſola conſtituta dicuntur cõpoſita cõpoſitione ex his, licet conſtituentia poſſint dici compoſita cõpoſitione cum his, ſicut materia & forma, ſubiectum & accidens: & accipio conſtitutionem limitatam:& ſic dico,quod omnẽ ens mundi creatum eſt cõpoſitum ex re & re vel cõpoſitione ex his vel cõpoſitine cum his extendendo etiam compoſitionem ad cõpoſitionem eſſentialem quæ eſt materiæ cũ forma, & ad compoſitionem accidẽtalem quæ eſt accidentis cũ ſub-

Compoſitio duplex.

iecto.vnde licet angelus, accidētia, materia prima, & forma ſubſtantialis, nō ſint cōpoſita compoſitione ex his, poſſunt tamē dici compoſita compoſitione cum his. Remanet ergo ſolus Deus non compoſitus nec componibilis aliqua compoſitione.

Hic quęritur, an modus intrinſecus dicat conceptum? Ad hoc reſpondendo, pono duas opiniones: vna opinio eſt quòd modus intrinſecus dicit formalem conceptum, ſed hanc ego non teneo. Primò, quia tunc ſequeretur compoſitio in Deo ex actu & potentia. cōponeretur enim ex eſſentia & infinitate & neceſſitate & aliis modis intrinſecis quod eſt abſurdū. Secundò deſtrueretur vniuocatio entis: quia tunc ipſi enti correſponderet aliquid in re: & iſto modo ego non poſui, vt vidiſti ſuperiùs vniuocationem. Tertiò iſta opinio expreſſè eſt contra Scotum 8. primi: qui dicit, quòd modus intrinſecus non variat rationem illius, cui additur, ideſt qui de ſe nullam formalitatem dicit. Secūda opinio, ponit quòd eſt modus rei & non res, ſed dicit modum concipiendi, ſed non conceptum: vnde Scotus 8. primi dixit, quòd ſi quis conciperet albedinem ſolùm, tantùm haberet cōceptum albedinis per ſe: & eſſet tunc conceptus inadæquatus: ſed quando habet conceptum adęquatum, tunc concipit al-

bedinem vt octo, ſed nullo modo octo per ſe concipere poteſt.

Sequitur in textu, & loquor ſemper de conceptu obiectiuo, & non qualitatiuo: hoc dixit propter differentias ſpecificas, & ſubalternas: & quia non ſunt ſimpliciter ſimplices, ſed ſunt reſolubiles in plures conceptus. ſed auctor loquitur de conceptu obiectiuo quia ſcilicet vltimæ differentiæ dicūt conceptū obiectiuū, & paſſiones entis ſimiliter:& iſta dicūt conceptū ſimpliciter ſimplicem & habent ſolum conceptum obiectiuum, & nō obiectiuum & qualitatiuum ſimul: quia ſolum poſſunt obiici intellectui noſtro: ſed illa, quæ habent conceptum obiectiuum, & qualitatiuum ſimul, ſunt ſpecies, & genera, & quæ ſunt in recta linea.

Sed eſt hoc de mente Ariſtotelis?

DIco, quòd Ariſt. in 10. meth. conceptum quidditatiuum, & qualitatiuum ponit. t.c.12. vbi dicit, quod diſtinguuntur diuerſum, & differens. nam differentia ſunt aliquid idem entia, ideſt habent aliquid per quod differunt, ideſt differentias: & aliquid per quod conueniunt, ideſt ſuperiora, vt homo habet animal in quo conuenit, & rationale, per quod differt. Exemplificat, quæ

habent conceptum obiectiuum & qualitatiuum ſimul:ſicut ſunt genera,& ſpecies: de habente conceptum obiectiuum ſolùm ibidem loquitur: & dicit, quòd ſunt diuerſa, & non includunt conceptum obiectiuum & qualitatiuum ſimul:quia non habent per quod differant & per quod conueniant:& iſtæ ſunt differentiæ vltimæ,vnde dicit: diuerſum enim & à quo eſt diuerſum, non neceſſe eſt aliquo eſſe diuerſum, & non ſolùm vltimę differentiæ ſunt ſic,ſed etiam ens, quod patet.9.meta.t.c. 22. & vltimi circa quod non eſt deceptio, quia aut totaliter ſcitur,aut totaliter ignoratur, ſic etiam ſunt paſſiones entis, modi intrinſeci. circa omnia iſta non eſt deceptio, ideò dicunt ſolùm conceptum obiectiuum.

Annotationes & dubia circa textum.

SEd hic eſt difficultas, an differentiæ ſpecificæ ſint entia quidditatiuè vel denominatiuè?vt an rationalitas ſit ens quidditatiuè aut denominatiuè? & videtur quòd non ſit ens quidditatiuè quia non eſt genus quidditatiuè,nec erit ens quidditatiuè. Præterea Sco. dixit 3.diſt.primi quæſti. 3.& 3.diſtin.ſecundi. quòd ens non prædicatur quidditatiuè de vltimis differentiis etiam ſpecificis. Reſpondeo quòd differentia ſpecifica dupliciter conſideratur:vno modo,vt eſt ſumpta à forma vltima, quia in tali continentur plures realitates di-

ſtinctæ,quia tales realitates ſaltem diſtinguentur formaliter,quia vna non eſſet de conceptu formali alteri⁹,&tunc talis differētia & forma, à qua ſumitur talis differentia, poteſt concipi ſecundùm aliquam realitatem, & perfectioné, & ſecundùm aliquam ignorari:ideò talis differentia non eſt ſimpliciter ſimplex, quia forma à qua ſumitur,non eſt ſimpliciter ſimplex, cùm eius obiectiualis conceptus in vlteriores poſſit reſolui conceptus, vt verbi gratia rationalitas ſumitur ab anima, in qua ſunt duæ realitates videlicet potentia appetitiua & intellectiua,ſicut anima non eſt ſimpliciter ſimplex, ſic ſimiliter nec rationalitas eſt ſimpliciter ſimplex, quia rationalitas non eſt ſumpta ab vltima realitate ipſius animæ. Alio modo poteſt accipi differentia ſpecifica, à realitate magis vltima,& tunc differentia non eſt ens quidditatiuè,ſed tantùm denominatiuè, & eſt prædicatio quaſi per accidēs,& per hoc patet quid dicendum eſt ad ſecundum, quæ omnia dicta habes à Scoto tertia primi & tertia ſecundi. Ad primum quando dicitur genus non prædicatur in quid de differentia ſpecifica, vt habet Scot.8.primi & Ariſt.3. Metaphyſicæ, concedo: ergo, ens non prædicatur: negatur conſequentia,quia in ſuperioribus eſt maior communitas, & ex conſequenti maior prędicatio,& communior. ideò ſtat aliquid inferius quidditatiuè non prędicari de aliquo tamen ſuperius bene poteſt.Et ſi diceres, ergo in de-

finitione erit nugatio, dicendo, homo eſt animal rationale: quia animal includit ens, & ſimiliter rationale includit ens Dic, quòd tollitur nugatio propter diuerſam prędicationem, quia vnũ denominat aliud. nam rationale eſſẽtialiter denominat animal: quia igitur eſt diuerſa prædicatio, & per quid & per quale, hinc tollitur nugatio. Vltimò pro maiori declaratione pono. Quinque concluſiones.

Qua ratione genus prædicetur de differentijs.

Prima, forma vltima, à qua ſumitur differentia ſpecifica, ſiue ſit anima, vel aliquid aliud, eſt ens quidditatiuè. Secũda, vltima realitas huius formæ eſt ens denominatiuè. Tertia, vltima differentia ſpecifica ſumpta ab hac vltima realitate. eſt ens denominatiuè. Quarta, rationalitas, quæ eſt ſumpta non ab vltima realitate formæ, ſed ab vltima forma eſt ens quidditatiuè. Quinta, rationale e l ens denominatiuè. Et ſi diceres contra, ſicut iſta eſt prędicatio in quid, rationalitas eſt ens, ita rationale eſt ens in quid. Reſpondeo, quòd valde differunt rationale & rationalitas: nam rationale dicit formam connotando ſubiectum in quo eſt, modò nullus terminus connotatiuus includit ens in quid: iſta verò forma eſt principium diſtinguendi eſtentialiter: quia verò ſumptum eſt rationale in concreto, ideò connotat hominem: ex hoc non eſt in quid iſta, rationale eſt ens: ſed quãdo dico, rationalitas eſt cùm ſit quid abſtractum, bene includit ens quidditatiuè.

Sed

Sed hic quæritur, an Angeli ſint compoſiti ex materia & forma? hic fūt multæ poſitiones: vna eſt Theologorum. præſertim Dionyſii Apriopagitę: qui in libro de diuinis nominib⁹ capitulo quarto, inquit, primæ creaturæ incorporales & immortales dici debēt, nec te oportet ſequi Boetiū & Auguſt. in hoc: quia imitati ſūt Platonē: & dixerunt Angelos includere materiam: vnde Boetius in libro de vnitate, & vno, Angelus & anima ſunt vnum coniunctione materiæ, idem Auguſtinus ſuper Gene. ad literam. Aliqui alii, ſicut Ioannes de Gandauo dixerunt, quòd Angeli compoſiti ſunt ex materia & forma metaphyſicè, non autem phyſicè. Scot. verò voluit, quòd Angeli compoſiti ſint ex realitate & realitate, ex poſitiuo & priuatiuo: ex poſitiuo, quia ſunt talis naturæ: & priuatiuo, quia inquantùm entia ſunt, priuātur perfectione diuina: idem ſentit commentator, qui in hoc conformatur Scoto. nam tertio de Anima comm. 5. & 14. voluit, quòd nulla intelligētia caret potētia niſi tantū prima: id eſt omnes, prima excepta ſunt in potentia, quia omnes, videlicet ſunt compoſitæ ex poſitiuo & priuatiuo: nam inquātùm entia ſunt aliæ intelligentiæ à prima, deficit eis perfectio primæ intelligentiæ: & iſtā compoſitione cōpoſiti ſunt Angeli: Vnde animauerſione dignū eſt, quòd omne creatum eſt cōpoſitū, aūt cōponibile. hoc ſic declaro, cōpoſitū quia habet

An angeli ſint compoſiti ex materia & forma.

Auguſtinus fuit platonicus in philoſophia.

Magiſt. ſententiar. lib. ſecūdo diſt. 8. dicit Auguſt. non ita ſenſiſſe, ſed recitaſſe platonicorum ſententiam ſicut ſonant verba Aug.

Vide pro hoc doctiſſimum zimarā The: 40.

Quodcunq, creatum, eſt compoſitum vel componibile.

entitatem cum priuatione alicuius gradus entitatis, ſicut dixi de Angelis: nulla enim creatura habet entitatem ſecundùm totam perfectionem, quæ nata eſt eſſe entitati in ſe, quia videlicèt non habet entitatem infinitam: & ideò caret aliqua perfectione, quæ nata eſt competere entitati in ſe, & propterea dicitur eſſe priuata illa perfectione. ſicut talpa dicitur eſſe cæca, quæ nata eſt habere viſum ſecundùm rationem animalis, non ſecũdùm rationẽ talpæ, vt tenet Philoſophus. 5. Metaph. tex. cõ. 27. ſic creatura quælibet priuatur perfectione diuina quæ nata eſt ſibi competere nõ inquãtùm talis natura, ſed inquãtum eſt ens: & ideò priuatur tali perfectione. habet igitur quælibet creatura priuationem, & propriam naturam. Hinc eſt, quòd quælibet creatura ex priuatione & propria natura cõponitur. nec tamen iſta cõpoſitio ex poſitiuo & priuatiuo eſt in eſſentia rei: quia priuatio non eſt de eſſẽtia alicuius rei poſitiuę. Ad iſtam accedit compoſitio actus & potẽtiæ obiectiuæ: quicquid enim eſt ens, & caret aliqua perfectione entis, eſt ſimplicitet poſſibile, & terminus potentiæ ſimpliciter, cuius terminus non poteſt eſſe ens infinitum: quod eſt neceſſe eſſe, remanet igitur, quòd quodlibet creatũ hac duplici compoſitione eſt compoſitum. Secundò probo ſic, quia quodlibet creatum eſt componibile ſua propria compoſitione: quod patet de accidente, quod eſt componibile cum ſubiecto. in ſubſtantia etiam patet,

Compoſitio multiplex Alia eſt Methaphyſi. quæ fit ex genere & differentia Alia eſt phyſica & hæc fit per partes reales & quãtitatiuas. Alia eſt gradualis & hæc fit per gradus vt Albedo. Alia eſt ex actu poſitiuo, & actu priuatiuo & iſta inuenitur in omni ente creato: nullo iſtorum modo Deus eſt compoſitus, nec componibilis, & ideo Deus dicitur ſummè ſimplex.

tam de materia, quàm de forma: quia ſunt ſaltem componibiles. de compoſita ſubſtãtia patet, ſcilicet generabili & corruptibili: quia omnis talis eſt receptiua accidentis. nulla igitur ſubſtãtia eſſet nõ receptiua niſi propter perfectionem ſui, ſed perfectiſſima eſt receptiua accidentis: quia perfectiſſima intelligentia eſt receptiua accidẽtis: quia capax eſt ſuæ intellectionis & volitionis, quæ non eſt ſubſtantia ſua: vt doctiſſimè affirmat Scotus in.4. diſt.1. q. 1. probo, quia tunc, ſi intellectio ſua eſſet ſua ſubſtãtia, ſequeretur, quòd eſſet beata formaliter ſeipſa: ſicut dicimus de Deo, cuius oppoſitum probat Scot. diſtin. prima primi. Tum etiam quia quælibet intelligentia poteſt intelligere infinita: quia omne intelligibile: ergò, ſic intellectio ſua eſſet ſua eſſentia, & non eſſet accidẽs ſuæ eſſentiæ, tunc poſſet habere eſſentiam infinitam, quia haberet intellectionem infinitorum. Præterea intellectio ſua non dependeret ab aliquo obiecto, niſi à quo dependet ſuum eſſe, cùm idem ſint: ergo nec ſe nec inferius ſe poſſet intelligere in genere proprio, ſed tãtùm in obiecto ſuperiore mouente, hæc autem falſa ſunt: ergo intellectio intelligentiarum aliarum à prima eſt accidens. & ſic omnis intelligentia ſubiectum eſt huius accidentis, ſcilicet ſuæ intellectionis, & ſic compoſitio in omnibus intelligentiis, præter primam etiam in perfectiſſima intelligentia creata, & ſi perfectiſſima creatura eſt compoſita, ergo omne

probo: nulla negatio eſt perfectio ſimpliciter: ſed ſimplicitas eſt negatio formaliter: ergo non eſt perfectio ſimpliciter, ergo nõ ponitur in Deo. probatur minor, quia nihil aliud eſt niſi negatio compoſitionis. Ad primum reſpódeo, quòd Scot. accipit rem, vt diſtinguitur contra modum rei: & ſic relatio in diuinis nõ poteſt dici res, ſed magis modus rei: de quo videas Scot. 3. quæſtione quolibet. quia accidentia reſpectiua ipſe vocat non rem, ſed modos rei: ſi ſic cócedo, quòd ex quibuſcũque ſcilicet rebus, & non modis rei, & qualitercunque diſtinctis ex natura rei, eſt aliquod vnum alterũ eſt actus, & alterum potentia. ſed poſt negatur, quòd relatio & eſſentia ſint res huiuſmodi: ſed eſſentia eſt verè res, & relatio eſt modus rei, eo modo, quo Boetius loquitur in libro de tri. quia alia quidem quæſtione rem, alia quæſtione circunſtantiam rei monſtrant, & diſtinguit rem, contra circunſtantiam rei. Ad ſecundum nego, quòd ſimplicitas ſit tãtùm negatio compoſitionis. vnde ſicut actualitas dicit gradum intrinſecum illius, cuius eſt poſitiuum, ita etiam ſimplicitas: & ſicut vnitas ex conſequẽti dicit indiuiſionẽ à ſe, & diuiſionẽ à quolibet alio, tamẽ dicit aliquod poſitiuũ reſpectu entitatis, cuius eſt terminus: ſic ſimplicitas, licet ex conſequẽti dicat negationẽ cópoſitionis tamẽ vltra illã, dicit aliquod poſituũ, reſpectu entitatis cuius eſt, per quod poſitiuũ cõpetit negatio compoſitionis, & ſibi repugnat

affirmatio compoſitionis. Eſt tamen difficultas in hoc, quod diximus, quod quodlibet creatũ compoſitum eſt ex poſitiuo & priuatiuo: quia in compoſitis per ſe relalibus, ambo componentia debent eſſe realia, vnde philoſophus probat materiam & formã, quæ ſunt principia ſubſtantiæ, eſſe ſubſtantias: quia non componitur ſubſtantia, ex non ſubſtantiis: ſicut Cõm. tenet ſecundo de Anima comm. ſecundo: ſed priuatio formaliter non eſt ens: vnde Cõm. 1. phy. cõm. 79. priuatio inquit, nõ eſt accidẽs: nedum vt ſit ſubſtãtia. ergo cùm priuatio nullo modo formaliter fuerit ens, non poterit componere aliquod poſitiuum reale. Secũdò, cùm forma & materia ſint creaturæ, ergo cõponerentur iſta cõpoſitione, & tunc pars eſſet partis, & daretur proceſſus in infinitũ in partibus cõponentibus, & cõpoſitis quod eſt abſurdũ. Tertiò ſequeretur, quòd relationes originis eſſent cõpoſitæ ex poſitiuo & priuatiuo: quia inquantum entia ſunt repugnat eis eſſe perfectiones ſimpliciter, & eſſentia diuina. Ad primũ reſpõdeo præmittendo duas diſtinctiones. cõpoſitorũ & cauſatorum quædam ſunt generabilia & corruptibilia & cauſata, quædam ſunt cauſata, ſed ingenerabilia & incorruptibilia: vt Cœli & Intelligentiæ omnes, præter primam. Secũda diſtinctio ſit iſta. Duplex eſt cõpoſitio: quædam realis, quædam rationis, in primis ideſt in generabilibus & corruptibilibus eſt compoſitio realis ex actu & potentia. & ra-

tionis ex poſitiuo & priuatiuo in ſecundis, id eſt æternis: quę ingenerabilia ſūt, eſt cópoſitio ſolùm rationis. modo ad argumentum: in cópoſitis verè realibus, ambo cóponentia debēt eſſe realia, verum eſt loquendo de cópoſitione reali, ſed in compoſitis per ſe realibus, quę nō realiter componuntur, ſed ratione, non debent ambo componentia eſſe realia, ſed aut realia, aut rationis. vt patet in æternis, vt in Cœlis, & in intelligentiis, vbi eſt compoſitio rationis, & non realis. Nam, cùm dicimus, intelligentias eſſe compoſitas ex actu & potentia eſt compoſitio rationis iuxta viam Comm. vnde. 3. de anima comm. 5. & 14. in omnibus intelligentiis citra primam., eſt potentia: quia tamen illa potentia in ęternis non dicit aliquid reale, nihil verè eſt poſſibile in eis, vt commen. dicit, & Ariſtot. 9. Metap. te. cap. 17. eſt autem nihil potentia ſempiternum, poſſibile enim in rebus æternis, eſt neceſſarium. & hoc eſt quod Scotus teſtatur, quòd compoſitio iſta realis non eſt, accipiēdo illam priuationem formaliter. vnde in 8. diſtin. prima, quęſtione ſecunda dicit, quòd compoſitio ex priuatiuo & poſitiuo non eſt in eſſentia rei, quia nulla priuatio eſt in eſſentia alicuius. Et nota, quòd quando Comm. dicit intelligentias eſſe compoſitas ex actu & potentia, non eſt illa potentia realis, ſed ens rationis: vnde illa potentia, quæ ponitur in intelligentiis, non eſt illa, quę cum actu diuidit ens: vnde actus & potentię, quę con-

Quado dicimus intelligentias eſſe compoſitas ex actu & potentia illa nō eſt potentia realis, ſed rationis, non

Phyſica ſed Logica.

diuidunt ens, ſunt differentiæ entis ad modum Auerrois, quod deſcendit in decem prædicamenta: & potentia reducitur ad materiam,& actus ad formam, vt vult Auerrois 12. Metaph. commen. 26. patet igitur quòd illa potentia intelligentiarum non eſt realis, ſed rationis,quæ ſecundùm nos priuatio vocatur. hinc eſt, quòd faciunt priuatio & poſitiuũ cõpoſitionem rationis, & non realem. Ad ſecundum reſpondeo, quòd materia & forma iſta compoſitione ſunt compoſita ſcilicet rationis: quia pars realis non habet partem realem, ſed ſuper vno reali fũdabitur quoddã ens rationis, & ſic negabitur proceſſus infinitus, ſcilicet realis: & ſi poneretur rationis, hoc non eſſet inconueniens. Ad tertiũ multipliciter reſpõdetur: primò, quia nos loquimur de creaturis, quod iſtæ ſint compoſitæ ex poſitiuo & priuatiuo: modo relationes originis non ſunt compoſitæ:quia non ſunt creaturæ. Secundò dico, quòd loquimur de finito: iſtæ autem relationes &ſi formaliter non ſunt infinitę,ſunt tamẽ identicè. Tertiò, quia loquimur de ente finito quãto:modò iſtæ relationes nõ ſunt entia finita, quanta.

Conformatio cum Ariſt.

Sed vbi ens ſumè ſimplex poſuit Ariſt. & ens compoſitum?

DIco quòd hoc ſimplex: poſuit Ariſt. 12. Meta. tex. com. 37. vbi vult, quòd Deus

eſt ſimplex: ſed ſimplicitatem in ſummo Auerroes poſuit. 3. de anima comment. 5. & 14. vbi voluit quòd omnes intelligentiæ ſunt compoſitæ præter primam, inquit enim nulla intelligentia liberata eſt à potentia, niſi prima: ſed ſumma ſimplicitas Dei habetur ab Ariſt. 9. Meta. tex. com. 17. eſt autem nihil potentia ſempiternum: & Cōmen. ibidem omnia mota reducuntur ad primum motorem, in quo nō eſt potentia omnino: ens compoſitum ponitur ab Ariſt. 2. de anima tex. cōm. ſecundi. 12. Meta. tex. com. 12. 7. Meta. tex. comenti. 7. vbi ſubſtātiam diuidit in materiam, formam, & compoſitum: ſed compoſitio, quæ opponitur ſimplicitati Dei, ponitur à Cōmen. in 3. de Anima cōmenti. 5. quando dicit, quòd nulla intelligentia eſt liberata à potentia niſi prima: ergo omnes habent potentiam: ergo poſſunt aliquid recipere, & ſic ex ipſis recipientibus, & receptis fiet compoſitio.

Secundo modo dicitur ſimplex, quod habet conceptum ſimpliciter ſimplicem: vt ſunt ens, & paßiones entis, vtrum hoc Ariſt. poſuit, & vbi? 2

DIco, quòd Ariſt. poſuit ens eſſe conceptum ſimiliter ſimplicem. 9. Metaph. tex. comm. vltimo vbi vult, quòd ſimplicia aut totaliter ſciuntur, aut totaliter ignorantur. ſed ſi ens aut totaliter ſcietur, aut totaliter

Ens & paſſiones entis ſunt ſimpliciter ſimplices.

ignorabitur, ergo eſt ſimpliciter ſimplex. Sed vbi poſuit, quòd paſſiones entis ſunt ſimpliciter ſimplices? dico primò, quòd paſſio, per ſe ſecundo modo prædicatur de ſubiecto, primo poſterio. ergo ſubiectum ponitur in diffinitione paſſionis vt additum. Ex eodem primo, & ex 7. Metaphyſicæ, ens igitur in diffinitione ſuæ paſſionis cadit, vt additum: habet enim paſſiones proprias, vt patet per Philoſophum quarto Metaph. cap. 3. vbi vult, quòd ſicut linea, inquantùm linea habet proprias paſſiones, & numerus inquantum numerus, ita ſunt aliquæ paſſiones entis, inquantùm ens: ſed ſi ens cadit in diffinitione earum vt additum, ergo non eſt per ſe primo modo in ratione quidditatiua earum: ergo paſſiones entis non includunt ens, nec poſſunt includere aliquid ſuperius: ergo nihil includunt, & ſic ſunt ſimpliciter ſimplices. Hoc etiam confirmatur per Ariſt. 1. Poſterio. cap. de ſtatu principiorum, & eſt tex. comm. 35. vbi vult, quòd prædicationes per ſe non conuertuntur, ita, quòd ſi prędicatum dicatur de ſubiecto per ſe, non è conuerſo dicetur, ſubiectum de prædicato per ſe, ſed per accidens. vnde, ſi iſta eſt per ſe ſecundo modo, ens eſt vnum, hæc, vnum eſt ens non eſt per ſe ſecundo modo, ſed per accidens: ergo vnum & ſimiles paſſiones non includunt ens per ſe: ergo nihil ſuperius includunt: ergo ſunt ſimpliciter ſimplices.

Sed vbi eſt ſimplicitas tertio modo dicta,

in Ariſtot. ſicut ſunt accidentia, materia prima: & ſimilia ſimplicia? Dico, quòd eſt in 8. Metaph. text. comm. 15. vbi dicitur, quòd compoſitum eſt ex actu, & potentia: ſed accidentia non habent actum, & potentiam: ſimiliter materia prima: & ſic de aliis. ergo ſunt ſimplicia ſecundum Ariſt.

Sed vbi dixit Ariſt. quòd elementa ſunt ſimplicia, ideſt non mixta? dico, quòd hoc poſuit tertio de Cœlo, & mundo tex. comm. 67. & verba ſua ſunt iſta. Deinde videtur omnia quidem ſimplicia corpora figurata continente loco: maximè autem aqua & aer. ecce, quòd Ariſt. vocat elementa ſimplicia: & tu intellige non mixta, ſed de Cœlo Ariſt. non diceret eſſe compoſitum ex materia, & forma: ſicut dicit auctor, quòd Cœlum eſt compoſitum ex materia, & forma. Sed tu dicas, quòd auctor loquitur ſecundùm Theologos: ideò dicit ſecundùm veritatem Cœlum eſſe compoſitum, ideſt de mente Theologorum: ſed Ariſt. non diceret hoc: immo diceret in Cœlis non eſſe materiam niſi ad vbi & quò, vt dicitur 12. Metaph. tex. cap. 10. & à Comm. in libro de ſubſtantia orbis: ſimiliter ponitur ſola materia ad vbi, & quò, in Cœlo.

Cœlum quomodo ſit cōpoſitum.

Sed vbi Ariſt. poſuit iſtam diſtinctionem compoſitionis ex his, & cum his? Dico, quòd compoſita ex his poſuit 12. Meta. tex. comm. 12. vbi diſtinguit ſubſtantiam in materiam, formam, & compoſitum: ecce compoſitio

Nota de cōpoſitione ex his, & cū his.

ex his ,quando poſuit compoſitum . idem hȧbet Cõm. primo phyſi. quæ ſunt præter formam primam, & materiã primam, ſunt formæ compoſitæ & materiæ compoſitæ: in hoc quod dicit, materiæ compoſitæ poſuit compoſitionem ex his, & compoſitionem cum his, ideſt materiam & formam eſſe ſic compoſitas , poſuit primo phyſic. 67. vbi vult, quòd materia & forma ſunt duo principia conſtituentia & per ſe , ex quibus compoſitum fit. idem habet ibi Commen. in eodem Commen.& in vltimo Cõmẽ. 1. phyſi.quòd verò ſubiectum & accidens ſint compoſita cum his , patet per Ariſt. in primo phyſic. tex. Comm, 62. vbi ponit generationem ſimpliciter , & generationem accidentium : & eſt tunc ſecundùm eum, quando ſubiectum fit quale, aut quantum . idem Comm. in eodem loco, & confimatur per tex.63. ſicut tenet ibi Ariſt. ex quibus textibus patet, quod ſubiectum & accidens faciunt compoſitionem accidẽtalem:& ſic accidẽs,& ſubiectũ ſunt compoſita cũ his . ſed aduerte, quòd auctor ponit Angelum eſſe compoſitum cum his : quia ſcilicet cum intellectione poteſt facere compoſitũ. ſi quæres, hoc vbi eſt in Ariſt. dico, quòd Ariſt.hoc non ponit ſed eſt merè Theologicũ, immo Ariſt . dicit, quòd intelleectio abſtractorum eſt ſua eſſentia,id eſt intelligentiarum,

Angelum eſſe compoſitum compoſitione cũ his eſſe merè Theologicum.

Dubia circa Textum.

Circa huius textus interpretationē, animaduertēdū eſt de illa definitione ſimpliciter ſimplicis: quæ talis eſt ſimpliciter ſimplex eſt: quod non habet conceptum quidditatiuum & qualitatiuū: & quærendū, Num deus, & perfectiones ſimpliciter quæ ſunt in Deo, vt voluntas diuina, intellectus, ſpiritus, &c. ſint ſimpliciter ſimplices, & nullum conceptum ſuperiorem includāt in quid. ſi ſic, Quare ergo potius prædicatur ens de Deo in quid, quàm de vltimis differētiis, id eſt ſi Deus eſt ſimpliciter ſimplex, & ſic nihil includit quidditatiuè, ſicut differentiæ vltimæ, nil includunt quidditatiuè: ergo Deus, cùm ſit ſic ſimplex, non debet includere ens in ſuo conceptu, & ſi ipſe ſic includit ens, ergo & differentiæ vltimæ ſimiliter deberent includere. Reſpondeo quòd licet Deus includat ens, & infinitatem, non propter hoc amittit ſimplicitatem: quia vnum non ſe habet, vt actus, & aliud, vt potentia, ſed omnia ibi ſunt vt actus, & infinitas ſua facit ſummam ſimplicitatem: differentiæ verò vltimæ ſunt compoſitæ, & ſi non ex his, ſaltem cum his, & non ſunt infinitæ, ideò in Deo eſt maior ſimplicitas, quàm in differentiis vltimis. nam vltimæ differentiæ cum ſpeciebus faciūt compoſitionem, verbi gratia, ſortes componitur ex vltima differentia, & humanitate, & vltima differentia eſt compoſita cum his, non ſic Deus.

Arguitur etiam in id quod poſuit auctor de conceptu ſimpliciter ſimplici, ex illo enim ſequitur, quòd Deus erit ex natura rei conſtitutus, vel erit ſimpliciter ſimplex. primum probo: nam, ſi Deus includit ens & infinitatem, conſtituitur ex iſtis, aut componitur, & hoc abſurdum eſt, quòd conſtituatur: quia bene perſona poteſt conſtitui, ſed non Deus poteſt conſtitui ex natura rei, vel componi: ſi non eſt conſtitutus, neque compoſitus, ſequitur ergo quòd erit ſimpliciter ſimplex. Dico, quòd nõ eſt ſimpliciter ſimplex: quia includit ens & infinitatem, poteſt enim ſecundum vnũ ſciri, & ſecundum aliud ignorari: nec eſt conſtitutus, quia conſtituens dicit aut realitatem, aut ſaltem formalitatem: vt eſt paternitas, & filiatio & poſſunt terminare actum noſtri intellectus, ſed infinitas, cùm ſit modus intrinſecus, non eſt formalitas, ideò non conſtituit cum ente ipſum Deum. neque compoſitus, quia infinitas non eſt forma, & eſſentia non eſt materia: & ſi perſona ſic conſtituta eſt, non ſequitur, ergo compoſita: quia conſtituentia non ſe habent vt materia, & forma.

Non ſequitur perſona eſt conſtituta ergo cõpoſita.

Notatu inſuper dignum eſt ſcire quot modis conceptus ſumatur. Scotus nãque in Theorematibus dicit quòd conceptus ſimpliciter ſimplex eſt, qui non eſt reſolubilis in conceptus. Conceptus ſimplex non ſimpliciter, qui per ſe eſt vnus, tamen reſolubilis in conceptus. Primò concipi dicitur, quod intellectui adæ-

quatur: per ſe non primò concipitur, quicquid in primo intellectu includitur. Perfectè cognoſcitur ex parte obiecti latet. ſimplex itaque, ſi concipitur, perfectè concipitur reſolubile contingit imperfectè concipi. Conceptus aliquos eſſe reſolubiles, conceptus aliquos non eſſe incluſos: & tu intellige, quòd conceptus non incluſi ſunt ſolum conceptus omnium ſingularium: confuſa à nobis concipi priùs diſtinctè. Diſtinctè concipitur quod ſecundùm hoc concipitur, ſecundùm quod ab aliis diſtinguitur confuſè concipitur, quòd indiſtinctè. hæc & multa alia de conceptu à Scoto ibi ponuntur.

Quod autem accidens dicatur ſimplex quod non eſt compoſitum ex re & re, videtur doctrinæ Scoticæ repugnate. Scotus enim in 7. & 8. Metaph. q. 1. probat, quòd accidens eſt realiter cõpoſitum: ex re, & re & arguit ſic. Quod cum alio realiter conuenit, & ab alio realiter differt, eſt compoſitum ex duobus, in quorũ altero conuenit, & per reliquum differt: nigredo, & albedo realiter differunt, vt patet: & realiter conueniunt, quia in colore, quæ non eſt conuenientia rationis, ex quæſtione de cõceptu generis, ergo realiter albedo eſt compoſita: & ſic ex re, & re componitur: & ſic accidentia non ſunt ſimplicia: Inſtantia contra iſtam ſimplicitatem facta à Scoto in 7. Metaph. eſt in decima quæſtione, vbi inducens quandam opinionem, probat accidẽtia eſſe cõpoſi- *Vtrum accidentia dicantur cõpoſita.*

ta. & arguit ſic, Philoſophus in 12. metaph. côm.2 dicit, quòd cauſæ, & principia entium ſunt quodam modo eadem, & quodam modo non eadem: quia ſunt proportionaliter eadem, proptionaliter altera. concludit ibi Scot. ex Ariſt. ſicut igitur in genere ſubſtãtiæ ſunt propria principia, vt materia, & forma, ſic vt videtur, ſecundùm Philoſophum in alijs generibus. ergo in genere accidentium eſt materia, & forma: ergo compoſitio ex materia, & forma, & ex re, & re. Reſpondetur cum Scoto in 8. meth. q. 1. cuius verba ſunt iſta, patet qualis compoſitio ſufficit ad conuenientiam, & differentiam realem ſpecierum: quia vel ſunt compoſita ſecundùm intentionem, & rationem, vel ex rationibus realibus diuerſis vnitiuè contentis in eodẽ, ideſt licet ſint compoſita talia accidentia albedo, & nigredo, ex realitate, & realitate, id eſt realitate generis & differentiæ non autem ex re, & re, ideſt non nego eſſe compoſita, ſed talis cõpoſitio eſt ex realitatibus, & non ex rebus, quia differre realiter ad inuicẽ, & conuenire realiter, non concludit, iſta accidentia compoſita ex re, & re diuerſa, ſed tantum quòd quodlibet tale accidẽs, vt albedo quàm nigredo eſt compoſitum ex diuerſis realitatibus. Ad ſecundum reſpondet Scotus in ſeptimo in eadẽ quæſtione decima, vbi dicit: quòd verum eſt, quòd quodlibet poſitum in genere prædicamentali, eſt ex materia, & forma, ideſt realitate potentiali, & actuali:

potentia

potentia enim correſpondet materiæ & actus formę: & dát exemplū de numeris, in numeris aliquod eſt, vt potētia, & aliquod vt forma: nō tamen forma, & materia ſunt res in propoſito, ſed realitates: ſic dicas in quolibet accidentę.

Conſiderandum etiam poſt hæc venit num anima ſit hoc modo cōpoſitū ſecundū realitates? quia non eſt in prędicamento per ſe. & hoc verum eſt, quia pars non ponitur per ſe in prædicamento: nec recurrendum eſt ad intellectum agentem & poſſibilem: ſicut voluit Ioannes de Gandauo: quia eſt contra doctorem & veritatem. Reſpondeo, quòd anima eſt compoſita ex duabus realitatibus, quæ non ſunt aliud niſi duæ formalitates. & quando dicis non eſt per ſe in prædicamento, ergo nō componitur ex realitatibus negatur conſequentia: quia realitates, quæ ſunt in anima, accipiuntur communiter, non vt ſunt genus, & differentia, ſed vt ſunt duæ formalitates, quæ ab intellectu noſtro poſſunt accipi; & iſtę conſtituunt animam. ſi autem iſtæ realitates ſe haberent vt genus & differentia, tunc anima per ſe eſſet in prędicamento, & eſſet compoſita ſicut accidentia: ſed iſtæ realitates vocantur realitates largè, ideſt formalitates, quæ poſſunt intelligi à nobis: & ſic animam conſtituunt iſto modo, vt rationalitas eſt conſtituta, & habet duas formalitates: vt Scot. tenet tertia diſt. prim. immo vocat conſtituentia rationalitatis, realitates: & tamen ta-

tionalitas non eſt per ſe in prædicamento. ſic ſimiliter vult quòd illa forma, à qua ſumitur rationale, ſicut eſt anima, ſit conſtituta ex duabus realitatibus, & formalitatibus, quæ non ſe habent vt genus & differentia: ſicut formalitates, & realitates differentiæ, non ſe habent vt genus,& differentia, & nullum iſtorum eſt in prædicamento per ſe,nec anima,nec rationale, nihil enim per ſe reponitur in prædicamẽto, niſi ſit genus vel ſpecies.Et poſtquã in textu actum eſt de compoſitione ex his, & cum his, diligentiſſimè eſt annotanda quadruplex differentia inter illas. vide Ioannem canonicum, & alios, ponitur quadruplex differentia inter compoſitionem ex his, & cum his.Prima eſt, quoniam compoſitio ex his eſt poſterior, & præſupponens compoſitionem cum his. Secunda, quia in compoſitione cum his idem eſt compoſitum, & componens, in compoſitione autem ex his aliud eſt componens,& aliud compoſitum. Tertia differentia eſt, quia in compoſitione cum his, quot ſunt componentia, tot ſunt compoſita, in compoſitione autem ex his plura ſunt componentia quàm compoſita.Quarta, quia cõpoſitio cum his reperitur in quolibet genere cum alio genere, compoſitio verò ex his non niſi in eodem genere.

Nota quadruplicẽ differentiã in harum compoſitionum.

Textus.

Rurſus ens diuiditur in ens neceſſariũ

& in ens contingens. Vnde illud dicitur neceſſarium, quod non poteſt non eſſe: contingens verò, quod poteſt eſſe & nõ eſſe. Inuenio tamẽ duplex neceſſarium & duplex contingens, ſcilicet complexum & incomplexum. Neceſſarium cõplexum eſt, quod non poteſt non eſſe verum, ſicut ſunt propoſitiones primi modi & ſecundi, & ſic de aliis. Contingens verò complexum eſt, quod poteſt eſſe quandoque verum & quandoque falſum, ſicut ſunt propoſitiones de materia contingenti. Neceſſarium autem incomplexum eſt, quod non poteſt non eſſe, & hoc dupliciter, vel quantum eſſe ſimpliciter: & ſic ſolus Deus dicitur neceſſarium, quia eſt à ſe: & per oppoſitũ illud dicitur contingens ſimpliciter loquendo, quod eſt ab alio, & poteſt eſſe. Neceſſarium verò ſecundum quid eſt illud, quod non poteſt non eſſe quantũ ad eſſe ſecundum quid, ſicut ſunt omnes res mundi quæ ſunt poſſibiles: habuerũt enim ab æterno eſſe cognitum, & in aliquo priori naturæ ante determinationẽ diuinæ voluntatis, & per conſequens neceſſariò ſunt in tali eſſe: quia quod

Neceſſarium duplex.

præcedit determinationem diuinæ voluntatis,eſt neceſſarium:nec aliquid dicitur contingens, vt opponitur iſti neceſſitati.

Declaratio & Annotatio Textus.

RVrſus ens diuiditur in neceſſarium, & cōtingens.Aduerte, quòd in hoc non conueniunt Theologi, & Philoſophi, maximè in neceſſario incomplexo.nam Theologi volunt ſolum Deum eſſe neceſſarium incomplexum: quia à nullo habet eſſe, & non poteſt non eſſe: omnes creaturæ iſto modo dicuntur entia contingentia: quia habēt eſſe à Deo,& poſſunt ex natura ſui non eſſe. vt doctè expendit D. Hieronimus in.1.cap Eccleſiaſt. vnde duo ſunt expreſſè neceſſaria ad hoc, vt aliquid formaliter ſit contingens, vt opponitur neceſſario ſimpliciter incomplexo, quòd habeat eſſe ab alio, & quòd ex ſui natura poſſit nō eſſe.Ideo, licet filius,& S.S.ſint ab alio, quia tamen non poſſunt non eſſe, ideo non ſunt contingentes quia ſunt entitates reſpectiuæ,& æternaliter in eadem numero eſſentia abſoluta, cui realiter identificantur, & neceſſariò. Sed ſecundùm Philoſophos ſūt plura neceſſe eſſe formaliter, licet vnū ſit independens, & alia dependeāt ab illo vno:vt ſunt intelligentiæ, & cœli quę ſunt neceſſaria, & non poſſunt non eſſe, licet ab alio dependeant,ſed ſecūdùm Theologos cœ-

Cōtingēs diſtinctum contra neceſſarium.

li,& intelligentiæ poſſunt non eſſe, & habent cauſam à qua dependent in genere cauſæ efficientis, patet per caſum poſitum à Commen. in de Subſtantia orbis:vbi dicit, quòd ſi orbis eſſet ſine intelligentia,quid eſſet tunc de orbe ſine intelligentia? reſpondet, quòd eſſet tunc ſicut de motu: manifeſtum eſt autem, quòd motus non eſſet niſi intelligentia eſſet: & ita motus dependet ab intelligentia in genere cauſæ efficientis: ergo orbis dependet à cauſa mouente ipſum in genere cauſæ efficientis:& tamen æterni ſunt orbes,& cœli, & nõ poſſunt non eſſe: & cum hoc ſunt plures: ergo plura neceſſaria incomplexa. Sed Theologi dicunt, quòd cœli omnes poſſunt non eſſe,ideo Philoſophi poſuerunt neceſſariũ à ſe, & eſt primum principiũ,& neceſſariũ ab alio,& ſunt orbes,& intelligentiæ. Et ſi dicas in ęternis non eſt tempus:ergo nec prioritas & poſterioritas: quæ ſunt differentię temporis. ergo prima intelligentia non poteſt eſſe cauſa aliarũ intelligentiarum, quia cauſa ſemper precedit effectum. Dicunt Philoſophi,quòd duplex eſt prioritas: naturę,& temporis,prima intelligẽtia eſt prior aliis orbibus,& aliis intelligentiis natura,& nõ tempore, iſta prioritas eſt in ęternis. hęc ex Comment. prim. Cœli tex. Commen.105.vbi dicit,quòd Plato intẽdebat quòd partes mundi natura pręcedunt mundum,Ariſtot. non diſcrepat ab eo.DifferuntTheologi & Philoſophi quo ad aliud, quia iſtud neceſſariũ incomple-

Vide apud Trombetam doctam & ſubtilẽ quæſtionem num ſecunda intelligentia, ſit tanta neceßitate neceſſaria: quanta apud Theologos eſt filius in diuinis.

xum,æternum ab alio dependens, poſuerunt Philoſophi orbes, & intelligentias. Theologi neceſſarium ſecundum quid, æternum, dependens incomplexum, poſuerunt creaturas: quæ ſecundum Theologos ab æterno fuerunt productæ ab intellectu diuino:& cùm tale eſſe præcedat determinationem diuinæ voluntatis dicitur eſſe neceſſarium, quod enim ſubſequitur contingens eſt, & quia talia ab æterno fuerunt producta, in eſſe cognito ab intellectu diuino dicuntur æternum eſſe habere. Sed, quia ſecundum Sco.36.diſtin.1.contra Henr. creaturæ in tali eſſe ideali non habuerunt aliquod eſſe eſſentiæ, vel ex natura rei, ſed præcisè eſſe cognitum, propterea dicuntur habere eſſe ſecundum quid. Vlterius ad hoc eſt addendum dictum Theologorum, dicentium quòd creatura in eſſe cognito, quod habet in intellectu diuino, ſi præcedit actum diuinæ voluntatis, ſic habet eſſe neceſſarium ſecundùm quid, ſed poſt determinationem actus diuinæ voluntatis, quæ eſt prima regula contingentium, tunc acquirit eſſe poſſibile, & non neceſſarium ſecundùm quid. vnde intellectus diuinus multa intelligit, quæ nunquam erunt. Et ſi quæres, quare non datur neceſſarium ſecundùm quid complexum ſicut datur incomplexum? Reſpondetur quòd talia complexa non intelliguntur ab intellectu diuino ante determinationem diuinæ voluntatis, propter hoc non ſunt neceſ-

Aliquando Plato locutus ſuit vt Methaph. de ideis, & vt ſic idea non eſt aliud niſi ratio quidditatiua & in illo intellectu perſequitur eum Ariſtot. vide Franciſcum de May. pr. libr. ſent. diſt. 47. q. 1.

ſaria, ſed poſt determinationem voluntatis diuinæ:& tunc ab ea habent eſſe.

Conformatio cum Ariſt.

Sed vbi Ariſt. poſuit hanc diſtinctionem de duplici neceſſario?

Dico, quòd neceſſarium complexum poſuit in primo Poſt. quando voluit quòd demonſtratio debet eſſe ex neceſſariis: & 5. Metaphyſi. text. Commenti ſext. vbi vult, quòd quartus modus neceſſarij ſit in demonſtratione: & eſt quando non contingit rem aliter ſe habere., ſicut ipſe ibi dicit: & ponitur in demonſtratione. & verba ſua ſunt hæc, Inſuper demonſtratio neceſſarium eſt, propterea quòd res aliter ſe habere non poteſt, ſi modo ſit ſimpliciter demonſtrata. vt eſt iſta propoſitio, omne animal eſt corruptibile. Sed vbi poſuit neceſſarium incomplexum? dico quòd poſuit in quinto Metap. text. Comm. ſexto, & verba ſua ſunt iſta. Quare primum & propriè neceſſarium, id eſt quod eſt ſimplex:& exponũt, hoc neceſſarium eſt prima intelligentia, quæ ſimplex eſt:& neceſſarium incõplexum. idem habet Ariſt. 12. Metaph. tex. com. 38. vbi concludit primam intelligẽtiam eſſe neceſſariam: dicens, ſi eſt intrãſmutabilis, ergo neceſſariò eſt

Neceſſarium duplex apud Ariſt.

ens ſed illud neceſſarium ſecundum quid in intellectu diuino ab æterno, quod eſt eſſe ideale Ariſtot. non poſuit.

Conformatio cum Ariſt.

Sed vbi Ariſt. poſuit duplex contingens complexum & incomplexum?

DIco, quòd contingens complexum poſuit primo Prio. vt ſunt propoſitiones de materia contingenti, cap. 8. Contingens incomplexum ponit tertio de Anima Commen. 51. vbi aſſignat obiectum practicæ bonum, non quodcunque, ſed agibile & contingens. Item. 6. eth. diſtinguit ratiocinatiuum à ſcientifico penes obiectum neceſſarium, & contingens.

Declaratio Textus.

HIc annotanda quędam logicalis ſubtilitas quæ talis eſt: ſi quis quærat quare propoſitio de vero contingenti cõuertitur in contingens falſum ratio eſt, quia neceſſariũ eſt, quod non poteſt non eſſe. ideo nunquam continget, quòd nõ ſit. ideo propoſitio de neceſſario, aut in qua ponitur neceſſarium, nunquam conuertetur in contingentem: quia neceſſarium eſt, quod non poteſt non eſſe, & cõtingens eſt, quoſt poteſt non ęſſe: ſed contingens verum

poteſt eſſe contingens falſum: propterea propoſitio de contingenti vero, conuertitur in oppoſitam qualitatem, ideſt in propoſitionem de contingenti falſo. Dubitatur etiam in his autoris verbis, quando dicit. Nec aliquid dicitur cõtingens vt opponitur iſti neceſſitati, id eſt eſſe cognito. quia, quot modis dicitur vnum oppoſitorum,tot modis dicitur reliquũ. & eſt regula topicalis,ſed neceſſarium, & contingens ſunt oppoſita:ergo ſicut datur neceſſarium incomplexum, ſcilicet eſſe cognitum, ita contingens incomplexum. Reſpondetur ſecundùm dicta Soti, in vniuerſalibus: quòd iſta regula vera eſt, ſi neceſſarium, & contingens ſecundùm omnem modum opponantur & ſic non eſt in propoſito:vnde contradictoria ſunt oppoſita, & datur vnum oppoſitorum: ſed reliquum non datur, quia eſt non ens: ſic poteſt dari neceſſarium ſic ſumptum, tamen contingens non datur. Inueſtigatione inſuper dignum eſt num iſta diuiſio neceſſarij in ſimpliciter & ſecundum quid, ſit æquè communis illi: qua ens partitur in potentiam obiectiuam & ſubiectiuam. Ad hoc dico, quòd non eſt æquè communis: nam licet neceſſarium ſecundùm quid, & ens in potentia obiectiua ſint ęquè communia, tamen illud, quod eſt neceſſarium ſimpliciter, ideſt Deus, & ens in actu non ſunt æquè communia: quia ens in actu de pluribus dicitur, quàm Deus. dicitur enim de omnibus illis,

Quot modis dicitur vnũ oppoſitorum tot modis dicitur reliquũ

Reſpondetur ſicut reſpondet Scotus in 12. q. vniuerſalium ſ[c]i licet quod illa regula debet intelligi quo ad ſignificationes nõ quoad ſuppoſita.

quæ ſunt in eſſe reali: & habent actum formalem, aut entitatiuum: ecce igitur, quòd ens neceſſarium ſimpliciter, & actus non ſunt æquè communia. Conſiderandum tandē vtrum quidditas cadat ſub hac diuiſione? ideſt vtrum quidditas contineatur ſub iſto membro, quod eſt neceſſarium ſecundùm quid: ſicut illa, quæ ab æterno habuerunt eſſe cognitum. ad hoc dico cum Scoto 35. diſt. pri. quòd non: quia creaturæ ab æterno habuerunt eſſe cognitum, & non quidditatiuum, & eſſentię: licet Franci. aliter dicat 42. diſtin. confla. qui voluit quidditates æternas ineſſe quidditatiuo.

Entis diuiſio. Ens vlterius diuiditur in ens independens & in ens dependens. Ens independens eſt Deus: quia à nullo eſt nec in genere cauſæ efficientis, nec materialis, nec formalis, nec finalis, vt ingenioſe multum deducit Sco. 2. diſt. 1. Senten. & 8. eiuſdem. Ens vero dependens eſt, quod ab alio eſt in aliquo genere cauſæ. Cùm igitur omnia alia à Deo ſint in genere cauſæ efficientis, ſequitur quod dependent. Sed dices, ſi omnia dependent vt tu dicis, cū dependentia ſit relatio, ſequeretur quod ſaltem omnia alia à Deo eſſent ad aliquid: quod videtur inconue-

niens & contra Philoſophum 4. metap. Reſpondetur quod argumentum concludit, quod omnia alia à Deo ſunt ad aliquid denominatiuè: quia in omni ente fundatur reſpectus effectiuitatis ſeu dependentiæ, & illud concedo. Nec hoc negaret Philoſophus: ſed non probat quòd omnia ſunt ad aliquid formaliter & quidditatiuè: ſic voluit negare Philoſophus omnia eſſe ad aliquid.

Sed tu dices, Iſte reſpectus fundatus in creatura, ad Deum terminatus, vel eſt res diſtincta à creatura, vel non: ſi non, ergo omnia ſunt ad aliquid eſſentialiter & quiditatiuè, vt videtur: ſi ſic, ergo creatura, puta homo vel angelus, poterit eſſe ſine tali reſpectu: & ſic non dependebit à Deo. Probatur ſecundo cõſequentia: quia licet poſterius diſtinctum realiter aliquando non poſſit eſſe ſine ſuo priori, tamen vniuerſaliter prius ſic diſtinctum poteſt eſſe ſine ſuo poſteriori. Tertia cõſequẽtia probatur, quia effectus formalis non poteſt eſſe ſine ſua cauſa formali, etiam per diuinam potẽtiam: quia cauſalitas cauſæ materialis & formalis dicunt imperfectiónem: & ſic

ſeparata tali dependentia, creatura non eſſet dependens.

Dico breuiter conformiter ad Sco. pri.diſtin.2.Senten. Quod talis dependentia eſt eadem realiter cum creatura: & vniuerſaliter omnis relatio, ſine qua vel ſine cuius termino fundamentũ non poteſt eſſe, talis relatio identificatur realiter cum ſuo fundamento. Clarum eſt quod creatura non poteſt eſſe, niſi depẽdeat & niſi Deus ſit. ergo creatura eſt realiter ſua dependentia. Et ſimiliter dico de dependentia totius compoſiti eſſentialis ad ſuas partes, & de dependentia qua relatio dependet à fundamento.

Maior.

Ex hoc infero, quod capiendo hoc modo dependentiam, nulla creatura abſoluta dependet ab alia: cùm etiam in genere cauſæ efficientis creaturam abſolutam poſſit Deus ſeipſo creare & conſeruare.

Dependentia duplex.

Omnia depẽdent ab eo in aliquo genere cauſa.

Ens diuiditur per dependens, & independens. Hic notabis, quòd duplex eſt dependentia: quædam eſſentialis quædam accidentalis: eſſentialis eſt illa, quã aliquid ſic dependet, quòd non poteſt eſſe ſine eo, à quo depen-

det:& ſic omnis creatura eſſentialiter depēdet à Deo:quia nulla talis poteſt eſſe ſine Deo. Dependentia accidentalis eſt, qua tale dependens poteſt eſſe ſine eo, à quo dependet. ex quo habetur corollarium, nulla creatura dependet eſſentialiter à cauſa ſecunda ſecundum Theologos, qui non ponunt ordinem cauſarum:& hoc intelligas de cauſis extrinſecis videlicet finali,& efficiente: quia iſtas duas ſupplere poteſt Deus, ſed Philoſophi dicunt, quòd nullam poteſt ſupplere: quia conſtituunt neceſſariam connexionem cauſæ primæ cum ſecundis. Aliud corollarium, ſecundùm Theologos & Philoſophos, dependentia eſſentialis non ſolum eſt ad Deum, ſed etiam ad materiam, & formam, quarum vices Deus ſupplere non poteſt. quia hoc ſupplere diceret in Deo imperfectionem, nam homo ita eſſentialiter dependet à Deo, ſicut à materia,& forma, ſed non tanta neceſſitate, quanta à Deo dependet. Independens dupliciter dicitur: vno modo illud quod nullo modo dependet ab aliquo in aliquo genere cauſæ,& ſic ſolus Deus eſt independens. Et ſi dicas filius habet eſſe à patre, ergo dependet ab eo. Reſpondet Scot. quòd dependētia debet eſſe cum alteritate naturæ:modo filius nō habet aliam naturam à patre, quare ab eo non dependet. Alio modo dicitur independens ſecundùm quid: quod non dependet ab alio in aliquo determinato genere cauſæ. ſicut ſunt intelligentiæ, quæ non dependent

ab alio in ſolo genere cauſę materialis ideo Scot. 7. quæſtione,quolibet, & 8. diſtin. 1. voluit, quòd intelligentiæ dependerent à prima, de mente Ariſt.

Annotandum eſt etiam non vacua eſſe myſterio verba Auctoris,quando deſcribens ens dependens dicit eſſe illud quod ab alio eſt in aliquo genere cauſæ: quia ad hoc vt aliquid ſit dependens non eſt neceſſarium vt depẽdeat in quolibet genere cauſæ, ſed ſufficit in aliquo. Nam creata dependent immediatè à Deo in genere cauſæ efficientis & finalis;alia vero in genere cauſæ materialis & formalis,quæ duæ dicuntur intrinſecę quia ingrediuntur compoſitum,alię vero duę priores extrinſecæ, ſunt extra rationem compoſiti.

Conformatio cum Ariſtotele.

Sed vbi Ariſt. poſuit ens dependens & independens.

Ens diuiditur per dependẽs, & independens.

DIco, quòd ens dependens poſuit.12.Metaph. text, comment.38. ex hoc igitur principio dependent Cælum & natura: ecce quòd datur ens dependens, quando dicit quòd Cœlum, & natura dependet: datur independens, quando dicit ex primo, ſiue principio. nam non eſſet primum, ſiue principium ſi dependeret, in ſecund. Metaph. tenet quod eſt prima cauſa: quia ſi prima eſt, à nulla alia de-

pendet.&Scotus in ſecũd.diſtin.primi quęſt.1. probat, quòd Deus ſecundùm Ariſtot. à nulla cauſa cuiuſcunque generis habet eſſe: ergo prima cauſa: ergo independens. idem teſtatur Ariſt.in 12. Metaph. text. comm.52, nam ibi ponit ex intentione ſua omnia habere ordinem eſſentialem inter ſe, & magis ordinem eſſentialem ad vnum primum. ex quo vult habere, quòd, quum iſte ordo eſſntialis ſit ordo dependentiæ, omnia eſſentialiter dependent à primo ente: & quum nihil ſit eſſentialiter dependens ab aliquo in eſſendo, à quo non habeat eſſe in aliquo genere cauſæ, vult quòd omnia dependeant à Deo, ſaltem tanquã à cauſa finali. & cùm ipſe Deus ſit primus omni primitate, à nullo dependet per Ariſt. ergo datur dependens & independens ſecundum Ariſt.

IBi cùm dicit: Si omnia à Deo dependent, cùm dependentia ſit relatio, ergo omnia eſſent relatiua. Reſpondetur ab Aucto. quòd omnia ſunt ad aliquid denominatiuè. hoc cõcedit Philoſophus, & verum eſt iſto modo accipiendo eſſe ad aliquid: ſed non eſt verum, quòd omnia ſunt ad aliquid quidditatiuè, ideſt quòd omnia includunt quidditatiuè reſpectũ: hoc negaret Philoſophus. Pro intelligentia huius nota, quòd 4. Meta.tex.com. 26. Philoſophus adducit argumentum Heracliti, & Cratilli ſui diſcipuli: quæ omnia notanter poſuit Scot. tertia diſtin.prim. quæſtione quinta, iſti

An omnia ſint ad aliquid.

phy.dicebant, quòd omnia erant apparentia, & nihil verum dabatur, & ſic omnia erant ad aliquid. Philoſophus arguit contra eos dicens, ſi omnia conſiſtunt in apparere,ſequitur quòd omnia erunt reſpectiua,& nō dabitur aliquod abſolutum. Si Philoſophus vult habere intentum contra eos,oportet quòd concludat,quòd omnia ſunt reſpectiua eſſentialiter: & nón denominatiuè:quia Heraclitus hoc non negaret:& ipſe diſtingueret eo modo ſicut Ariſtot. videtur diſtinguere:& diceret. Concedo quòd omnia ſunt ad aliquid denominatiuè: ſed non quidditatiuè: propterea Philoſophus concludit contra eum, quòd omnia ſunt ad aliquid quidditatiuè, aliter non haberet intentū cōtra Heraclitū:& hoc voluit dicere Auctor quādo dixit, nec hoc negaret Philoſophus, ſed non probat,quòd omnia ſunt ad aliquid formaliter,& quidditatiuè:ſic negaret Philoſophus omnia eſſe ad aliquid.

Opinio Henrici. Sed contra iſtud dictum Auctō. tenuit Henricus quæſt. alludens ad opinionem Heracliti, quolibet tertio quæſtio.9.& quolib. 5. quæſtione ſecunda,& quolibet.4. quæſtione. 7. & 8.& quolibet.2. quæſtione tertia, vbi voluit, creaturam omnem quidditatiuè & eſſentialiter includere reſpectum ad Deum: qui dicitur reſpectus veſtigialis,& participantis ad ens inparticipatum.Et licet multę rationes fiant cōtra eum à Scoto, tamen videtur quòd rationes Scoti contra iſtam opinionem Henrici nihil

valeant.

valeāt. Nam Scotus arguit ſic contra eum. Nullum poſterius eſt de eſſentia prioris: relatio eſt poſterior fundamento, ideſt re creata, ergo nō eſt de eſſentia rei creatę. Secunda poſſet eſſe iſta. Nullum abſolutum conſtituitur per reſpectiuum: ſubſtantia, quantitas, & qualitas, ſunt abſoluta: ergo non conſtituuntur per reſpectiuum, & redit hæc ratio in idem. Henricus reſponderet ad omnia iſta, quòd duplex eſt relatio: vna aduenieus fundamento, alia conſtituens fundamentum. Rationes Scoti concludunt de relatione adueniente fundamento, non autem de relatione conſtituente fundamentum: & ſic per iſtam diſtinctionem, omnes iſtas & ſimiles rationes Scoti poſſet Henricus ſoluere: & tunc haberem, quòd omnia eſſent ad aliquid eſſentialiter & quidditatiuè: quod eſt contra Scotum, & Auct. hic. Sed reſpondebis pro Sco. & Auctor. quòd Relatio non poteſt eſſe de eſſentia abſoluti: & quando Henr. diſtinguit de relatione conſtituente fundamentum, & aduenięte fundamento, quòd prima eſt de eſſentia fundamenti, non autem ſecunda. Hoc falſum eſt, nam nullus reſpectus poteſt cōſtituere abſolutum, & contra eum arguo, primo ſupponendo vnum, quod ponitur à Scoto prima diſt. ſecunda quæſtio. 2. & diſtin. 35. 30. 43. primi, quòd prius eſt abſolutum in cauſa. ſecundo, eſt abſolutum in effectu. tertio, eſt reſpectus aliquis in effectu realis, vt creatio-

nis,aut aliquis alius: quarto, eſt reſpectus in Deo aut rationis,aut nullus.

Omnia ſunt ad aliquid nō quidditatiuè ſed denominatiuè.

Stante hoc, arguo ſic contra diſtinctionem Henric. Qua diſtinguebat de relatione adueniente fundamēto & de cōſtituente illud. Nullum poteſterius eſt de eſſentia prioris nec poteſt conſtituere prius: ſed relatio omnis tam aduenìens,quā conſtituens,eſt poſterior: quolibet fundamēto, quia recipitur & ſubiectatur in illo, ſiue abſoluto.ergo nō poteſt conſtituere abſolutum.Reſpondebit ipſe, quòd verum eſt de relatione adueniente, quòd eſt poſterior abſoluto, non autem conſtituente: contra quem dicam, quòd nulla relatio quomodocunque conſideretur, poteſt prior eſſe aut conſiderari abſoluto: ideo falſa eſt diſtinctio ſua,& cōtra Ariſt.qui poſuit abſoluta omnem relationem præcedere. quia omne dependens eſt poſterior eo à quo dependet, & relatio dependet eſſentialiter à ſuis extremis.& ſic patet, quòd non omnia ſunt ad aliquid quidditatiuè, ſed bene denominatiuè.

Ad probandum, quòd dependentia creaturæ ad Deum eſt, eadem realiter cum creatura, Auct. aſſumpſit vnam regulam, quam habet Sco.prima diſtin.ſecundi, quæſt.5. quæ talis eſt,omnis relatio eſt eadem fundamento, ſine cuius termino fundamentum non poteſt eſſe: & ſic non tantum dependentia eſt eadem realiter cum re dependente, & ſi diſtinguatur formaliter, ſed etiam omnis alia relatio

ſine cuius termino relationis, fundamentum talis relationis non poteſt eſſe. Iſta regula patitur tres inſtantias. Prima eſt de reſpectu aptitudinali: quia fundamentum, ſcilicet homo eſt idem realiter cum iſto reſpectu aptitudinali, ideſt cum riſibilitate, & tamen homo poteſt eſſe ſine termino, ideſt ſine ridere. Secunda inſtãtia eſt de vnione humanitatis ad verbũ. vnio eſt relatio vel eadem realiter, cum humanitate, vel diſtincta: ſi eadem realiter, ergo humanitas non poteſt eſſe ſine verbo: quod eſt falſum, quia contingenter eſt vnita, ſi diſtincta: contra omnis illa relatio eſt eadem fundamento, quãdo fundamentum nõ poteſt eſſe ſine termino, modò humanitas non poteſt eſſe ſine verbo. Tertia inſtantia eſt de voluntate, & volitione: voluit Sco. tertia diſt. primi, quęſtione ſeptima, quòd volũtas æquiuocè producit volitionem, & ſimiliter intellectus intellectionem, quia in producto vniuocè producens & productum ſunt eiuſdem perfectionis: & dicit, quòd volũtas in ſe ipſa producit talem volitionem iſta volitio eſt relatio: qua voluntas vult, ergo voluntas per iſtam regulam non poteſt eſſe ſine volitione. probo, omnis relatio eſt eadem fundamento, ſine cuius termino fundamentum non poteſt eſſe. voluntas eſt fundamentum & ipſamet eſt terminus volitionis: ergo, & voluntas non poteſt eſſe ſine voluntate: tunc ſic, ſi fundamentum non poteſt eſſe ſine termino, ideſt voluntas ſine voluntate, ergo

An ridere ſit terminus riſibilitatis.

Omnis relatio debet habere duo ſcilicet terminum & fundamentum: Terminus dependentiæ eſt Deus, quia creatura dependet à Deo, & ad eum terminatur & fingitur ſua dependẽtia: fundatur autẽ in ipſa creatura.

Relatio autẽ quia ſemper denominat fundamentum ideo creatura dicitur dependens & eſt Regula vniuerſalis quod relatio denominat ſuum fundamentũ.

iſta volitio eſt eadem realiter voluntati. & ſic voluntas neceſſariò eſt cum volitione,& ſic neceſſariò vellet. Ad primum dico, quòd homo non poteſt eſſe ſine ridere in aptitudine, quia omnes reſpectus aptitudinales illi identificatur cuius ſunt, quod eſt terminus riſibilitatis vnde terminus per ſe primus riſibilitatis non eſt ridere in actu: ſed ridere in aptitudine. nam ratio aptitudinalis non eſt ratio abſoluta, nec eſſe aptitudinis eſt ratio entis in actu, vnde quod neceſſariò non præexigit ens in actu non eſt ens in actu: modo primus terminus, ad quã terminatur reſpectus aptitudinalis, eſt in aptitudine,& non in actu, vnde omnis relatio habet neceſſariò duas habitudines: vnam includit in primo modo, & eſt illa, quæ eſt ad terminũ ad quem: aliam realiter, & eſt illa quam habet ad fundamentũ. in propoſito riſibilitas includit habitudinem ad terminum neceſſariò: qui terminus primus non eſt in actu, ſed eſt in aptitudine: & poteſt intelligi ſine implicatione contradictionis iſta habitudo ad terminum aptitudinalẽ ſine termino actuali. ergo ille eſt primus terminus, ſcilicet aptitudinalis, nõ autem ridere eſt terminus riſibilitatis. Ad alias duas inſtantias dico ad ambas, quòd omnis relatio eſt eadem fundamento, quando fundamentum non poteſt eſſe ſine termino, inquantum terminus eſt. vnde humanitas abſolutè poteſt eſſe ſine verbo,& termino,& ſic ſine iſta vnione, ſed non poteſt eſſe humanitas ſine ter

mino vnionis, inquantum ipſa eſt fundamentum vnionis, & verbum eſt terminus vnionis: & ſimiliter de voluntate, voluntas abſolutè poteſt eſſe ſine volitione, ſed volũtas inquantũ eſt fundamentum,& terminus volitionis, non poteſt eſſe ſine volitione.& ſic de intellectu,& intellectione dicatur. Et ſi diceres, ſi voluntas vult ſeipſam, & intellectus intelligit ſeipſum, ergo idem eſt in actu, & in potentia. quod eſt contra Ariſt.quia tunc oppoſita eſſent in eodẽ. Secundo etiam ſequeretur, quòd intellectus diſtingueretur à ſeipſo. nam mouens, & motum ſunt relatiua realia,& intelligens,& intellectum ſimiliter, vt tenet Scotus 25.diſtin. ſecunda, & tertia diſtin. pri.quæſtione.7.ſed relatiua realia præſupponunt, aut ſunt inter extrema realiter diſtincta: ergo voluntas à ſeipſa diſtingueretur. Et confirmatur, quia Scotus laudat opinionem Magiſtri contra Ioachyn,in primo diſt.5.quæſt.1.&vult,quòd eſſentia diuina nec ſimul generet nec generetur,ideſt quòd recipiat iſta duo relatiua quia cùm ſint realia, idẽ ad ſe referretur,& ſic idẽ à ſeipſo diſtingueretur. Ad primũ reſpondeo,quòd nõ eſt inconueniens,quòd idẽ ſit in actu, & in potentia:reſpectu diuerſorum: nec propter hoc oppoſita eſſent in eodem: quia poteſt idem eſſe in actu virtuali,& in potentia formali, iſta non opponuntur, tu dicis hoc eſt contra Ariſtot. dico quòd Ariſtot. negat idem eſſe in actu virtuali, & in potẽtia virtuali: quia tunc eſſent oppoſi-

Quomodo Sco.laudat opinionẽ Magiſtri contra Abbatẽ Ioachynum.

ta:ſed non negaret quòd idem eſſet in actu virtuali, & in potentia formali. Ad aliud quando dicis, quòd relatiua realia præſupponunt extrema realiter diſtincta, dico quod hoc non eſt verum de omnibus relatiuis. nam relationes originis ſunt relatiua realia, vt paternitas in diuinis: & tamen non præſupponit extrema realiter diſtincta, ſed facit extrema realiter diſtincta, paternitas facit patrem eſſe realiter diſtinctum à filio. Secundò dico aliter, quòd iſta propoſitio relatio realis debet eſſe inter extrema realiter diſtincta, eſt vera ſolum de relatiuis primi, & ſecundi modi, non autem de relatiuis tertii modi: ſicut eſt intelligens, & intellectum volens, & volitum: iſta enim relatiua non ſunt inter extrema realiter diſtincta: ideo voluntas poteſt velle ſeipſam, & intellectus intelligere ſeipſum: & non eſt diſtinctus à ſeipſo. & per hoc reſpondetur ad duas vltimas rationes, & ad confirmationem. Tertio modo reſpondeo ſic, quòd relatiua realia, ſiue relatio realis debet eſſe inter extrema realiter diſtincta: vel quòd extrema, ſi non ſunt realiter diſtincta, debent exigere vnum realiter diſtinctum ab eis. modo iſta relatiua realia mouens, & motum, vel intelligens, & intellectum, licet non ſint extrema realiter diſtincta, tamen exigunt vnum realiter diſtinctum ab eis, ideſt voluntas, vt eſt volens, & vt volita: quæ ſunt extrema rea-

lia exigunt volitionem, quæ eſt realiter diſtincta à voluntate & voluntate: quæ ſunt extrema relationis.

Ibi cùm dicit Auct. ex hoc infero, quòd capiendo hoc modo dependentiam, nulla creatura dependet ab alia: cùm in genere cauſæ efficientis creaturam abſolutam poſſit Deus in ſeipſo conſeruare, & creare. Notanter dixit abſolutam quia Deus non poteſt facere reſpectum ſine extremis. Sed contra ſi extrema ſunt cauſæ efficienres reſpectus, & Deus poteſt ſupplere vicem cauſæ efficientis ergo poteſt facere reſpectum ſine extremis. Reſpondetur, quòd Deus poteſt facere reſpectum ſine extremis, inquantum extrema ſunt cauſæ reſpectus, ſed non poteſt facere reſpectum ſine extremis, inquantum vnum extremum eſt fundamentum, & aliud terminus: vel ſaltem, vt vnum extremum eſt terminus, & quia habitudo ad terminum conuenit reſpectui in primo modo dicendi per ſe, Deus non poteſt ſupplere iſtud: ergo non poteſt facere relationem ſine extremis.

Deus non poteſt facere reſpectum ſine extremis vtrum ſit verum.

Dubia circa Textum.

SVper illo verbo Auct. ens independens eſt Deus, qui à nullo eſt, nec in genere cauſæ efficientis, nec materialis, nec formalis, nec finalis. aduertendum eſt, quòd licet Deus à nulla ſit cauſa, non tamen dicit

à nullo principio: quoniam perſonæ, vt Filius & Spiritus ſanctus, licet à nulla ſint cauſa, ſunt tamen ab aliquo principio, vt à patre: quia ſcilicet pater eſt principium originatiuũ duarum perſonarum:nõ autem cauſa vt tenet Sco.20.diſt.primi.nomen principij trãsfertur ad diuina, quia ſignificat perfectionem, non autem nomen alterius,ideſt cauſa:quia hoc ſignificat imperfectionem in ſuo correlatiuo, ideſt in cauſato.ideo cauſa,& principium non conuertuntur, & tu intellige Theologicè loquendo.Sed loquendo ſecundum Ariſt. bene conuertuntur, vt ipſe voluit in 5. Meta.tex. com. primi. quia ipſe non imaginatur Deum eſſe principium, ſicut dicimus nos de Filio & S. S.Notandũ etiã ſuper illo verbo Auct.quòd omnia ſunt ad aliquid denominatiuè, ſed non quidditatiuè. quòd clarius poteſt reſponderi ad argumentum,concedendo, quod eomodo, quo dependentia identificatur fundamento, vel rei dependenti, illud eſt relatiuum, & ad aliquid: ſi realiter realiter, & ſi formaliter formaliter, ideſt concedo, quòd omnia ſunt ad aliquid realiter, ideſt quòd dependentia ad Deum eſt vna res cum re dependente, ſed non formaliter, ideſt non omnia ſunt ad aliquid quidditatiuè, ſed bene aliqua, vt paternitas & filiatio, quæ de quidditate includunt relationem:ſed non omnia ſic ſunt ſed bene omina ad aliquid ſunt realiter,ideſt ſunt idem cum dependentia, qua à Deo dependent,

Principium & cauſa diſtincta ſunt.

Hic quærendum venit, num aliqua cauſa naturalis vel ſupernaturalis poſſit ſeparare relationem à fundamento.i. videtur quod ſic, nam quæcunque ſunt diuerſorum generum & quæ ſunt eſſentialiter diſtincta ſeparari poſſunt adinuicem: ſed fundamentum abſolutum & relatio ſunt eſſentialiter diſtincta, & diuerſorum generum: ergo Deus illa poteſt ſeparare, & ſic relationem à fundamento ſeiungere. Poteſt reſponderi quòd argumentum non habet verum, niſi in his quæ ab alio non dependent: relatio autem dependet eſſentialiter à ſuo fundamento: quòd ſi replices, Deũ poſſe ſupplere locum illius fundamenti, dico quòd hoc eſt falſum quia ſic Deus haberet nouam relationem realem, quod eſt abſurdũ: cùm omnes relationes fundatæ in Deo & terminatæ ad creaturam, ſint reſpectus rationis.

Textus.

Deinde notandum, quòd ſecundum Bonetum in prædicamentis, ens diuiditur in vnum & multa: & etiam ſecundum Philoſophum, vnum, vt in prædicto loco dicit Bonetus, dicitur quinque modis. Primo modo dicitur vnum vnitate tranſcendenti: & ſic omnia de quibus ens tranſcendenter dicitur vniuocè, *Entis diuiſio.* *Vnũ quinque modis dictũ.*

ſunt vnum iſta vnitate. Secundo modo dicitur vnum vnitate generica generaliſſima: & ſic omnia vnius prædicamenti ſunt vnum iſta vnitate. Tertio modo dicitur vnũ vnitate ſpeciei ſubalternæ: & ſic omnia dicuntur vnum iſta vnitate quæ ſub eadem ſpecie ſubalterna continentur. Quarto modo dicitur vnum vnitate ſpeciei ſpecialiſſimæ: & ſic omnia indiuidua eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ ſunt vnum iſta vnitate. Quinto modo dicitur vnum vnitate numerali: vnde quanto vnitas eſt ſuperior, tanto eſt minor ſecundum doctrinã Sco. in multis locis: vnde maior vnitas per bonam conſequentiam infert minorem, ſed nõ minor maiorem, licet ſtet cum ea: multa verò capitur tot modis quot vnum, vt clarè patet practicanti: quia tot modis dicitur vnum oppoſitorum, quot modis dicitur & reliquum: & hæc de primo articulo.

Annotatio Textus.

SEquitur in tèxtu, deinde notandum, quòd ſecundum Bonetum in prædicamentis, ens diuiditur per vnum, & multa. Sed vnum dici-

tur quinque modis. Tu tamen aduerte, quòd ſi intelligas eſſe quinque vnitates reales, eſt falſum: quia hîc ponitur vnitas tranſcendens, quæ non eſt realis, ſed rationis: ſi autem accipis, quòd ſunt quinque vnitates, ſiue rationis, ſiue reales, ſic eſt verum: vnde ſicut eſt duplex ens, reale ſcilicet & rationis:ita duplex eſt vnitas realis,& rationis. Realis eſt multiplex,quædam eſt vnitas indiuidui, ſiue numeralis: quædam vnitas naturæ, quæ eſt minor vnitate numerali. Et ſi diceres, ſi indiuiduum habet talem paſſionem, ſcilicet vnitatem aliam ab vnitate naturæ: ergo poterit definiri alia definitione ab iſta ſpeciei: & poterit de illo haberi ſcientia alia, à ſcientia ſpeciei: nam ſortes poterit per humanitatem, & differentiam ſuam indiuidualem definiri, ſicut homo per animal rationale. Reſpondetur, quòd non poteſt definiri alia definitione ab illa ſpeciei. Quia ad hoc, quòd aliquid ſit diffinibile oportet quòd ſit quidditas communicabilis vt quod: modo ſorteitas non eſt communicabilis. Alia vnitas realis eſt vnitas generis generaliſſimi. Alia ſpeciei ſubalternæ: & quantò vnitas eſt ſuperior, tantò minor ſecundum hanc viam: vnde maior vnitas per bonam conſequentiam infert minorem. patet igitur, quòd quatuor ſunt vnitates reales, & non quinque. Alia eſt vnitas rationis: & iſta eſt duplex: quædam per actum collatiuum,& ſic eſt vnitas indiuidui ſpeciei ſpecialiſſimæ, & ſubalternæ: generis genera-

Ad hoc vt aliquid ſit definibile oportet quòd ſit quidditas communicabilis.

liſſimi, & tranſcendentis: accipiendo iſta ſecundè intentionaliter, & iſtæ benè erunt quinque. Alia eſt vnitas rationis per opus abſtra-ctiuũ: & iſta eſt vnitas entis, & cum aliis quatuor realibus antedictis benè ſunt quinque, & ſiç locutus eſt Auct. Et bene dicitur, quòd iſta vnitas entis eſt vnitas rationis per opus abſtra-ctiuum. Nam, vt diximus, ens non importat aliquam realitatem communem realẽ per exiſtentiam: ſicut eſt eſſentia diuina, vel per indifferentiam Deo, & creaturæ, ſed tantúm per intellectum abſtrahentem: & ſic vniuocatio entis fit per actum abſtractiuum intellectus, confuſo modo concipientis, vt ſupra narrauimus. Vltimo debes aduertere, quòd in quocũque prędicato per ſe, vt eſt ens ſubſtantia, & ſimilia reperitur vnitas indiuidualis: vt hoc ens, hæc ſubſtantia: hoc animal, hic homo, vt bene notat Scot. 8. diſt. primi.

Conformatio ſuper dictorum cum Ariſtotele.

SEd vbi Ariſtot. poſuit hanc diuiſionem entis in vnum, & multa? Dico, quòd in 10. Metaph. tex. comm. 9. ponit Ariſtot. quòd vnum, & multa opponuntur: & ibi vult in eodem textu, quòd opponuntur, vt contraria ergo entia ſunt: ergo ens in iſta diuidetur. idem habet in quinto Metaph. tex. comm. 12. vbi dicit, quòd multa oppoſitè dicunt vni: & vnum, & multa entis, aut entia ſunt: ergo, cùm ens

aliud vnum, aliud multa dicatur, ens in vnum, & multa diuiditur.

Conformatio cum Ariſt.

SEd vbi Ariſt. poſuit vnitatem tranſcendentem, ideſt vnitatem entis. Dico quòd poſuit eam 5. Metaph. text.commen. 12. vbi voluit, quòd aliqua ſunt vnum proportione: iſta eſt vnitas entis tranſcendens, vnde ipſe in eodem textu vult quòd illa, quæ ſunt vnum genere, ſint vnũ proportione, ſed non econtra. & exponit ipſe quæ ſunt vnũ genere, & dicit, quòd ſunt illa vnum genere, quæ habent eandẽ figuram prædicationis: & Scot. ibi exponit, ideſt quæcunque ſunt in eodem prædicamento: ergo genus accipitur pro prædicamento: ergo illa quæ ſunt in eodem prædicamento, ſunt vnum proportione, & analogicè, ideſt vnum ens, & non econtra: quia non valet, ſunt vnũ proportione: ergo vnum prædicamento, nec poteſt dari aliqua alia vnitas ſupra vnitatem prædicamenti. & bene dicitur vnitas analogiæ illa vnitas entis: quia ens per prius dicitur de Deo, & ſubſtantia, quàm de aliis. idem habet Ariſtot. 4. Metaph. tex. Comm. ſecundo vbi vult, quòd ens dicitur de entibus, ſicut ſanum de ſanis non æquiuocè: ſed ſicut ſanum de ſanis, ideſt ens habet vnitatem non vniuocam ſolam, ſed vniuocam analogam. & ponit, quòd Metaph. eſt vna ſcientia, non quia omnia illa, de quibus eſt, dicantur ſecundùm vnum,

ſed ad vnum, ideſt non vniuocè ſolum, ſed analogicè vniuocè: ergo ſubiectum Metaph. quod eſt ens eſt vniuocum analogum: ergo ens habet vnitatem tranſcendentem, quæ eſt vnitas analogiæ, & proportionis.

Sed vbi Ariſtot. poſuit alias vnitates, ſcilicet generis generaliſſimi, ſpeciei ſubalternæ, ſpecialiſſimæ, & indiuidui? Dico, quòd omnes iſtas vnitates poſuit 5. Metaph. tex. Com. 12. Amplius, alia ſunt numero, alia ſecundum ſpeciem, alia ſecundum genus: numero quidem, quorum materia eſt vna: ſpecie quorum ratio eſt vna: genere, quorum eſt eadem figura prædicamēti: & hic loquitur de genere generaliſſimo. Et ſi diceres, vbi eſt poſita vnitas ſpeciei ſubalternę, & generis ſubalterni. dico, quòd quando dixit, quòd illa ſunt vnum ſpecie, quorum ratio eſt vna ideſt difinitio. & quia difinitio eſt per ſe primo ſpeciei ſpecialiſſimæ, & per ſe non primo ſubalternę, & generis ſubalterni. nam iſta pro tanto habent difinitionem pro quanto habent aliqualiter rationem ſpeciei. & quia tam genus ſubalternum, quàm ſpecies ſubalterna poſſunt difiniri largè, ideo ſunt vnum difinitione: & ſic quodlibet habet vnitatem, idem habet Ariſtot. 10. Metaph. tex. comment. 10.

Sed vbi poſuit Ariſtot. quòd vnitas maior infert minorem, vt ſi ſunt vnum numero, ergo & ſpecie, & non econtra: & ſic de omnibus aliis vnitatibus. Dico, quòd hoc clarè

poſuit.5.Metaph. text. comment.12.vbi dixit ſemper igitur poſteriora anteriora ſequuntur: quæcunque enim numero ſunt vnum, ea ſunt & ſpecie vnum: ſed quę ſpecie ſunt vnum, ea non omnia numero ſunt vnum: ſed omnia genere ſunt vnum, quę ſunt ſpecie vnum: quę verò genere ſunt vnum, ea non omnia ſunt ſpecie vnum, cuncta tamen ſunt vnum ſimilitudine rationis: ſed quę ſunt vnũ ſimilitudine rationis, ideſt proportione, ea non omnia ſunt vnum genere. patet igitur, quòd per bonam conſequentiam maior vnitas infert minorem in iſtis quinque, ſed non econtra. ſimiliter quarto Metaph. text. cõment. tertio vbi vult, quòd ens & vnum ſunt vna natura, ecce vnitas entis: & non poteſt eſſe limitata quia de omnibus prædicatur. idem dixit. 4. Topic. cap. pri. Sed vbi Ariſt. dicit, quòd ſicut vnum dicitur multipliciter, ſic & multa, dico quòd in 5. Meta. t. c. 12. & in 10. t. c. 10.

Dubia circa Textum.

TRia poſſunt hic quæri cùm ſit ſermo de vnitatibus, primò quodnam ſit illarũ fundamentum, ſecundò quomodo diſtinguantur ab identitatibus. Tertiò an ſunt reales vel rationis. Ad primum dico, quòd ſubiectum, & fundamentum radicale eſt conuenientia. vt illa ſunt vnum numero, quæ conueniunt in materia totius: illa ſunt vnum ſpecie, quæ con-

ueniunt in eadem ſpecie, ſiue habent eandem ſpeciem:& ſic de vnitate generica. Ad ſecundũ dico, quòd vnitates variæ ſunt ab identitatibus, nam identitates habent pro fundamento non poſſe recipere duo prædicata contradictoria, vel inſeparabilitas adinuicem: vt illa ſunt idem formaliter, quæ ſic ſe habent quòd illud quod dicitur ſic idem, includit illud cui ſic eſt idem in ratione ſua formali,& per ſe primo modo vt habet Scotus in 1. diſt. 2. q. 4. illa ſunt idem ex natura rei, de quibus non verificantur duo prædicata contradictoria ſecluſo opere collatiuo intellectus: ſed vnitates habent pro fundamento conuenientiam, & ſic vnitates & identitates ſunt variæ. Ad tertium dico quòd vnitates iſtæ omnes ſunt reales, præter illam proportionis: hæc enim poteſt eſſe realis, ſi fundamentum eſt reale: rationis, ſi fundamentum eſt rationis. nam ſi reperitur in ente communi Deo & creaturæ, tunc eſt rationis, ideſt per opus abſtractiuum, licet non rationis, ideſt per opus collatiuum: ſi verò vnitas proportionis ſit in ente communi enti reali, & rationis tunc eſt rationis per opus collatiuum intellectus.

Vnitas quãto eſt ſuperior tanto eſt minor. Auctor verum dicit quia licet aſcendendo colligamus vt inquit Porphy. deſcendẽdo verò ſpargamus, quia tunc, quanto magis eſt aliquid ſuperius tãto maiorem habet potentialitatem & quanto aliquid eſt magis inferius: tanto maiorẽ habet actualitatem ideo minor vnitas eſt vnita ſuperior, maior autem eſt quæ inferior. Ego declaro per exemplum ſit homo & ſubſtantia? ſubſtantia quidẽ continet potẽtialiter corpus corpus animatum

Notandum eſt etiam quòd conſequentia ponitur in vnitatibus, & diuiſionibus modo contrario, ita maior vnitas infert minorem: vt ſunt vnum numero: ergo vnum ſpecie: ſic in identitate ſunt idem ratione: ergo idem ex natura rei: ſequitur modo contrario,& declarat ſes

rāt ſe:quia ſemper diſtinctio erit minor, cuius vnitas eſt maior, verbi gratia ſi ſortes, & ſuus modus intrinſecus ſunt vnum numero, iſta ſunt vnum maxima vnitate, & ſunt diſtincta minori diſtinctione:ſequitur, & ecōuerſo,ideſt vbi eſt minima vnitas,ſicuti eſt vnitas proportionis,illa quę ſic ſunt vnū,ſunt diſtincta maxima diſtinctione, vt prima, & ſecunda intentio. Dubitatur deinde in his verbis auctoris quādo dicit vnitatē maiorem inferre minorem quia ſic poſſet argui in eum, ſicut maior vnitas infert minorem,&omnes alias, ſic maior identitas debet inferre minorem, & omnes alias:& tamen Aucto.dicit infra, non video quomodo per bonam conſequentiā vna identitas poſſet inferre omnes.ſicut igitur per Aucto. identitas non infert identitatem formali conſequentia, ſic vnitas non infert vnitatem: & tamen hic Aucto.dicit, quòd ſic: hoc vult dicere.& aduerte, quòd in impreſſione noua non benè aſſignatus eſt locus proprius huius inſtantiæ. Reſpondeo,quòd ſi vnitas maior inferat alias, non eſt neceſſe quòd identitas inferat alias: quia habent diuerſa fundamenta: nam vnitas fundatur ſuper conuenientia, identitas ſuper excluſione contradictoriorum: quia illa ſunt vnum ſpecie, verbi gratia quæ conueniunt in vna difinitione, & illa ſunt idem formaliter, de quibus non verificantur duo contradictoria ſecluſo opere collatiuo intellectus. Vel ſi vis tenere, quod identitas maior infert

animal hominem & indiuidua. homo verò cōtinet actu animal corpus ſubſtantiam.

Maior vnitas infert minorem: quia benè valet ſi aliqua ſunt vnū vnitate numerali,ergo ſunt vnum ſpecie ergo vnū genere ſubalterno, ergo vnum genere generaliſſimo.

omnes per bonam conſequentiam. Tunc, inſtantia nulla erit in ſe, ſicut tenent aliqui, & ſolues inſtātiam de materia,& forma, & toto, quia materia, & forma ſunt idem formaliter cum toto, quia totum includit illas in primo modo:& ſic ſunt idem formaliter. & ſi dices, quòd totum ab illis diſtinguitur realiter, verum eſt, quòd diſtinguitur realiter à materia, & forma abſtractè ſumptis, non autem à materia,& forma concretiuè ſumptis. alia inſtantia eſt de potentiis animæ,quæ ſunt idem realiter, & tamen non idem obiectiuè. dic, quòd iſtæ potentiæ ſi quidditatiuè ſumuntur, non ſunt idem obiectiuè. ſed ſunt idem identicè obiectiuè:& ſic patet,quòd omnis identitas maior infert minorem, ſic de paſſionibus entis dicas. eſſet tamen inſtantia contra Auct. qui hoc negat. & tu ſolues pro eo accipiendo primam meam reſponſionem.

Textus.

Qvantum ad ſecundum articulum, ſunt ſeptem partiales articuli declarandi. In primo videbitur quid eſt identitas rationis, & eius diſtinctio. In ſecundo, quid eſt identitas ex natura rei & eius diſtinctio. In tertio, quid eſt idētitas formalis,& eius diſtinctio.In quarto,quid eſt identitas realis,& eius diſtin-

ctio. In quinto, quid eſt identitas eſſentialis, & eius diſtinctio. In ſexto, quid eſt identitas ſubiectiua, & eius diſtinctio. In ſeptimo, quid eſt identitas obiectiua, & eius diſtinctio.

Iuxta primum articulum ſunt aliqua notanda. Primò notandum eſt, quod intellectus eſt duplex ſ. agens, cuius eſt omnia facere, & intellectus paſſiuus ſeu poſſibilis, cuius eſt omnia fieri, vt ait Ariſtot. tertio de anima Tex. comment. 8. & dico quod iſti duo intellectus ſunt duæ formalitates in anima, quæ ex natura rei diſtingũtur, licet per omnia ſint idem realiter. Notandum ſecũdo quòd duplex eſt actus intellectus, ſcilicet rectus & collatiuus. Actus rect⁹ appellatur quo intellectus fertur ſuper aliquam rẽ abſolutè: vt quãdo intellectus intelligit roſam. Actus verò collatiuus appellatur, quo intellectus rem intellectam comparat ad ſeipſam vel ad aliam. Notandum tertio quod ratio capitur multis modis. Primo modo pro diffinitione, ſicut in diffinitione vniuocorum & æquiuocorum capitur. Et dicitur diffinitio, ratio: quia eſt indicatiua obiecti intellectus

Intellectus agens & poſſibilis.

Duplex eſt actus intellectus.

Ratio variis modis dicta.

vel rationis. Secundo modo pro ipſa vi vel potentia ratiocinatiua, ſiue ſit intellectus, ſiue voluntas, quæ amat creaturam propter Deum, ſiue ſit virtus imaginatiua, quæ diſcurrit circa particularia. Tertio modo capitur pro diſcurſu rationis à præmiſſis ad concluſionem: qui dicitur actus collatiuus. Quarto modo forma dicitur ratio: quia eſt ratio cognoſcendi compoſitum & materiam: cognoſcitur namque materia per analogiam ad formam, primo Phyſicorũ. De multiplici acceptione huius nominis, Forma, videbitur in ſequentibus.

QVantum ad ſecundum articulum principalem. Hic ſunt ſeptem articuli partiales declarandi: & in primo partiali videbitur, quid eſt identitas rationis, & eius diſtinctio, iuxta iſtum primum articulũ. Auct. nectat aliqua. Primo, quòd intellectus eſt duplex, agens, & poſſibilis: agens, cuius eſt omnia facere: poſſibilis, cuius eſt omnia fieri, vt ait Ariſt. tertio de Anima tex. comment. 18. & dico, quòd iſti duo intellectus ſunt duæ formalitates in anima, quæ ex natura rei diſtinguuntur, licet cũ anima ſint idẽ realiter. Hęc Auct. & nõ tantũ cum anima ſint idẽ realiter ſed etiam inter ſe.

Dubium.

HIc inſurgit difficultas, quomodo ſunt idẽ realiter iſtæ potentiæ inter ſe, & cum animaꝰ Nam ſi hoc eſſet, ſequeretur, quòd in anima noſtra non eſſet imago trinitatis: cuius oppoſitum tenet Sco. tertia diſtin. primi. q. vltim. Secundo, ſi potentiæ eſſent idem eſſentialiter animæ & inter ſe, tunc poſſent de ſe inuicem prædicari in abſtracto per identitatem, ſed hoc eſt falſum. non enim iſta eſt vera intellectus eſt voluntas, nec anima eſt intellectus, nec intellectus eſt anima. Quæ ſunt illa, quę in hac via ſunt eſſentialiter idem, & de ſe inuicem prędicari non poſſunt in abſtracto? certè nulla. Ad primum reſpondeo, non eſt neceſſe in primis actibus animæ ponere diſtinctionem realem ſiue eſſentialem, propter imaginem repertam in eis. & tu dicis, quòd perſonæ trinitatis ſunt diſtinctę realiter, & iſtæ ſunt idẽ realiter: hoc non eſt inconueniens. quia non requiritur omnimoda ſimilitudo. nam in diuinis notitia genita, quæ eſt vna pars imaginis, eſt ſubſtantia, & in nobis eſt accidens: ſimiliter in nobis non poteſt eſſe eadem fecũditas, in duabus primis partibus imaginis ſcilicet in memoria, & in intelligentia, reſpectu tertiæ partis imaginis, ſed poteſt eſſe, immo eſt eadem fecunditas in duabus perſonis diuinis reſpectu tertiæ perſonæ productæ. non igitur oportet, quòd ſi perſonæ diuinæ ſunt diſtinctæ realiter, quòd ſimiliter potentiæ animæ noſtræ ſint di-

Intellectus poſsibilis, & intellectus agẽs, qua ratione ſint idẽ inter ſe, & cũ anima.

Intellectus agens ſecundum Scot. non diſtinguitur realiter ab intellectu poßibili ſed tantum formaliter.

ſtinctę realiter . quia imago repræſentantium ad repręſentata hoc non expoſcit. Ad ſecundũ dico, quòd non concludit, ſi non prædicãtur aliqua in abſtracto, ergo non ſunt idem realiter.nam,ſi riſibilitas,& homo in abſtracto non prædicentur, quia iſta eſt falſa humanitas eſt riſibilitas, tamen eadem realiter ſunt, & vera eſt iſta, homo eſt riſibilis in concreto:liçet iſta ſit falſa, humanitas eſt riſibilitas. Sed hic inſurgunt quinque doctores probantes oppoſitum:tenentes, quòd iſtæ potentiæ animæ ſunt diſtinctæ realiter à ſe inuicem, & ab anima.Et primus eſt Thomas in prima parte ſmmæ q. 77.qui voluit,quod iſtæ potentię ſint qualitates.& Ratio ſua formatur iſto modo,actus, & potentia ſunt eiuſdẽ generis: ſed intelligere,& velle ſu nt in prędicamento qualitatis,quę ſunt actus:ergo intellectus, & voluntas, quæ ſunt potentiæ,erunt in prædicamento qualitatis, & ſic ab anima realiter ſunt diſtinctę,& à ſe inuicem. Herueus natalis quotlibeto primo quæſtione 9. Alio modo probauit, quòd iſtæ potentiæ ſunt diſtinctæ realiter. Nullum ſimplex creatum poteſt eſſe immediatum, & totale principium diuerſarum operationum,vt patet in materia prima, quæ eſt vna,& ſimplex, & non poteſt eſſe ſecũdùm ſe principium receptiuum diuerſarum formarum alterius rationis, niſi mediantibus diſpóſitionibus determinantibus ipſam ad diuerſas formas, aliter quodlibet fieret ex quolibet,cuius oppoſitum ſentit

Opinio D. Thomæ.

Ariſt.1.phy.tex.com.37.& multo minus in potentiis actiuis, ergo vna eſſentia ſimplex non poteſt eſſe principium immediatum diuerſarū operationum: cuius modi ſunt intelligere, & velle. ergo erit per potētias realiter diſtinctas. Egidius de Roma alio modo probat cōcluſionē eandē,accidens variabile non ineſt ſubſtantiæ,niſi mediante accidente inuariabili,intelligere,& velle ſunt accidentia variabilia: ergo non poterunt eſſe animæ niſi mediante accidente inuariabili. & ſic potentiæ animæ accidentia ſunt inuariabilia. ergo diſtinguuntur realiter intellectus,& voluntas. Quarto, Simplicius idem ſentit ſuper prædicamenta, in capitulo de Qualitate, qui ponit potentias naturales in ſecunda ſpecie qualitatis. Vltimo cum hoc concordat Comment. primo de anima Commen.92.qui dicit quòd anima diuiditur in has potentias, ſicut pomum in colorem, odorem,& ſaporem: talis eſt diuiſio in accidētia. ſed iſta accidentia ſunt diſtincta realiter: ergo potentiæ ſunt diſtinctæ realiter.

In oppoſitum eſt Scot.16. diſtin. ſecundi, quæſtione prima, tertia diſtin. 1. quæſt. vltima, Quòd potentiæ animæ eadem ſunt realiter. & cum hoc videtur conſentire Auguſt. 14. de Trinitate capit.16. in eo quærenda eſt imago,quo in anima noſtra nihil eſt melius: ſed eſſentia animæ nihil eſt melius:ergo potentiæ, in quibus eſt imago,non differunt ab eſſentia realiter: quia, ſi ſic tunc eſſentia animæ, quæ

eſt ſubſtantia ſimplex, & indiuiſibilis, eſſe melior ipſis. & ad Thomam reſpondeo, quòd potentia, & actus ſunt eiuſdem generis: verum eſt de potentia obiectiua, non autem ſubiectiua: & prima potentia, & actus nō tantum ſunt eiuſdem generis, ſed etiam ſpeciei indiuidui. nam ſortes in potentia obiectiua eſt idem numero cum ſorte exiſtente & actuali: ſed potētiæ animæ non ſunt idem obiectiuè: ſed ſubiectiuè: & iſtæ nunquam ſunt eiuſdem generis cum actu. vide de hac materia Lychetum in 16. diſt. 2. Scoti q. 1. refellentem tergiuerſationes Thomæ Caietani. Ad Herueū dico, quòd maior ſua eſt falſa, hæc ſcilicet, idem ſimplex non poteſt eſſe principium immediatum diuerſarū operationum: tunc n. ſubſtantia animæ non poſſet eſſe immediatè receptiuū trium potentiarum. Dices verum eſt æquè primò, ſed quodam ordine, benè poteſt eſſe, quòd vna recipiatur mediante alia, vel prius naturaliter. Hoc non valet quia vna forma in corporalibus, non eſt principium recipiendi aliam, vt raritas non eſt principium recipiendi calorē. etiam ſi prius acquiratur, & quod dicit de materia, quòd non recipit diuerſas formas, niſi diuerſimodè determinata, hoc poſito habetur propoſitum: quia ſaltem immediatè recipit iſta abſoluta. &, quod dicit, quòd mediantibus illis recipit, falſum eſt: quia, quod eſt per ſe receptiuum, vel eſt per ſe ratio recipiendi formā ſubſtantialem, eſt ſubſtantia compoſiti, igitur

illud abſolutum, quod determinat materiam, vel eſt forma ſubſtantialis: & tunc ſunt plures formæ ſubſtantiales in eodem compoſito: quod ipſe negat: vel ſi eſt ſimpliciter accidens, hoc eſt impoſſibile: quia tunc de ratione compoſiti, quod quidem compoſitum eſt in genere ſubſtantiæ eſſet accidens. Ad Egidium dico, quòd maior eſt falſa, iſta videlicet, nullum accidens fluxibile ineſt ſubſtantiæ, niſi mediãte accidente permanente. Calefactio enim poteſt eſſe in aqua non mediante alio accidente in ſubiecto: quia planum eſt, quòd non mediante humiditate, ac frigiditate. dices, quòd mediante quantitate: contra ſaltem de generatione & corruptione. oportet dicere, quòd fit immediatè in materia: quia in iſtis fit reſolutio vſque ad materiam primã nudam: & licet hoc verum ſit de aliquibus, ſicut de motu locali incorporalibus qui ineſt mediante quãtitate, tamen non eſt vniuerſaliter vera, ſed arguere vniuerſaliter eſt fallacia conſequentis, ſic videlicet, ita eſt in aliquibus, ergo ita in omnibus.

Opinio Alex. Aphrodiſiẽſis dicit quòd qualitates ſecundæ ſpeciei non ſunt vera accidentia neque qualitates, ſed reponuntur in prædicamẽto qualitatis, quia habent modum prædicãdi in quale, etiã non ne Ariſt. vt ſcitis multa

Ad Simplicium dico, quòd potentia naturalis abſolutè non eſt in ſecunda ſpecie qualitatis, ſed facilitas ſeu pronitas ad vtendum illa potentia: vnde potentia prædicandi non eſt in ſecunda ſpecie qualitatis, ſed facilitas prædicandi: vnde huiuſmodi agilitas dicitur hic potentia naturalis. Vltimo ad comm. dico, quòd ſimilitudo ſua eſt pro tanto, quòd ſicut calor

dicit in prædicamentis ſecundum famoſitatem & ita dicit Alexander quòd potentiæ agendi non ſunt quales verè, nec accidentia ſed ſunt ſubſtantiæ animæ & ita etiã propria paſſio non ſeiungitur ab eo cuius eſt propria paſſio quia eſt naturalis potentia agendi vide Alexãd. Ariſtot. lib. 3. de anima, textu Cõ. 10.

non eſt tota perfectio pomi, nec ſimiliter ſapor, ſic vna potentia non continet totam perfectionem animæ: ex hoc igitur apparet, quod nulla iſtarum opinionum potuit probare potentias animæ eſſe accidentia. ſequitur ergo, quòd non eſt ponendum illas eſſe diſtinctas ab anima realiter, nec inter ſe diſtinctæ ſunt realiter, aut eſſentialiter.

Conditiones intellectus agentis, & poſſibilis.

PRima conditio intellectus agentis eſt, quòd eſt ſemper actiuus. Sed de ſua actiuitate Scotus eſt problematicus: aliquando tenet, quòd ſolum cauſat ſpeciem intelligibilem: & quòd habet tantum actiuitatem abſtrahendi. aliquando dixit, quod non ſolum poteſt cauſare abſtractionem materialium, ſed etiam cauſat intellectionem: videas ambas opiniones in 15. quæſt. quolibetorum: & multi etiam dixerunt hanc fuiſſe mentem Comm. ſcilicet, quòd intellectus agens cauſat intellectionem. vide in tertio de anima comm. 19. vbi dicit, quòd intellectus agens eſt actio tantum, ſed poſſibilis vtrumque, ſcilicet actio, & paſſio. hoc idem aſſerit Lychetus in 15. quæſt. quotl. Scoti, affirmans formaliter intellectum agentem, producere intellectionem. Trombeta etiã in hunc locum ad hanc partem declinat, apud quem etiam videre poteris ſub qua proprietate intellectus agens & patiens Deo attribuũ-

tur. Secunda conditio, intellectus agens eſt nobilior intellectu poſſibili ſecundum quid. quia agens inquantum agens eſt præſtantius paſſo, & producit notitiam in alio, & non in ſe. Tertia conditio intellectus agentis, eſt transferre de ordine in ordinem, ideſt facere de materialibus immaterialia ſiue facilius ex fantaſmate elicere ſpeciem intelligibilem quæ in illo virtualiter continetur: tanquam in cauſa efficiente partiali. Quarta conditio, facit vniuerſalitatem in rebus, ideſt producit ſpeciem in qua relucet obiectum abſtractum ab hic, & nunc. Quinta conditio digna ſcitu, in actione, qua intellectus agens abſtrahit, & cauſat vniuerſale, concurrit merè naturaliter, & agit ſine cognitione. vnde Themi. 3. de Anima, & Comment. in eodem libro Comment. 19. intellectus agens nõ cognoſcit aliquid eorũ, quæ ſunt hic. vnde ſicut ignis comburit ſine cognitione, ita dicendum eſt de intellectu agẽte, quantum ad iſtam operationem, quòd abſtrahit ſine cognitione. ex hoc elicias concluſionem, quòd intellectus in ſua operatione nõ cognoſcit. Sed conditiones intellectus poſſibilis ſunt iſtæ: prima, intellectus poſſibilis eſt actiuus & paſſiuus: actiuus, inquantum cauſat intellectionem: paſſiuus, inquantum recipit eam: vide Scotum tertia diſtin. pri. & 15. quolibet. & Comment. vbi ſupra: vbi dicit, quòd intellectus poſſibilis eſt vtrũque, ideſt actiuus & paſſiuus. Secunda conditio eſt, quòd per

Quod intellectus poſsibilis ſit actiuus & paſsiuus vide com.3. de Anim. com.19. & Scot. 15. q. quolibet.

intellectum poſſibilē nos iudicamus, & iudicium eſt perfectio iudicis, ſicut dicit comm.3. de anima com.19. vnde ſecundum eum, licet intellectus poſſibilis quo ad primā operationem, per quam recipit ſpeciem intelligibilem, dicatur eſſe paſſiuus (ſic enim intelligere eſt ſicut ſentire) tamen quo ad aliam operationem, quæ eſt intelligere concurrit actiuè: quia intellectus poſſibilis informatus per ſpeciem intelligibilem, fit productiuus intellectionis: tamen ſecundum alios fortè aliter diceretur. Tertia conditio, intellectus poſſibilis eſt abſolutè præſtantior agente: quia producit notitiam in ſe. Quarta conditio, intellectus poſſibilis primò recipit ſpeciem productam ab intellectu agente: ſecundò producit actum intelligendi: tertiò recipit actum intelligendi: quartò eſt operatiuus, quia operatur per illum actum attingendo obiectum.

Neceſsitas intellectus agētis.

Si quæras quæ fuit neceſſitas ponendi intellectum agentem, nonne ſufficiebat intellectus poſſibilis? Dico cum Ariſt. tertio de Anima, text. commen.17. & 18. quòd cùm in omni natura ſit vnum, quod eſt omnia fieri: neceſſe eſt eſſe alterum, quod eſt omnia facere: & anima rationalis vt dicit ibi Commen. eſt vnum entium naturalium, ita, quòd conſideratio de Anima eſt naturalis. cùm ergo in anima ſit intellectus poſſibilis qui eſt omnia fieri, vt dictum fuit, ibid. text. commen.4. & 5. ideo oportet ponere intellectum

agentem,qui eſt omnia facere. Secunda ratio ad probandum ſuam neceſſitatem, eſt iſta: quia obiecta materialia, cùm ſint potentia intellecta, non poſſunt mouere intellectum poſſibilem, qui non eſt corpus, nec virtus in corpore, niſi fiant actu intellecta: ideo fuit neceſſarium ponere hunc intellectum agentem, qui faceret de potentia intellectis, actu intellecta. nam obiectum relucẽs in phantaſmate, dicitur potentia intellectus, non paſſiua, ſed actiua: quia non pòteſt de ſe mouere intellectum. vnde Comment. 3. de anima intentiones imaginatæ non poſſunt mouere intellectum, niſi poſtquam fuerint actu intellecta. ſicut ponit tertio de anima comment. 4. & 5. ideo opus eſt ponere intellectum agentem, qui abſtrahit ſpeciem intelligibilem à phantaſmate, in qua cauſatur in eſſe obiectiuo ipſa quidditas abſque rationibus materialibus, & tale obiectum dicitur apud Auer. intentio actu intellecta, &, quod neceſſe fuit eum ponere. vt obiecta materialia poſſent mouere intellectum poſſibilem. patet ex Auer. 7. Metaph. comment. 31. in calce: vbi ſic inquit, Sed mouit Ariſtotelem ad ponendum mouens ſeparatum à materia in factione virtutum intelligẽtium, quia virtutes intellectuales, apud ipſũ, ſunt non mixtæ cum materia: vnde neceſſe eſt, vt illud, quod eſt non mixtum cum materia, generetur quoquo modo generetur à non mixto cum materia ſimpliciter, ideſt ab intellectu agente,

Quòd intentiones imaginatæ non poſſunt mouere intellectum.

Quis intellectus cauſet intellectionẽ an agens vel poſſibilis in 15. quolib. remanet problematicus Scotus in q. verò collationum determinat quòd eſt intellectus poſſibilis. Franciſcus de May. in

diſt.primi q.6.tenet quod eſt intellectus agens.

quia omne non mixtum cum materia, ideſt vniuerſale,fit à non mixto cum materia, ideſt ab intellectu, & ſequitur, quemadmodum eſt neceſſe, vt omne mixtum cum materia, erit à mixto cum materia, ideſt omne corruptibile erit à corruptibili: vnde in tertio de anima, inquit Comment.ſi eſſent vniuerſalia ſeparata vt poſuit Plato, non eſſet opus ponere intellectum agentem: ergo poſitus fuit intellectus agens propter vniuerſalia, vt poſſent mouere intellectum noſtrum: quia ante operationem intellectus agentis cùm fuiſſent materialia nõ poterant.

Textus annotatio.

Duplex eſt actus intellectus eſt aduertẽdum quòd triplex eſt actus in intellectu, Quidam eſt actus rectus, quidam reflexus, quidã collatiuus.

POnit conſequenter Auctor Secundum documentum, quòd duplex eſt actus intellectus:rectus,& eſt tunc quando intellectus noſter directè fertur in obiectum. Collatiuus eſt tunc, quando intellectus comparat vnam rem ad ſe ipſam: vt quando comparat albedinem intenſam ad ſe ipſam remiſſam, aut vnam rem ad aliam: vt quando comparat colorem ad albedinem. Et actus rectus duplex eſt, abſtractiuus,& intuitiuus:Intuitiuus,quando potentia attingit obiectũ in ſe præſens. & Scotus probat, quod intellectus noſter habeat talem actum:quia quicquid perfectionis eſt in inferiori eſt in ſuperiori: ergo ſi potẽtia viſiua poteſt videre obiectũ,vt in ſe præſens eſt: poteſt

hoc à fortiori intellectus. Abſtractiuus quando cognoſcit rem non ſub iſta conditione vt præſens eſt, ſed poteſt per ſpeciem intelligibilem cognoſcere quãdo obiectum eſt abſens.

Et notare debes, quòd iſta notitia intuitiua eſt duplex apud Scot. vna perfecta, qua cognoſcitur aliquid in propria exiſtentia, aut in aliquo continente eminenter. Alia imperfecta, qualis eſt opinio de futuro, vel memoria de præterito: quæ diſtinctio clarè ponitur à Scot.14.diſtin.tertij.Ex hoc elicias corollariũ, quòd notitia intuitiua eſt rei,quæ non exiſtit. nam præteritum & futurum non exiſtunt. *Apud Scotũ duplex eſt notitia intuitiua.*

Conformatio cum Ariſt.

ISti duo actus intellectus, ſcilicet rectus, & collatiuus poſiti ſunt, vt diximus, ab Ariſtot.tertio de Anima,text.comment.21.

Dubia circa Textum.

CIrca textum Auctoris ſeſe offert egregia quædam difficultas, quia dicit actum rectum eſſe qui fertur ſuper rem aliquam abſolutè: videtur enim aſſerere oppoſitum Scot.11. quæſt.5.Metaphy.eo quòd ibi vult relationem poſſe eſſe per actum rectum intellectus: ergo falſum eſt quod Auctor hic dicit, quod actus rectus intellectus fertur ſuper aliquod obiectum abſolutè, nullam habendo relationem: *An relatio poſſit eſſe per actum rectum intellectus.*

& quod poſſit eſſe relatio per actum rectum, patet intelligibile,& intellectus relatiua ſunt, & inter ea eſt relatio. & talis relatio eſt per actum intellectus rectum, patet. nam Scot.in illo 5.quæſtione vndecima: dicit, quòd intelligibilis ad intellectum eſt relatio in vtroque realis,ergo eſt per actum intellectus rectum: omne ens reale, quod habet eſſe reale per intellectum, habet eſſe per actum rectum: ergo actus intellectus rectus eſt ſuper rem relatiuã, & non ſuper rem abſolutam: quod eſt contra Aucto. Ad inſtantiam poſſumus ſic reſpondere:verum eſt,quòd relatio realis, & Metaphyſica habet eſſe per actum rectum intellectus, patet.nam intelligẽs, & obiectum intellectus, ſiue intelligibile, ſunt relatiua, & habent eſſe per actum rectum intellectus: ſed non relatio logica. nam illa habet eſſe per actum intellectus collatiuũ: & ſic intelligitur Auctor, quòd hic loquutus eſt de relatione logica, & nõ reali.nã ſi de relatione reali loqueretur, dixiſſet, quòd actus rectus eſt qui fertur ſuper rem abſolutam, & relatiuam realem. vnde Scotus in loco allegato dicit; Relatio intelligibilis, & intellectus eſt realis: relatio particularis, & vniuerſalilis eſt rationis.

Conformatio cum Ariſt.

Quot modis accipitur ratio vide etiã Tartaretum in 5.Tract.

POnit Auctor,quòd ratio multipliciter dicitur: primo modo pro difinitione, & hoc habe-

habetur ab Ariſtotel. in difinitione vniuocorum,ſicut dicit Auctor:licet aliqui ex Scotiſtis velint, quòd ratio accipitur ibi in difinitione vniuocorum pro conceptu: tu tamen conciliando iſtum cum aliis dicas, quòd quando difinibile ſiue deſcriptibile non habet realitatem, tunc accipitur pro conceptu: quando verò habet naturam, aut realitatem, tunc pro diffinitione. vltra hoc vide Ariſt. 2. Poſt.tex.cõm. 8.vbi dicit, medium demonſtrationis eſt ratio primi termini:ratio,ideſt diffinitio.idem habet Ariſtot.4.Metaph.tex. comm.28.ratio, quam ſignificat nomen, eſt diffinitio. idem 7. Metaph. tex. comm.33.quòd ſicut ratio ad rem, ſic partes rationis ad partes rei. Secundo modo accipitur ratio, pro potentia ratiocinatiua, vt pro intellectu, vel voluntate: vel pro imaginatiua, quæ diſcurrit: & tales potentiæ diſcurrunt. & quòd intellectus, & voluntas poſſunt dici ratio: habetur ab Ariſtot.9. Meta. tex.comm. 10. vbi ponit duas potentias rationales: & vna, quæ eſt ad oppoſitum, ſcilicet intellectum: ponit aliam potentiam rationalem determinatiuam: & hæc eſt voluntas. patet igitur, quòd ſecundum Ariſt.tam intellectus quàm voluntas ſunt rationales, ſiue rationes, & ſic habetur ratio ſecundo modo ſupra ab Ariſtot. Tertio modo ratio accipitur pro diſcurſu rationis à præmiſſis ad concluſionem: vt ſicut communiter dicimus feci fortiſſimam rationem con-

De multiplici acceptione rationis & quid ſit quære Mauritium in.3.q. vniuerſalium.

tra Scotum,ideſt feci efficacem diſcurſum, qui dicitur eſſe per actum collatiuum: & iſtę modus tertius rationis, ſcilicet actus collatiuus, licet in illo 21.text.tertio de anima non habeatur formaliter,tamen poteſt inferri ex ſecundo actu. Quarto modo accipitur pro forma, quæ eſt ratio cognoſcendi compoſitum, & materiam, & ratio iſto modo ſumpta eſt ex Ariſt.5.Metap.text.comm. ſecundi vbi Ariſt. dicit:Alio verò modo ſpecies,& exemplar:hæc autem eſt ratio ipſius quod quid erat eſſe.Ibi loquitur Ariſt. de modo accipiendi cauſam: & dicit,quòd forma, quæ eſt ſpecies, & exemplar, eſt ratio. idem habet 2. phyſic. text. comm. 28. vbi recitat eadem verba dicens: alio autem modo ſpecies, & exemplar: hæc autem ratio eſt ipſius quod quid erat eſſe: & loquitur de cauſa formali, quam rationem appellat.

Textus.

Iſtis præſuppoſitis, pono duas concluſiones. Prima eſt,quod illa ſunt idem vel eadem ratione, quæ habent eundem conceptum omnino indiſtinctum à parte rei,& etiam indiſtinctum ex parte intellectus:vt homo eſt idem ſibiipſi, & omnia entia tertij modi perſeitatis: & ſic

de aliis. Secunda concluſio, Illa diſtinguuntur ratione, quæ diſtinguuntur per actum collatiuum intellectus præciſè. Ex quo ſequitur primò, quòd in omni propoſitione mundi, in qua prædicatur idē de ſeipſo, ſubiectum & prædicatum diſtinguuntur ratione: quia ſicut contradictio fundata in entibus ex natura rei, cōcludit diſtinctionem ex natura rei, ita contradictio fundata in entibus rationis concludit diſtinctionem rationis.

Secundò ſequitur, quod inter entia realia & rationis (vt inter animal & genus, ſimiliter inter entia rationis inter ſe, vt inter genus & ſpeciem) eſt diſtinctio rationis: quia non fit niſi ex ſola collatione intellectus: & accipio diſtinctionem rationis quæ eſt à potentia ratiocinante, & non pro diſtinctione rationis quæ eſt à natura ratiocinabili. *Diſtinctio rationis quid.*

Ex hoc patet, quòd diſtinctio rationis eſt reſpectus rationis per actum collatiuū à potentia ratiocinante cauſatus. Similiter patet, quòd illi qui reſpondent ad iſtud argumentum, Eſſentia diuina eſt communicabilis, paternitas eſt incommunicabilis: ergo eſſentia diuina & pa-

ternitas diſtinguuntur aliter quàm ratione. Reſpondetur quod argumentum concludit,quòd diſtinguũtur pluſquam ratione ratiocinante, ſed non pluſquam ratione ratiocinabili. Patet,inquã, quòd non eſt diſputatio niſi ad vocem : quia nec intelligunt vim vocabuli diſtinctionis ex natura rei: quia quod illi vocant diſtinctionem rationis rei ratiocinabilis, formalizantes vocant diſtinctionem ex natura rei: & ſic capio in concluſione mea diſtinctionem rationis , quæ eſt præciſè & ſolum à potentia ratiocinante. Sed quòd iſta diſtinctio rationis ſit ficticia, probatur ab aduerſariis noſtris dupliciter,primò ſic : Omnis diſtinctio non vana ſortitur robur & eſſe ex aliqua re:ergo iſta diſtinctio rationis vel ſortitur robur à re: & ſic eſt realis,& non rationis tantum, vt vſus es iſto vocabulo rationis: vel ſi non ſortitur robur à re, ergo eſt ficticia . Secundo arguitur ad idem ſic,& eſt quaſi confirmatio argumenti: quia intellectus intelligens rem aliter quàm ſit, eſt falſus: quia ſi intelligat rem diſtinctam, vel rem eſſe diſtinctam, & non ſit diſtinctio à parte rei,in-

tellectus falſè intelligit igitur,&c.

Reſpondeo ad iſta, quòd diſtinctio rationis ſortitur robur à re. i. à non repugnantia rei ad ſic vel ſic concipi. Ex hoc ſequitur, quod talis diſtinctio non eſt pura fictio. Ad ſecundum quod eſt confirmatio: dico quòd intelligere rem aliter quàm ſit, capitur dupliciter. Vno modo intelligendo ipſam non eo modo quo eſt, non tamen quòd intelligatur ſub modo ſibi repugnante: vt intelligendo lineam quæ vnitur materiæ ſenſibili, non intelligendo huius materiam, non repugnat lineæ.

Alio modo, intelligendo rem modo repugnanti ſuæ naturæ, vt intelligendo Deum eſſe corporeum. Dico ergo quòd ille qui intelligit rem aliter quàm eſt ſecundo modo, fallitur: non autem primo modo: ſic in propoſito, quando intelliguntur diſtincta ſecundum rationẽ abſque habitudine ad aliqua ſecundum rem diſtincta, non erit talis alietas. Fortè dicet aliquis negando, iſtam diſtinctionem eſſe aliam à diſtinctione ex natura rei: quia illa quæ diſtinguuntur ratione, diſtinguuntur ex natura rei.

Contra hoc arguitur ſic: Si hoc eſſet verum, ſequeretur tunc quòd illa quæ eſſent eadem ex natura rei, eſſent diſtincta ex natura rei. patet, quia formo iſtam propoſitionem. Eadem ex natura rei ſunt eadem ex natura rei: ibi eſt diſtinctio rationis, vt prius dictũ eſt: quia idẽ poſitum in ſubiecto diſtinguitur à ſeipſo poſito in prædicato ratione. Sed ſequitur per te, quòd iſta diſtinguuntur ex natura rei, ergo illa quæ ſunt eadẽ ex natura rei: ſũt diſtincta ex natura rei: quod claudit cõtradictionẽ, & hæc de primo partiali articulo huius ſecundi articuli principalis.

De identitate & diſtinctione rationis, & ad illam requiſitis.

POnit Auctor duas cõcluſiones. Vna eſt de identitate rationis, ſecũda eſt de diſtinctione rationis: & pro intelligentia harum, tu debes ſcire, quòd cõceptus indiſtinctus poteſt eſſe duplex: vel in re, vel in intellectu: primo modo illa dicuntur habere conceptum indiſtinctum in re, quæ ſic ſe habent quòd vnum non poteſt concipi ſeorſum ab altero, vt ſortes, verbi gratia nõ poteſt concipi ſeorſum à ſeipſo, ſic ſortes habebit conceptum indiſtinctum ex parte rei. Quando autem ſic ſe habent, quòd vnum poteſt concipi ſeorſum ab alio, tunc habent conceptũ diſtinctum ex parte rei: vt quia albedo poteſt concipi ſeorſũ à nigredine: ideo

albedo, & nigredo habent conceptum diſtinctum à parte rei. Illa autem habent conceptũ indiſtinctum ex parte intellectus, quæ ſic ſe habent, quorum vni vt ſic concepto, non poteſt attribui aliqua ſecunda intentio, quin alteri etiam attribuatur: & ſic ſortes ante copulam habet conceptum indiſtinctum ex parte intellectus. Quando verò ſic ſe habent, quòd aliqua ſecunda intentio attribuitur vni, quæ non attribuitur alteri, vt ſortes ante copulam eſt ſubiectum, quia attribuitur ſibi iſta ſecunda intentio, quæ dicitur ſubiectum, quæ non poteſt attribui poſt copulam: ſed attribuitur altera, quæ vocatur prædicatũ, ideo dicendo ſic in iſta propoſitione, ſortes eſt ſortes, ſortes à parte prædicati habet conceptum diſtinctũ per intellectum, à ſorte vt ponitur in ſubiecto: & ſic ſortes in ſubiecto, & ſortes in prædicato ſunt diſtincti per intellectum. Hoc prænotato faciles ſunt concluſiones. Quarum prima eſt iſta, illa ſunt idem ratione, quæ habent eundem conceptum omnino indiſtinctum ex parte rei, & etiam indinſtinctum ex parte intellectus: vt homo eſt idem ſibi ipſi, & omnia entia tertii modi perſeitatis, & ſic de aliis. Secunda concluſio, Si habebunt diſtinctum conceptum in ratione, erunt diſtincta ratione: vt ſortes à ſeipſo diſtinguitur à parte ſubiecti, & à parte prædicati. Ex quo ſequitur, quòd in omni propoſitione mundi, in qua etiam idem prędicatur de ſe ipſo, ſubiectum, & prædicatum diſtinguuntur

Sortes à parte prædicati habet conceptum diſtinctum per intellectum à ſorte vt ponitur in ſubiecto vt d. ſortes eſt ſortes.

Omnia entia tertij modi ſunt idem ratione quomodo ſit verum.

ratione: quia ſicut cótradictio fundata in entibus ex natura rei, concludit diſtinctionem ex natura rei, ita contradictio fundata in entibus rationis, cócludit diſtinctionem rationis: quia nullus eſt potior modus ad probandum diſtinctionem, quàm via contradictionis, & hoc habetur à philoſopho, in primo phyſic. de materia, & forma: & in quarto phyſic. de loco, & locato. Sed tu inſtabis hic, & dices, quare ad identitatem rationis requiritur identitas tam ex parte rei, quàm intellectus, ſicut diximus: & in diſtinctione rationis ſufficit tantũ diſtinctio rationis, & non requiritur diſtinctio rationis, & rei, cùm tot debent requiri ad identitatem, quot ad diſtinctionem: & ad identitatem requiruntur duo, & ad diſtinctionem vnum. Ad hoc reſpondeo cum Scot. 1. diſtin. ſecundi, quæſtione vltima: & in 4. diſt. 3. quæ. 3. vbi dicit, quòd quæcunque differentia ſufficit ad diſtinctionem, ſed non quæcunque identitas ſufficit ad perfectam identitatem aliquorum. Nam ad hoc quòd ſortes conueniat cum Platone, oportet, quòd conueniant in omnibus. incipiendo ab ente vſque ad hominem, ſed ad diſtinctionem eorum ſufficit ſolum diuerſitas hæcheytatum. ſic dicas de identitate rationis, quòd plura expoſcit quàm diſtinctio rationis. Ratio eſt quia facilius eſt eſt deſtruere, quàm conſtruere, ſic ſimiliter eſt in moralibus: plures actus requiruntur ad amicitiam, ſed vnus ſolus ſufficit ad inimicitiam.

Quis potior ſit modus ad probandum diſtinctioné.

Facilius eſt deſtruere quàm conſtruere.

Dubia circa Textum.

HIc permeãdus eſt paſſus quidam difficilis, videtur enim ſecunda concluſio Auctoris in textu poſita cõtradicere primæ:repugnat autem primæ penes hoc: quia in ſecunda dicitur, quòd illa diſtinguuntur ratione, quæ diſtinguuntur per actum collatiuum intellectus præcisè: hoc repugnat primæ concluſioni: quia in prima dicitur, quòd illa ſunt idem ratione, quæ habent eundem conceptum indiſtinctum ex parte rei, & rationis, cùm identitas rationis ſit relatio: & relatio eſt inter extrema, quæ ſunt fundamentum, & terminus. Identitas rationis eſt eiuſdem ad ſe, ſed nulla relatio eſt eiuſdem ad ſe,niſi ſit per actum collatiuum intellectus. ex hoc igitur habemus, quòd ſecunda repugnat primæ: nam ſecunda eſt per actum collatiuum, ſcilicet diſtinctio. ſimiliter iam vides, quòd identitas rationis eſt per actum collatiuũ: & diſtinctio rationis eſt per actum collatiuum: cùm igitur diſtinctio rationis, & identitas rationis ſint oppoſita, ſi diſtinctio eſt per actum collatiuum, ſequitur, quòd identitas rationis non debet eſſe per actũ collatiuũ: & tamẽ hoc eſt neceſſariũ identitati rationis,quòd ſit per actum collatiuum:ſed diſtinctio rationis deſtruit hoc, ratione oppoſitionis, ergo ſecũda repugnat primæ,quia ſi diſtinctio eſt per actum collatiuum,identitas nõ debet ſic eſſe.Ad hoc reſpondeo, quòd duplex eſt identitas rationis,vna actualis, & iſta ſemper eſt per actum collatiuum intellectus: alia

eſt identitas rationis fundamentalis, & iſta non eſt per actum collatiuum intellectus, ſed benè poteſt eſſe. Auctor loquitur de identitate rationis fundamentali, quæ eſt ſine actu collatiuo: & ſic diſtinctio rationis, quæ neceſſariò eſt per actum collatiuum, poſita in ſecunda cõcluſione, nõ repugnat idẽtitati rationis, quæ ponitur in pr. concl. & eſt ſine actu collatiuo.

Super ſecundam etiam concluſionem quæri poteſt, num vnitas vel identitas dicant aliquid poſitiuum vel negatum, loquendo de identitate diuina quæ eſt relatio communis: Si iſta dicit non alietatem, facilius euades dubia. Plurimæ inſtantiæ poſſunt fieri contra idẽtitatem, quæ in diuinis ponitur. nam, ſi poſitiuum dicit, cùm ſit quoddam commune, & plurificabile in infinitum poteſt multiplicari & ſic plura: immo infinita entia poſitiua eſſent in diuinis: patet antecedens, quia Scot. ſecunda quæſtione quo, voluit, quòd multiplicabile eiuſdem rationis eſt plurificabile in infinitum: ſed identitas eſt quoddam commune: quia Pater eſt idem Filio & S.S. & omnia attributa ſimiliter: & ſic eſt commune identitas in vniuerſali, ad omnes iſtas identitates, & ſic in infinitum poteſt multiplicari. Secunda inſtãtia eſt iſta, ſi identitas in diuinis dicit ens poſitiuum tunc poneretur in diuinis aliquod potentiale: patet, quia illud, quod non eſt ex ſe hoc, eſt in potentia ad illud, quod eſt ex ſe hoc: ergo identitas in communi eſt in potentia ad

Regula Scotiſtarum hæc eſt Quòd identitas rationis eſt abſolutiſſima quare autem ſit abſolutiſſima nulla alia ratio eſt niſi quia eſt ab actu recto, non autẽ collatiuo.

hanc, & hanc identitatem, & ſic ponimus potentiam in diuinis, & iſtæ & multæ aliæ inſtantiæ ſequerentur, ſi identitas diceret aliquid poſitiuũ. Melius & ſecurius eſt, quod dicat præciſè nõ alietatem, quia tunc non ſequũtur iſtæ inſtantiæ: quia negatio nihil multiplicabile ponit. Tamen, quia Scotus 31. primi tenet, quòd in Deo eſt ex natura rei identitas. Poſſes ſoluere iſtas duas inſtantias, dicendo quòd tunc identitas eſſet multiplicabilis in infinitum: & tunc eſſet aliquid potentiale in diuinis. quando identitas non eſſet idem realiter infinito formaliter: quod infinitum formaliter non eſt multiplicabile in infinitum: nec eſt potentiale ad aliquod: ſed cùm ita ſit de identitate, ideſt quia cum infinito formaliter identificatur, hinc non erit potentialis nec multiplicabilis in infinitum. Super ills verbis Auct. forte dicet aliquis negando iſtam diſtinctionem, eſſe aliam à diſtinctione ex natura rei, contra hoc arguitur ſic, ſi hoc eſſet verum, ſequeretur tunc, quòd illa, quæ eſſent eadem ex natura rei eſſet diſtincta ex natura rei: & formo iſtam propoſitionem, eadem & natura rei, ſunt eadem ex natura rei: ibi eſt diſtinctio rationis, vt prius dictum eſt: quia idem poſitum in ſubiecto, diſtinguitur ratione à ſe ipſo poſito in prædicato. Sed ſequitur per te, quòd iſta diſtinguuntur ex natura rei: ergo illa, quæ ſunt eadem ex natura rei, ſunt diſtincta ex natura rei, quod claudit contradictionem. poſſet ali-

quis inſurgere reflectendo rationem cõtra ipſum, quia ſimiliter dici poteſt quòd diſtincta ratione ſunt eadem ratione, formãdo conſimilem propoſitionem: & dicendo ſic, eadem ratione ſunt eadem ratione: iſta eſt vera, quia eſt prædicatio eiuſdem de ſe ipſo. & vlterius hæc eſt vera, quòd eadem ex natura rei, ſunt eadem ex natura rei, ſimiliter iſta eſt vera, quòd eadẽ ratione ſunt eadẽ ratione. & tamen tu dicis, quòd in prima eſt diſtinctio rationis, ſcilicet, in iſta, eadẽ ex natura rei, ſunt eadẽ ex natura rei: ſimiliter in iſta erit diſtinctio rationis: eadẽ ratione ſunt eadem ratione: quia ſubiectũ poſitum ante copulã diſtinguitur ratione à prę dicato poſito poſt copulã. Reſpõdendũ quòd aliud eſt loqui in primis intentionibus, quæ ſi ſunt oppoſitę aliis primis, nõ poſſunt denominare illas. nã iſta eſt falſa, albedo eſt nigredo, homo eſt aſinus, & ſimiles: aliud eſt loqui in ſecundis intẽtionibus, quæ habẽt priuilegiũ amplum, quòd oppoſitũ poteſt denominare oppoſitũ. nam iſta eſt vera, genus eſt ſpecies, differentia eſt ſpecies, quæ tamen oppoſitæ ſũt. ſic dicimus ad propoſitũ, quòd iſta propoſitio poteſt eſſe vera, eadem ratione ſunt eadem ratione: & quòd hic ſimiliter eſt diſtinctio, quia illa, quæ ſunt eadem ratione, ſunt diſtincta ratione, quia oppoſitum benè poteſt prædicari de oppoſito in iſtis ſecundis intentionibus. vnde in iſta, eadem ratione ſunt eadem ratione eſt diſtinctio, & identitas; & illa,

Iſta eſt vera genus eſt ſpecies vt modus & eſt genus vt quid. vide Scotum in vniuerſalib.

In ſecundis intentionib. oppoſitum bene poteſt prædicari de oppoſito.

quæ ſunt eadem ratione poſſunt bene denominari,& eſſe diſtincta ratione,quia in his cõtinget oppoſitum denominare oppoſitum.Sed in his,quæ ſunt ex natura rei,ſi eſt identitas ex natura rei,non poteſt eſſe diſtinctio ex natura rei,neque denominari poſſunt eſſe diſtincta ex natura rei. Et hinc eſt quòd in iſta propoſitione,eadem ex natura rei, ſunt eadem ex natura rei, eſt identitas ex natura rei, & diſtinctio rationis:in iſta verò,eadem ratione, ſunt eadem ratione,eſt diſtinctio rationis, & denominantur eſſe eadem ratione.

Conformatio cum Ariſtotele.

SEd vbi reperiemus identitatem & diſtinctionem rationis apud Ariſt. identitas rationis ponitur 1. Poſter. quando aſſignauit tertiũ modũ perſeitatis,in quo ponuntur entia ſolitariè ſumpta: ſine propoſitione, & relatione reali, & rationis. Diſtinctio verò rationis ponitur quinto Meta.text.non habente cõmẽ. identitas eſt vno modo, quando intellectus vtitur vno vt duobus, ideſt vt ponendo ſortẽ in ſubiecto, & prędicato, ante copulã, & poſt copulã: vt dicẽdo ſortes,eſt ſortes,& ſic idẽtitatẽ, & diſtinctionẽ rationis ab Ariſt.habemus.

Textus.

QVantum ad ſecundum articulum, qui eſt de identitate ex natura rei, *Identitas & diſtinctio rationis.*

& eius diſtinctione, ſunt aliqua notãda. Primò eſt notandum, quòd res & ens, quantum ad præſens ſpectat conſideratur dupliciter. Primo modo, pro omni poſitiuo quod ex natura rei eſt extra nihil: & iſto modo modi intrinſeci & differentiæ vltimæ dicuntur ens vel res. Alio modo magis ſtrictè pro illo quod eſt præciſè ens vel res: & ſic dicitur præciſe de Deo & creatura, de abſoluto & reſpectiuo, & de illis quæ ſunt in recta linea prædicamentali, & de materia & forma, vt dictum eſt ſuperiùs ex intentione Scoti: & iſto modo nec paſſiones entis, nec modi intrinſeci, nec differentiæ vltimæ dicuntur res vel ens: ſed ſolum dicuntur aliquid rei & non res, ſecundo modo capiendo rem. Pro iſtis aſſignatur vna regula generalis, ſcilicet quandocunque aliqua ita ſe habẽt, quòd vnum eſt ens vel res, propriè accipiendo rem, & aliud eſt aliquid rei præciſè: illa non ſunt omnibus modis eadem. Iſta regula patet per iſtud principium commune. Quando aliqua ſic ſe habent, quod aliquid competit vni ex natura rei quod non competit alteri: talia diſtinguuntur,

Ens & res quomodo ſumuntur.

Regula.

& ſi non realiter, ſaltem aliqua alia diſtinctione:& ſic non ſunt omnibus modis idem.

Secundò notandum, quod in diuinis quadrupla eſt differentia nō identitatis. Prima eſt inter quidditatem ſeu eſſentiam, & modum intrinſecum,& etiam inter ipſos modos intrinſecos. Secunda eſt inter attributa, ſcilicet inter ſcientiam & ſapientiam, ſimiliter inter intellectum & voluntatem,ſi fas eſt attributa nominari: quia xxvj. diſt. j. Senten. dicit Doctor, quòd intellectus & voluntas non ſunt propriè attributa ſicut bonitas & iuſticia. Similiter inter volitionem & intellectionem.

Differentia non identitatis in diuinis quadruplex.

Tertia eſt inter notiones. i. inter ſpirare & dicere: quia dicere eſt reſpectus patris ad filium,& ſpirare patris & filij ad ſpiritum ſanctum. Quarta eſt inter eſſentiam & relationes,& etiam inter eſſentiam & attributa. Et poſſet addi quinta, quæ eſt inter conſtituta & conſtituentia. Tertiò notandum eſt,quòd accipiendo iſta propriè, ſcilicet ſubſtantiam,naturam,eſſentiam,quidditatem,ſeu formalitatem, habent ordinem inter ſe:nam omnis eſſentia

Ordo inter ſubſtãtiam naturam, eſſentiam,& quiditatem.

eſt quidditas ſeu formalitas, ſed non con-
tra, vt patet in diuinis: & omnis natura eſt
eſſentia, & non econuerſo: quia multæ
ſunt ſpecies, quæ ſunt eſſentiæ cùm diffi-
niantur, & tamen non ſunt naturæ, cùm
non ſint principium productiuum alicu-
ius formæ abſolutæ, vt ſunt reſpectus: &
omnis ſubſtantia eſt natura, ſed non ecõ-
uerſo, quia qualitas eſt natura: & tamen
non eſt ſubſtantia, propriè accipiēdo ſub-
ſtantiam. Circa quod eſt notandum, quòd
quidditas ſumpta cum modo, dicitur
propriè eſſentia, denudata à modo dici-
tur quidditas.

Secundus articulus minus principalis.

Dubia annotanda circa textum.

Quomodo ens includitur in Deo & creatura & in aliis.

IN ſecundo articulo minus principali, qui eſt de identitate ex natura rei, & eius diſtinctione. vult Auctor, quòd ens ſecundo modo præciſè includitur quidditatiuè in abſoluto & reſpectiuo in decem generibus, in materia, & forma, in Deo, & creatura: & in illis, quæ ſunt in recta linea prædicamentali, & iſto modo nec paſſiones entis, nec modi intrinſeci, nec differentiæ vltimæ, dicuntur ens, & res, ſed ſolùm dicuntur aliquid rei. Hic inſurgit prima difficultas in textu, quia

quia hoc dictum ſuum videtur eſſe apertè contra Scot. in prim. ſent. diſt. 3. quæſti. tertia vbi dixit, ens ſufficienter diuiditur tanquàm in illa quæ includunt ipſum quidditatiuè, in ens increatum, & in decem genera, & in partes eſſentiales decem generum: ſaltem nõ videtur habere plura diuidentia quidditatiuè, quin ſint in iſtis. Auctor vult, quòd ens quidditatiuè includatur in abſoluto & reſpectiuo, & Scotus loquens de ſufficienti diuiſione entis quidditatiua nõ meminit de abſoluto, & reſpectiuo: & addidit, quòd non videtur habere ens plura diuidentia quidditatiuè, quin ſint in iſtis, vbi nullo modo nominãtur abſolutum, & reſpectiuum. Præterea Scot. 8. diſt. quæſt. ſecunda, vult, quòd prima diuiſio entis finiti in quidditates, eſt in decem prædicamenta. Cum hoc concordat Antonius Andreas in 5. ſuæ Metaph. q. 7. quòd diuiſio entis finiti & limitati in decem prædicamenta, eſt prima: nec eſt alia bimembris, aut trimembris, prior ea, & ſi benè alias diuiſiones tu reperies, ſemper dantur per poſteriora, & non per quidditates, ſed per poſteriora quidditatibus: ſicuti eſt per finitum, & infinitum, creatum, & increatum, à ſe, & ab alio: ſemper quæcunque dabitur poſt illam, qua diuiditur per Deum, & decem genera, erit poſterior: vt reſoluimus ſupra in quæſt. de vniuocatione entis: nunc autẽ ſi daretur, quòd diuiditur quidditatiuè per abſolutũ,

Cum Scoto nõ diſcrepat Antonius Andreas.

& reſpectiuum, non ergo erit illa prima qua diuiditur, per Deum, & decem generaliſſima, tanquam per ſuas quidditates. ergo iſtud non eſt tenendum de mente Scot. quòd deſcendat in abſolutum, & reſpectiuum: quia certum eſt, quòd prius deſcendit in iſta, quàm in decem genera. Nec poſſes dicere, quòd prius deſcendit in decem genera, & poſt in abſolutum, & reſpectiuum: quia abſolutum, & reſpectiuum eſt prius decem generibus. Nec potes dicere, quòd abſolutum, & reſpectiuum ſunt modi intrinſeci, ſicut aliqui dixerunt, & malè: quia hoc eſt expreſſè contra Auctor. Ad hoc reſpondeo, quòd vera ſunt quæ dixit Auctor, quòd ens quidditatiuè deſcendit in abſolutum, & reſpectiuum. & ad Scotum, qui de hoc non meminit tertia p. dico, quòd Scotus ſufficienter aſſignauit diuiſionem entis in Deum, & in illa, quæ ſunt limitata: quæ eſt diuiſio quidditatiua, per Deum præciſè, & per illa, quæ ſunt limitata præciſè: Auctor verò loquitur ampliori diuiſione entis in ſuas quidditates, & complexus eſt diuiſionem entis quidditatiuam in Deum in decem genera: & in illa, quæ ſunt illimitata. ſicut eſt abſolutum, quod conuenit Deo, & tribus prædicamentis, & in reſpectiuũ, quod cõuenit creaturæ, & Deo. Ad aliud, quãdo dicis, quòd prima diuiſio entis finiti per quidditates eſt per decẽ genera: dico, quòd verum eſt, quòd prima diuiſio entis quãdo deſcẽdit in limitata, eſt per decem genera: ſed quãdo

deſcendit in illimitata,& limitata,eſt per abſolutū,& reſpectiuū,& in decem genera.Et ſi dices,quòd Sco.in 1.q.7.Meta.vult,quòd non eſt cōceptus inferior cōceptu entis in quid dictus de ipſis generaliſſimis. Reſponde, quòd non datur inter ens,& decem genera, conceptus in quid qui ſcilicet ſit præciſè limitatus,aut præciſè illimitatus, ſed benè poteſt dari commune, & tranſcendens ad limitatum, & illimitatum, ſicut abſolutum,& reſpectiuum.

Nū ens dicatur quidditatiuè de materia & forma.

Quia Auctor dicit, quòd materia, & forma ſunt ens quidditatiuè, & ſimiliter Scot. tertia diſt.1. q. tertia, ſed in ſecundo ſententiarum diſt.12. Scotus voluit oppoſitum,quòd materia, & forma ſunt primo diuerſa: Antonius Trombeta voluit conciliare iſta loca: & dixit,quòd materia,& forma capiuntur dupliciter: vno modo prō ſuis eſſentiis ſimplicibus, ſcilicet materia purà, & nuda, & nullo modo compoſita ex aliqua forma ſibi eueniente: ſimiliter forma pro ſua ſimplici actualitate, vt non eſt aliquo modo forma compoſita:Secundo modo poſſunt capi iſta duo pro eſſentiis compoſitis ex vtriuſque realitate: primo modo ſunt primo diuerſa,& ens nō prędicatur de eis quidditatiuè; ſecundo modo non ſunt primo diuerſa, & benè poſſunt includere ens quidditatiuè: & iſto ſecundo modo loquebatur Scot.in prim.ſententiarum.Sed hoc, pace tanti viri, ſtare non poteſt, quia Scot. tertia diſtin.prim. non loquitur de compoſitis,

Antonij Trombetæ conciliatio

ſed de partibus eſſentialibus . vnde verba ſua ſunt iſta, ens ſufficienter diuiditur tanquam in illa, quæ includunt quidditatiuè ipſum, in ens increatum , & in decem genera, & in partes eſſentiales decem generum, ecce, quòd in iſto loco non loquitur de materia, & forma, vt ſunt compoſitæ, ſicut eſt homo, aut animal, ſed loquitur de materia, & forma, vt ſunt partes eſſentiales decem generum. modò partes eſſentiales decem generum, ſicuti eſt actus, & potentia nullo modo ſunt compoſitæ, ſed ſolùm ſimplicia: maximè cùm dicat, quòd ſunt principia decem generum . quæ enim ſunt principia ſubſtantiæ, ſubſtantiæ compoſitæ non ſunt: & quæ ſunt principia qualitatis, non ſunt qualitates compoſitæ. Sed tu dices, quomodo conciliabimus dicta Scoti. Dico, quòd quando in primo dicit, quòd includunt materia, & forma ens quidditatiuè; & ſic non ſunt primo diuerſa in conceptu entis: quando verò dicit in ſecundo, quòd ſunt primo diuerſa, intelligas primo diuerſa in realitate: quia realitas vnius, & modus principiandi vnius repugnat alteri, & contra. vel dic, quòd ſunt primo diuerſa in cauſando, quia materia materiat, & forma informat: non in conceptu prædictam diſtinctionem de prima diuerſitate in realitate, & in conceptu, poſuit Scot. 8. diſt. primi q. 2.

Materia & forma non ſunt primo diuerſa in cōceptu entis ſed ſunt diuerſa in realitate.

Textus.

ALia differentia non identitatis, eſt inter attributa, ſicuti eſt ſapientia, iuſtitia.

Hic dubitabis, cùm ſapientia ſit communis tribus perſonis, ſimiliter potentia, & bonitas, quare magis ſapientia appropriatur filio, & potentia Patri, & non Filio, & bonitas S.S. & non aliis? Ad hoc datur duplex ratio: vna, quia Filius ex natura ſuæ productionis eſt notitia declaratiua: quia producitur per memoriã fœcundam, id eſt per intellectum habẽs obiectũ diuinũ in ſe præſens, ex qua exprimitur talis notitia, ſimiliter Spiritus ſanctus quia procedit à Patre, & Filio per actũ voluntatis, cuius obiectum eſt ſummũ bonũ: ideo Spritui ſancto appropriatur bonitas. Pater verò qui eſt principium totius Trinitatis appropriat ſibi potentiam: licet omnia prædicta ſint in tribus perſonis. Aſſignari poteſt alia ratio ſicut Theologi dixerũt: quia hoc factum eſt ad excludendas hæreſes, & errores hominum. Aliqui credebant, quòd filius non eſſet æquè ſapiens, ſicut pater: quia iuuenes imprudentiores ſunt ſenibus. vnde Iob in antiquis eſt prudentia, & in longo tempore ſapientia: vnde iuuenes excluduntur à regimine reipublicæ. propter inexperientiam: & ideo ſapientia appropriatur filio, ne crederetur à ſimplicibus: quòd eſſet ſine ſapientia. ſimiliter quia Patres ſunt ſeniores, & magis imbecilles quàm

Patri potentia, Filio ſapientia, Spiritui ſancto bonitas attribuitur in diuinis.

Propriè omnia iſta competunt tribus perſonis, vni perſonæ verò appropriatè vel effectiuè tribus, terminatiuè vni perſonæ.

Filiĩ, ad excludendum hunc errorem, potentia Patri appropriata eſt: Spiritui autem communiter attribuitur impetus, & malignitas: vt abigeretur iſte error appropriata eſt ſibi bonitas, & clemẽtia. Iſta diſtinctio eorum, quæ ſunt in diuinis, non debet conformari cum Ariſt. quia eſt Theologica.

Conformatio cum Ariſt.

SEd vbi Ariſtot.. ponit hanc diuiſionem, quòd ens non prædicatur quidditatiuè de vltimis differentiis, & propriis paſſionibus, ſed de Deo, & de his, quæ ſunt in recta linea prædicamentali, prædicatur quidditatiuè? Dico, quòd primam prædicationem denominatiuam entis de vltimis differentiis, ponit 5. & 10. Metaphy. vbi vult, quòd differentia ſunt aliquid idem entia. vnde, ſi vltimæ differentiæ includerent ens quidditatiuè, cùm non ſint omnino idem, eſſent diuerſa aliquid idem entia: & ſic aliis differentiis different: & ſic erit proceſſus in infinitum, quod falſum eſt, ergo non includunt ens quidditatiuè. Similiter patet, quòd ens denominatiuè prædicatur de propriis paſſionibus: nam ens habet paſſiones, vt patet per philoſophum 4. Metaph. commen. tertio, & paſſio prædicatur per ſe ſecundo modo de ſubiecto, per Ariſtot. prim. Poſte. ſi igitur eſt per ſe ſecundo modo ens eſt vnum, ſubiectum

Ens denominatiuũ prædicatur de ſuis paſſionibus.

ponitur in diffinitione paſſionis. vt additum, & non vt incluſum eſſentialiter in ſua paſſione: ergo ens non eſſentialiter, & quidditatiuè includitur in ſua paſſione, & ſic de ea non prædicatur quidditatiuè. Sed prædicatio entis de Deo, & creatura, poteſt haberi penes hoc, quia in ſecundo Metaph. text.comm.4. voluit veritatem dici de Deo, & creatura: ſi igitur veritas de Deo, & creatura dicitur vniuocè, ergo & ſubiectum ſcilicet ens vniuocè dicitur de Deo & creatura. vnde ſubdidit ibi in illo ſecundo, vnumquodque ſicut ſe habet ad eſſe, ſic ad veritatem.

Annotatio in Textu.

POnit Auctor, quòd omnis ſubſtantia eſt natura, & non è contra: quia qualitas eſt natura, & tamen non eſt ſubſtantia. Contra hoc poteſt fieri vna inſtantia, quia ex ſecundo Phyſic. ſubſtantia dicitur de materia, & forma, & de ſubſtantia compoſita, cùm triplex ſit ſubſtantia, forma, materia & ſubſtantia compoſita, ſicut patet 7. Metap. text. comment.7. dicitur ſubſtantia de materia, & forma, & ſubſtantia compoſita: materia vt æs: forma, vt figura ſpeciei, de compoſito vt eſt tota ſtatua. Idem habet Ariſtot.12. Metaph. tex.c.12. ſecundi de anima text. commen. ſecundi, & Natura ſecundum Ariſt. ſecundo Phyſic. dicitur de materia, & forma, & non *Triplex eſt ſubſtantia.*

de ſubſtantia compoſita, ſed ſubſtantia compoſita vocatur naturatum, aut habens naturam, vt loquitur Comment. ibi in primo commento, falſum eſt igitur ſecundum hoc, quod dicit Auctor quòd omnis ſubſtantia ſit natura, nam ſubſtantia compoſita benè eſt ſubſtantia, vt patuit, & non natura, ſed naturatum, vt Ariſtot. deſcribit text. comment.4. Sed hæc inſtantia faciliter ſoluitur. Nam natura capitur dupliciter, aut ſtrictè ſumpta, & ſic præcisè de materia, & forma dicitur. Aut largè, & ſic de materia, forma, & de ſubſtantia compoſita dicitur: Primo modo loquutus eſt Ariſt. & Commen. Secundo modo loquutus eſt Auctor. Vel aliter, quòd alio modo difinitur natura à philoſopho, dicente, quod eſt principium motus, & quietis. Alio modo à Scot. in prim. ſed quòd eſt vis inſita rebus ex ſimilibus ſimilia procreans: & iſto modo bene compoſitum eſſentiale eſt natura: quia ſibi ſimile poteſt generare, & ſic loquutus eſt auctor. Quia verò Auct. meminit de mouere intellectum, & terminare actum eiuſdem. Notabis, quòd quando notitia abſtractiua vniuerſalium cauſatur, aut per mouere, aut per terminare actum intellectus, non cauſatur ab obiecto vniuerſali, vt habet eſſe cognitum. ratio autem eſt, quia nullum imperfectum poteſt eſſe cauſa perfectioris. notitia actualis eſt ens reale realiter exiſtens: & obiectum, vt habet eſſe cognitum, non habet eſſe

Alio modo natura diffinitur ab Ari. alio modo à Scoto.

realiter exiſtens: & hinc eſt, quòd non poteſt eſſe cauſa notitiæ. vnde cognitio abſtractiua eſt verum ens reale abſolutum de prædicamẽto qualitatis, & poſitum in prima ſpecie qualitatis, vt patet à Doctore in 13. quæſtione quomodo verum ens reale non poteſt cauſari, nec totaliter, nec partialiter ab aliquo ente tantum ſecundum quid: quod eſt tantum eſſe repræſentatum, ex hoc concludimus, quòd notitia abſtractiua nullo modo cauſari poteſt ab obiecto, vt habet eſſe cognitum, & notitia alio modo haberi non poteſt ab obiecto, niſi vt habet eſſe cognitum. Dicimus ad hoc, quòd notitia abſtractiua eſt poſſibilis nobis, & cauſatur ab intellectu, & ſpecie intelligibili, & iſta ſpecies eſt, quæ realiter exiſtit, & benè poteſt eſſe cauſa cognitionis abſtractiuæ: quæ ſimiliter realiter exiſtit. Et hoc probat Scotus contra Henricum tertia diſtin. prim. quæſt. 7. vnde dicit Scôt. contra eum, quoniam ipſum quod quid eſt ſecundum eſſe repręſentatum, & non ſecundum eſſe exiſtentiæ, non poteſt eſſe ratio formalis agendi aliquam actionem realem: ſic non poteſt agere intellectionem, patet igitur, quòd à ſpecie cauſatur notitia abſtractiua, & non ab obiecto, vt cognito. Ad propoſitionem autem illam quòd nullum imperfectum eſt cauſa perfectioris, dico cum Scoto in 12. diſt. 4. quòd non eſt vniuerſaliter vera, intellectio enim vt illud quod in dubio vertitur explicemus, eſt ſimpliciter nobilior

& prȩſtantior ſpecie intelligibili à qua tamen vt à cauſa æquiuoca producitur: ſimile poteſt dici de albedine quæ comproducit viſionem ipſa excellentiorem: idem de ſpecie intelligibili reſpectu phãtaſmatis: habet igitur verum illud axioma in oppoſitum de cauſa totali æquiuoca & non ſemper de partiali.

Conformatio cum Ariſt.

SEd vbi Ariſtot. poſuit obiectum mouere intellectum & terminare, dico, quòd tertio de Anima, text. commen. 54. obiectum ſe habet ad potentiam, vt motiuum ad mobile, vel terminatiuum ad terminabile. ecce igitur ambò: & quod obiectum poteſt mouere, & quòd obiectum poteſt terminare: primum non eſt de ratione formali obiecti, ſecundum autem eſt.

Textus.

Formalitas tribus modis accipitur.

Quartò eſt notandum, quòd formalitas capitur tribus modis. Primo modo largè: & tũc ſic diffinitur, Formalitas eſt aliquid repertum in re ex natura rei, quòd non oportet ſemper intellectum mouere, dummodo poſſit intellectum terminare dicitur repertum in re, pro-

pter figmenta: dicitur ex natura rei, propter relationes rationis: dicitur quòd nõ ſemper oportet mouere intellectum, dũmodo poſſit terminare, propter relationes reales, quæ dicuntur formalitates: tamen intellectum mouere non poſſunt, cùm idem ſit mouere intellectum, & cauſare partialiter intellectionem per ſpeciem ſui. Modo dictum eſt nunc quòd relationes non ſunt productiuæ alicuius formæ abſolutæ quare, &c. Et iſto modo capiendo formalitatem, omne illud quod eſt extra nihil, dicitur formalitas, cuiuſmodi ſunt modi intrinſeci, differentiæ vltimæ, & ſic de aliis: & ſic formalitas eſt communis ad realitatẽ & quidditatem. Secundo modo capitur formalitas propriè, & ſic formalitas dicitur de omni eo quod eſt ens quidditatiuè, & de omni eo quod eſt aliquid entis, præterquam de modis intrinſecis: & iſto modo formalitas conuertitur cum realitate obiectiua, nec communior eſt ea: ſed realitas obiectiua & formalitas iſto modo ſunt communiores quidditate: & ſic accipiemus formalitatem, cùm loquemur de diſtinctione formali. Ter-

Relatio nihil cauſare poteſt.

tio modo capitur formalitas ſtrictiſſimè pro illo quod prædicatur quidditatiuè de aliquo, vel de quo aliquid quidditatiuè prædicatur: & iſto modo formalitas eſt minus communis quàm realitas, ſed conuertitur cum quidditate. Et licet differentiæ indiuiduales dicantur formalitates (capiendo formalitatem duobus primis modis) non tamen ſunt formalitates, capiendo tertio modo: & iſta diuiſio eſt neceſſaria cuilibet formalizanti. Et quia ibi tactum eſt de quidditate, idcirco notãdum quòd quidditatiuũ dicitur ſex modis. Primo modo eſſentiatiuè: & ſic illud dicitur quidditatiuum, quod dicit totam eſſentiam alicuius: & ſic ſpecies ſpecialiſſima dicitur eſſe quidditatiuum, cùm (ſecundum Porphyrium) dicat totam eſſentiam indiuiduorum. Nolo tamen dicere quin indiuiduum includat intrinſecè differentiam indiuidualem vltra naturam ſpecificam: ſed volo ſic intelligere, quòd ſpecies dicit totam eſſentiam indiuiduorum: ita quòd indiuidua nullum prædicatum quidditatiuum addunt vltra prædicata conuenientia naturæ ſpe-

Quidditatiuum ſex modis dictum.

cificæ quidditatiuè & eſſentialiter in ea incluſa.

Secundo modo aliquid dicitur quidditatiuum conſtitutiuè:& ſic illud dicitur quidditatiuum, quod intrinſecè cõſtituit aliquam rem, vt materia & forma phyſicaliter;genus & differentia, metaphyſicaliter loquendo. Tertio modo dicitur aliquid quidditatiuum ſpecificatiuè:& ſic illud dicitur quidditatiuum, quod vltimo ponit rem in eſſe ſpecifico, ſicut eſt differentia ſpecifica. Quarto modo dicitur quidditatiuum repræſentatiuè:& ſic illud quod eſt repræſentatiuum alicuius eſſentiæ, ſiue ſit actus intelligendi, ſiue ſpecies intelligibilis, dicitur quidditatiuum iſto modo. Quinto modo dicitur quid quidditatiuum indicatiuè:& ſic illud dicitur quidditatiuum, quod eſſentiam indicat, vt diffinitio. Sexto modo dicitur quidditatiuum prædicatiuè & appropriatè: & ſic illud præcisè quod prædicatur in quid, dicitur quidditatiuum. Et poſſet addi ſeptimus modus (licet impropriùs) quod aliquid dicitur quidditatiuum conſecutiuè:& iſto modo propriæ paſſiones conſequentes eſ-

ſentiam poſſent dici quidditatiuè.

His notatis pono duas concluſiones.

Concluſiones duæ ex prædictis. Prima eſt iſta: illa ſunt idem ex natura rei, de quibus duo prædicata oppoſita ſecluſo opere intellectus collatiuo verificari non poſſunt: vt homo eſt homo, ſor. eſt ſor.

Secunda concluſio: Illa diſtinguuntur ex natura rei ſiue modaliter, de quibus ſeu inter quorum extrema duo contradictoria ſecluſo opere intellectus verificari poſſunt. Sic ſe habent diffinitio & diffinitum: quia ſecluſo opere intellectus, diffinitio eſt ſaltem conſtitutiua: diffinitum verò, non: totum etiam & partes, loquendo de toto metaphyſico, & non de toto phyſico: quia certum eſt quod ſecundum viam Doctoris totum phyſicum & ſuæ partes diſtinguuntur realiter & pluſquam ex natura rei: Totum autẽ metaphyſicum, quod non componitur ex re & re, ſed ex realitate, & realitate, diſtinguitur ex natura rei præciſè à ſuis partibus: ſic quod non realiter. Totum enim ſecluſo opere intellectus dicitur conſtitutum: partes non. Conſtitutum autem & non conſtitutum, contradicũt.

Similiter ſuperius præter opus intellect⁹ eſt multiplicabile in plura: inferius verò non multiplicabile & non multiplicabile contradicunt. Sic etiam in diuinis diſtinguuntur eſſentia diuina & relatio, puta paternitas:quod probat Sco. 2. di. pri. Sententiarum, quia eſſentia diuina eſt communicabilis tribus perſonis, paternitas non. Pater communicat eſſentiam filio per generationem, & tamen non communicat ſibi paternitatem:ergo oportet quòd ſit aliqua diſtinctio ante omnem actum intellectus collatiuum inter eſſentiam diuinam & paternitatem. Similiter argueretur,quod pater & filius communicant eſſentiam ſpiritui-ſancto, & tamen non communicant ſibi ſuas notiones ſ. paternitatem,& filiationem. Nolo tamen dicere,quòd eſſentia diuina non diſtinguitur pluſquam ex natura rei à relationibus in diuinis:quia etiam diſtinguuntur formaliter,vt dicetur poſtea. Hac etiam diſtinctione diſtinguitur modus intrinſecus ab eo cuius eſt modus,ſicut finitas ab humanitate,infinitas à diuinitate.

POnit Auctor, quòd formalitas dicitur tripliciter: vno modo pro aliquo reperto in re ex natura rei: quod poteſt ſaltem terminare actum noſtri intellectus: & iſto modo omne, quod eſt extra nihil, formalitas dicitur, & hoc eſt nimis largè accipiendo formalitatem. Secundo modo accipitur formalitas pro omni illo, de quo ens dicitur quidditatiuè, vel denominatiuè: præterquam de modis intrinſecis: & iſte modus eſt proprius formalitatibus. Tertio modo accipitur ſtrictiſſimè pro omni illo, quod prædicatur de alio quidditatiuè: vel de quo aliquid quidditatiuè prædicatur: & iſto modo formalitas conuertitur cum quidditate. Sed tu inſtabis ſic, ens prædicatur quidditatiuè de alio, quia de Deo, & de Creatura: & tamen non eſt quidditas, nec conuertitur cum quidditate: facilis eſt reſponſio, dicendo, quòd hic ponitur vna diſiunctiua, quia poteſt ſufficere alteram partem eſſe veram, vnde dixit, quod prædicatur quidditatiuè de aliquo, vel de quo aliquid prædicatur quidditatiuè. modo ens ſic ſe habet, quòd licet non prædicetur aliquid quidditatiuè de eo, ipſum tamen benè poteſt prædicari quidditatiuè de aliquo.

Conformatio cum Ariſt.

FOrmalitas primo modo dicta, quæ ſe extendit vſque ad modum intrinſecum, poteſt haberi ex Ariſt . quia modus intrinſecus habe-

habetur per Ariſt. ſecundum Phyſic.text.com. 32.dicentem,modi autem cauſarum numerò quidē ſunt multi,vt prius,& poſterius:ſed iſti ſunt modi intrinſeci, vt videbitur in iſto articulo.ergomodus intrinſecus eſt in re cum alio ſaltem : ergo eſt extra nihil: ergo eſt formalitas iſto primo modo, cùm formalitas ſit quādo aliquid eſt extra nihil, & quia ſi modum intrinſecum concedit eſſe extra nihil(quod enim cōtrahit aliquid oportet eſſe extra nihil)& alia concedet eſſe extra nihil,vt quidditates, & naturas, & ſimilia : & ſic ſecundum eum dabitur formalitas primo modo. Formalitas ſecundo modo, quæ ſe extendit vſque ad differentias vltimas, habetur per hoc: quia Ariſtot. tertio phyſic. voluit,quod omne, quod intelligitur, intelligitur vt actus, qui idem eſt, quod forma, & quia omnia iſta poſita in iſto ſecundo membro,poſſunt intelligi : ergo, cùm omnia poſſunt intelligi, omnia actus , & formæ ſunt: & ſic ſunt formalitates, quæ ſunt dictæ à forma. Formalitas tertio modo, quæ ſe extendit ad quidditates, & realitates,habetur ab Ariſtot. 9. Metaph. text. comm.20. vbi vult, quòd vnumquodque agens agit inquantum forma, & quidditas eſt forma, & ratio, ſub qua aliquid concipitur, quoquo modo agit in intellectum,ergo quidditas, quæ forma eſt, bene poteſt dici formalitas quæ in intellectum agit, & ab intellectu concipitur.

Quidditatiuum dicitur ſex modis, hanc diſtinctionem accepit Auctor à Ioanne canonico ſuper ſecundum phyſ. in .q. de vniuocatione vide ibi.

Textus.

VLterius eſt notandum, quòd quidditatiuũ capitur ſex modis. Et quartus modus accipiendi quidditatiuum eſt tunc, quando repræſentat aliquam eſſentiam. ſicut actus intelligendi, & ſpecies intelligibilis. nam iſta in hoc differunt, quòd actus intelligendi repręſentat obiectum, vt cognitum eſt ſpecies intelligibiles repręſentant obiectum, vt eſt intelligibile, aut cognoſcibile.

Conſormatio cum Ariſtotele.

QViddítatiuũ dicitur vnomodo entitatiuè, vt dicit totam eſſentiam indiuiduorũ: & ſic eſt ſpecies ſpecialiſſima, vt Porphyrius dicit. Sed quòd ſpecies dicat quidditatem, habetur ab Ariſto. 7. Metaph. text. commen. 35. materia eſt pars ſpeciei: ſpeciem autem dico, quod quid erat eſſe. ecce igitur clarè habes, quòd ſpecies eſt quidditas. Secundo modo dicitur quidditatiuum conſtitutiuè: & ſic genus, & differentia Metaphy. materia, & forma phyſicaliter, ſunt entia quidditatiua: hoc confirmatur per Ariſtot. qui in 7. Metaphy. text. comment. 21. voluit, quòd quidditas eſt principium per ſe cognoſcendi illud cuius eſt. ſed per eum ſecundo Metaphy. text. comm. 11. res non poteſt cognoſci niſi cognitis cauſis per ſe, ſed materia & forma ſunt cauſæ per ſe compoſiti, ſimiliter genus, & differentia, ergo

pertinēt ad quidditatem. Tertio modo dicitur quidditatiuum ſpecificatiuè, & ſic illud dicitur quidditatiuum quod vltimo ponit rem in eſſe ſpecifico, & in vltima differentia. Confirmatur hoc per Ariſtot. 7. Metaph. text. comment. 9. vbi commendat diffinitionem, & quidditatem Architæ: dicentis diffinitionem & quidditatem eſſe ex materia, & forma, ex genere & differentia. Quidditatiuum quarto modo non reperio apud Ariſtot. Quinto modo dicitur quidditatiuum indicatiuè, & ſic eſt diffinitio quidditatiua. Confirmatur per Ariſtot. 7. Metaphy. text. comment. 55. in habentibus quidditatem, quidditas eſt idem cum eo cuius eſt: exponunt, quod quidditas eſt idē, ideſt diffinitio eſt idem cum eo cuius eſt.

Annotatio & declaratio in textu.

HIs notatis Auctor ponit duas concluſiones. Prima eſt, illa ſunt idem ex natura rei de quibus duo prædicata oppoſita ſine opere collatiuo intellectus verificari non poſſunt, vt homo eſt homo, ſortes eſt ſortes, ſecunda concluſio eſt iſta. Illa diſtinguuntur ex natura rei, ſiue modaliter, de quibus, ſeu inter quorum extrema duo contradictoria, ſecluſo opere intellectus, verificari poſſunt: ſic ſe habent diffinitio & diffinitum: quia ſecluſo opere intellectus diffinitio eſt ſaltem conſtitutiua, diffinitū verò non. & aduer-

Thomiſtæ negant diſtinctionē ex natura rei datā à Scoto.

te, quia hic non accipiuntur diffinitio vel diffinitũ formaliter,& pro ſecundis intẽtionibus: quia tunc non diſtinguerentur ex natura rei, ſed ſolum ratione: ſed hic accipiuntur diffinitio & diffinitum fundamentaliter, & pro primis intentionibus, vt homo, quod eſt diffinitum: & animal rationale, quod eſt diffinitio. Sed contra hoc poteſt argui, cùm prædicata quidditatiua non ſint in actu completo, niſi habeant eſſe per intellectum. Quomodo igitur diffinitio, & diffinitum ſecluſa omni operatione intellectus, poſſunt ex natura rei ita ſe habere, quòd prædicata contradictoria de eis verificari poſſunt? Ad hoc reſpondeo, quòd de diffinitione & diffinito verificantur prædicata contradictoria, ſine actu collatiuo, non tamen ſine actu abſtractiuo: habent igitur diffinitio & diffinitum eſſe per intellectum completum inquantum quidditates ſunt, ſed non per intellectũ collatiuũ, ſed per intellectũ abſtractiuum. Vltimo pro declaratione diffinitionis debes aduertere, quòd Scot. in ſecũda diſt. 1. quæſtione ſecunda voluit diffinitionẽ ex natura rei diſtingui à diffinito. Et ſi quæras à me, quæ eſt ratio. Reſpondeo, quòd ſi diffinitio, & diffinitũ non diſtinguerentur aliquo modo, in ſyllogiſmo ponerentur duo termini tantũ; & nõ plures, vt doctè deducit Trombeta in hunc locũ. nam omnes concedũt nõ eſſe diſtinctionem realem inter diffinitum, & diffinitionem, & aliquo modo diſtinguuntur: nec poteſt dici,

Quomodo diffinitio & diffinitum diſtinguntur ex natura rei.

quòd eſt diſtinctio rationis tantum: quia tunc ſemper in demonſtratione committeretur fallacia petitionis principii. nam ſic idem per idẽ probatur: inferens, & illatum ratione ſola diſtinguerentur: ergo dabitur hæc diſtinctio, non rationis tantum, quia tunc benè poteſt ſtare, quòd idem ſit inferens, & illatum: illatum ponitur in concluſione, & inferens ſupponitur in præmiſſis, nec realis: quia omnes eã excludunt. ergo datur diſtinctio media: & iſta erit diſtinctio ex natura rei: patet igitur, quòd diffinitio, & diffinitum ex natura rei diſtinguuntur. Et hinc dixit Auctor, quòd illa diſtinguuntur ex natura rei, ſiue modaliter, de quibus verificantur duo prædicata contradictoria. Et nota pro iſto termino modaliter, quòd iſta diſtinctio ex natura rei media vocatur modalis, & quidditatiuè: & eſt tunc, quando eſt inter quidditatẽ, & modum: & fundamentaliter eſt quidditatiua, & terminatiuè eſt modalis. Sequitur in textu, ſimiliter ſuperius præter opus intellectus eſt multiplicabile in plura, inferius verò non: multiplicabile, & nõ multiplicabile contradicunt: & ſic diſtinguuntur ex natura rei. hic inſurgunt mihi duæ optimæ difficultates. Prima eſt iſta, in qua probabo, quòd ſuperius, & inferius non ſunt diſtincta ex natura rei. Et hoc probo ſic, ſuperius, per iſtum auctorem, eſt multiplicabile, & non niſi per ſe, & ſimiliter inferius, vt ego probabo: ergo non diſtinguitur ex natura rei: quia per iſtum

Num inferius et ſuperius ex natura rei diſtinguãtur.

doctorem pro tanto diſtinguuntur ex natura rei, pro quanto vnum eſt multiplicabile, & aliud non eſt multiplicabile: & ego probabo, quòd inferiùs eſt bene multiplicabile: & arguo ſic, quicquid per ſe, & ex natura rei competit ſuperiori, competit inferiori: ſed multiplicabile per ſe, & ex natura rei competit ſuperiori: ergo & inferiori, quòd multiplicabile per ſe competit ſuperiori, patet ex tertia ſecundi. vnde, ſi homini competit ſubſtantia, & animal per ſe: ſimiliter competunt iſta inferiori, ſcilicet ſorti: ergo ſuperius, & inferius ambo ſunt per ſe multiplicabilia: ergo vnum non diſtinguitur ex natura rei ab alio. Secundo probo, quòd ſuperius non eſt multiplicabile: cuius oppoſitum tenet Auctor in litera. & pro hoc ſuppono mihi duo, vnum, quod eſt dictum Scoti in prologo primi ſentẽtiarum quęſtione vltima, quòd quando erunt duo oppoſita, & vnum illorum per ſe competit alicui, reliquum neque per ſe neque per accidens poteſt eidem competere. Secundum præſuppoſitum eſt Scoti tertia diſtin. ſecũdi: quòd natura cõmunis eſt per ſe multiplicabilis, per accidens autem, vt eſt in inferiori eſt immultiplicabilis. Tunc arguo ſic ex primo præſuppoſito, ſi multiplicabile cõpetit ſuperiori per ſe, oppoſitum ſuum, ſcilicet immultiplicabile, neque per ſe, neque per accidens poteſt ſibi competere: & tamen hoc dicitur eſſe falſum, & contra præſuppoſitum ſecundum: quia in ſecundo præ-

ſupponimus, quòd immultiplicabile poteſt competere ſuperiori per accidens.ex hoc igitur patet,quòd ſuperius nullo modo eſt multiplicabile. nam ſi eſſet multiplicabile per ſe,nunquam per accidens eſſet immultiplicabile: cuius contrarium tenet Scotus, in loco præallegato. Ad primum reſpondeo, quòd ſuperius ſolum eſt multiplicabile, & nullo modo inferius: & quando tu arguis,quòd quicquid competit ſuperiori competit inferiori,verum eſt in ſuppoſitione perſonali, non autem in ſuppoſitione ſimplici: quia in ſuppoſitione perſonali verum eſt dicere, quòd ſi homini cōpetit ſubſtantia per ſe, quòd ſimiliter cōpetit ſorti. ſed hoc nō eſt verū in ſuppoſitione ſimplici. Nam ſuperiori multa poſſunt competere, quæ tamē non cōpetunt inferiori per ſe, vt homini competit per ſe cōuerti cum riſibili, aut de eo prædicari per ſe primò riſibile: non autem competit ſorti.ſimiliter homini competit eſſe ſpeciem,ſed non competit ſorti.Ad ſecundum dicas, quòd ſuperius per ſe eſt multiplicabile: & ei non poteſt aliquo modo competere oppoſitum,ſcilicet immultiplicabile per ſe,neque per ſe,neque per accidens,tamen immultiplicabile bene poteſt ſibi competere per accidens ſcilicet in inferioribus. & ad regulam Scoti, cui cōpetit aliquod oppoſitum, vt ſuperiori, cui cōpetit multiplicabile, eidē nō poteſt cōpetere aliud per ſe, neque per ſe, neque per accidens. Modo immultiplicabile per ſe ſuperiori nullo

Quicquid cōpetit ſuperiori competit inferiori quomodo eſt verum.

modo competit, licet benè poſſet ſibi competere immultiplicabile per accidens: ſicut alterum oppoſitum poteſt ſibi competere per accidens. Et vt omnia clara fiant, multiplicabile per ſe eſt natura abſtracta, vt homo abſtractus ab inferioribus: multiplicabile per accidens, eſt natura in indiuiduo: cui naturæ accidit, vt ſit immultiplicabile: ſicut accidit ſibi, vt ſit in ſorte. immultiplicabile per ſe, eſt differentia indiuidualis, vt ſorteitas, aut platoneitas: his tribus terminis declaratis, dicimus, quòd regula Scoti eſt vera, quòd, cui competit multiplicabile per ſe, ſicut naturæ competit multiplicabilitas per ſe: eidem naturæ per ſe ſumptæ immultiplicabile per ſe, ideſt differentia indiuidualis, neque per ſe competit, neque per accidens: tamen multiplicabili per ſe, ſcilicet naturæ benè poteſt competere, aut per ſe: aut per accidens. immultiplicabile, ſcilicet indiuiduum, quod eſt immultiplicabile per accidens: ſed non per ſe immultiplicabile: quia per ſe immultiplicabile eſt ſolum differentia indiuidualis. hoc igitur immultiplicabile per accidens poteſt competere naturæ per ſe, vt eſt prædicatio per accidens, vt homo eſt ſortes: ſed nullo modo immultiplicabile per ſe, ideſt differentia indiuidualis neque in prædicatione per ſe, neque per accidens naturæ poteſt competere, ſicut dicimus, quòd genus eſt ſpecies: & genus vt quid poteſt eſſe ſpecies, vt modus: & per accidens

poteſt ſibi competere : ſed genus, vt quid, & ſpecies , vt quid nunquam vnum alteri poteſt competere: ſic multiplicabili per ſe nunquam immultiplicabile per ſe poteſt ſibi competere, ſed benè immultiplicabile per accidens, vt ſortes, & homo contractus per accidens poteſt competere ſuperiori , ideſt homini per ſe,quia homo,vt in ſorte, quod eſt immultiplicabile per accidens ſuperiori, ideſt homini per ſe poteſt competere in prædicatione per accidens.

Conformatio cum Ariſt.

HAnc diſtinctionem ex natura rei inuenimus apud Ariſt. in pluribus locis. primò Ariſtoteles prim. Phyſicor. text. comment. 5. inquit, ſubſtinent autem quodammodo, hoc & nomina ad rationem. totum enim quodammodo, & indiſtincta ſignificat, vt puta circulus. diffinitio autem ipſius diuidit in ſingularia, totum hic accipitur pro diffinito,& vult quòd diffinitum indiſtinctè ſignificat , & confuſè illud, quod diffinitio diuidit in ſingularia:ideſt illud,quod difinitio diſtinctè ſignificat: modò inter ſignificare diſtinctè, & ſignificare confusè, eſt aliqua diſtinctio, & non rationis : non realis, vt patet: ergo media, & diffinitum includit diffinitionem in primo modo: ergo non formalis diſtinctio nec aliqua aliarum, vt pa-

tet: ſequitur, quòd diffinitum & diffinitio diſtinguuntur ex natura rei: & ſic diſtinctio ex natura rei eſt ex Ariſtot. ſecundo Poſterior. voluit quòd medium in demonſtratione potiſſima ſit ratio alterius extremorum: ratio, ideſt diffinitio: alterius extremorũ, ideſt minoris extremitatis, vt in iſta demõſtratione: omne animal rationale eſt riſibile, omnis homo eſt animal rationale, ergo omnis homo eſt riſibilis. medium erit animal rationale, quod eſt diffinitio hominis: modò ne fiat fallacia petitionis principij oportet quod aliquo modo dicatur eſſe diſtinctum, animal rationale ab homine, & nõ realiter, aut ratione, nec formaliter: quia diffinitũ includit diffinitionẽ in primo modo: nec aliqua aliarum diſtinctionum, vt patet: ergo erũt diſtincta ex natura rei, diffinitum & diffinitio, & ſic concluditur per Ariſt. diſtinctio ex natura rei. Tertio probatur per illud, quod habet Ariſt. 7. Meta. t. c. 41. in conceptis cum materia, non idem eſt quod quid eſt cum eo, cuius eſt: in conceptis cum materia, ideſt ſortes, qui habet materiam, ſcilicet totius, quæ eſt hęcheytas: non eſt idem, quod quid eſt, ſcilicet ſua diffinitio: cum eo cuius eſt, ideſt cum ſorte: ergo diffinitio ſortis, quę eſt quidditas per ſe non primò ſicut ſortes per ſe non primò habet quidditatem, non eſt idem cum ipſo ſorte. ergo ſua diffinitio diſtinguitur ab ipſo, & non ratione. nec realiter nec formaliter, nec aliqua alia: ergo ſortes, & ſua dif-

Quod mediũ dicatur eſſe in demõſtratione potiſſima.

finitio diſtinguuntur ex natura rei : ergo datur diſtinctio ex natura rei per eum. Quartò Ariſt. tertio de anima text. commen. 9. aliud eſt magnitudo, & magnitudinis eſſe caro, & carnis eſſe : & vult, quòd magnitudo apprehendatur ſenſu, & eſſe magnitudinis per intellectum : & ſic diſtinguuntur ſicut diffinitio & diffinitum: & tunc per antedicta diſtinguuntur ex natura rei. Quintò Ariſtot. 7. Metaph. text. commen. ſecundi, ſingulum enim non aliud videtur eſſe à ſuimet ſubſtantia, ſed ſubſtantia diffinitio dicitur, & quod quid eſt: ergo diffinitio, ſi non eſt aliud à diffinito, nullá habebit diſtinctionē diffinitio à diffinito, nec realem, nec rationis, nec formalem, nec aliquam aliarum: ne igitur fieret fallacia petitionis, ſequitur quòd habebunt aliquam diſtinctionem, non aliquam prædictarum, ergo habebunt diſtinctionem ex natura rei, & ſic patet per iſta loca, quòd Ariſto. poſuit diſtinctionem ex natura rei, quidquid dicant illi tam ſani & perfecti Ariſto. interpretes.

Textus.

Eſt autem modus intrinſecus ſecundum Sco. 8. diſ. pri. q. 4. qui additus alteri non variat rationem formalem conſtituti per ipſum, nec eſt remotus ab illo, id eſt qui de ſe nullam rationem formalem dicit. Modus enim intrinſecus eſt

Modus intrinſecus, quid.

inconceptibilis per ſe, quia non concipitur niſi cum illo cuius eſt modus. Et dicũt aliqui quòd dicitur modus intrinſecus ex eo, quia nõ intrat rationem formalem illius cuius eſt modus intrinſecus, nec debet propriè concedi quod diſtinguitur à tali re formaliter. Modi intrinſeci in diuinis ſecundum aliquos ſunt infinitas, neceſsitas, æternitas & exiſtentia: licet eſſe ſeu exiſtere videatur eſſe de conceptu formali Dei, & quidditatiuè in primo modo dicendi per ſe, de Deo prædicetur ſecundum Doctorem in 2. diſt. pri. In creaturis ſunt modi intrinſeci actus & potentia, contingentia, intentio & remiſsio, exiſtentia, &. ſic de aliis. Iſti modi opponuntur inter ſe; quia vnus alteri, ſicut infinitum finito, contingens neceſſario, & ſic de aliis.

Modi intrinſeci in diuinis.

Omnes iſti modi intrinſeci nec intrãt quidditatem, nec differunt ab ea formaliter poſitiuè, ſed bene negatiuè: hoc eſt quòd non ſunt de ratione formali ipſius quidditatis, cuius ſunt modi intrinſeci, & tales modi reducuntur ad illud genus in creaturis, cuius eſt ſua quidditas.

Landulphus tamen in ſuo primo in

prologo tenet oppoſitum, cum quo multi tenent, quòd modus intrinſecus eſt idẽ formaliter cum illo cuius eſt modus intrinſecus, videlicet conſtituti per ipſum: & exemplificat de infinitate, quæ eſt modus intrinſecus Dei, & eſt de quidditate ſeu de ratione quidditatiua ipſius Dei. Hoc etiam videtur tenere Doctor in quoli. quia ex eo quod natura diuina eſt infinita, eſt natura diuina: cùm natura diuidatur, quia alia eſt finita, & iſta eſt creaturarum: alia autem infinita, & iſta eſt natura diuina. Sed quærendum eſt, quæ ergo eſt differentia inter modum intrinſecum & differentiam, cùm vtrunque ſit de ratione quidditatiua ſui conſtituti. Dico quòd maxima eſt differentia.

Differentia inter modum & differentiam.

Primò, quoniam differentia dicit realitatem actualem qualitatiuam, quæ præſupponit realitatem potentialem quam contrahat: & ſic vbicunque eſt differentia, propriè accipiendo differentiam, ibi eſt compoſitio realitatis potentialis & realitatis actualis: quæ compoſitio ſufficit ad hoc, quod aliquid ſit per ſe reponibile in prædicamento: non ſic eſt autem

de modo intrinſeco ſecundum Sco.diſt. 81. imaginatur enim Sco. & ſubtiliter, quòd ens dicit conceptum quidditatiuũ dictum de Deo & creatura in quid, qui contrahitur per aliquos conceptus dicentes quale: ſed nec iſte conceptus dicens quid, dicitur conceptus generis: nec illi conceptus dicentes quale, ſunt conceptus differentiarum, quia iſte conceptus quidditatiuus eſt communis ad finitum & infinitum: qualis communitas non poteſt eſſe in conceptu generis, cum talis conceptus ſit neceſſariò limitatus. Iſti autem conceptus contrahentes dicunt modum intrinſecum ipſius contracti, & non aliquam realitatem perficientem illam. Differentiæ autem non dicũt modum intrinſecum realitatis alicuius generis: quia in quocunque gradu intelligatur animalitas, non propter hoc inuenitur rationalitas vel irrationalitas eſſe modus intrinſecus animalitatis: ſed adhuc intelligitur animalitas in tali gradu perfectibili à rationalitate & irrationalitate.

Queſtio. Sed quæres, quomodo poteſt conceptus communis Deo & creaturæ realis

accipi, niſi ab aliqua realitate eiuſdem generis:& tunc videtur quòd ſit potentialis ad illam realitatem à qua accipitur conceptus diſtinguens:& tunc videtur eſſe idem iudicium de ente & modis intrinſecis ipſum contrahentibus, ſicut de conceptu generis & differentiarum. Ergo ſi conceptus generis & differentiæ neceſſariò faciant compoſitionem aliquam in illo in quo ſunt: ſimiliter videbitur dicendum de ente & de ſuis modis intrinſecis ipſum contrahentibus. Confirmatur, quia ſicut duæ ſpecies conueniunt in realitate generis, & differunt per differentias, ita etiam Deus & creatura conueniunt quidditatiuè in ente,& differunt per modos intrinſecos. Reſpondeo breuiter ſecundum Doctorem prædictum: Quando intelligitur aliqua realitas cum ſuo modo intrinſeco, ille conceptus non eſt ita ſimpliciter ſimplex, quin poſſit concipi illa realitas abſque modo iſto: ſed tunc eſt conceptus imperfectus illius rei: poteſt etiam concipi cum illo modo, & tunc eſt perfectus conceptus illius rei. Exemplum. Si eſſet albedo in 8. gradu intentionis, *Reſponſio.*

quatuncunque eſſet ſimplex omninò in re, poſſet tamen concipi ſub ratione albedinis tantæ, & tunc perfectè conciperetur conceptu adæquato ipſi rei: vel poſſet concipi præciſè ſub ratione albedinis, & tunc conciperetur conceptu imperfecto & deficiente à perfectione rei. Conceptus autem imperfectus poſſet eſſe communis albedini illi & aliæ, & conceptus perfectus proprius eſſet. Requiritur ergo diſtinctio inter illud à quo accipitur conceptus communis, & inter illud à quo accipitur conceptus proprius in Deo & creatura: non quidem ſicut diſtinctio realitatis & realitatis, ſed ſicut diſtinctio realitatis & modi proprij intrinſeci eiuſdem: quæ diſtinctio ſufficit ad habendum conceptum perfectum & imperfectum de eodem, quorum imperfectus ſit communis, & perfectus ſit proprius: ſed conceptus generis & differentiæ requirunt neceſſariò diſtinctionem realitatum, non tantum eiuſdem realitatis perfectæ & imperfectæ conceptæ. Iſtud poteſt declarari ſic: Si ponamus aliquem intellectum perfectè moueri à colore ad intelligendum realitatem coloris

ris

ris & realitatem differentiæ, quantumcunque habeat perfectum conceptum adæquatum primæ realitatis à qua accipitur conceptus generis, non tamen habet in hoc conceptum realitatis à qua accipitur differentia, nec econuerſo: ſed habet ibi duo obiecta formalia, quæ nata ſunt terminare diſtinctos conceptus proprios. Si autem eſſet tantum diſtinctio in re, ſicut realitatis & ſui modi intrinſeci: non poſſet intellectus conceptũ proprium habere illius modi intrinſeci & non rei: ſed in illo conceptu perfecto haberet vnum obiectum adæquatum illi. ſ. rem ſub modo. Et ſi dicas: Saltem conceptus communis eſt indeterminatus & potentialis ad ſpecialem conceptum, vt realitas ad realitatem: vel ſaltẽ conceptus entis communis non erit infinitus, quia nullum infinitum eſt potentiale ad aliquid. Concedo quod conceptus ille communis Deo & creaturæ, nec de ſe eſt finitus nec infinitus: quia ſi eſſet infinitus de ſe, non eſſet de ſe communis Deo & creaturæ, finito & infinito. Si etiam eſſet de ſe finitus, ita quòd de ſe includeret finitatem, *Obiectio.* *Solutio.*

tunc non competeret infinito. Et ratio iſtorum duorum dictorũ eſt, quia quod conuenit alicui ſuperiori de ſe, vt eſt indifferens ad omnia ſua inferiora, conuenit omnibus ſuis inferioribus, intelligendo quod illud prædicatum conueniat ſuperiori ſic indifferenti, habenti ſuppoſitionem perſonalem: ſed debet iſte conceptus dici indifferens ad finitum & infinitum, & ideo poteſt concedi quod eſt finitus negatiuè i. non ponens infinitatem, & vt ſic eſt determinabilis per iſtos modos intrinſecos, qui ſunt finitas & infinitas. Sed ſi arguas, ergo realitas à qua accipitur eſt finita, non ſequitur: non enim accipitur ab aliqua realitate, vt conceptus adæquatus realitàti, ſiue vt perfectus conceptus illi realitati adæquatus, ſed diminutus, vel imperfectus, intantum etiam quod ſi iſta realitas à qua accipitur, videretur perfectè & intuitiuè, intuens ibi non haberet diſtinctè diſtincta obiecta formalia.ſ.realitatem & modum ſed idem obiectum formale tamen intelligens intellectione abſtractiua propter imperfectionem illius intellectionis, poteſt

habere vnum pro obiecto formali, licet non habeat alterum, hæc Sco. vbi ſupra. & ſic patet, quod licet modus intrinſecus, ſecundum iſtum modum dicendi, pertineat ad rationem quidditatiuam ſicut & differentia, tamen valde differunt vt dictum eſt. Secundo differunt modus intrinſecus & differentia: quia modus intrinſecus variat ſolum rationem quidditatiuam, accipiendo rationem quidditatiuam pro conceptu quidditatiuo illius cui additur, ſiue contracti per ipſum: Differentia verò variat rationem quidditatiuam & formalem, & ſic intelligitur dictum Scoti, quòd modus intrinſecus eſt, qui additus alteri nō variat rationem formalem. Non enim dicit, quod non variat rationem quidditatiuam, ſed formalem: quia quidditatiuam bene poteſt variare, vt patet de finitate & infinitate, quæ variant rationem ſeu conceptum quidditatiuum ipſius entis. Quæ autem differentia ſit inter rationē quidditatiuam ſolū, & quidditatiuam & formalem ſimul, fortè alias dicetur. Solū iſtud dico pro nunc, quòd ratio quidditatiua & formalis conuenit

Secunda differentia inter modum & differentiam.

ſolum ſpeciei ſiue ſpecialiſſimæ ſiue ſubalternæ:& omnis & ſola talis ratio debet habere genus & differentiam ipſam cōſtituentia, vt patet per Porphyrium in prædicabilibus. Ratio verò quidditatiua poteſt conuenire omnibus aliis habentibus conceptũ communem quidditatiuum& propriũ qualitatiuum: & ſic ratio quidditatiua & formalis differunt. Ex prædictis infero, quòd quidditas & eius modus intrinſecus & modi intrinſeci adinuicem,& omnia quæ ſunt in recta linea prædicamentali, diſtinguuntur ex natura rei ab inuicem. Et ſimiliter ens à Deo & creatura, & breuiter quodlibet conſtitutiuũ à ſuo conſtituto. Omnia enim iſta diſtinguuntur ſecluſo opere intellectus.& non diſtinctione reali, propriè capiendo diſtinctionem realem: ergo aliqua diſtinctione media inter diſtinctionem rationis & realem iſto modo ſumptam. Hanc diſtinctionem mediã voco ex natura rei: quæ vt patet ex vi vocabuli, niſi à proteruo negari poteſt, licet diſtinctionem inter modum & quidditatem Franciſcus modalem appellauerit, tanquam à denominatione imper-

fectiori & ignobiliori. Sed contra iſtam diſtinctionem ab aduerſariis noſtris arguitur ſic: Vel diſtinctio ex natura rei eſt præter opus intellectus, vel per opus intellectus. Si ſolum per opus intellectus: ergo eſt diſtinctio rationis ſolum per vos, qui ſic diffinitis diſtinctionem rationis. Si eſt præter intellectum: ergo eſt diſtinctio realis, quorum vtrunque negaſtis. Dico quòd diſtinctio realis poteſt capi dupliciter: vno modo largè pro omni diſtinctione quæ eſt ſecluſo opere intellectus, & ſic inter diſtinctionem rationis & diſtinctionem realẽ non eſt diſtinctio media: & ſic dico, quòd diſtinctio ex natura rei eſt realis, iſto modo capiendo diſtinctionem realem. Alio modo capitur diſtinctio realis propriè quæ eſt inter rem & rem: & ſic dico quòd inter diſtinctionem realem & diſtinctionẽ rationis eſt diſtinctio ex natura rei media & formalis. Ex hoc patet, quod diſtinctio ex natura rei eſt reſpectus, qui oritur ex propriis rationibus formalibus terminorum ſecluſo quocũque actu potentiæ collatiuæ: & hæc de ſecundo articulo huius ſecũdi articuli principalis.

Diſtinctio realis duobus modis ſumitur.

Annotatio in Textu.

EST autem modus intrinſecus, qui additus alteri non variat rationem formalem conſtituti per ipſum.nec remotus ab illo, & iſta ſunt dicta Scoti 8. prim. quæſt. tertia, ideſt, qui de ſe nullam formalitatem dicit. Sed ego probo, & variat rationem formalem:quia, ſi non, ſequitur, quòd ſubſtantia non diſtinguitur à nouem prædicamentis formaliter. conſequens eſt falſum, ergo & antecedens. quod eſt concluſio Auctoris, & Scoti in loco præallegato.probatur conſequentia, quia ens deſcendit in decem prædicamenta per decem modos,ſcilicet per ens in ſe, & per ens in alio. Et iſtud ens in alio,diuiditur per quale, quantum, & ſic de aliis: ergo non diſtinguuntur niſi per modos prædicamenta: ſed diſtinctio per modos non variat rationem formalem. ergo prædicamenta non ſunt diſtincta formaliter: & ſic ſubſtantia non formaliter diſtinguitur à nouem prædicamentis. Secundò, ſi modus intrinſecus non variaret rationem formalem, Deus non eſſet diſtinctus formaliter à creatura. quia diuiditur ens per finitum & infinitum: & infinitum eſt Deus, & finitum eſt creatura. modo, ſi Deus, & creatura per modos differunt, & modi non dicunt formalitatem: ergo Deus & Creatura non diſtinguuntur formaliter. Tertiò, ſic quando prædicatur cõcretũ de abſtracto, propoſitio nõ eſt vera niſi in primo modo dicendi per ſe;

Nam modus intrinſecus dicat formalitatem.

ſed in iſta propoſitione, eſſentia diuina eſt infinita, prædicatur cõcretum de abſtracto: ergo erit propoſitio in primo modo dicendi per ſe: ergo modus variat rationem formalem: quia illud, quod prædicatur in primo modo dicendi per ſe, benè dicit formalitatem, & poteſt variare rationem formalem. Sed iſtæ rationes licet bonæ ſint, tamen ſequendo viam Scoti, & conſequenter Auctoris qui hoc expreſſè ponit in litera. licet alii Scotiſtæ oppoſitum teneant, ſicuti eſt Landulfus in ſuo primo in prologo cui multi Scotiſtæ adhærent: Auctor verò magis ad aliam partem declinat, ſicuti vides in litera. ideo ad rationes iſtas Reſpondeo, tenendo, quòd modus intrinſecus, nec de quidditate eſt illius, cuius eſt, nec variat rationem formalem: quia formalitatem per ſe nõ dicit, & ſi dicit, dicit cum alio. ideo, Ad primam dico, quòd decem prædicamenta non tantum per modos diſtinguuntur, ſed per proprias quidditates: tamen quantum ad modum noſtrum confuſè concipiendi, diſtinguuntur per decem modos iſta decem prædicamenta: & iſte eſt melior modus, qui poſſit teneri in Scoto: & tunc non ſequitur, quòd ſubſtantia non diſtinguitur formaliter à nouem prædicamentis, nec quòd alia prædicamenta inter ſe formaliter non diſtinguantur: ſed tunc ſequeretur quando tantum decem prædicamenta per modos diſtinguerentur, & non per quidditates. Ad ſecundum dico, quòd Deus non tantum forma

Achilinus in libro de diſtinctionibus cap.21. multa dicit de modo intrinſeco cõtra Scotum vide ibi & Scotiza.

Quomodo Deus diſtinguitur à Creatura.

liter à Creatura diſtinguitur, ſed etiam eſſentialiter,& quidditatiuè: & quando dicis,quòd diſtinguuntur per finitum & infinitum. Dico, quòd hoc eſt verum quantum ad noſtrum modum confuſè concipiendi.Ad tertium quando dicitur,quòd iſta propoſitio eſt in primo modo:eſſentia diuina eſt infinita,ergo eſt prędicatio quidditatiua.Dico pro nũc, quòd tunc eſſet vera,quando eſſet in primo modo,& in primo gradu:ſed iſta non eſt huiuſmodi, quia non eſt in primo gradu.Præterea arguo ex auctoritatibus,quòd modus intrinſecus dicat formalitatem. Et prima auctoritas eſt Auguſtin. 15. de Trinitate c.5.vel.8.ſi dixero æternus,immortalis,iuſtus,bonus,beatus,ſpiritus,horum omnium nouiſſimum, quod poſuit ſubſtantiam ſignificare videtur,cętera verò huius ſubſtantię qualitatem.ergo ęternitas, quæ ſecundum iſtũ auctorem, eſt modus intrinſecus ſignificabit ſecundum verbum Auguſtini, non ſubſtantiã, ſed proprietatem Dei:ſed,quod eſt proprietas, non dicitur eſſe modus intrinſecus eius:& omnis proprietas dicit formalitatem diſtinctam ab ea,cuius eſt. Ad hoc accidit auctoritas Damaſceni commen.4.ſi bonum, inquit, ſi iuſtum,ſi ſapiens,nõ naturam dices Dei, ſed quæ circa naturam. Vltimò, Anſelmus in Monologion.comment.15.inquit, non eſt corpus, nec aliquid eorum, quod corporei ſenſus diſcernunt: ſed neceſſe eſt eſſe ipſum viuentem, ſapientem, omnipotentem, verum, iuſtum,

æternum,& quicquid abſolutè melius eſt ipſũ quàm non ipſum. vbi patet, quòd æternitas enumeratur inter perfectiones attributales, quæ ſunt perfectiones ſimpliciter. modò quòd eſt perfectio ſimpliciter, & ſecundaria, ſiue attributalis,non dicit modum intrinſecum,ſed proprietatem rei: & ſic ſequitur contra Auctorem,qui tenuit ęternitatem dicere modum, & non diſtinctam formalitatem alicuius:cuius contrarium dicunt iſtæ auctoritates. Pro ſolutione omnium auctoritatum eſt notandum, quòd æternitas, & quæcunque iſtorum nominum,dicunt circunſtantiam rei, non quidditatem primariam ponunt: quam dicimus habere hoc nomen ſubſtantia, vel ſpiritus ſed dicunt perfectionem ſecundariã. Ad illud verò, quod dicis de æternitate,dic, quòd non dicit quidditatem rei, ſiue proprietatem: ſed conſecutiuè dicit quidditatem, aut proprietatem rei, ſed non per ſe formalitatem. vnde primò ad Auguſtinum dicas, quòd æternitas dicit qualitatem ſubſtãtiæ præexigitiuè,ſiue conſecutiuè. ſimiliter ad Anſelmum quòd æternitas dicit quidditatem, & perfectionẽ attributalem præexigitiuè, ſiue conſecutiuè,ſiue oſtenſiuè, non autem quidditatiuè: quia ens non eſt, ſed eſt entis:ſicut in ſimili dicit Scotus de perfectione ſimpliciter diſtinguendo,quòd multa ſunt quę dicunt perfectionem quidditatiuè, & multa quæ dicunt perfectionem ſimpliciter pręexigitiuè,ſiue denominatiuè. vnde in prima quoli-

Quomodo reſpectus ad extra ſunt perfectiones.

beti concedit reſpectus ad extra: qui ſunt in Deo, ſicuti eſt reſpectus omnipotentiæ, creationis, conſeruationis: quòd ſunt perfectiones ſimpliciter denominatiuè, non autem quidditatiuè: quia perfectio ſimpliciter quidditatiuè dicitur eſſe voluntas, aut eſſentia, aut intellectus, & ſimilia, Illa verò, quæ dicunt reſpectũ ad extra non ſunt perfectiones ſimpliciter quidditatiuè, ſed ſunt perfectiones ſimpliciter denominatiuè, præexigitiuè, oſtenſiuè, aut conſecutiuè. ſic dicas, quòd æternitas eſt proprietas Dei attributalis, non quidditatiuè, ſed conſecutiuè, & præexigitiuè. Eſt tamen aduertendum, quod quando dicimus, quòd modus intrinſecus non variat rationẽ formalẽ, non debet intelligi ratio formalis illius, cui additur, ſed debet intelligi ratio formalis conſtituti per ipſum gradum: & per illud, cui aduenit talis modus. quod probatur: quia, ſi intelligeretur tantum de ratione formali illius, cui aduenit, ſequeretur, quod gradus intrinſecus, & differentia eſſentialis, non differẽt. quia certum eſt, quòd differentia eſſentialis adueniens generi, non variat rationem formalem eius, ſicut rationalitas non variat rationem formalem animalis: ex quo ſequitur, quòd cùm differentia eſſentialis variat rationẽ formalem eius, quòd conſtituitur ex ipſa: & ex eo cui aduenit, vt patet inductiuè in omnibus, & gradus non ſic variat tale conſtitutum per ipſum, quòd differentia eſſẽtialis eſt alia ab ipſo modo intrin-

ſeco. Quod ſi inueſtiges quare modus non variat rationē formalem eius cuius eſt modus, reſpondetur per propoſitionem ex Scot. deſumptā, ſcilicet quod nihil poſterius eſt cauſa prioris: ergo cùm modus intrinſecus ſit poſterior illo cuius eſt, nō valebit variare illud prius.

Quæſtio de exiſtentia Dei.

HIc mouetur quæſtio, an exiſtentia Dei ſit modus intrinſecus eius, vel ſit de quidditate Dei? Aliqui ſunt, qui tenent eſſe modum intrinſecum, & arguunt iſtis rationibus. Si exiſtentia eſſet de quidditate Dei, tunc ſequeretur, quòd tot eſſent perſonæ in Deo, quot eſſēt exiſtentiæ. quia multiplicato aliquo, multiplicantur quæcunque ſunt de intellectu eius quidditatiuè: quod eſt falſum, quia vna exiſtentia eſt omnium perſonarum. Præterea Scotus. 12. quarti, quæſtione ſecunda in vltimo dicit, quòd infinitas eſt medium ad eſſendum exiſtentiam in diuinis, vt in relationibus diuinis: ergo prius ineſt infinitas in diuinis, & poſt exiſtentia: ſed infinitas eſt modus intrinſecus, ergo & exiſtentia. Tertiò voluit Scotus in prima diſtin. primi, quæſt. 2. quòd non poſſumus frui, neque cognoſcere aliquam perſonā, niſi cognoſcamus eſſentiā, quæ eſt de quidditate perſonarum: & loquitur de quacunque fruitione, etiam viatoris: vnde benè contingit frui eſſentia, & illam ſcire ſine perſonis: quia

Prima opinio aſſerit exiſtētiam eſſe modum intrinſecum.

Quomodo poſſumus frui eſſentia ſine perſonis.

prius ſine poſteriori, benè poteſt terminare actum noſtrum. Et ſimiliter vna perſona prior poteſt terminare actum noſtrum, dato, quòd non terminet poſterior. ſed non perſona ſine eſſētia, à pari dicamus, quòd nos nō poſſumus aliquid cognoſcere de Deo non cognita ſua quidditate: ergo, ſi de eſſentia Dei eſt exiſtētia, quodcunque prædicatum ſcimus de Deo, ſemper ſcimus exiſtentiam, quod tamen eſt falſū. Et ſimiliter non poſſemus cognoſcere vnam perſonā non cognita exiſtentia, quod ſimiliter falſum eſt. Vltimò volo probare, quòd exiſtentia eſt modus intrinſecus. Et præſuppono mihi duo. Primum quod ſcientia abſtrahit ab exiſtentia. patet, quia habeo ſcientiam nunc de roſa, & tamen roſa nō exiſtit: ſecundò, quòd de Deo poſſumus habere ſcientiā. patet ex ſecūda quæſti. 2. diſtin. primi ſenten. tunc ſic ad impoſſibile. Exiſtentia per te, eſt prædicatū primi modi: & prędicatur de deo in primo modo, ergo de Deo non poteſt haberi ſcientia: quod eſt contra ſecundū præſuppoſitum. ergo exiſtentia non eſt prædicatum primi modi. Probatur conſequētia, quia per primū præſuppoſitū ſciētia abſtrahit ab exiſtētia: ſed à prędicatis primi modi nō fit abſtractio, ergo exiſtētia nō erit prædicatū primi modi. vnde, quādo nos habemus ſcientiā de Deo hic, non cognoſcimus Deum, diſtinctè & ſub ratione exiſtentiæ, ſed Deum eſſe modò, ſi tu vis, quòd iſta exiſtentia ſit de ſua quidditate, cùm abſtrahat ſcientia,

quam habemus de Deo ab exiſtentia. ſequeretur, quòd non haberemus ſcientiam de Deo, quia nos nõ cognoſcimus ſuam quidditatem, & ſic eum non cognoſceremus, quòd contra ſecundum præſuppoſitũ. Ratio iſta facit mihi maximam difficultatem. Cum iſtis rationibus adduntur duæ aliæ excellentiſſimi magiſtri Antonii Trombetæ, qui tenuit hic in ſua expoſitione, quòd exiſtentia eſt modus intrinſecus. Et arguit ſic, illa quæ ſunt communia Deo, & Creaturæ, ſunt eiuſdem rationis, ſecundum doctorem ſubtilem, in primo diſtin. tertia & 8. & alibi: ſed ita eſt, quòd exiſtentia eſt in Creaturis, & in Deo, ergo ſunt eiuſdem rationis. & tunc vltra, exiſtentia in Creaturis eſt modus intrinſecus ipſarum, & non eſt de conceptu formali earum, vt patet in ſuis dictis: ergo, & in Deo exiſtentia erit modus intrinſecus. Secunda ratio ſua fuit iſta, quæcunque duo in ſuis conceptibus ſimpliciſſimis, & abſtractiſſimis non ſe formaliter includunt, ſic, quòd vnum non ſit de eſſentia alterius, in nullo vno ſic vniuntur formaliter: ſed ita eſt, quòd ens, & exiſtentia in ſuis conceptibus ſimpliciſſimis, & abſtractiſſimis non ſe formaliter includunt, ergo in nullo erunt formaliter idem. Maior eſt manifeſta. quia, ſi cõceptus nõ includit formaliter cõceptũ, vbicunque iſti cõceptus manẽt ſecũdũ proprias rationes, vnus nõ includit formaliter alium: quia manẽte propria ratione formali alicuius, manet

Quomodo iſta ratio facit maximam difficultatem Auctori.

eadem identitas, vel diuerſitas ad alium conceptum. Minor autem probatur per Boetium ſuper prædicamenta, qui vult, quòd in tantum differt eſſentia, ab exiſtentia, quòd prædicamenta fiunt de eſſe eſſentiæ, & non de eſſe exiſtentiæ, alioquin roſa non eſſet in hyeme per ſe in prædicamento.

Alia eſt opinio auctoris, qui tenuit de mente Scoti exiſtentiam eſſe de quidditate Dei, vt patet in ſecunda diſtin. primi quæſtione prima. vbi Scot. dixit, quod eſſe, exiſtere, ſiue exiſtentia immediatiſſimè conuenit eſſentiæ diuinæ: & quòd propoſitio, in qua prædicatur eſſe de Deo, non eſt per ſe ſecundi modi: & quòd eſt mediatiſſima, ad quam omnes aliç propoſitiones reſoluuntur, enunciantes aliquid de Deo. Hic reuera nimis apertè loquitur Scotus, nec opus eſt extorquere verba. Præterea Scotus 6. quæſtione quolibet. vult, quòd ſicut infinitas eſt modus intrinſecus eſſentiæ, vt eſſentia eſt, ita æternitas eſt modus intrinſecus exiſtentiæ, vt exiſtentia eſt. & concludit ibi ſe reſoluendo, dicens: verum eſt igitur, quòd exiſtentia habet modum ſibi intrinſecum, ſicut eſſentia. ſed illud non eſt niſi infinitas intenſiua: æternitas autem vt æternitas, non eſt infinitas: modo, ſi exiſtentia ſic habet modum ſicut eſſentia, & vtraque habet infinitatē modum ſibi intrinſecum. ſicut igitur eſſentia eſt de quidditate Dei ſic exiſtentia: & vltra, ſi ipſa habet modum intrinſecum quomodo vis

quòd ſit ipſa modus intrinſecus?

Ad hoc accedit dictum Dionyſij de diuinis nominibus cap. 5. Deus non quodam modo eſt exiſtens, ſed ſimpliciter, & incircunſcriptiuè: totum eſſe accipit in ſe ipſo, & præaccipit, propter quod dicitur rex ſeculorum: & ſequitur, ipſe eſt eſſe exiſtentibus, & ipſum eſſe exiſtentium: & exiſtens autem ante ſecula: ipſe eſt æuum ęuorum, qui eſt ante ſecula. Quam Auctor pertractans Scot. 6. quęſtione quol. inquit. Dico concedendo, quòd Deus eſt exiſtentia ex natura rei, incircunſcripta: hoc eſt infinita intenſiuè, ita quòd magnitudo proprię exiſtentiæ eſt magnitudo. Si ergo Scotus concedit quòd exiſtentia eſt infinita intenſiuè, ſequitur igitur, quòd habet infinitatem pro ſuo modo. nam dixit, quòd magnitudo propriæ exiſtentiæ eſt infinitas: ex quibus habetur, quòd exiſtentia nullatenus eſt modus intrinſecus. Dicamus, ergo reſolutoriè, cum Scoto & autore noſtro, quòd exiſtentia, eſt de eſſentia Dei: & ad primam rationem reſpondeamus ſic, quando dicitur, quòd ſi exiſtentia eſſet de intrinſeca ratione Dei, tot eſſent exiſtētiæ: quot ſunt perſonæ, hoc nos negamus, ſed bene cócedimus quod quot ſunt perſonæ, tot ſunt ſubſiſtentiæ, non autem exiſtentiæ. Tu dicis multiplicato poſteriori multiplicantur omnia, quæ ſunt de intrinſeca ratione illius, ergo multiplicatis perſonis multiplicabuntur ęxiſtentiæ. Dico, quòd tantum hoc eſt verum

D. Dionyſius lib. de diui. nomi. cap. 5.

Reſolutio.

in Creaturis,vbi cuilibet ſuppoſito correſpõdet ſua propria exiſtentia, eſſentia, & induiduatio:non ſic autem in diuinis, vbi eſt tantũ vna exiſtentia numero,& vna eſſentia numero in omnibus tribus, plures autem ſubſiſtentiæ. Ad ſecundum,quando dicitur, quòd infinitas eſt medium ad eſſendum exiſtentiam, in diuinis: dico, quòd iſtud malè adducitur: ſed Scot. vult ibi probare per infinitatem, non exiſtentiam Dei,ſed, quòd relationes per ſe ſunt,ideſt non in alio: ſi concederetur, quòd eſſent infinitæ, conſequentia valeret: ſi infinitæ ſunt,per ſe ſunt,i. non in alio, licet antecedens eſt falſum:quia infinitę non ſunt,admiſſo antecedente ſequeretur, quod non ſunt in alio.Ad tertium dico, quòd benè verum eſt, quòd non poſſumus cognoſcere aliquam perſonam,niſi cognoſceremus exiſtentiam, quia eſt de intrinſeca ratione ſua. Dicas, quòd hoc eſt verum de intellectu diſtinctè concipiente: & verum eſt hoc in ſe, non autem reſpectu noſtri, qui confusè cognoſcimus. Tu dicis, iſte eſt modus viatorum in fruitione, quia non poſſunt frui vna perſona, niſi fruantur eſſentia. Dicas,quòd hoc verum eſt, quia eo modo quo fruimur nos,non poſſumus poſteriori frui,niſi fruamur priori,quod eſt poſſibile nobis cognoſci: quia verò exiſtentia,& eſſentia, vt hæc,non eſt poſſibilis à nobis cognoſci non fruimur eſſentia, vt exiſtentià, ſed eſſentia, vt eſſentia eſt. Ad aliud dico concedendo, quòd

de Deo

de Deo non habemus ſcientiam pro ſtatu iſto, quantum ad exiſtere, poſſumus tamen habere ſcientiã de Deo quantum ad alia prædicata, vt quòd eſt intellectus, ſapiens, neceſſe eſſe, & ſimilia, ſed exiſtentia tantum eſt nota intellectui diſtinctè concipienti. Tu replicabis, ſcientia abſtrahit ab exiſtentia, ergo poſſumus cognoſcere Deum non cognita exiſtentia. Dicas, quòd hoc eſt verum in nobis. Tu dices, à prædicatis primi modi non fit abſtractio: & exiſtentia eſt huiuſmodi per te: ergo de Deo non habemus ſcientiam inquantum ſcientia abſtrahit ab exiſtentia. Dicas concedẽdo, quòd non habemus ſcientiam de eo: vt exiſtentiam habet, ſed inquantum ab exiſtentia abſtrahit. Replicabis, ergo non cognoſcimus Deum ſecundum prædicata quidditatiua: dic, quòd verum eſt ſecundum hoc prædicatum quidditatiuum niſi confuſè: quia exiſtentiam, & eſſẽtiam, vt hæc, hic non poſſumus cognoſcere. Ad rationes Antonii Tromb. dico, quòd quæcunque ſunt communia Deo, & Creaturis ſunt eiuſdem rationis, ſed exiſtentia eſt huiuſmodi: dico, quòd aliqua eſſe eiuſdem rationis ſtat dupliciter: aut eiuſdem rationis tranſcendentis, aut eiuſdem rationis ſpecificę: propter hoc, ſi in creaturis exiſtentia eſt modus intrinſecus, non erit in Deo, quia non eſt eiuſdem rationis ſpecificæ, ſed tranſcendentis. Hanc ad eruditiſſimi Trombetæ argumentum, reſponſionem quam à Licheto in Commentariis in 2.

Quomodo habemus ſcientiam de Deo pro ſtatu iſto.

quæſt.diſt. 2. 1. Scoti accepit, ſapientioribus examinandam relinquo.Ego tamen crederem illam aduerſari doctrinæ Scoti qui in 1. diſt. 3. vult modos intrinſecos eſſe conceptus ſimpliciter ſimplices,& ſic in vlteriores conceptus non reſolubiles, ita vt ſint de illorum ordine qui etiam iuxta Ariſtotelẽ, vel totaliter ſciuntur vel totaliter ignorãtur : at ſi Creaturæ exiſtentia quæ eſt modus intrinſecus conueniret in aliquo communi,cum exiſtentia Dei quidditatiuè, concludendum ſanè videretur hanc exiſtentiam quæ modus intrinſecus eſt,reſolubilem eſſe in alium conceptum ſuperiorem: ideo non eſt aſſerendum quòd exiſtentia Dei ſit eiuſdem rationis cum exiſtentia creaturæ, ſed neganda eſt ſimpliciter minor Trombetæ quæ vix vnquam poterit confirmari propter rationem adductam : quia ſcilicet exiſtentia creaturæ eſt conceptus ſimpliciter ſimplex.Solutio etiam ſequens videtur fauere huic meæ ſententiæ. Ad ſecundum licet concederetur maior, tamen ad minorem dico : quòd duplex eſt exiſtentia, aut creata, aut increata. de creata verum eſt, quòd quidditas non includit exiſtentiam, ſed non eſt verum de increata, quòd illud, cuius eſt exiſtentia,ideſt Deus aut eſſentia bene includit exiſtentiam: & cùm ipſe probat minorem per Boetium,quòd prædicamẽta ſiunt de eſſe eſſentiæ, non autem exiſtentiæ:& ſic eſſentia non includit exiſtentiam,eſt verum hoc de exiſtentia creata: quòd ſcilicet eſſentia

creata non includit exiſtentiam creatam: & non loquitur Boetius niſi in creaturis: nã Deus nullo modo eſt in genere nec aliquid dictum de Deo, vt probat Sco. 8. primi. Hæc ſecunda opinio tenetur à Syrecto, à Mauricio hibernico Archiepiſcopo, à Lycheto quondam ſodalitij minorum generali, cõmentariis in 6. quęſt. quotl. & à multis aliis vt eſt videre apud Barolitam Paduanum in ſuis contradict. pag. 3.

Conformatio cum Ariſtotele.

HIc quæritur, an modi iſti intrinſeci poſiti ſint ab Ariſtot. & vbi reſpondebis, quòd vtique poſiti ſunt & multis in locis. nam Ariſtot. ſecũdo phyſi. text. comment. 28. ponit modos, ſiue diuiſiones per modos cauſarũ per ſe, qui diuerſi modi cauſandi per ſe non ſunt niſi modi intrinſeci. vnde dicitur ibi, vno quidem modo cauſa dicitur, ex quo fit aliquid cũ inſit: ſicut æs ſtatuæ, & iſte eſt modus cauſandi materiæ. Alio autem modo ſpecies, & exemplum. Et iſte eſt modus cauſandi formæ: ibi Commentator dicit, cauſa dicitur multis modis. Dicitur enim cauſa materialis, & dicitur alio modo cauſa ſecundum formam. Deinde ſubdit Ariſt. in 29. amplius, vnde principium mutationis: principium autem quietis eſt, & exemplificat. vt pater filii, propter quod dat nobis intelligere cauſam efficientem. Addidit poſt pauca verba: adhuc autem, quemad-

intentionibus & remiſſionibus benè Ariſt.meminit,vt patet vbique frequenter in dictis ſuis. Similiter Ariſt.voluit in libroMet.8. com. 10. vbi dixit, quòd ſpecies ſunt ſicut numeri idest ſpecies habent modum numerorum. vbi Ariſtot.ponit modos, ſecundum quos ſpecies, & numeri conuenient:& modos ſecundum quos differunt. Ex hoc patet, quòd malè ſentiunt aliqui,vt Antonius Trombeta, qui dixit quòd Ariſtot.nullam fecit mentionē de iſtis modis. iam nos enumerauimus plura loca antedicta. Et vltra hoc dicemus, quòd prædicabuntur in primo modo dicendi per ſe de illo,cuius ſunt, ſed non in primo gradu, quod declarabitur in ſequenti articulo.

Dubia circa Textum.

Circa hanc materiam de modis intrinſecis, primò dubitatur num modus intrinſecus habet propriam formalitatem.Scotus enim in 6. quæſt.quotl.concedit quòd magnitudo,quæ idem eſt,quod infinitas tranſit in eſſentiam:& manet diſtincta ſecundum propriam rationem.ſic etiam in creaturis magnitudo perfectionis realiter non eſt aliud ab eo,cuius eſt: & tamen manet ſecundum propriam rationem magnitudinis.ſequitur igitur, quòd magnitudo habet propriam formalitatem, ſi manet ſecundum propriam rationem magnitudinis. & ſic modus intrinſecus habet propriam formalitatem, & diſtinctam formalitatem: ab eo

cuius eſt modus. Ad hoc dico, quod non habeo pro inconuenienti, quòd ſi infinitas dicit propriam rationem diſtinctam ab eo, cuius eſt, quòd talis ſua propria ratio ſit diſtincta ab eo, cuius eſt ex natura rei, non autem realiter, aut formaliter. Dubitatur ſecundò, vtrum modus conſtituat, quia ſi pars affirmatiua ſit vera ſequetur quòd modus, ſicut infinitas, erit prior deitate ex natura rei: & gradus formæ ipſa forma, cõtra doctorem 17. primi quæſt. 3. dicas cum via cõmuni Scotiſtarum, quòd nõ eſt modus de intrinſeca ratione quidditatis: & ſic nõ ſequuntur iſta incõuenientia. ideo alia via, quod ſit de quidditate, ſaluatur cum maxima difficultate.

Tertiò dubitatur & arguitur contra reſolutionem datam de exiſtentia ex Scoto in 1. quæſt. quotl. cuius hæc ſunt verba, Cuicunque non repugnat eſſe idem alicui ſubſtantiæ eſſẽtialiter, illud non conuenit veriſſimè illi ſubſtantiæ, niſi conueniat ſibi eſſentialiter. & ſubdit, quòd intellectualitas, & rationale cõuenit creaturis eſſẽtialiter: ſic etiam in Deo intellectualitas ſibi conueniet: tunc arguitur ſic, ſicut intellectualitas in creaturis conuenit eſſentialiter, & etiam in Deo eſſentialiter: ergo ſi exiſtentia in creaturis eſt modus intrinſecus, in Deo erit modus intrinſecus: Reſpondetur quod exiſtentia in diuinis ſolum dicit quidditatem, & formalitatem, ſed non in creaturis: quia in creaturis eſt modus. & tunc ad regu-

lam Scoti, ſicut intellectualitas in creaturis eſt de eſſentia, ſicut in Deo. dico, quod verum eſt ſi vtrobique verè ineſt. & dicit quidditatem, ſed non poſſumus ſic applicare de exiſtentia creata, & increata, dicendo, quòd vtrobique eſt modus, aut vtrobique eſt de eſſentia. quia non vtrobique verè ineſt, ſed in Deo ſolū eſt de eſſentia, & non in creaturis: ſed intellectualitas vtrobique eſt de eſſentia: ideo, ſi in creaturis eſt modus non propterea erit in Deo modus.

Dubitabitis quare exiſtentia Dei non eſt modus & exiſtentia creaturæ eſt modus. Reſpondeo quòd hæc eſt ratio immediata, quia Deus habet eſſe per eſſentiam, creatura autem per participationem, ideo hæc propoſitio Deus eſt in primo modo dicendi per ſe: iſta verò creatura eſt non eſt in primo modo dicendi per ſe, ſed eſt propoſitio modalis.

Quartò dubitatur vtrum ex modo & illo cuius eſt modus reſultet conceptus ex ſe vnus? id eſt vtrum infinitas & eſſentia faciunt vnum conceptum per ſe. Reſpōdetur quòd ſicut proprietas, & eſſentia non ſunt eiuſdem rationis de ſe, ſed diſtinctarum rationum: & ſecundum hoc non faciunt per ſe vnum, paternitas, & eſſentia, quando conſtituunt patrem, tamen ſunt vnū numero propter eſſentiā: quia pater ab eſſentia habet vnitatem, quia illa eſt infinita, & ſic identificat ſibi omnia: ſimiliter infinitas, & eſſentia, licet ſint diuerſarum rationū in ſe: faciunt tamen vnum, & ſunt vnum numero propter eſſentiam, quæ habet infinitatē radicaliter. hic etiam ſunt quàm maximè conſideranda verba auctoris quando dicit quòd vbicunque eſt differentia propriè accipiendo, ibi eſt compoſitio. Propter illa enim deſtruitur Achylles Thomiſtarum cōtra vniuocationem entis. Achylles, & ratio Thomiſtarum formatur iſto modo, ſi ens eſt vniuocum Deo,

& creaturæ,ergo Deus erit cópoſitus ex ente & infinitate,quæ eſt modus intrinſecus. Reſpondet Auctor huic rationi, & Achylli, quòd non ſequitur compoſitio in Deo, etiam ſi ens ſit vniuocum: quia ens non eſt realitas potentialis,neque infinitas eſt realitas actualis, quia non eſt differentia, propterea non poſſunt facere compoſitionem in Deo, ſed tunc facerēt, quando eſſent realitates,quarum vna eſſet potentialis, & altera actualis, quod negatur in propoſito: hinc ſequitur, quòd Deus non eſt compoſitus.Dixit Mauritius ſuper verbo Auctoris,quod modus intrinſecus nullam facit compoſitionem.Quintò dubitatur nullam ne faciat modus intrinſecus cópoſitionem?Contra hoc enim eſt argumentum difficile, nam ſi modus nullam facit compoſitionem cum illo,cuius eſt modus,ſequitur,quòd tantæ ſimplicitatis erit creatura in conceptu entis,quantæ eſt Deus:quod eſt impoſſibile. Ad hoc cum Scoto in 8. diſt.1.quæſt.3. reſpondetur quòd non ſequitur,quia creatura in quocunque eſſe ponatur,ſiue concipiatur, ſemper concipitur limitata; & propter hoc ſemper concipitur compoſita,ſaltem compoſitione,quæ eſt expoſitiuo,& priuatiuo, de qua dictum eſt ſupra: non ſic autem Deus, quia in quocunque conceptu concipiatur, ſemper concipitur ſimplex, & ſummè ſimplex.

Argumentū difficile.

Sextò dubitatur vtrum modus habeat conceptū, & arguitur quòd ſic: modus eſt forma-

litas primo modo dicta, igitur ex hoc ſequitur quòd habet conceptum, ſi habet formalitatem. Reſponderur & diſtinguitur de formalitate: quia videlicet formalitas primo modo dicta nõ eſt cõceptus per ſe, neque primarius, ſed eſt cõceptus cum alio ſiue ſecundarius: quia eſt extra nihil: in tantum, quòd non poteſt per ſe terminare actum intellectus.

Animaduertẽdũ eſt etiã quòd hic Doctor non ſoluit primam partem inſtantiæ de potentialitate. inſtantia eſt iſta. & ſi dicas, ſaltem conceptus communis eſt indeterminatus, & potentialis ad ſpecialem conceptum, vt realitas ad realitatem: vel ſaltem conceptus entis communis, non erit infinitus. prima pars inſtantiæ eſt iſta: ſi tu conceſſiſti, quòd iſte conceptus entis eſt communis, & indeterminatus, ergo ſequitur, quòd eſt potentialis ad ſpecialem conceptum: & ſic includitur in Deo, ergo in Deo erit aliquid potentiale. ſecundam partem inſtantiæ benè ſoluit Auctor in litera, quæ erit iſta: vel ſaltem conceptus entis communis non erit infinitus, ſed non primam. Sequitur, ſed dic, vt ſupra notaui: Hic poſſet adduci reſponſio Antonii Trombetæ, qui reſpondet huic conſequentiæ. quando dicitur, ſi ens eſt indeterminatus conceptus ergo potentialis ad iſtos modos: ipſe diſtinguit de triplici potentia ſcilicet phyſica, meta. & logica: & dicit quòd ens non dicitur in potentia phy. ad modos, ſed ſolum in potentia metaphy. & vult, quòd poten-

tia metaphy.nihil aliud eſt niſi, quòd ens non includit ipſum contrahens tanquam aliquid de eſſentia ſua. Tunc arguo ſic contra eum, in Deo per Scot.5.diſtin.pr.q.2. non eſt potentia, nec quaſi potentia: ſed ſi ens eſſet in potentia metaphy. ad ſuos modos, & ens includitur in Deo, & per te eſt potentiale: ergo potentiale vel quaſi potẽtiale eſt in Deo, quod eſt contra Scotum.

Ideo aliter reſpondeo, quòd nullo modo ens eſt potentiale reſpectu modorum. Sed tunc eſt potentiale, quando modi dicerent actum, & per ſe formalitatem: & ſecundum hoc ſoluitur inſtãtia, quam Auctor noluit ſoluere, ſcilicet eſt communis, & indeterminatus:ergo potentialis, non valet: quia ens benè eſt indeterminatus conceptus, non tamen potentialis reſpectu modorum: quia omne potentiale eſt reſpectu actus dicentis realitatem: modi autem intrinſeci nec realitatem, nec formalitatem dicunt per ſe.

Deinde notandum ſuper illo dicto Aucto. Secundò differunt modus intrinſecus & differentia' quod non eſt intelligendum vt verba ſonant. quia ſi ſic, tunc modus & differentia nõ differẽt inter ſe, id eſt ſi finitas nõ diſtingueret creaturã à Deo, nec ſimiliter differentia ſua poſſet illã diſtinguere à Deo, ſi modus non diſtinguit: Dicendum quòd Auctor non vult dicere, quòd modi nullo modo variant: ſed dicit, quòd non faciunt diſtinctionem eſſentialem,

& quidditatiuam modi: cùm Deus & Creatura, antequam aduenirent modi intrinſeci, ſint diſtincti per quidditates: & ſic modi non diſtinguunt, ſed benè modi diſtinguunt Deum, & Creaturam modaliter, ideſt ad quidditatiuam diſtinctionem Dei, & Creaturæ, ſequitur diſtinctio modalis eorum: & ſic modus non ſe habet vt differētia. Septimò dubitatur quia doctor aſſerit in textu quòd ratio quidditatiua poteſt conuenire habentibus conceptum cōmunem quidditatiuum, & proprium qualitatiuum: ſed ratio formalis, & quidditatiua conuenit ſiue ſpeciei ſpecialiſſimæ, ſiue ſubalternæ. Hic apparet contradictio Doctoris: quia, ſi ratio quidditatiua poteſt conuenire omnibus habentibus conceptum quidditatiuū, & proprium qualitatiuum, tunc ens non habebit rationem quidditatiuam, neque Deus, neque ſubſtantia, vt eſt genus generaliſſimum: quia nullum iſtorum habet conceptum communem quidditatiuum, & proprium qualitatiuum: quia tunc Deus non eſſet ſummè ſimplex: ſoluēda eſt contradictio quia ly, (&), ſumitur diuiſiuè, & non copulatiuè, ideſt iſta antedicta & alia non habent ſimul conceptū quidditatiuum, & qualitatiuum: quia tunc Deus eſſet compoſitus, & ens tunc non eſſet ſimpliciter ſimplex, & ſubſtantia haberet conceptum quidditatiuum: qui eſſet ens, & per ſe, eſſet alius conceptus: & ſic modus diceret conceptum, quod eſt falſum. Sed eſt hoc

dictum intelligẽdum diuiſuè, ideſt ratio quidditatiua poteſt conuenire omnibus habentibus conceptum quidditatiuum: vt eſt ens, & Deus, & ſubſtantia: aut qualitatiuum proprium, vt eſt qualitas, quantitas, ad aliquid: & differentia vt rationale: & ſimilia quæ habent conceptum qualitatiuum, & in quale prædicantur de ſubiecto. Dubitatur octauò, an detur proceſſus in infinitum, in his diſtinctionibus ex natura rei? Quia, ſi diffinitio, & diffinitum diſtinguuntur ex natura rei: iſta eſt diſtinctio ex natura rei, tunc quæro de iſta diſtinctione: qua iſta duo diſtinguuntur. vtrum iſta diſtinctio ex natura rei: qua mediante diffinitum, & diffinitio diſtinguuntur eſt idem cum diffinitione, & diffinito, aut diſtincta? non eadem, ergo diſtincta ex natura rei, ergo per aliam diſtinctionem diſtinguitur, & ſic eſt proceſſus in infinitum: in iſtis diſtinctionibus ex natura rei. Ad hoc reſpondeo, quòd non datur proceſſus in infinitum in iſtis diſtinctionibus ex natura rei, per regulam Scoti in ſecunda diſtin. 1. quæſtio. 5. & ratio eſt, quia vna diſtinctio eſt eadem realiter alteri. probatur omnis illa relatio eſt eadem realiter fundamento, cuius fundamentum non poteſt eſſe ſine termino, & quia prima diſtinctio non poteſt eſſe ſine ſecunda, quę eſt terminus, & eſt idem realiter per ſe: ſicut diffinitum eſt idem realiter diffinientibus. Hinc eſt, quòd tertia eſt ea-

An detur proceſſus in his diſtinctionibus ex natura rei.

dem realiter primæ, & non diſtinguitur à prima: & ſic non datur proceſſus infinitus in iſtis diſtinctionibus realiter diſtinctis. nam prima eſt fundamentum, ſecunda eſt terminus, tertia, qua prima diſtinguitur à ſecunda identificatur realiter cum prima, quæ eſt fundamentum: & ſic non datur proceſſus infinitus in iſtis diſtinctionibus. Vltimò dubitatur an iſta diſtinctio ſit realis quia extrema non ſunt diſtincta realiter, quod videtur contra Scot. diſt. 3. primi. Dico, quòd iſta diſtinctio eſt relatio realis, & tamen extrema non ſunt diſtincta realiter, ſed nota, quòd duplex eſt relatio realis, aut completa, & tunc habet extrema realia realiter diſtincta, & conſurgit ex natura rei. & iſto modo hæc diſtinctio non eſt relatio realis: ſed iſta eſt relatio realis incompleta. quia videlicet habet extrema realia, & conſurgit ex natura rei: vel dicas, quòd Sco. in 3. primi non dicit, quòd relatio realis hoc requirit, quòd habeat extrema realia: ſed dicit ſufficit habere extrema realiter diſtincta. nam dantur relationes, & tamen extrema non ſunt realiter diſtincta. ſicut quando idem mouet ſeipſum, aut voluntas vult ſeipſam: & tamen extrema non ſunt diſtincta realiter.

Textus.

Articulus tertius. vnde formalitas & formale. Forma diuerſimodè ſumitur.

QVantum ad tertium articulum, in quo videndum eſt de identitate & diſtinctione formali, ſunt aliqua notanda. Primò notandum eſt, quòd formalitas venit de formali, & formale de forma. Forma autem dicitur multipliciter. Vno modo dicitur forma, prout eſt altera pars compoſiti: & tunc appellatur forma partis. Alio modo poteſt accipi pro forma totius, videlicet pro tota ipſa natura abſtractiuè ſumpta, ſicut humanitas dicitur forma totius, non per informationem materiæ, ſed qua ſuppoſitum eſt quidditatiuè homo. Forma primo modo dicta eſt per ſe terminus formalis generationis: ſed forma ſecundo modo dicta eſt terminus per ſe primus & adæquatus ipſiuſmet generationis. Alio modo dicitur forma de omni ſubſtantia immateriali, eo modo quo Deus & intelligentiæ dicuntur formæ. Alio modo accipitur pro forma accidentali. Alio modo accipitur pro quacunque ratione, ſub qua ex natura rei aliquid poteſt concipi. Et ab iſta forma vltimo mo-

umitur formalitas,de qua hoc intenius: vnde licet ab vtraque forma pro-tionaliter nominetur formalitas,non men ſic intendimus hoc de ea. Ideo ormalitas hoc modo intenta,nihil aliud eſt quàm ratio obiectiualis,ſub qua vnaquæque res concipi poteſt ex natura rei: & dicitur formalitas à forma iſto modo, propter ſimilitudinem quam habet cum forma primo modo & ſecundo modo dicta:quia ſicut forma illis duobus modis capta eſt ratio cognoſcendi rem cuius eſt, ita etiam forma vel formalitas hoc vltimo modo dicta. Secundò eſt notandum,quòd hæc dictio Formaliter eſt modalis dictio aduerbialis & determinatiua:& ſumitur quinque modis, vt ait Franciſ.in primo diſtin.8. Primis tribus modis ſumitur, vt dicit determinationem copulæ propoſitionum primi modi per ſe: vt cũ dicitur primo modo, homo formaliter eſt animal,ſecũdo modo, homo formaliter eſt rationalis: tertio modo, homo formaliter eſt animal rationale. Quarto modo ſumitur formaliter,vt notat formam vel determinationem alicuius per denominationem

Formaliter quinque modis dicitur.

intrinſecam ipſum denominantem: homo formaliter eſt riſibilis: homo formaliter eſt albus, & ſic de aliis. Quia notat actum vel operationem: quo vel qua quis agit vel patitur vel operatur: vt cùm dicitur, Petrus intellectione formaliter intelligit, viſione formaliter videt, & ſic de aliis. Tertiò notandum, quòd quadruplex eſt prædicatio. Prima eſt quidditatiua & formalis, vt eſt primus modus dicendi per ſe: & hæc habet quatuor gradus. Primus gradus eſt, quãdo per ſe ſuperius in quid prædicabile prædicatur de ſuo per ſe inferiori: vt quando ens prædicatur de Deo & creatura, vel genus de ſua propria ſpecie, vel ſpecies de ſuo proprio indiuiduo. Secundus gradus, quando prædicatum intrinſecum dicens quale, prædicatur de illo cui conuenit intrinſecè: vt differentia de diffinito, vel modus intrinſecus de conſtituto per ipſum, ſecundum illam opinionem quam ſuperius recitaui in præcedenti articulo. Exemplum primi membri huius ſecundi gradus, vt homo eſt rationalis. Exemplum ſecundi, vt Deus eſt infinitus, vel eſſentia diuina eſt infinita

Prædicatio quadruplex.

Primus modus dicendi & eius gradus quatuor.

infinita. Notandum tamen eſt, quòd rationale ſumitur dupliciter. Vno modo, vt conſtituit tanquam pars formalis, nec iſto modo dicit aptitudinem, ſed eſt differentia vel tenens modum differentiæ. Alio modo, vt dicit aptitudinem ratiocinandi: & ſic eſt propria paſſio, nec iſto modo facit prædicationem quiditatiuam, quia nulla aptitudo pertinet ad primum modum dicendi per ſe. Prædictam diſtinctionem ponit Fran. ſuper Por.c. de differentia. Tertius gradus eſt, quando tota ratio intrinſeca prædicatur de ſuo conſtituto: vt quando diffinitio prædicatur de diffinito, vt homo eſt eſt animal rationale. Quartus gradus eſt, quando idem prædicatur de ſeipſo, vt homo eſt homo. Et capitur hîc prædicatio quidditatiua, vt diſtinguitur cõtra prædicationẽ in qua prædicatur aliquid extraneum: quia vt dicit Boetius, hæc propoſitio, homo eſt homo, non eſt propriè quidditatiua prædicatio, quia nihil idem omnimodè eſt de quiditate ſuiipſius, ſed largè eſt quidditatiua, prout diſtinguitur contra denominatiuam: & iſti quatuor gradus faciunt pri-

Rationale duobus modis ſumitur.

mum modum dicendi per ſe.

Aſſignantur etiam alij tres ab Ariſtotele. j. Poſteriorum. t. capit. nono. Et ſic ſecundus modus dicēdi per ſe, eſt quādo propria paſſio prædicatur de ſuo ſubiecto: & iſte modus habet duos gradus. Primus eſt, quando adæquata paſſio prædicatur de ſuo adæquato ſubiecto primo, vt homo eſt riſibilis. Secundus gradus eſt, quando paſſio adæquata ſuperiori de per ſe inferiori ad ſubiectum prædicatur, vt Sortes eſt riſibilis. Tertius modus non eſt prædicandi, ſed eſſendi: & iſto modo omnia per ſe ſunt, quæ per ſe & non in alio exiſtunt, ſicut Deus & omnes primæ ſubſtantiæ, quia nullo modo ſunt in alio.

Quartus modus dicēdi per ſe, eſt quādo effectus formalis prædicatur de aliquo mediante ſua cauſa formali vel quādo actus profluens, id eſt progrediens à cauſa formali, dicitur de effectu formali mediante cauſa formali, vel quando effectus prædicatur de ſuo immediato principio productiuo. Exēplum primi, vt homo albedine eſt albus. Exemplum ſecundi, vt album albedine diſgregat:

calidum calore calefacit. Exemplum tertij, Intellectus intelligit, voluntas vult, & ſic de aliis. Sed hîc inſurgunt duæ difficultates. Prima eſt, in quo modo dicendi per ſe ſunt propoſitiones, in quibus prædicantur per ſe inferiora de ſuis ſuperioribus, vel paſſio inferioris de ſuperiori ad ſubiectum talis paſsionis. Dico breuiter contra multos, quòd tales prædicationes nullo modo ſunt per ſe: licet enim tales diffinitæ vel particulares ſint neceſſariæ, non tamen ſunt per ſe. Probatur dupliciter ex intentione Philoſophi. Primò, quia dicit Philoſophus quòd propoſitiones per ſe non conuertuntur: quòd non debet intelligi quòd non conuertuntur abſolutè, cùm conuerſio ſit adæquata paſsio propoſitionis, ſaltem categoricæ, ſed debet intelligi, quòd non conuertuntur in alias propoſitiones per ſe, ſed iſta eſt per ſe, homo eſt animal: ergo iſta non erit per ſe, animal eſt homo: & idem eſt iudicium de omnibus aliis talibus. Secundò probatur, quia dicit Philoſophus quòd per ſe infert de omni, ita quòd à propoſitione per ſe ad propoſitionem de omni, eſt bona conſequen-

tia:ergo ſi iſta eſſet per ſe, animal eſt homo, iſta eſſet bona conſequentia, animal eſt homo, ergo omne animal eſt homo: conſequens falſum, ergo illud ex quo ſequitur, videlicet quòd iſta ſit per ſe, animal eſt homo. & idẽ dico de iſta, animal eſt riſibile,& de omnibus talibus.

Secunda difficultas, in quo modo dicendi per ſe ſunt iſtæ propoſitiones, homo albus eſt homo albus, homo albus eſt homo, homo eſt homo albus, & ſimiles. Reſpondeo breuiter quòd nullo modo ſunt per ſe. Pro cuius declaratione ampliori, noto tres regulas optimas quæ habentur à Scoto in j. diſtinct .ii. in materia de propoſitione per ſe nota, & in tertio, diſtinctione ſeptima & vigeſima ſecunda.

Prima regula eſt, Quòd de ratione in ſe falſa nihil verè & affirmatiuè prædicatur, nec ipſa de aliquo prædicatur, immo nec ipſa de ſe ipſamet. Iſta enim non eſt vera,homo eſt homo irrationalis,homo irrationalis eſt animal, homo irrationalis eſt homo irrationalis: nulla illarum eſt vera, & ſimile eſt iudicium de omnibus aliis.

Secunda regula eſt, Quòd de illo quod eſt in ſe ens per accidens, nihil per ſe prædicatur, nec de aliquo ipſum per ſe prædicatur, imo nec idem de ſeipſo. Nulla enim iſtarum eſt per ſe, homo quantus eſt homo, Sortes eſt homo quantus, homo quantus eſt homo quantus.

Tertia regula eſt, Quòd de conceptu per accidens ſiue contingenti nihil neceſſariò prædicatur, nec ipſe de aliquo, nec idem de ſeipſo. Exemplum huius regulæ eſt, cùm homo niger dicat conceptum contingenter vnum, nulla iſtarum eſt neceſſaria, homo niger eſt homo, homo eſt homo niger, homo niger eſt homo niger. Prima regula ſic poſſet perſuaderi, & breuiter: quia ſi iſta eſſet vera, homo irrationalis eſt homo irrationalis, de qua magis videtur, tunc ex vero ſequeretur falſum. Probatur ſic, quia benè ſequitur, homo irrationalis eſt homo irrationalis, ergo homo irrationalis eſt homo, à parte in modo ad ſuum totum, & vltra: ergo homo eſt homo irrationalis per conuerſionem, & vltra: ergo homo irrationalis, & irrationale eſt homo, ſed omnia iſta ſunt falſa:

ergo & iſta propoſitio,ex qua omnia iſta illata ſequuntur,ſcilicet homo irrationalis, eſt homo irrationalis, eſt falſa, quod eſt propoſitum. Secunda & tertia regula ſimul probãtur per probationem tertiæ: quia ſi iſta eſſet neceſſaria vel per ſe, homo niger eſt homo niger, ex neceſſatio ſequeretur contingens, quod eſt falſum, vt probatum eſt in conſequentiis. Probatur tamen conſequentia,quia benè ſequitur,homo niger eſt homo niger: ergo homo niger eſt homo, à parte in modo ad ſuum totum,& vltra conuertendo:ergo homo eſt homo niger, & vltra : ergo homo eſt niger à parte in modo etiam ad ſuum totum: Omnes iſtæ propoſitiones illatæ ſunt contingentes:ergo & iſta, homo niger eſt homo niger, eſt contingens, & per conſequens non neceſſaria nec per ſe: & intelligo per ſe in primo modo vel ſecundo modo dicendi per ſe, & ſic manent regulæ infallibiliter veræ. Et ſi arguatur quòd in iſtis, homo niger eſt homo niger, homo albus eſt homo albus, eſt prædicatio eiuſdem de ſeipſo, ergo tales propoſitiones ſunt per ſe & neceſſariæ:

Dico breuiter, quòd quando dicimus quòd prædicatio eiuſdem de ſeipſo eſt per ſe & neceſſaria, intelligendum eſt de prædicatione, in qua nòn prædicatur ens per accidens, vel non ſubiicitur: & ſic patet reſponſio ad difficultatem.

Annotatio in Textu.

QVantum ad tertium articulum, notat Auctor formam multiphariam dici, tamen nos dicamus ſic, quòd forma vno modo poteſt accipi pro forma partis, & dicitur forma partis, quia non prædicatur in recto de compoſito ex materia, & forma: vnde iſta conſtructio eſt intranſitiua, forma partis, ideſt forma, quæ eſt pars, ſecundo modo accipitur, pro forma totius: & iſta eſt tertia entitas, & per iſtam nihil informatur, ſed eſt illud, mediante quo, aliquid quidditatiuè eſt tale: & de hac loquitur Scotus 5. diſtin. 1. q. vbi vult quòd eſſentia diuina nō eſt forma informans, ſed eſt forma, mediāte qua, aliquid eſt tale. vnde ſicut datur forma totius, ita datur materia totius, quæ eſt principium indiuiduationis: & iſta non eſt materia, ſed vocatur materia propter ſimilitudinem: quia ſicut materia, quæ contrahit totum, vocatur materia partis, ita materia totius ſcilicet differentia indiuidualis, quæ contrahit totum, vocatur materia to-

Forma ſubſtantialis qua homo habet eſſe hominem eſt forma partis, ideſt eſt altera pars cōpoſiti quod eſt homo.

tius: vnde materia totius eſt primo diuerſa à forma, totius quia materia totius nec de aliquo prædicatur quidditatiuè, nec includit prædicatum quidditatiuum. Quidditas verò, & prædicatur quidditatiuè, & includit prædicatum quidditatiuum. 4 Alio modo accipitur forma pro Deo, & intelligentiis. Alio modo accipitur pro forma accidentali. Alio modo pro quacũque ratione, ſub qua ex natura rei aliquid concipitur: & ab iſta dicitur formalitas. Alio modo accipitur pro Ideis, quæ ſunt formæ, & rationes ſecundum quas aliquid eſt formabile ad extra, eo modo, quo loquitur Auguſt. in libr. 83. quæſtio. Alio modo accipitur forma pro ſpecie intelligibili. Alio modo accipitur forma pro partibus diffinitionis: maximè cùm Scotus dicat 22. diſtin. tertij, quòd omnes partes diffinitionis ſunt formæ de mente Ariſtotelis.

Conformatio cum Ariſt.

Forma primo modo dicta, quæ eſt pars compoſiti habetur ab Ariſtot. in vltimo pr. phyſic. & 7. & 8. Metaphy. Forma, quæ eſt quidditas, & forma totius, habetur ab Ariſt. tertio phyſic text. comment. 17. ſemper exiſtimabitur aliqua ſpecies mouens, ideſt agens: quia illa forma totius eſt mediante qua agens agit: & qua agens aſſimilat ſibi paſſum: & tale in quo aſſimilat eſt ipſa natura, & forma totius. For-

ma pro intelligentiis habetur ab Ariſtot.12. Metaphy. text.comment.51.in his, quæ materiam non habēt,id quod intelligit,intellectúſque ipſe non diuerſum erit. & loquitur de intelligentiis. has igitur appellat materiam non habere: & ſic ſunt formæ. idem habet Comment.prim.phyſic. vltimo comment. formæ aliæ in materia,aliæ non in materia: & hæ ſunt de quibus conſiderat ſcientia, quæ loquitur de ente ſimpliciter. idem 12. Metaphy.text. comment.25.& ſecund.phyſic.text. comment. 26.Quòd verò Deus ſit forma, vide Ariſtot.12. Metaphy.text.cōmen.30. vbi vult,quòd oportet, vt principium ſit tale, cuius ſubſtantia eſt actus.Forma accidentalis habetur ab Ariſtot.5. phyſi.text. comment. 12. Alius verò modus, vt ſit aliud ſubiectū, cui accidit tranſmutatio, & tranferatur ad aliam formam: ecce forma accidentalis. & dat exemplum, vt homo de ægritudine in ſanitatem.idem habet Cōment. ſecund. phyſic. text. comment. 13.formæ artificiales,licet ſint accidentia, in corporibus naturalibus tamen conſtituunt res artificiales, ſecundum quod ſunt artificiales. Idem ſecūdo de anima comment.8.Forma vltimo modo accepta, ſub qua ex natura rei aliquid concipitur, à qua accipitur formalitas, habetur ex 9. Metapy. text. commen. 20. vbi vult quod vnumquodque agens agit inquantum forma:& quia illud,quod intelligitur, agit intentionaliter,hinc eſt,quod ratio,ſub quà aliquid intelli-

Deus benedictus eſt forma extrinſecus perficiens ſicut Dominus eſt forma ſerui. non ergo eſt forma informans per formalem inhærentiam ſicut multi rudes & profani dicere conati ſunt. nam hoc non decet Dei celſitudinem vide ximar. Theore.93. vel Deus eſt forma quia eſt puriſſimus actus cui nulla eſt admixta potentia.

gitur,eſt forma.

Conformatio cum Ariſt.

Haec forma partis dicit quidditatem eius cuius eſt forma.

Forma totius eſt illa quae explicat,& conſequitur totam quidditatem eius cuius eſt forma, vt humanitas dicitur forma totius Platonis quia conſequitur totam quidditatem ipſius Platonis,& hoc eſt quod dicebat noſter Tartaretus in logica mag. ſcilicet quòd homo praedicatur de ſuis indiuiduis vt totū.

NOrat Auctor, quòd formaliter dicitur quinque modis: primis tribus modis ſumitur, vt dicit determinationē copulæ propoſitionum primi modi per ſe. Hoc ſumptum eſt ex Ariſt.7.Meta. tex. comm.35.vbi dixit, quòd partes diffinitionis, & rationis ſunt formæ:ergo animal & rationale, quæ ſunt partes diffinitionis, iure formales determinationes poſſunt dici:vel formaliter determinare copulam.Tota diffinitio forma appellatur,& quod, quid eſt apud Ariſtot.7.Metaphy.tex.com.20. quod, quid eſt idem cum eo, cuius eſt, quod, quid eſt ideſt diffinitio,quidditas, & forma eſt idē cum diffinito.hoc tenet.7.Meta.t.c. 21.& 3. Metaphy.t.c.3.ergo tota diffinitio poteſt eſſe dictio terminans formaliter copulam. Idem tenet 7.Metaphy.t. co.35. quælibet pars diffinitionis eſt forma, tota verò totius, ideſt tota diffinitio eſt forma totius, ideſt diffiniti. Quarto modo formaliter accipitur, vt eſt determinatio formalis accidentis proprii, vel communis. Hoc habetur ab Ariſt.9.Meta.t.c. 11.& 7.tex.c.49.forma diſtinguit: ſed riſibile diſtinguit nos ab omni alio: ergo eſt forma: & à Porphyrio ponitur, quòd prædicatur in quale:ergo, vt forma, & ſic eſt determinatio formalis: Vel accidentis communis, vt homo

ſormaliter eſt albus.patet 5.Metaphy.tex. cōment.19.vbi dicit,actus & qualitas idem ſunt. ergo qualitas, ideſt albedo eſt forma: & ſic poteſt eſſe determinaaio formalis. Quinto modo formaliter accipitur, vt notat actum, vel operationem,qua quis agit vel patitur, vel operatur,& hoc clarum eſt.nam omnis operatio,& actus ſunt formæ,vel à forma:quia operatio facit nos cognoſcere formam, vt dicitur in lib.Phy.& qui tollit operationem à rebus tollit formas, per com.actus ſimiliter, & forma apud Ariſt.confunduntur, vt patet ſeptimo Meta.optimè dici poteſt determinatio formalis,quando notatur actus, vel operatio. Idem habetur in lib.Poſt.in cap.de per ſe, vbi loquitur de quarto modo perſeitatis.

Conformatio cum Ariſt.

NOtat Auctor,quod in prædicatione quidditatiua, & formali ſunt plures gradus. & primus eſt, quando ens prædicatur de Deo, & Creatura. Auctor voluit hanc eſſe quidditatiuam prædicationem: ſed nunquid hoc dixiſſet Ariſt?Reſpondeo, quòd Ariſt. nunquam dixiſſet ens prædicari de Deo,vt genus,vt patet per eum 8.Metaphy. tex. comment.9.ex quo textu habetur, quòd ſi idea poneretur propter ſimplicitatem non poſſet diffiniri: multo magis Deus non poſſet diffiniri propter ſimplicitatem eius:ſequitur igitur ex auctoritate eius,

Duplex eſt prædicatio prima dicitur quidditatina, & formalis, dicitur autem quidditatina quia explicat quidditatem ſubiecti. Dicitur formalis quia eſt per formas ſ. Genericam & ſpecificam.

quòd nihil eſt dictum in quid de Deo: & vltra, quòd nihil dicitur de Deo, vt genus: quia quicquid habet genus, habet diffinitionem. Et tamē docuit ſecund. Metaphy. text. comment. 4. veritatem dici de Deo, & Creatura vniuocè: ſicut ſupra in prim. articul. diximus, principia ſempiternorum eſſe veriſſima, & in hoc docuit ens dici vniuocè de Deo, & Creatura: quia ſubdit ibi in ſecundo, ſicut vnumquodque ſe habet ad eſſe, ita ad veritatem, patet etiam ſecundum eum, quòd ſi ens dicatur de Deo, quòd hoc erit in quid: ergo in iſtis docuit implicitè aliquod prædicatum tranſcendens dici in quid: & non eſt genus, neque diffinitio: ergo ens, & ſic ens prædicatur in quid. Docuit etiam idem aliquo modo 4. Topic. in fine: ſi ſequitur aliquid ſemper, & non conuertitur, difficile eſt ſeparare, ſit genus: & ſubdit, poteſt vti eo vt quod non genere, quod ſemper eſt conſequens, cùm non conuertatur: quaſi dicat, hoc expedit opponenti: & ſubdit deinde: alio autem protendente nō in omnibus obedire quia dicit hoc expedit reſpondenti, non concedere omne conſequens non conuertibile, eſſe prædicatum, vt genus, & ſi non loquitur de prędicato dicto in quid, non haberet apparentiam illud, quod ipſe docet opponentem vti tali, vt genere: ergo innuit ibi, quòd aliquod eſt prædicatum in quid, non vt genus. Et quòd loquitur de prædicatione in quid, patet per exempla ſua: tranquillitas eſt quies, prædicatio enim in abſtra-

ctis, non eſt in quale: vel denominatiua, ſed in quid: ergo ens in quid prædicatur: & ſic primus gradus prædicationis quidditatiuè eſt, quãdo ens prędicatur in quid de inferioribus.

Hic ponuntur aliqua dubia

Primum ſit iſtud.

QVia dictum eſt, quòd vnus inter gradus primi modi dicendi per ſe eſt, quando ſpecies prædicatur de ſuo proprio indiuiduo. Quęro, an iſta ſit per ſe, ſortes eſt homo? & arguitur, quòd non: & Prima ratio eſt, ſi eſt per ſe: ergo de omni, ſed non eſt de omni, ergo non eſt de per ſe: tenet prima conſequentia per Ariſtot. per ſe infert de omni. Secundò arguitur ſic, propoſitiones per ſe ſunt æternæ & neceſſariæ, quia præcedunt determinationem diuinæ voluntatis: ſed iſta non eſt ęterna ſortes eſt homo, ergo non eſt per ſe. Tertiò Ariſt. in 1. poſt. vult, quòd primus modus dicendi per ſe, eſt quando tota diffinitio, vel partes diffinitionis prædicantur de diffinito: & exemplificat, vt lineæ ineſt punctus, pũctus eſt de eſſentia lineæ, linea eſt de eſſentia trianguli, omnia iſta ſunt partes diffinitionis. ſed, cùm homo non ſit tota diffinitio, nec pars diffinitionis reſpectu ſortis, quia nec genus, nec differentia, ſequitur, quòd iſta non eſt in primo modo dicendi per ſe, ſortes eſt homo, & ſimiles. Quartò de ſingularibus non eſt ſcié-

An iſta ſit per ſe, ſortes eſt homo?

entia:vnde Porphy. dixit quod derelinquenda ſunt ab arte,in capite de ſpecie neque eorũ poſſe fieri diſciplinam.Propterea Ariſto. non meminit de propoſitione ſingulari in libro Priorum, vt dicunt expoſitores Græci:ideo in Prædicamentis non ponitur indiuiduũ ſignatum,ſed vagum,vt aliquis homo. Alia eſt opinio Scoti in libro Perihermenias, quòd de iſta propoſitione poteſt haberi ſcientia, ſortes eſt, Cæſar eſt:eſto, quòd non exiſtant: & poſſunt ſciri,& diffiniri,& ſortes,& Cæſar poſſunt eſſe ſubiecta propoſitionum modorum dicendi per ſe: vnde vult in 7. queſtione illius libri, quòd ſortes, & hic homo non exiſtunt. quia ponere,quòd ratio communis attribuitur alicui exiſtenti, eſt ponere ideas Platonis, i. ponere,quod ſortes exiſtens includit hominem, eſt ponere ideas, ſed accipitur ſortes, & hic homo,vt ſuppoſitũ hominis:& non vt exiſtens eſt:quia vt de eo fiunt demonſtrationes, & in prædicamento ponitur:& vt diffinitur abſtrahit ab exiſtentia,& accipitur, vt habet eſſe cognitum,& vt ab intellectu concipitur: & tunc dicit, quòd ſuppoſitum eſt natura concepta apud intellectum,non dicibilis de pluribus, & quòd res exiſtens,vt habet eſſe cognitum,concipitur eodẽ modo, ſicut quando non eſt exiſtens:patet ex Ariſt.1.Poſt. tex.c.20.vbi tenet, quòd de his, quæ frequenter fiunt, & quando non exiſtunt, poſſunt fieri demonſtrationes. Præterea Porphy. in communitatibus prædi-

cabilium ſemper ſortes eſt homo: & ſemper eſt rationalis. Tunc ad argumenta. ad primum, ſortes eſt homo, eſt per ſe, propoſitio: ergo de omni, negatur conſequentia: ſed tunc valet, eſt de omni: ergo de per ſe. quando ſubiectum eſt capax concluſionis, modo non eſt ſic in propoſito. Ad ſecundum dico, quòd eſt æterna, accipiendo ſortem vt habet eſſe cognitum, & non eſſe exiſtentiæ, quia ad hoc quòd propoſitio ſit vera, non requiritur quòd ſubiectum pro aliquo ſupponat, ſed ſufficit, quod habeat eſſe cognitum, & ſic erit æterna iſta propoſitio ſortes eſt homo. Et ſi dices contra, intellectus creatus poteſt deficere, ergo non erit æterna. Dico licet creatus deficeret, ſed nō increatus deficiet, ideſt intellectus Dei: & ſic iſta propoſitio habet eſſe cognitum, quod eſt in mente diuina, & tale nunquam corrumpitur: vnde res cognita participatiuè, & obiectiuè habet tale eſſe, quale habet cognitio, propter quam cognoſcitur, ſed cognitio Dei eſt æterna, ideò talia ſcibilia ſunt æterna. Ad tertium dico, quòd quando tota diffinitio complexa ex genere, & differentia, vel pars diffinitionis, vt eſt genus ſolum, aut differentia ſolum, prædicatur de diffinito, eſt primus modus in aliquo gradu. Sed, quando ſuperius prædicatur de per ſe inferiori, eſt prædicatio in primo modo, ſed non in illo eodem gradu. Ad quartum concedo, quòd ſingularia ſunt relinquenda ab arte: & de eis non habetur ſcientia, & in prædicamentis non

Solutiones argum.

Intellectus Dei optimi maximi nunquam deficiet.

Prædicamenta abſtrahunt ab exiſtentia & illa quæ in prædicamento ponuntur cōſiderantur vt habent eſſe cognitum.

ponuntur, ſcilicet vt exiſtentia ſunt talia ſingularia. Alio modo conſiderātur nō vt exiſtentia, ſed vt habent eſſe cognitum, ſic de eis habetur ſciētia, & pertinent ad artem: & ponuntur in prædicamento, & habent conditiones ſcibilis per ſe non primo.

Dubium ſecundum.

De hac prædicatione eiuſdem de ſe ipſo vide pri. Topic. cap. 7.

QVartus gradus primi modi dicēdi per ſe, eſt quando prædicatur idem de ſeipſo, vt homo eſt homo. & capitur hic prædicatio quidditatiua, vt diſtinguitur contra prædicationem in qua prædicatum eſt extraneum ſubiecto. quia, vt dicit Boetius, largè eſt quidditatiua quia nihil idem eſt de quidditate ſui ipſius. Hic moueo quæſitum, an iſta ſit prædicatio Homo eſt homo? & videtur quòd non. Primò, quia ſi iſta eſſet prædicatio, homo eſt homo, ſequeretur, quòd ſyllogiſmus poſſet conſtare ex duobus terminis: quod eſt contra Ariſt. prim. Prior. Secundò Ariſtot. ſecundo Topic. cap. 19. habet pro inconuenienti, quòd idem de ſe ipſo prædicetur. & verba ſua ſunt iſta, ſi quis gaudere ei, quod eſt lætari, ponet accidere, idem ſibi ipſi dicet accidere, ideſt ſiquis dicet gaudere eſt lætari, dicit quod idem prædicatur de eodem: ergo ipſe habet pro inconuenienti, quòd idem de eodem prædicetur. Tertiò, Ariſt. 7. Meta. tex. c. 59. dixit, quòd quærere propter quid muſicus homo, muſicus homo eſt,

homo eſt, nihil eſt quęrere. nam, quod, quid eſt propter quid ipſum eſt ipſum, nihil eſt quærere: ex hoc patet, quòd non vult, quod idē prædicetur de ſe ipſo. Quartò, iſta propoſitio aut eſt accidētalis, aut eſſentialis, ſed nec ſic nec ſic: ergo non eſt propoſitio, quòd nō ſit accidētalis patet. quia idē ſibi ipſi non accidit, quòd nō ſit eſſentialis probo, quia nō eſt in aliquo modo dicēdi per ſe. Quintò, propoſitio eſt pro alio poſitio: ſed hic nō eſt aliud, quod prędicetur de alio, ſed idē de ſe ipſo: ergo nō eſt propoſitio. Sextò Ariſt. 5. Met. tex. c. 23. hominis multę ſunt cauſę: quare homo eſt homo, nulla eſt cauſa: ergo homo eſt homo, nō eſt propoſitio. In oppoſitum arguitur, quòd quando prędicatur idem de ſe ipſo, eſt propoſitio, & primò Boetius, nulla eſt verior propoſitio, quàm illa, in qua idē prædicatur de ſeipſo. Præterea Ariſt. 1. Top. cap. 7. idem teſtatur, & verba ſunt, vnumquodque enim talium ſiue idem de eodem dicatur, ſiue genus de hoc eodem, quid eſt ſignificat: ecce apertè quòd idem de ſe ipſo prædicari poteſt. Sed hic debes plures diſtinctiones de propoſitione notare. Quarum prima ſit iſta, ſecundum Auct. duplex eſt propoſitio: vno modo quidditatiua, & eſſentialis propriè, & ſic iſta non eſt quidditatiua. quia nihil idem eſt de quidditate ſui ipſius. alio modo propoſitio capitur fuſo nomine: & ſic iſta erit quidditatiua, in qua idem de ſe ipſo prædicatur. Secunda diſtinctio duplex eſt propoſitio: vno modo habens extrema diſtincta ratione: alio

modo habens extrema diſtincta realiter: aut ſaltem aliqua alia diſtinctione ſecluſo opere collatiuo intellectus. Tertia diſtinctio, duplex eſt propoſitio: vno modo vt deſeruit demonſtrationi, & ſyllogiſmo, &, vt eſt vtilis. Alio modo vt non deſeruit demonſtrationi, ſiue ſyllogiſmo, & eſt inutilis. Quarta diſtinctio, propoſitio poteſt capi dupliciter, ſecundum quod notat nimis apertè Comment. 7. Meaph. text. com. 59. quod duplex eſt prędicatio, vna eſt naturalis, alia innaturalis: naturalis vt homo eſt animal, innaturalis vt homo eſt homo. His habitis potes applicare ad argumenta in oppoſitũ quãcunque ſolutionẽ, & diſtinctionem volueris. Et tunc ordinatè ad primum dicas, quòd homo eſt homo, non eſt propoſitio, nec prædicatio deſeruiens ſyllogiſmo ſiue demonſtrationi, ſed eſt propoſitio abſolutè ſumpta, & in ſe, ſiue inutilis, quæ nõ deſeruit ſyllogiſmis. Ad ſecundũ dicas, quòd benè verum eſt, quòd idem de ſe ipſo prædicari nõ poteſt prædicatione reali, ſed benè prędicatione rationis. Aut non poteſt idẽ de ſe ipſo prædicari prædicatione naturali, vt dicebat com. ſed benè prædicatione innaturali. Ad tertium dicas ſicut Comment. ibi reſpondit, quòd muſicus homo, eſt muſicus homo, eſt prædicatio innaturalis, non autem naturalis. Ad quartum dicas, quòd eſt propoſitio quidditatiua largè ſumpta, prout diſtinguitur contra denominatiuam, ſed non eſt propoſitio accidentalis. Ad quintum dicas,

per idem reſpondeo: diſtinguẽdo de propoſitione: Ad ſextum dicas, quòd Ariſtot. loquitur de propoſitione naturali, ſiue de quæſito naturali, propter hoc negat, quòd iſta ſit propoſitio, homo eſt homo. Et ſi arguas Comment. in prim. Prior. in materiá de quarta figura, in digreſſione, quam ibi facit: dixit, quòd eſt in fine abhominationis, vt idem de ſe ipſo prædicetur: & ratio eſt, vt dixit in ſecũdo de anima Comment. 67. prædicata primi modi, ſunt cauſa ſubiectorum: & prædicata ſecundi modi ſunt cauſata à ſubiectis. Modò, homo non poteſt eſſe cauſa ſui ipſius, vt habet Ariſtot. 5. Metaphy. text. commen. 23. ergo dicendo ſic, homo eſt homo, nec ſubiectum, nec prædicatum adinuicem poteſt eſſe cauſa, aut cauſatũ, nec diuiſiuè, nec cõplexiuè: quare relinquitur, quòd iſta, homo eſt homo, non eſt in aliquo modo dicẽdi per ſe, nec eſt accidentalis propoſitio, ergo nullo modo propoſitio eſt. Ad hoc dicas, quòd non eſt in ſecundo modo dicendi per ſe, nec in primo inquantum prædicatum poſſit eſſe cauſa ſubiecti; quia prædicatum nec eſt tota diffinitio, nec pars diffinitionis ſubiecti; & ſic concedo, quòd non eſt in primo modo in iſtis gradibus, ſed benè eſt in primo modo in vltimo gradu, vt hîc dixit Auctor.

Dubium tertium.

Tertiò quæro, an iſta ſit per ſe in primo modo, animal eſt rationale? reſpondeo

quòd non quia: quia nulla differentia diuiſiua generis, prædicatur in primo modo dicendi per ſe de genere: quia, cùm per ſe inferat de omni, tunc omne animal eſſet rationale. Præterea, omne contrahens, eſt extra intellectum contracti: vnde inquit Porphy. peremptis differétiis diuiſiuis aliis, adhuc ſubintelligi poteſt, ſubſtantia corporea animata ſenſibilis. ſed quòd eſt extra intellectum alicuius, non prædicatur per ſe de illo, & rationale, vt patet, eſt extra intellectum. ergo non eſt prædicatio per ſe iſta, animal eſt rationale. Probatur per Porphy. ſpecies abundat à genere per differentiam, quia ſcilicet ſpecies includit illam, ſed genus non includit in ſuo intellectu differentiam: ergo, ſi non includit eam, iſta non erit per ſe, animal eſt rationale.

Quartum dubium.

Quartò quæro, an iſta ſit per ſe, rationale eſt animal? & aduerte quòd iſta eſt de omni. Reſpondetur quòd nullo modo eſt per ſe, & pro hoc eſt Ariſtot. 3. Metaphy. genus non prædicatur per ſe de differentiis diuiſiuis, quanuis ille liber non ſit multæ auctoritatis. tamen quicquid ſit non poſſumus dicere, quòd ſit per ſe, ſicut tenet Scotus in 1. diſt. 3. q. 3. Secundò, ſi eſſet per ſe, tunc in diffinitione eſſet nugatio. quia ponendo rationem pro nominibus, & dicendo ſic, homo eſt animal

rationale, homo includit animal. & ſimiliter rationale per ſe includit animal, quia prædicatur in primo modo, ergo homo eſt animal rationale. Tertiò genus ſe habet, vt potentiale, vnde ſecundũ Sco.8.primi, & vbique frequenter, genus eſt in potentia reſpectu differentiæ, & differẽtia eſt, vt actus, quod ſimiliter patet per Porphy. Confirmatur etiã, quia genus eſt proportionale materiæ, & differentia formæ, ſed forma, & materia ſunt primo diuerſa, vt tenet Sco.12.diſt.ſecunda, ideſt nunquam forma includit materiam nec ècontra. ergo differentia non includit genus: & ſic genus non prædicatur de differentia in primo modo.

Quintum dubium.

Quintò quæro, an iſta ſit per ſe, animal eſt riſibile? & ſic de omnibus talibus. Reſpondetur quòd non. Primò, quia eſſet de omni, & tunc omne animal eſſet riſibile. Secundò, quia animal non includit in ſuo conceptu riſibilitatem. Vltimò notare debes pro primo modo, Quòd Antiqui voluêre prędicationem primi modi non eſſe prędicationem rectam, ſed tantum in obliquo: vnde non eſt prædicatio dicens hoc eſt hoc: ſed hoc eſt ex his. quia ſemper fit prędicatio partis conſtituentis: & principii intrinſeci per ſe incluſi, de cõſtituto, & includẽte: vt dicẽdo, homo eſt animal rationale, ideſt homo ex animali & rationali conſtituitur, ſicut homo ex anima, & corpore:

ergo prædicatio iſta eſt in obliquo, nõ in recto.

Conformatio cum Ariſtotele.

SEd hîc videmus multos inſurgere in nos dicentes, quòd primus modus dicendi per ſe non habet gradus. Præterea quæro, an iſti gradus ſint de mente Ariſt? vt an iſta ſit in primo modo ſecundum eum, homo eſt homo: & ſimiliter iſta, Sortes eſt homo? quia ſi ipſe fatetur has eſſe per ſe in primo modo, vtique primus modus plures gradus habebit. Ad primũ reſpondeo, quòd iſta eſt per ſe primo modo ſecundum eum, homo eſt homo, vide Ariſtot. Primo Topic. ca. 7. prius enim in illo eodẽ cap. dixit, quòd accidẽs prædicatur in quale, poſtea addidit: vnumquodque enim talium, ſcilicet prædicatorum, ſiue idem de eodem dicatur, ſiue genus de eodem, quid eſt ſignificat, ideſt genus prædicatur in quid, & eſſentialiter: & idem de eodem: ſimiliter in quid, & eſſentialiter prædicatur. nam ipſe dicit, quòd quando idem de eodem prædicatur, quid eſt ſignificat: ſed non poteſt ſignificare quid eſt, niſi eſſentialiter prædicaretur: ſed omnis prædicatio in quid, & eſſentialis eſt in primo modo: tunc arguo ſic, quando idem de eodem prædicatur, non prædicatur vt tota diffinitio, nec vt pars diffinitionis, & tamen prædicatur quidditatiuè, ſecundum Ariſt. quia quid eſt ſignificat, & ſic in primo modo. Sequitur ergo, quòd

An iſti gradus ſint de mente Ariſt.

vel erunt ponendi plures modi dicendi per ſe, vel erunt ponendi in vno modo primo plures gradus: ſed non ſunt plures primi modi dicendi per ſe, nec ab Ariſt. poſiti, ergo ſunt plures gradus in primo modo dicendi per ſe ſecundum Ariſt. Ad ſecundum reſpondeo, quòd iſta eſt per ſe ſecundum Ariſt. ſortes eſt homo, patet per eum in lib. prædicamentorum, cap. ſecundo dicens, eorum quæ ſunt alia de ſubiecto quodam dicuntur, in ſubiecto verò nullo ſunt: vt homo de ſubiecto quidem dicitur, ſcilicet de aliquo homine: quia non poteſt de alio prædicari, quia prædicatum oportet quòd ſit ſuperius, nec eſt aliquid ſub homine, niſi aliquis homo: & in ſubiecto nullo ſunt: quia homo non eſt accidens. ſi igitur Ariſt. concedit, quòd homo prædicatur de aliquo homine, non poteſt prædicari niſi eſſentialiter, ergo in primo modo: & non prædicatur, vt diffinitio, quia diffinitio eſt aliud prædicatum quàm ſpecies, vt patet in libro Topicor. nec prædicatur, vt genus, aut vt differentia, vt clarè patet, ergo aut non prædicabitur in primo modo dicēdi per ſe, aut prædicabitur in aliquo gradu primi modi dicendi per ſe: quia non eſt aſſignabilis aliquis alius modus prædicandi ipſius ſpeciei de indiuiduo. Et quòd ſit eſſentialis, & quidditatiua prædicatio vide Comment. in eodem loco & verba ſua ſunt. eorum quæ ſunt, quædam prędicantur de ſubiecto, & ſunt in ſubiecto ſcilicet quę denotant

Vtrum iſta propoſitio ſecundum Ariſtot. ſit per ſe dicendo ſortes eſt homo.

de omni, quia prędicant ſubſtantiam, & quidditatē eius, & non denotant, omnino aliquid, quàm ſubſtantiā eius. & hęc eſt ſubſtantia vniuerſalis, vt animal, & homo, quoniam cùm prædicantur de aliquo, notificant ſubſtantiam, & quidditatem eius. hæc ille. ecce clarè habes, quòd eſt prædicatio quidditatiua: ergo in primo modo, & non vt tota diffinitio: nec, vt genus, aut differentia: ergo, cùm ſit in primo modo, erit in alio gradu, quàm in iſtis: quos aſſignat in lib. Poſt. Ariſt. Pręterea Ariſt. in 3. cap. prędicamentorum. ponendo primam regulam ante prædicamentalem. quando alterum de altero prædicatur, vt de ſubiecto, quęcunque de eo, quod prędicatur dicūtur, omnia etiam & de ſubiecto dicuntur. vt homo prędicatur de quodam homine, animal verò de homine: igitur, & de quodam homine animal prędicatur, vt aliquis homo eſt homo, & animal, iſtæ ſunt prædicationes eſſentiales, & in primo modo: quia ſuperius eſſentialiter ordinatum in primo modo prædicatur. ergo homo de aliquo homine in primo modo prędicatur, idem tenet ibidem Comm. & dicit quòd quando homo prędicatur de Sorte, denotat ſubſtantiam eius: & tunc arguatur, vt prius, & ſequitur, quòd dabuntur plures gradus in primo modo dicēdi per ſe de mente Ariſtotel. & quòd iſtæ duæ prædicationes erūt in primo modo ſcilicet homo eſt homo, & Sortes eſt homo: ſecundum Ariſtot. aliter da-

buntur plures primi modi dicendi per ſe, ſi negabuntur gradus.

Conformatio cum Ariſt.

Avctor ponit, quòd rationale capitur dupliciter: vno modo, vt cõſtituit tanquam pars, nec iſto modo dicit aptitudinem: ſed eſt differentia, vel tenens modum differentiæ. Alio modo, vt dicit aptitudinem ratiocinandi, & ſic eſt propria paſſio. ſimile huic diſtinctioni, ponit Ariſtot.5. Metaph. text. comment. 23. vbi diſtinguit ſecundum quod, vel in eo, quòd, per plures modos, & dicit, quòd prius modus eſt, vt ſpecies, & ſubſtantia cuiúſque rei. Alio modo dicitur ſecundum quod: id, in quo primo aptum eſt quippiam fieri. ſic per ſimile rationale, dupliciter capitur: vno modo, vt dicitur differentia, ſecundo modo, vt notat aptitudinem ratiocinandi. & nota, quòd dixi, quòd eſt ſimile: quia in aliquo non conuenit, ſecundum quòd cum rationali. modos per ſe non oportet cõformare, quia ab Ariſt. ſumpti ſunt.

Secundus modus dicendi per ſe eſt, quando prædicatur propria paſſio de ſuo ſubiecto, & iſte habet duos gradus, vt patet in textu. Sed pró intelligentia ſecundi modi debes aduertere, quòd ſecundus differt à primo quintuplici differentia. Primò, quia prædicatum primi modi, eſt prius ſubiecto cùm ſit illius cauſa: prędicatum verò ſecundi modi, eſt poſterius ſubiecto, quia riſibile eſt poſterius homine. Secundò differunt, quia prædicatum

primi modi, eſt cauſa ſubiecti intrinſeca, vt notat Commen.ſecund.de anima:prædicatum verò ſecundi modi, eſt cauſatum à ſubiecto intrinſecè. Tertiò differunt, quia prędicatum primi modi,eſt reperibile ſine ſubiecto,ſaltem genus ſine ſpecie reperiri poteſt: prædicatum verò ſecundi modi,non eſt reperibile ſine ſubiecto. Quartò differunt, quia prædicatum ſecundi modi conuertitur cum ſubiecto: prędicatum verò primi modi non conuertitur cum ſubiecto, ſaltem genus non conuertitur cum ſpecie. Quintò differũt,quia prædicatum primi modi non eſt ſcibile, quia non eſt demonſtrabile,tum ſit quod quid eſt. nam nullum quod quid eſt, eſt demonſtrabile: prædicatum verò ſecundi modi eſt demonſtrabile de ſubiecto per quod quid eſt. Sed in hoc conueniunt prius, & ſecundus modus, quia prædicatum vtriuſque,eſt idem ſubiecto.

Tertius modus non eſt modus prædicandi, ſed eſt modus eſſendi: & iſto modo omnia ſunt per ſe: quæ per ſe, & non in alio exiſtũt: ſicut Deus,& omnes primæ ſubſtantiæ: quæ nullo modo ſunt in alio. Et pro intelligentia huius debes notare, quòd tertius modus eſt, eſſe ſolitarium,& ab alio pręciſum: & hoc eſt eſſe per ſe, ſicut dicimus ſortes eſt per ſe, vel ſolitariè. & pars contenti ſeparata ab alio, dicitur eſſe per ſe: coniuncta autem alteri,amittit perſeitatem tertij modi, quia amittit eſſe ſolitarium. Et ſi quæras quando pars contenti

acquirit perſeitatem tertij modi: & quando amittit eam. Dico quòd tunc pars contenti amittit perſeitatem tertij modi, quando amittit iſtam actualem diuiſionem,& ſeparationẽ: quòd tunc fit quando pars vnitur parti: ſed non amittitur tunc realitas partis: quia pars ſemper eſt: & tunc acquirit perſeitatem tertij modi: quando acquirit actualem ſeparationem: quæ eſt relatio noua, nouiter fundata ſuper partem per ſe ſolitariè acceptam.

Secundum Auerroem iſte quartus modus deſeruit, & eſt vtilis ipſi demonſtrationi quia non demonſtrationi potiſſimæ.

Quartus modus per ſe, eſt tunc, quando effectus formalis prædicatur de aliquo, mediante ſua cauſa formali: vel quando actus perfluens, ideſt progrediens de cauſa formali, dicitur de effectu formali, mediante cauſa formali: vel quando effectus prædicatur de ſuo immediato principio productiuo: exemplum primi, vt homo albedine eſt albus: ſecundi, vt album albedine diſgregat: tertij, vt intellectus intelligit, voluntas vult. hic quæritur, an iſtæ propoſitiones, quæ ſunt in quarto modo, ſint neceſſariæ? Reſpondet Scotus 7. diſt. 3. q. 1. quòd benè ſunt per ſe, ſed non ſemper neceſſariç, & exemplificat de iſta, voluntas vult, calidum calefacit: quia voluntas vult, calidum calefacit: quia voluntas non neceſſariò vult, ſed contingenter. ex hoc elicias corollarium, quòd dantur propoſitiones per ſe, quæ non ſunt neceſſariæ: & ad illud quod poſſes dicere, per ſe infert neceſſarium. Dico, quòd hoc eſt vérum in primo, & ſecundo modo, tunc per

Etiam Auerroes probat cauſam efficientem non ingredi demonſtrationem potiſſimam niſi rarò non per ſe vt cauſa efficiens, ſed vt habet aliquid de cauſa formali vide Auerr. comment. 34. primi poſter.

ſe infert neceſſe, ſed non in quarto valet. Pro declaratione huius, quod dixit Auctor, quòd propoſitiones per ſe non conuertuntur, ipſe expoſuit propoſitiones per ſe non conuertuntur ſcilicet in per ſe propoſitiones: ſed contra hoc arguitur ſic. iſta propoſitio eſt per ſe, homo eſt rationalis, & tamen conuertitur. quòd conuertatur patet, quia homo eſt rationalis, & rationalis eſt homo. Præterea Scot. in de vniuerſalibus in quæſtione, an ſint tantum quinque vniuerſalia, dixit, quòd aliqua eſt vltima differentia, & ſpecifica, quæ conuertitur cum ſpecie, & conuerſim prædicatur de ſpecie: ergo falſum eſt, quòd propoſitiones per ſe non conuertuntur in per ſe propoſitiones. Ad hoc reſpondeo, quòd triplex eſt conuertibilitas: quædam eſt diffinitionis cum diffinito. Alia eſt propriæ paſſionis cum ſubiecto. Alia eſt vltimæ differentiæ cum ſpecie. Prima eſt ex completa identitate formali, & totali: ſecunda ex neceſſaria inhærentia, & identitate reali: tertia ex vlt. actualitate, & ſpecifica forma. Non enim differentia dicit totam eſſentiam rei comprehenſiuè, ſed bene vltimatè, & completiuè. Modo ad argumentum, concedo hanc propoſitionem eſſe conuertibilem, homo eſt rationalis, & rationalis eſt homo: & dicimus, quòd habet conuertibilitatem, ſed non conuerſionem ad hunc ſenſum, i. quòd ſicut prima eſt per ſe, ſic ſecũda eſt per ſe, ſimiliter iſta eſt conuertibilis, homo

eſt animal rationale: & animal rationale eſt homo: tamen non habet conuerſionem, i. quòd ſicut prima eſt per ſe, ſic ſecunda ſit per ſe, quæ eſt conuertens. nam iſta non eſt in aliquo modo dicendi per ſe, animal rationale eſt homo. Sed hic eſt vna difficultas, in hoc quod dicitur differentia prędicari conuertibiliter de eo cuius eſt differẽtia. Et probo, quòd nulla differẽtia etiam vltima poteſt conuertibiliter, ſiue per conuerſionem prędicari aliquo modo de eo, cuius eſt differentia, & arguo ſic Ariſtot. ſecundo Poſter. tex. commen. 17. voluit, quod ſi differentia vltima accipitur ſimul cum genere, adęquatur conuertibiliter cum diffinito: ſi verò accipitur ſola, differentia vltima non conuertetur cum illo cuius eſt differentia, & exemplificat de diffinitione ternarii: dicens, quòd ternarius eſt numerus impar primus. & dixit, quòd iſta vltima differentia, primus in plus ſe habet quàm ternarius: quia conuenit etiam dualitati, quæ eſt prima in numeris æqualibus. ſed ternarius eſt primus in numeris imparibus. hoc autem videtur etiam contra determinata: quia iſto modo ſequeretur, quòd vltima differentia non conuerteretur cum illo, cuius eſt, & ſequeretur etiam contra dicta ſua 7. & 8. Metaph. Ad hoc reſpondeo, quòd differentia vltima conuertibiliter prædicatur de diffinito. tamen notare debes, quòd differentia vltima bifariam ſumitur: vno modo pro vltima forma: & hæc

Notandum eſt ex magno Alberto quòd hæc tria ſcilicet cõuerſio conuertibilitas & conuertentia differunt apud logicos vide Albertum, & etiam Iauellum in cap. 4. de relatiuis.

ſemper conuertitur, ſiue ponatur cum genere, ſiue ponatur ſine genere. Alia eſt differentia, quæ non eſt vlt. forma, ſed eſt aliquid commune prædicatum. quod circumloquitur nobis differentiam vltimam ſumptam ab accidente communi, & non proprio: & quia talis ſemper pluribus conuenit, ideo ſemper in plus ſe habet, quam illud de quo prædicatur. ideo differentia circumloquuta per ipſum, non conuertitur cum diffinito. tunc ad rationem dico, differentia ſumpta ab vltima forma conuertitur cum diffinito: illa verò ſumpta ab vltima forma circumloquuta per accidens commune, non conuertitur cum diffinito: & de iſta ibi loquitur, vt patet primo, diffiniente ternarium quod eſt eſt accidens cõmune conueniens ternario, & binario.

Ponit Auctor tres optimas regulas, quarum prima eſt, de ratione in ſe falſa, nihil verè & affirmatiuè prædicatur. vnde iſtæ, homo irrationalis eſt homo, homo eſt homo irrationalis: homo irrationalis eſt homo irrationalis: omnes ſunt falſæ per regulam quia non tantum ratio in ſe falſa, de nullo verè prædicatur, ſed nec de ipſa aliquid verè dici poteſt, nec eadẽ de ſe ipſa verè prædicari poteſt. Et ſi quæras, quid eſt ratio in ſe falſa, Reſpondeo, quòd ratio in ſe falſa eſt tunc, quando ſi inter extrema poſueris copulam, vnum non prædicatur de alio niſi falsò, & incompoſſibiliter, vt homo irrationalis. iſta vocatur ratio falſa, quia ſi po-

Ratio in ſe falſa quæ nã ſit.

nis copulam inter iſta duo extrema, vnum non poteſt verè prædicari de alio. Sed ſcire debes, quòd ſi dicimus, quòd de ratione in ſe falſa nihil verè prædicatur, hoc debet intelligi in ſuppoſitione perſonali, & non in ſuppoſitione ſimplici: quia ſi in ſimplici intelligeretur, tunc de ratione in ſe falſa poſſet aliquid verè prædicari. nam iſta eſt vera, homo irrationalis eſt ſubiectum. ſimiliter dicas, quòd non debet intelligi in ſuppoſitione materiali: quia iſta eſt vera, homo irrationalis eſt dictio biſſyllaba.

Conformatio cum Ariſt.

RAtio in ſe falſa per Ariſtot. 5. Meta. text. comment. 34. eſt, cuius partes ad ſe inuicem repugnant. ſed quod in ſe repugnat nulli conuenire poteſt, ergo ratio falſa nulli poteſt verè, & affirmatiuè competere, & ſic de nullo poteſt prædicari. Secunda regula, de ente per accidens nihil per ſe prædicatur: comprobatur per Ariſtot. vide eum 7. Metaph. tex. commẽt. 35. in dictis ſecundum accidens: non eſt idem quod quid eſt cum eo cuius eſt, propter duplex ſignificare: ſed, quod prædicatur in primo modo eſt quod quid eſt, & illud eſt idem cum illo de quo prædicatur: ergo non poteſt ens per ſe, & quod quid eſt prædicari de ente per accidens. Tertia regula, in qua dicitur, quòd neceſſarium non ſequitur ex contingenti: proba-

tur per Ariſt.qui vult in primo Priorum & in primo Poſt.quòd per ſe, & neceſſarium non ſequitur ex ente per accidens,& ex contingenti, ſi ponerentur in ſyllogiſmo.

Dubia circa Textum.

HIc nonnulla animaduertenda veniunt &. primò, an maior in demonſtratione potiſſima ſit in quarto modo? & ſi ſic, qualiter infert ſecundum? ſi eſt maior perſeitas in ſecundo, quàm in quarto: nam videtur quòd maior in demõſtratione potiſſima ſit in quarto modo, patet: quia ibi ponitur effectus prædicatus de ſuo immediato principio productiuo.nam riſibilitas eſt effectus,& animal rationale eſt principium immediatum productiuum.& tũc ex quarto modo ſequitur illud, quod ponitur in ſecundo modo, ſcilicet ergo omnis homo eſt riſibilis quod falſum eſt. Reſpõdetur quòd maior propoſitio eſt in ſecundo modo, quando dicitur, omne animal rationale eſt riſibile,& non in quarto. & ad illud, quod tu dicis, quòd prædicatur effectus de ſuo principio immediato productiuo, hoc eſt falſum: quia aut iſte effectus accipitur in actu, & ſic eſt in quarto modo aut prædicatur de ſuo immediato principio vt dicendo ſic voluntas vult,intellectus intelligit, & ſic non ponitur in demonſtratione potiſſima: aut accipitur in aptitudine iſte effectus, vt omne animal

mal rationale eſt riſibile: & ſic eſt in ſecundo modo, & ſic ex minore perſeitate non ſequitur maior.

Deinde quæritur, num propria paſſio inferioris de ſuo ſuperiori, per ſe prædicetur: Scotus enim videtur ſentire oppoſitum ſecunda diſt. 1. quæſt. 2. vbi vult, quòd paſſio inferioris demonſtratur de ſuperiori: dicendo ſic, omne animal rationale eſt riſibile, aliqua ſubſtantia eſt animal rationale, ergo aliqua ſubſtantia eſt riſibilis, ibi concedit Doctor hãc eſſe per ſe: & ſimiliter in prologo contra Henr. & Auctor dicit, quòd propria paſſio inferioris non demonſtratur de ſuperiori. Ad hoc reſpõdetur quòd duplex eſt demonſtratio, vna particularis, & per illam benè poteſt demonſtrari, vt apparet in exemplo adducto & ſic loquitur Scotus in illo loco. Alia eſt demonſtratio vniuerſalis, & de iſta loquitur Auctor, quòd paſſio inferioris non demonſtratur de ſuperiori.

Vltimò eſt notandũ quòd Doctor in ſecunda diſtin. prim. nõ habet hoc tertiũ, ſcilicet quòd ex contingenti non ſequitur neceſſariũ: immo ſciendũ quòd nõ rectè probatur illa tertia regula, quia ex cõtingenti ſequitur neceſſarium, verbi gratia ex hoc contingenti, ſcilicet animal prædicatur de homine: ſequitur neceſſarium ſcilicet iſtud, ergo homo eſt animal. nã antecedens eſt contingens: quia accidit homini habere eſſe cognitum. & animali habere

eſſe cognitum, & vnum fundare ſubiectum,& aliud fundare prędicatum:& tamen iſta eſt neceſſaria,homo eſt animal. Sed vt ſententia auctoris firma & irrefragabilis maneat ſciendũ quòd licet neceſſariũ ſequatur ex contingenti, hoc eſt per conſequentiam materialẽ:quia per iſtam conſequentiam neceſſarium ſequitur ex quolibet: tamen loquendo de conſequentia formali, nunquam neceſſarium ſequitur ex contingenti: quia verius non ſequitur ex minus vero, nec per ſe ſequitur, ex per accidens, vt vult Ariſtot. in lib. Prior. & ſic loquutus eſt Auctor, quòd non ſequitur neceſſarium ex contingenti,ſcilicet per conſequẽtiam formalem. poſſet etiam argui cõtra hoc, quod dicit Auctor, quòd iſta propoſitio eſt per accidens, homo quantus, eſt homo:ſimiliter iſta, ſortes eſt homo quantus: & ſimiliter iſta,homo quantus, eſt homo quantus: quia hoc videtur eſſe contra Scot.3.diſt.2. quæſtio. 6. vbi dicit quòd hæc eſt per ſe primo modo, ſuperficies alba, eſt ſuperficies alba. Ad hoc eſt reſpondendum quòd propoſitio per ſe habet duas conditiones: vnam, quòd ſubiectum includat prædicatum, & iſto modo iſta eſt per ſe, ſuperficies alba: eſt ſuperficies alba. alia conditio eſt quòd extrema ſint ens per ſe: & quia talia extrema non faciunt vnum per ſe, propterea hæc non eſt propoſitio per ſe,& ſic loquutus eſt Auctor reſpiciendo ad ſecundam conditionem.

Textus.

Secunda prædicatio eſt formalis prædicatio & denominatiua: & hęc habet quatuor gradus. Primus eſt, quando differentia prædicatur de genere contrahibili per eam, vt animal eſt rationale: & quando modus intrinſecus, prædicatur de ſuo contracto vel contrahibili, vt cũ dicitur, ens eſt infinitum, & ſic de aliis. Et ſi dicas quòd hic videtur cõtradictio, quia ſuperius dictum eſt, ſuſtinendo opinionem Landulphi, quòd quando modus prædicatur de eo cuius eſt modus, eſt prædicatio quidditatiua, hîc dicitur quod eſt prædicatio denominatiua, igitur. Reſpondeo, & dico quòd non eſt contradictio: quia ſuperius dicitur, quòd talis prædicatio eſt quidditatiua, ſi modus prædicatur de conſtituto per ipſum, cùm ſit de eſſentia ipſius ſecundum Landulphum: hîc dico quòd eſt prædicatio denominatiua, quia prædicatur non de conſtituto, ſed de contrahibili per ipſum. Sicut refert dicere, homo eſt rationalis, & animal eſt rationale, cũ prima ſit quiditatiua, & ſecunda ſit denominatiua:

Denominatiua prædicatio quatuor habet gradus.

ita etiam refert dicere, Deus eſt infinitus, vel eſſentia diuina eſt infinita, & ens eſt infinitum. quare dico conſequenter quod duæ primæ ſunt quidditatiuæ, ſecunda autem non, ſed denominatiua tãtum. Secundus gradus denominatiuæ prædicationis eſt, quando propria paſsio prædicatur de ſuo ſubiecto. Et iſte gradus eſt ſecundus modus dicendi per ſe. Et eſt ſciendum, quòd propria paſsio, cùm ſit eadem res cum ſuo ſubiecto ſecundum Scotum & ſuos ſequaces, eſt reductiuè in illo genere ſeu prædicamẽto, in quo eſt ſuum ſubiectum per ſe.

Tertius gradus prædicationis denominatiuæ & formalis eſt, quando effectus formalis denominatiuè prædicatur de aliquo mediãte ſua cauſa formali, vt homo nigredine eſt niger; vel quando actus profluens à cauſa formali dicitur de effectu mediante cauſa fornali; vel quando effectus dicitur de ſuo immediato principio productiuo. & iſte gradus eſt quartus modus dicendi per ſe.

Quartus gradus prædicationis denominatiuæ formalis eſt, quando accidẽs prædicatur de ſuo ſubiecto: & poteſt fie-

ri nouem modis, poſito quòd Petrus ſit ſubiectum in omnibus his, dicendo, Petrus eſt bicubitus, albus, pater, agens, patiens, calciatus, & ſic de aliis: & iſte gradus eſt de per accidens.

Ponit Auctor conſequenter prædicationem denominatiuam formalem. ſed primò notandum eſt, quid eſt prædicatio denominatiua formalis? & de hoc dico, quòd eſt illa, in qua prædicatum dicitur ineſſe ſubiecto in quadã adiacentia, & ex hoc ſequitur, quòd ipſum denominat: & ſecundum illud nomen habet appellationem ſicut albedo quando denominat in eſſe ſubiecto, eſt in quadam adiacentia, & inhærentia formali: tunc ſubiectum denominat, & ſecundum appellationem ſui nominis ſubiectum dicitur album. denominans enim & denominatum eodem nomine nominantur, niſi, quòd denominatum habet nomen effectus formalis, & denominans habet nomẽ formæ. Secundò eſt notandum, quòd denominatio quædam eſt intrinſeca, in qua denominans intrinſecè adiacet ſubiecto, ſicut albedo adiacet parieti: alia eſt denominatio, in qua prædicatum, nõn intrinſecè adiacet ſubiecto: vt lapis eſt viſus: viſio non intrinſecè adiacet lapidi, immo magis inhæret oculo vt adnotat Fontanus in appẽdice vocabulorum. Tertiò eſt notandum, quòd prædicatum de-

nominatiuum aliquando eſt prædicatum per accidens, vt homo eſt albus. Aliquando eſt prædicatum per ſe in omnibus tribus modis per ſe. vnde iſta eſt per ſe in primo modo, homo eſt rationalis: & tamen eſt prædicatio denominatiua, vt tenet Scotus in tertia quæſtione quolib. ſimiliter iſta, homo eſt animatus, eſt denominatiua: & tamen eſt per ſe. ſimiliter in ſecundo modo per ſe, homo eſt riſibilis: & tamen eſt denominatiua: ſimiliter iſta eſt per ſe in quarto modo, voluntas vult, & intellectus intelligit: & tamen eſt denominatiua. Quartò notandum eſt, quòd duplex eſt prædicatio denominatiua: vno modo propria, & eſt tunc, quando prædicatum eſt diſtinctum à ſubiecto, & ſubiectum recipit formam. & ſic iſta eſt prædicatio propria, corpus eſt animatum. Alia eſt prædicatio denominatiua impropria, & eſt tunc, quando ſubiectum non eſt diſtinctum à prædicato, nec ſubiectum recipit formam, quæ de eo prædicatur: & ſic iſtæ ſunt prædicationes denominatiuæ impropriè: homo eſt rationalis, homo eſt animatus. Et ſi quæras, quare iſta eſt denominatiua, homo eſt rationalis: & iſta, homo eſt animal nõ eſt denominatiua, cùm ambæ ſint per ſe? Reſpondeo, quia prædicatum primæ eſt forma per modum formæ, prædicatum ſecundæ non eſt per modum formę, ſed per modum materię: hinc eſt, quòd prima eſt denominatiua, ſecunda verò non. Quintò eſt notandum,

Prædicatum denominatiuũ aliquando eſt prædicatum per ſe.

quòd in prædicatione propria denominatiua, prædicatum debet ſemper prædicari de compoſito, ſiue conſtituto, aut ſuſceptiuo, reſpectu cuius iſta non eſt denominatiua vera, eſſentia generat: quia ſubiectum non eſt compoſitum, neque conſtitutum, neque ſuſceptiuum: & ſi dicis omnis forma denominat ſubiectum, in quo eſt: generare, & generari ſunt in eſſentia, ergo denominant eſſentiam, ergo iſta erit vera, eſſentia generat. Dico, quòd non ſufficit ad hoc, quòd ſit prædicatio denominatiua, quòd forma ſit in ſubiecto: ſed quòd illud ſubiectum ſit conſtitutum, vel compoſitum: aut ſuſceptiuum formæ, cuius modi non eſt eſſentia diuina.

Primus gradus prædicationis denominatiuæ, & formalis.

Primus igitur gradus prædicationis denominatiuæ, & formalis eſt. quando prædicatur differentia de genere contrahibili per eam, vt rationale de animali, aut modus intrinſecus de ſuo contrahibili, vt ens eſt infinitum. Secundus gradus, quando propria paſſio prædicatur de eo, cuius eſt paſſio propria. Sed dicet quidam Thomiſta vnde habetis à Scoto, quòd propria paſſio eſt idem realiter cum ſubiecto? nullibi apud eum reperietis. Dico, quòd in Scoto reperies hoc multoties, omnis appetitus naturalis eſt idem realiter cum natura. Item omnis inclinatio eſt idem realiter cum illo, cuius eſt. Item omnis reſpectus aptitudinalis eſt idem realiter cum illo, cuius eſt vel idem fundamento. ſed propria paſſio eſt

iſta tria, ergo eſt idem realiter cum ſubiecto, & iſto modo reperitur in Scot. Præterea ſcire debes, quòd ſi in Scoto reperies, quòd propria paſſio cauſatur à ſubiecto. Dicas ſic, quòd cauſaretur, niſi eſſet impedimentum: quia ſunt idem realiter ſubiectum, & proprietas: vel, quòd intelligitur de accidente communi, & ſic ſequitur, quòd non diſtinguitur à ſubiecto proprietas. Et ſi diceres ſubiectum eſt prius natura propria paſſione, & omne prius natura eſt prius duratione, per Scotum in quęſt. ergo, ſi ſubiectum eſt prius duratione, & tempore propria paſſione, poteſt ab ea ſeparari: & ſic realiter ab ea diſtinguitur. Dicas, quòd hoc verum eſt quantum eſt ex parte ſubiecti: & de ſe poſſet eſſe ſine propria paſſione, non autem de facto ſubiectũ ſeparatur à paſſione: quia eſt impedimentum, vt non poſſit ſeparari, & hoc eſt, quia propria paſſio eſt idem realiter ſubiecto: hinc non poteſt eſſe ſubiectum ſine paſſione propria. Vel dicas, quòd ſubiectum quantum ad prædicata primi modi poteſt eſſe ſine propria paſſione, non autem quãtum ad alia prædicata. Thomiſtæ verò aliter ſenſerunt, voluerunt ſolum paſſiones illimitatas eſſe eaſdem realiter cum ſubiecto propter verba Ariſt. in 4 Metaph. ens, & vnum dicunt vnam naturam: ſed paſſiones limitatas, vt eſt riſibilitas, dixerunt eſſe diſtinctas realiter à ſubiecto. Tertius gradus prædicationis denominatiuæ, & formalis, eſt quartus mo-

dus prædicandi per ſe. Quartus, quando accidens prædicatur de ſubiecto: & hoc fit nouem modis.

Conformatio cum Ariſt.

PRrimus gradus prædicationis denominatiuæ eſt; quando differentia prædicatur de contrahibili, ſcilicet de genere. comprobatur hoc per Ariſt. 4. Topic. vbi vult, quòd differentia non participat genus, necècontra, ſi igitur differentia genus non participat, erit prædicatio ſolum denominatiua, & non quidditatiua: quia vnum non erit de quidditate alterius, nec ècontra: in hoc gradu ponit, quòd modus intrinſecus prædicatur denominatiuè de eo, cuius eſt modus. Hoc comprobatur per Ariſt. 2. Phyſi. text. 32. vbi ponit modos cauſandi per accidens, expeditis modis cauſandi per ſe, dicens, cauſæ quidem igitur hæ, & tot ſunt ſpecie: modi autem cauſarum numero quidem ſunt multi, vt prius & poſterius. &, Ibi Comment. intendit per modos, cauſas, quæ diuiduntur per accidentia: & in 34. diuiſit cauſas, per modos cauſandi per ſe, & per accidens, & Commet. in 32. appellat modos iſtos cauſandi accidentia: quia vtrunque membrum, per ſe, & per accidens poteſt aduenire cuilibet generi quatuor cauſarum: nec per hoc variatur illud genus cauſæ, verbi gratia cauſa materialis poteſt cauſare per ſe, & per accidés:

Quatuor ſunt denominatiuæ prædicationis gradus.

& tamen materia ſemper cauſabit per ſe ſecundum eſſe materiæ, & non variatur eſſe materiæ:ergo habemus,quòd cauſare per ſe,& per accidens ſunt modi, & accidentia: ergo denominatiuè prædicantur de cauſis. Secundus gradus prædicationis denominatiuæ comprobatur per philoſophum prim.Poſter .text. comm.9.vbi vult, quòd illa, quæ per ſe in ſecundo modo prædicantur,inſunt, & inhærent ſubiecto:ergo accidentia ſunt propria.Similiter Porphy. appellat proprias paſſiones accidentia propria:igitur vt accidentia prædicantur,& ſic denominatiuè. Tertius gradus propoſitionis denominatiuæ, qui eſt quartus moſtus dicendi per ſe, comprobatur per Ariſtot. prim.Poſte.text. comment.9.vbi vult, quòd tunc eſt quartus modus, quando ſubiectum dicit cauſam prædicati,vt interemptus interiit: & quod ponitur in prædicato eſt effectus, & quod ponitur in ſubiecto eſt cauſa, modo accidit cauſæ, producere effectum, & ſic prædicatum non eſt de eſſentia ſubiecti: ergo denominatiuè prædicatur, & hoc magis exprimit Ariſtoteles in illo textu.nã dicit ibi, quòd prędicatum ineſt ſubiecto. item alio modo quod quid eſt propter ipſum ineſt vnicuique per ſe, ſi prædicatum ineſt ſubiecto: ergo accidit ſibi, & ſic denominatiuè prædicatur. Quartus gradus probatur eſſe prædicationem denominatiuam,per ea quæ Ariſt.dixit in prędicamentis,capit.prim. vbi deſcribit prædica-

tum denominatiuum, denominatiua dicuntur quęcunque ab aliquo ſolo caſu differunt: talia igitur ſunt iſta, quæ prędicantur in quarto gradu, differunt ſolo caſu ab aliquo, vt albedo, & albus: paternitas, & pater, quantitas, & quantus: & ſecundum illud nomen habent appellationem & ſic per Ariſtot. habemus comprobatos omnes quatuor gradus denominatiuæ prædicationis.

Textus.

Tertia prædicatio eſt identicè identica: & hæc eſt, quando vtrumque extremum eſt formaliter infinitum, vel alterũ tantum eſt formaliter infinitum, vel permiſſiuè. Exemplum primi, vt eſſentia diuina eſt bonitas, eſſentia diuina eſt iuſtitia, & ſic de aliis. Exemplum ſecundi, vt eſſentia diuina eſt filiatio, eſſentia diuina eſt paternitas, & ſic de aliis. Exemplum tertij, vt paternitas eſt entitas, humanitas eſt entitas, & ſic de aliis.

Pro quo notandum, quòd iſte prædicationes, ſi ſunt veræ, debet prædicari concretum de concreto, vel abſtractum de abſtracto, & non concretum de abſtracto, nec abſtractum de concreto: ma-

ximè ſi talia concreta ſint adiectiua. Iſta enim conceditur, eſſentia diuina eſt generatio: tamen iſta non cōceditur, eſſētia diuina generat vel generatur, ſecundũ magiſtrum Sententiarum.v.diſt. primi.

Regula Scoti pro abſtractiu.

Super quo verbo datur à Scoto pulcherrima regula, Quòd quando ſubiectum eſt vltima abſtractione abſtractũ, & prædicatum ex ſua ratione formali non eſt aptum natum prædicari niſi formaliter, propoſitio non eſt vera niſi ſit in primo modo dicendi per ſe, Ratio eſt: quia ſubiectum & prædicatum modos ſignificandi oppoſitos dicunt ſibi incōpoſſibiles: vnde de tali ſubiecto ſic vltimatè abſtracto nihil poteſt verè prædicari, niſi per ſe primo modo vel identicè. Hanc propoſitionem declarat Scotus ſic. Videmus enim quòd in ſubſtantiis ſiue in prædicamento ſubſtantiæ eſt vna abſtractio tantum, ſcilicet quiditatis à ſuppoſito propriæ naturæ, quia ſubſtãtiæ non ſunt natæ concernere aliquid alterius naturæ: ideo prima ibi abſtractio maxima eſt, abſtrahendo naturam humanam à ſuppoſitis quæ verè ſunt illius naturæ, ſicut abſtrahitur cùm concipitur

humanitas,non remanet vlterius alia abſtractio:& ideo iſtud, vt ſic conceptum, eſt præciſè ipſummet: quia cuilibet alij extraneũ eſt,ſicut dicit Aui.v. met.quòd equinitas eſt tantum equinitas,& nihil aliud. In accidentibus autem quanto plura poſſunt concernere, tanto plures poſſunt fieri abſtractiones: vnde quia accidentia abſoluta concernunt duo, ſcilicet ſuppoſita alterius naturæ, & indiuidua propriæ, licet à ſuppoſitis alterius naturæ abſtrahantur, tamen concernunt indiuidua propriæ naturæ, ſicut album concernit lignum, & hoc album ſiue hanc albedinem & illam: & ideo poſſunt ibi fieri duæ abſtractiones, vna ſcilicet accidentis à ſubiecto, puta albedinis à ligno: & alia, ſcilicet quidditatis à ſuppoſito vel ſingulari, puta albedinis ab hac albedine,& illa quæ ſunt indiuidua ſua. Et hanc circumloquimur per albedineitatem, vel per hoc quod dicimus quidditas albedinis: & iſta non concernit aliquod ſubiectũ, nec ſuppoſitum eiuſdem naturæ, nec alterius.In relationibus etiam quæ plura concernunt,adhuc plures poſſunt fieri

Abſtractionũ multitudo & diuerſitas.

abſtractiones. Concernit enim relatio ſuum proprium indiuiduum fundamē-tum,& ſubiectum: & ſecundū hoc poſſunt ibi fieri tres abſtractiones, vna relationis à ſubiecto, ſecunda relationis à fundamento,tertia quidditatis à ſuppoſito: & iſtæ abſtractiones ſic ſe habent, quòd licet abſtractio fiat à poſteriori & intrinſeco, non tamen à priori & extrinſeco. Exemplum. Hoc concretum quod eſt cauſa, dicitur de igne,quia generat calorem in ligno: ſed abſtrahendo à ſubiecto remanet adhuc concretio ad fundamentum, puta ſi dicatur potē-tia cauſandi calorem. Calor enim eſt potentia cauſandi calorem, non tamen ignis eſt potentia cauſandi. Adhuc poteſt fieri abſtractio vlterior ad proprium genus,puta ſi dicatur cauſalitas, & tunc nec ignis nec calor recipit prædicationē ipſius, tamen hæc cauſalitas eſt cauſalitas. Vltima abſtractio, qualis eſt in ſubſtantiis, eſt per hoc quod dicimus quidditas cauſalitatis, & hoc de nullo alio prædicatur. Ex prædictis apparet, quid ſit vltima abſtractio cuiuſlibet rei: quia quidditatis abſolutiſſimè ſumptæ ab o-

mni eo quod eſt quocunque modo extra rationem quidditatis, in qua quidem abſtractione nihil aliud inuenitur ſeu intelligitur re vel ratione, niſi quod eſt ipſius quidditatis. Et dicunt quidam, quòd terminus vltimatè abſtractus in propoſitione ſubiectus includit vnum ſyncategoreuma, puta vel formaliter primo modo, vel quidditatiuè, vel identicè, & ſic de aliis. Circa alium terminũ propoſitionis, dato etiam quòd prædicatum de quocunque prædicatur, non poteſt prædicari niſi formaliter. Notandũ eſt, quòd ſubſtantiua nomina poſſunt dupliciter prædicari in diuinis: quandoque formaliter, vt deitas eſt deitas: quandoque per identitatem, vt deitas eſt ſapientia. Sed adiectiua ſi prædicantur de neceſſitate, formaliter & denominatiuè prædicantur: & hoc quia ſunt adiectiua. nam ex hoc quòd adiectiua ſunt, ſignificant formam per modum informantis. Et ideo de nullo verè dicuntur, niſi quòd ſe habet per modum informati, de quo videlicet formaliter dicuntur. Talia ſunt non tantum adiectiua nomina, ſed omnia participia & verba. Semper enim in

Subſtantiua nomina duobus modis enunciantur in diuinis.

ſuo modo ſignificandi includunt adiacentiam & modum formalem reſpectu alicuius talis ſuppoſiti, & ideo prædicãtur quaſi ſecundum 2. modum dicendi per ſe, quòd ergo prædicentur identicè, eſt ipſa prædicari modo oppoſito ſuo proprio modo dicendi vel prędicandi. His intellectis patet maior iſta aſſumpta: Quando ſubiectum eſt abſtractum vltimatè, ita quòd eſt abſtractum ab omni quòd eſt extra rationem eius, & prædicatum non poteſt prædicari ex ratione formali, niſi formaliter, & modo inhęrentis ſiue quaſi inhærentis, iſtud prædicatum non poteſt verè dici de illo ſubiecto, niſi per ſe primo modo, quia iſtud prædicatum pręciſè natum eſt formaliter prędicari: ideo non poteſt ſaluari veritas propter identitatem tantum, quia ſubiectum eſt vltima & ſumma abſtractione abſtractum: ideo non poteſt ſtare pro aliquo qualitercunque alio à ſe, ſed pręciſè pro ſe formaliter. Et ideo oporteret quod ſua ratio pręciſè formaliter eſſet idem illi prædicato: quod non poſſet eſſe, niſi illa ratio præciſè includeret prædicatum. patet ergo propoſitio.

Et ſi

Et ſi fiant ſyllogiſmi expoſitorij vel alij qui alij, debent ſolui per artem datam in primo Priorum, videlicet quòd maior vel minor reducantur ad propoſitionem de omni, ſi ſint affirmatiui, vel de nullo, ſi ſint negatiui.

Annotatio Textus.

Tertia prædicatio eſt identicè identica: & hæc poteſt eſſe duplex, vna in creaturis, alia in diuinis, prædicatio identica in creaturis eſt, quando aliqua duo ſunt idem inter ſe, propter identitatem, quam habent in tertio. ſicut eſt genus cum differentia: quæ ſunt idem inter ſe, propter identitatem, quam habent cum tertio, ideſt cum homine: & iſta ſemper eſt formalis, quia prædicatum informat ſubiectum, nam rationale informat animal, & iſta poteſt eſſe multipliciter: aut in prædicatis primi modi, ſicut eſt de animali, & rationali, quæ habent identitatem identicam: aut in prædicatis ſecundi modi, ſicut eſt bonitas, & veritas ſunt idem propter identitatem eorum ad tertium ſcilicet ſubiectum, quod eſt ens, cui ſunt idem: & ſic bonum, & verum ſunt identica identicè: aut in prædicatis per accidens, album, & dulce ſunt idem propter identitatem eorum ad ſubiectum, ſcilicet ad lac, & habent identitatem identicam. Secundò

eſt notandum, quòd duo ſunt gradus huius identitatis, quia iſta extrema aut habent identitatem ſolùm ad tertium, & tunc illa identitas vocatur ſolùm identica: aut conſideratur identitas extremorum inter ſe, quæ eſt propter identitatem, quàm habent cum tertio, & tunc illa vocatur identicè identica. Et ex hoc ſequitur, quòd prædicatio identicè identica, eſt illa, quę præſupponit ante ſe aliam, & de iſta aliquo modo loquuntur naturales quando dicitur, quòd omnis forma ſyllogiſtica tenet per illam regulam, quæcunque ſũt eadem vni, & eidem, inter ſe ſunt eadem: & talis eſt identitas concluſionis in ſyllogiſmo, quæ eſt identitas identicè identica. quæ præſupponit identitatem maioris, & minoris ad medium in præmiſſis: & ſi illæ premiſſę ſunt immediatè, tunc eſt propoſitio identica. Si autem ſunt demonſtrabiles, tunc earum identitas eſt identicè identica. Ex hoc ſequitur corollarium, quia dictum eſt prædicationem identicè identicam eſſe illam, quæ habet duas identitates, quia multæ prædicationes ſunt veræ in concreto, quæ falſæ ſunt in abſtracto qualis eſt iſta, album eſt dulce, vera eſt in concreto, & falſa in abſtracto. vt albedo eſt dulcedo: & hoc eſt, quia in concreto habent duas identitates: extrema propoſitionis, & inter ſe, & cum tertio: in abſtracto autem amittunt identitatem in tertio, ideo propoſitio redditur falſa. Alia eſt prædicatio identicè identica in diuinis,

Prædicatio identicè identica eſt illa quæ præſupponit ante ſe aliam.

& iſta ſemper eſt per ſubſtantiua nomina abſtracta,& ſi ſit per nomina abſtracta nullo modo eſt formalis,ſicut illa, quæ eſt in creaturis, & hæc habet plures gradus. Primus gradus eſt, quando vtrunque extremum eſt formaliter & poſitiuè infinitum.vt eſſentia diuina eſt bonitas,eſſentia diuina eſt iuſtitia. Secundus gradus eſt, quando alterum tantum eſt formaliter infinitum,vt eſſentia diuina eſt filiatio. Addit iſte Auctor alium gradum, quando alterum extremum eſt infinitum poſitiuè vt humanitas eſt entitas, ſed hoc ego non teneo, vt videbis in iſto articulo: & contra eum arguetur. Et dicitur, quòd iſtæ prædicationes ſunt veræ, quando concretum de concreto prædicatur, aut abſtractum de abſtracto: & concretum de abſtracto non prædicatur,propter modum incompoſſibilem, maximè, ſi talia concreta ſint adiectiua & verba.

Ponit Auctor regulam Scoti in 1.diſt. 5. quæſt.1.Quando ſubiectum eſt vltima abſtractione abſtractum, & prædicatum non eſt aptum prædicari niſi formaliter, id eſt per modum adiacentis, propoſitio non eſt vera, niſi in primo modo dicendi per ſe. Hic notabis primò,quòd iſta regula videtur falſiſima, & in nullo exẽplo poteſt verificari, & diſcurrere per omnia.nam primò dicit, ſi ſubiectum eſt vltima abſtractione abſtractum, ſic debet habere prædicatum primi modi, & non aliud. Secundò dicit,& prædicatum eſt per modum

adiacentis,& denominantis.Tertiò dicit,quòd eſt vera in primo modo: hoc implicat maximam contradictionem, quia nullum prędicatum denominatiuum poteſt prędicari in primo modo dicendi per ſe de ſubiecto vltimatè abſtracto.Dico,quòd iſta regula exponitur per duos ſenſus.Vnus eſt negatiuus: & eſt iſte, ſi ſubiectum eſt vltimatè abſtractum, & prædicatum eſt denominatiuum, ſiue per modum inhærentis, propoſitio nunquam eſt vera in primo modo dicendi per ſe, propter repugnátiam prędicati,& ſubiecti. Et ſic habet infinita exempla negatiua:vnde iſta propoſitio non eſt vera,neque eſt per ſe: humanitas eſt alba, aſineitas currit, humanitas eſt riſibilis. Alius ſenſus eſt affirmatiuus: & vult dicere regula, de ſubiecto vltimatè abſtracto nó prædicatur aliud prędicatum niſi idem de ſe ipſo: vt humanitas eſt humanitas, aſineitas eſt aſineitas:quia ſubiectum eſt vltimatè abſtractũ: de eo non verificantur illa, quæ ſunt extra quidditatem ſuam: aut illa,quæ ſunt aliquo modo diſtincta à ſubiecto ſed de vltimatè ſic abſtracto idem ſolum de ſe ipſo prædicatur: & ſic habet multa exempla & ſunt omnes propoſitiones in quibus idem de ſe ipſo prædicatur, & ſi alio modo intelligere volueris regulam, ſemper errabis.

Quia verò dixit Auctor, quòd in ſubſtantiis fit vna ſolum abſtractio; ſcilicet quidditatis à ſuppoſito propriæ naturæ,hoc dictum

patitur inſtantias. primò, quia iſta eſt vera intellectiuum eſt volitiuum: & licet hæc ſit falſa, intellectus eſt voluntas tamen hæc eſt vera, intellectus eſt intellectus. Sęcundò falſum eſt, quòd homo non concernit niſi ſuppoſita propriæ naturæ. nam Deus poſſet facere, quòd natura humana aſſumatur à lapide, vt patet à Scot. in tertio diſt.1. quæſt.4. & tunc prædicaretur de lapide, & iſta eſſet vera, lapis eſt homo: falſum eſt igitur, quòd concernat tantum ſuppoſita propriæ naturæ. Ad primam inſtantiam reſpondeo, quòd in ſubſtantiis eſt tantum vna abſtractio, quando ſcilicet ſubiectum includit formaliter prædicatum, vt homo eſt homo: ergo humanitas eſt humanitas: hic prædicatum non diſtinguitur formaliter à ſubiecto, ſed in iſta, intellectiuum eſt volitiuum, aut ſubſtantia intellectiua eſt volitiua, prædicatum eſt diſtinctũ formaliter à ſubiecto: ideo, ſi benè fit abſtractio adhuc iſta abſtracta concernunt ſuppoſita: Ad ſecundam inſtantiam dico, quod tantum concernit ſuppoſitum propriæ naturę, vel aliud ſuppoſitum ſupplens vicē ſuppoſiti propriæ naturæ, vt patet à Scoto, quęſtione 19. quolibet. ſicut eſſet hic, ſi natura humana eſſet aſſumpta à lapide, quod videtur poſſibile iuxta Scotum. Alia eſt abſtractio, quę fit in accidētibus abſolutis, vbi concernuntur duo, ſcilicet indiuidua propriæ naturæ, & ſubiectum: vt album concernit lignum, & hanc, & hanc al-

bedinem, facta hac abſtractione à ſubiecto, ideſt à ligno. & hoc eſt, quando albedo abſtrahitur à ſuppoſito alterius naturæ, adhuc remanet concretio ad indiuidua propriæ naturæ. quia iſtæ ſunt veræ, hæc albedo eſt albedo: & ab iſtis quæ ſunt indiuidua propriæ naturæ, non fit poſtea alia abſtractio, & eſt tunc, quando albedineitas abſtrahitur à ſuis indiuiduis: & circumloquitur per hoc quod dicimus, albedineitatem: vel per hoc, quod dicitur quidditas albedinis: & iſta non concernit nec ſuppoſitum, nec indiuiduum alterius, aut propriæ naturæ. Alia eſt abſtractio in relationibus, quæ plura concernunt, vnde hic poſſunt fieri tres abſtractiones: quia relatio tria concernit, ſcilicet ſuum proprium indiuiduum, fundamentum, & ſubiectum: exemplum hoc concretum, quod eſt cauſa, dicitur de igne, qui cauſat calorem, vt de ſubiecto: & ſic eſt vera iſta, ignis eſt cauſa. Sed abſtrahendo à ſubiecto remanet adhuc concretio ad fundamentum, quod vocatur calor, & tunc eſt vera iſta. calor eſt potentia cauſandi calorem, ſed iſta eſt falſa, ignis eſt potentia cauſandi calorem. Adhuc poteſt fieri tertia abſtractio, quia adhuc remanſit concretio ad indiuidua propriꝫ naturꝫ. & facta tertia abſtractione ab indiuiduis, hęc ſola remanet vera, cauſalitas eſt cauſalitas, quæ nihil concernit, tamen hæ ſunt falſæ, ignis eſt cauſalitas. ſimiliter iſta calor eſt cauſalitas: ſimiliter iſta hæc cau-

ſa eſt cauſalitas: quia cauſalitas ab omnibus eſt abſtracta.

Ad leuandam autem omnẽ ſtudioſi Tyronis doctrinam de abſtractione quæ latè tractata eſt à Brulifero, in ſummam congrego, & dico quòd tria ſunt genera abſtractionum primum à fundamento, ſecundum à ſubiecto, tertium à ſuppoſito. In concretis ſubſtantialibus vna fit tantum abſtractio: cùm quidditas per actũ intellectus à ſuppoſito abſtrahitur, vt à Platone & Socrate abſtrahitur humanitas, quæ manendo in fundamento vltima eſt Sed ſi vlterius volueris progredi in ſecundis intentionibus vltima erit quidditas humanitatis: In accidentibus autem abſolutis quantitate videlicet & qualitate, duæ ſolum reperiuntur abſtractiones, vna à ſubiecto, altera à ſuppoſito. prima eſt vt dum ab albo abſtrahitur albedo, quæ eſt vltima ſi ſteterimus in fundamentis, ſicut dictum eſt de abſtractione in ſubſtantiæ concretis. Secunda quæ fit à ſuppoſito, vt ab albedine elicitur albedineitas. Quod autem attinet ad accidentia reſpectiua, in iis tres duntaxat inueniuntur abſtractiones: prima à fundamento, vt à Socrate qui eſt pater abſtrahitur potentia generandi quæ eſt generationis principium & fundamentum: Secunda à ſubiecto, ſicut à potentia generandi abſtrahitur pater. Tertia à ſuppoſito vt ab iſto patre abſtrahitur paternitas quæ eſt vltima in fundamentis.

Sed contra ſupradicta arguitur ſic, dictum eſt, quòd ſemper abſtractio fit à poſteriori, non autem à priori: vt patet per Aucto. in litera: & per Sco.5.primi. ſed ſubiectum reſpectu accidentis, ſiue abſoluti, ſiue reſpectiui eſt priùs ſemper accidente: quia ſubiectum eſt ſubſtantia: & ſubſtantia prior eſt omni accidente: ergo non poteſt fieri abſtractio à ſubiecto, quod eſt ſubſtantia, quia à priori nulla fit abſtractio. Secundò dictum eſt, quòd accidens reſpectiuum concernit tria, ſcilicet ſubiectum, fundamentum, & indiuiduum: & ego probo, quòd vltra hæc concernit terminum, quia relatio non poteſt eſſe ſine termino: & ſic erunt quatuor, & non tria. Ad primum dico, quòd duplex eſt prius: vno modo eſt, prius in prędicando, quod eſt ſuperius ordinatum, & de quidditate alicuius: & ſic non eſt ſubſtantia nunc, quia ſubſtantia non eſt de quidditate accidentis. Alio modo dicitur prius, quod pręſupponitur ab aliquo, & iſto modo ſubſtantia eſt prior accidente quolibet, & tunc dicemus, quòd non eſt in prædicamento accidentis, neque poteſt eſſe de quidditate accidentis. nam ſubſtantia non ponitur in definitione accidentis quidditatiua, ſed benè in definitione quietatiua, vt docet Tartaretus q. 2. vniuers. ſcibi.3. Ad ſecundum dico, quòd relatio non concernit terminum, imo includit in primo modo, & quidditatiuè habitudinem ad terminum & ſic non concer-

nitur terminus: quia non eſt poſterius relatione, immo habitudo ſua eſt de eſſentia relatiui. Et ſi diceres Ariſtot. 7. Metaphy. concedit, quòd fixio pedis eſt pedalitas quædam, ergo datur prædicatio in abſtracto, & non eſt eiuſdem de ſe ipſo: contra determinata, quia nos conceſſimus in abſtractis eſſe vnam tantum veram propoſitionem, ſcilicet eiuſdem de ſe ipſo, & tamen iſta fixio pedis non eſt eiuſdem de ſe ipſo. Reſpondet Scot. 11. diſtin. quarta, quòd pedalitas non prædicatur de fixione, ſed pedalitas accipitur diuiſiuè, ideſt fixio, & non fixio diuidunt pedalitatem.

Cathalogus propoſitionum in abſtracto, & primò de propoſitionibus in diuinis.

PRimò ſtante veritate regulæ, ſcilicet quando ſubiectum eſt vltima abſtractione, & cæt. omnes iſtę reales ſunt falſæ formaliter, quæ ſunt in diuinis, Eſſentia diuina eſt paternitas, eſſentia eſt filiatio, & ſimiles: quia non ſunt veræ in primo modo dicendi per ſe, tamen realiter, & identicè ſunt verę.

Secundò; omnes iſtę reales ſunt falſę, eſſentia diuina eſt fœlix, eſſentia diuina eſt beata, communicata, eſſentia diuina eſt obiectum, eſſentia eſt pater: accipiendo pater adiectiuè, eſſentia diuina eſt ſapiens, intelligens, & ſimiles: quomodocunque prædicatum ſit, aut per ſe in aliquo modo, aut denominatiuè

acceptum, ſunt falſæ dupliciter & quidditatiuè, & identicè, patet quòd ſint falſæ quidditatiuè, quia non ſunt propoſitiones in primo modo, falſæ ſunt identicè, quia non ſunt extrema ambo ſubſtantiua, ſed adiectiua, & verba, & participia, tamen realiter ſunt veræ. nam Scot. prima diſtin. primi concedit iſtam, eſſentia diuina eſt obiectum fruitionis.

Tertiò, omnes iſtę rationales propoſitiones ſunt falſæ, de rigore, eſſentia diuina eſt abſtracta, eſſentia diuina prędicatur: eſſentia diuina eſt nominatiui caſus, fœmini generis: quia non ſunt veræ, in primo modo tamen in ſe, & in re ſunt verę, quia Theologi cōcedunt omnes iſtas.

Eſſentia generat eſſentia generatur falſæ ſunt identicè.

Quartò, iſtæ propoſitiones, eſſentia generat, eſſentia generatur, falſę ſunt identicè: falſæ in primo modo dicendi per ſe, ſiue formaliter, falſę de rigore logicę, falſæ realiter, & in ſe, nec aliquomodo poſſunt concedi, quòd falſæ ſint in primo modo, & identicè, & de rigore logicę patet. ſed probo, quòd ſint falſæ realiter: & arguo ſic, generare eſt operatio alicuius generantis realiter diſtincti à genito, ſimiliter generari eſt alicuius realiter diſtincti à generante. ſed eſſentia, vt hæc eſſentia, ſiue vt hæc forma, eſt ſimpliciter idem realiter omnibus tribus perſonis: ergo non eſt operatio eſſentiæ, & ſi tale generare eſſet propria operatio eſſentiæ,

tunc eſſentia realiter diſtingueretur à perſona genita, & hoc tenuit Scot.5. diſtin. primi, quæſt. 1. quòd eſſentia diuina non generatur, neque generat, & aliter dicere, eſt hæreſis.

Quintò, iſtæ ſunt falſæ, humanitas eſt entitas, aſineitas eſt entitas: & ſimiles, falſæ ſunt formaliter: & in primo modo, falſæ ſunt identicè, quod eſt contra omnes quaſi Scotiſtas, qui conuenere in vnum dicentes, quòd iſtæ ſunt verę identicè: propter infinitatem permiſſiuam entitatis. Sed contra eos arguo ſic, cùm entitas ſit abſtracta à finitate, & infinitate permiſſiua, & formali: & ipſi ſaluant eã, propter infinitatem permiſſiuam, & non alio modo, cùm hic non ſit infinitas, ſequitur, quòd falſæ ſunt: quòd ſint abſtracta à finitate & infinitate patet: nam omne prius poteſt abſtrahi à poſteriori: ſed entitas eſt prius, & modi ſunt poſteriores: ergo abſtrahitur entitas à modis, qui ſunt finitas, & infinitas: & eſt ſine finitate, & infinitate in tali abſtractione: & ſic propoſitio non poteſt eſſe vera. Nec imaginandum eſt, quod entitas adhuc poſſit abſtrahi facta abſtractione à modis, quia ens prædicatur in quid, & non per modum qualis, & in his eſt tantum vna abſtractio, ſicut in ſubſtantiis, nec Sco. qui adeo diffuſè loquutus eſt de his abſtractionibus, vſquam dixit, quòd iſta infinitas permiſſiua faciat propoſitionem identicam, benè tamen 8. primi,

queſtio. tertia dixit, quòd infinitas formalis facit propoſitionem identicam ſicut iſta eſt vera, eſſentia eſt iuſtitia.

De propoſitionibus in abſtracto in creaturis, pro quibus primò eſt notanda regula : valde ſingularis ad cognoſcendum omnes propoſitiones mundi quæ ſunt veræ & quæ ſunt falſæ.

REgula eſt talis, omnis propoſitio affirmatiua vniuerſalis ſemper eſt vera, quando extrema habent infinitatem formalem, aut permiſſiuam aut quando concernunt tertium, cui ſunt idem aut cui vniuntur. Primò dicitur, quando extrema habent infinitatem, aut ambo, aut vnum. propter hoc iſtæ ſunt veræ, eſſentia eſt iuſtitia, eſſentia eſt paternitas: & per oppoſitum iſtæ ſunt falſæ, paternitas eſt innaſcibilitas, generatio eſt filiatio, quia nec ambo, nec alterum extremum eſt infinitum. Secundo dicitur, aut quando extrema concernunt tertium, cui ſunt idem. propterea omnes iſtæ ſunt veræ, homo eſt animal, homo eſt albus, homo eſt quantus, animal eſt ens, & omnes propoſitiones mundi, quarum extrema tertium concernunt. nam homo, & animal, concernunt ſortem, cui identificantur, propterea eſt vera iſta, homo eſt animal: ſimiliter homo eſt albus, homo eſt pater, extrema concernunt ſortem: & ſic omnes ſunt veræ, accipiendo propoſitiones in quocunque

prædicamento:& per oppoſitum omnes iſtæ ſunt falſæ, humanitas eſt animalitas,humanitas eſt albedo, humanitas eſt paternitas, albedineitas eſt quanta:quia extrema non concernunt tertium, & poſterius à quo ſunt abſtractæ,& in hoc facias combinationes cuiuſcunque prædicamenti in quocunque modo. Tertiò, dicitur propoſitio affirmatiua, quia propoſitio negatiua non eſt vera per hoc, immo quia non conueniunt extrema in tertio. Quartò, dicitur vniuerſalis, quia iſtæ particulares ſunt veræ, ſortes eſt homo, ſortes eſt animal: ſed non propter concernentiam ad tertium, ſcilicet ad inferius: quia ſortes non habet inferius poſt ſe, ſed per aliam cauſam ſunt veræ, ſcilicet propter incluſionem: quia ſortes includit hominem & animal. Quintò, debet addi, quòd ſubiectum propoſitionis ſupponat pro aliquo, defectu cuius iſtæ non ſunt veræ, chymera eſt homo, & ſimiles. Sextò, dicitur, cui' extrema ſunt idem, aut vniuntur: propter iſtam propoſitionem, Deus eſt homo, & ſimiles, quia extrema non ſunt idem alicui, ſed benè ſunt vnita tertio, ſcilicet verbo: hæc regula probatur per illud Ariſt. Quæcunque ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe 17.t. primi Phy. Hæc propoſitio interim quæ hic ab auctore ex Philoſopho in medium profertur, non eſt vniuerſaliter vera: nó enim ſequitur (vt docet Scotus noſter in 13. diſt. 1. quæſt. vnica in reſponſ.ad 2.) ego ſum cum

æternitate, & Abraham fuit cum æternitate: ergo ſum, vel fui ſimul cum Abraham ideo dicendum quod hoc axioma non eſt verũ, quando illa duo comparantur ad aliquod illimitatum & infinitum. Nonnulli verò doctoris diſtinctione haud contenti, dicunt non valere prædictam propoſitionem in inadæquatis, alij in terminis improportionatis. Quidam verò alij Scotiſtæ interpretantur (& optimè diſtinctioníque Scoticæ conuenienter) ſic. Quæcunque ſunt eadem vni tertio: illa ſunt eadem inter ſe: hoc eſt quæcunque aliqua identitate ſunt eadem alicui: illa ſunt eadem inter ſe: tali identitate exemplum accommodatiſſimum dari poteſt de tribus perſonis in diuinis reſpectu eſſentię. vide Scotum in 1. diſt. 2. quæſt. 4. in reſponſione ad primum arg.

INcipiendo modo à propoſitionibus abſtractis in creaturis, dico primò in ſubſtantiis loquendo, quòd hæc eſt falſa, humanitas eſt animal: quamuis aliqui eam concedant. ratio, quia extrema non ſunt infinita, neque ambo concernunt tertium: & ad hoc quòd propoſitio ſit vera, Sco. 8. primi dixit, quòd extrema debent habere vnitatem cum tertio, & non extremum. vlterius ipſæ nunquam concedit propoſitiones in abſtracto veras, niſi quando idem de ſe ipſo prædicatur.

Secundò, iſta eſt vera, humanitas eſt ens non propter concernentiam ad tertium, ſed

propter infinitatem permiſſiuam. nam modo ens benè habet infinitatem permiſſiuam, & quòd iſta ſit vera, probatur per Sco. tertia diſtin. primi quęſtio. tertia vbi conceſſit rationalitatem eſſe ens.

Tertiò, iſta eſt falſa humanitas eſt animalitas: patet per regulam, quia extrema nec infinita ſunt, nec tertium concernunt.

Quartò, iſtæ ſunt falſæ, veritas eſt entitas, veritas eſt vnitas: patet per regulam, quia extrema non concernunt tertium. nec infinitatem habent formalem, aut permiſſiuam.

Quintò, iſtę ſunt falſę, humanitas eſt rationalitas, aſineitas eſt inrationalitas: propter cauſas antedictas, vlterius, quia pars per modum partis, ſcilicet rationalitas non prædicatur de toto, ideſt humanitate.

Sextò, iſtæ ſunt falſæ, humanitas eſt riſibilitas: aſineitas eſt rudibilitas, & ſimiles, patet per regulam, quia extrema non concernunt tertium, nec ſunt infinita.

Septimò, iſtæ ſunt falſæ, humanitas eſt albedo quanta, pater agit, patitur, eſt in hac hora: & ſimiles, omnes ſunt falſæ propter regulam antedictam.

Octauò, iſtæ ſunt falſæ, hæc albedo eſt quidditas albedinis: hæc nigredo eſt quidditas nigredinis: calor aut ignis, eſt cauſalitas: quia extrema non concernunt tertium.

Nonò, iſtæ ſunt verę, albedo eſt color: color eſt potentia cauſandi colorem: & ſimiles

propter regulam antedictam, quia extrema concernunt tertium.

Decimò, iſtæ ſunt falsæ: humanitas includit humanitatem, & rationalitatem, humanitas identificat ſibi animalitatem, propter regulam falſæ inquam ſunt de rigore logices, tamen realiter ſunt veræ.

Vndecimò, iſtæ propoſitiones ſecundarum intentionum, humanitas eſt abſtracta, humanitas eſt vniuerſale, humanitas eſt ſpecies, ſunt falſæ de rigore logices, tamen in ſe ſunt verę.

Duodecimò, iſtæ ſunt falſæ, humanitas eſt aſſumpta à verbo, intemerata Virginitas edidit Saluatorem mundi, vt dicitur in Canone, Humanitas Chriſti in triduo fuit corrupta, & ſimiles, ſunt falſæ inquam de rigore logices: per regulam, ſed realiter ſunt verę, & Theologi illas concedunt. Et breuiter dico, quòd multæ aliæ propoſitiones in abſtracto veræ ſunt realiter, quæ de rigore ſunt falſæ, & vt omnia concludam: nulla propoſitio poteſt eſſe vera in abſtracto, niſi illa in qua prędicatur idem de ſeipſo, nec oportet adducere tot gloſulas, ſicut fecit Franciſcus de Mayronis, loquens de propoſitionibus in abſtracto: volens ſaluare regulam Scoti, adduxit vndecim exceptiones. ſic enim faciliter poſſumus ſaluare quamcumque propoſitionem, etiam falſam.

Quæ nam ſit vera propoſitio in abſtracto.

Tertiodecimò iſtæ, humanitas eſt animalitas, &

tas, & rationalitas:aſineitas eſt animalitas, & inrationalitas, & ſimiles, ſunt falſæ, per regulam: cùm non ſint infinita extrema, neque tertium concernunt, & vltra hoc ſubiectum non eſt idem cum prædicato, quia vltra animalitatem, & rationalitatem ſubiectum includit tertiam entitatem.

Conformatio cum Ariſt.

PRædicationem identicam in diuinis in Ariſt. non inueniemus,eo modo,quo Auctor ponit, tamen poſſemus comprobare eam per ea, quæ habet Ariſtot. prim. Phyſic.text. comment.17.quæcunque ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe: quia verò eſſentia,& iuſtitia ſunt eadem infinitati formali, erunt inter ſe eadem.& ſi Ariſtot. poſuiſſet identitatem, & trinitatem: non repugnaret dictis ſuis propoſitio identica, vt eſſentia eſt paternitas, eſſentia eſt filiatio.

Conformatio cum Ariſt. de propoſitionibus in abſtracto.

ARiſtotelem poſuiſſe propoſitionem in abſtracto inuenies, vt habet videri tertio de Anima text. comm.35.Quę verò abſtractione dicuntur intelligit ſicut ſimum ſecundum quod ſimum non ſeparatè, ideſt,li-

cet intelligas ſimitatem, ſeparatamà naſo, non tamen ſimitas eſt ſeparata à naſo, & ſequitur: inquantum autem concauum ſi aliquod intellexerit actu ſine carne, vtique intellexerit in qua concauum:ſicut mathematica, ideſt tu potes intelligere concauum per abſtractionem ſine carne:ſicut mathematicus facit, non tamen,quòd concauum ſit ſine carne.ex Ariſt. igitur habemus,quòd dantur propoſitiones in abſtracto, ſimiliter patet per eum 2. Phy.text. com.18.de his quidē igitur negotiatur mathematicus,ideſt de quantitatibus,ſed non inquātum phyſici corporis terminus eſt vnumquodque,ideſt mathematicus conſiderat quantitates,ſed non vt ſunt terminus corporis phyſici, ſed abſtrahuntur à corpore: & ſequitur, neque accidentia ſpeculatur, ſcilicet mathematicus inquantum talibus exiſtentibus accidunt, vnde abſtrahit ideſt mathematicus non ſpeculatur quantitates, inquantum ſunt exiſtentes cum aliis accidentibus, ideſt cum motu, & quiete, & cum aliis accidentibus: ſed abſtrahit ab iſtis, propterea dixit, abſtracta enim à motu ſunt. neque fit mendacium abſtrahentium ideſt benè poſſumus abſtrahere à poſteriori per conſiderationem: & tunc non eſt mendacium ideſt non ſunt falſæ propoſitiones. Habemus duo per Ariſt. quòd dantur propoſitiones in abſtracto, & abſtractio eſt à poſteriori : quæ ambo ponuntur ab Aucto.Hoc confirmat Commen.in

Vide pro hoc doctiſſimum Mauritium de duplici abſtractione. Duplex eſt enim abſtractio preciſiua & diuiſiua. Complexa & incomplexa. applica.

eodem loco mathematicus abſtrahit à materia ſenſibili. Idem habet ſeptimo meta. tex. com.35. & primo de anima,tex.com.17.& primo cœli.92. Sed vltra hoc aliud nos quærimus in Ariſt. ſcilicet quòd prædicatio in abſtracto ſit in primo modo: & hoc habemus ab Ariſt. in libro 4.Topic. in fine: vbi voluit, quòd tranquillitas eſt quies: iſta eſt prædicatio in abſtracto, & vera in primo modo, ſicut Scotus.8.primi declarat. Sed ad ſufficientiam regulæ aliud nos quærimus ſcilicet quòd de vltimato abſtracto non ſit vera propoſitio niſi in primo modo:& quòd nihil poſſit prædicari de vltimatè abſtracto niſi idem de ſe ipſo. hoc vltimum apud Ariſt. non inuenio, ſed benè Auicen.ponit 5.Meta.cap.1. equinitas eſt tantum equinitas. Quod verò detur vna abſtractio in ſubſtantiis, patet per antedicta, quia Auicen.dicit, quòd equinitas eſt tantum ipſa, neque vna, neque plures: ſi plures non eſt neque vna, ergo nihil eſt niſi ipſamet, ergo nihil concernit, ergo à nullo poteſt abſtrahi, & eſt ſubſtantia: igitur eſt vna abſtractio in ſubſtantiis. Quod verò in accidentibus abſolutis dentur duæ abſtractiones: patet quia concedit iſtam, tranquillitas eſt quies:& non eſt prædicatio eiuſdem de ſe ipſo, igitur tranquillitas non eſt tantum ipſa, ergo aliquid aliud includit. ſaltem indiuidua propriæ naturæ, & iſta ſunt accidentia abſoluta in prædicamento qualitatis, vt patet. Sed tres abſtractiones in

prædicamentis reſpectiuis apud Ariſtot. ego non inueni: poſſunt benè deduci ex dictis ſuis per multas conſequentias, ſed formaliter ab eo non ſunt poſitæ.

Dubia circa Textum.

DVbitatur primò circa verba Auctoris quãdo aſſerit, ſecundam prædicationem eſſe prædicationẽ formalem: poſſet enim in oppoſitũ ſic argui, nulla prædicatio eſt formalis niſi primi modi, quia in omni prędicatione formali, prædicatũ includitur formaliter in ſubiecto: ſed hoc cõuenit tantum in primo modo, vt tenet Sco. 8. diſt. pri. quæſt. 4. Reſpondetur quòd duplex eſt prædicatio, vna formalis & quidditatiua, & ſic eſt verũ, quòd nulla eſt formalis niſi illa, quæ eſt primi modi: & de iſta loquitur Scotus. 8. primi, quòd prędicatum includitur in ſubiecto: alia eſt formalis non quidditatiua, & ſic plures ſunt prædicationes formales, quæ tamen non ſunt primi modi. Secundò dubitatur quare Doctor poſuit iſtos quatuor gradus ordinatos prædicationis denominatiuæ? quia potius gradus quartus deberet eſſe primus, quia accidens per accidens eſt magis denominatiuum, & magis diſtinctum ab ipſo ſubiecto: & tamen Auctor fecit oppoſitum, & poſuit primum gradum, quãdo differẽtia prędicatur de genere. Ad hoc reſpondeo, quòd Auctor hoc fecit, vt continuaret per ordinem

illa, quæ dixerat de modis dicendi per ſe: quia poſt prædicationes per ſe, ſequitur magis prædicatio, in qua prædicatur differẽtia de genere, quàm prædicatio, in qua accidẽs per accidens prædicatur de ſubiecto, ideo meritò voluit ſecundã prædicationem eſſe, in qua prædicatur differẽtia de genere, & non illã, in qua prædicatur accidẽs de ſubiecto. Tertiò dubitatur an iſta Deus eſt homo vel verbum eſt homo, ſit formalis? & an ſit formalis quidditatiua, aut formalis denominatiua? Reſpondet Scotus ad hoc, quòd Theologicè loquendo, hęc propoſitio nec eſt formalis denominatiua, nec quidditatiua: quidditatiua non eſt, quia ſubiectũ non includit prædicatũ: accidẽtalis nõ: quia neutrũ extremũ realiter accidit alteri, ſed vocatur ſecundũ Scot. propoſitio ſubſtãtialis. Et ſi diceres, ergo datur propoſitio, quę dicitur eſſe diſtincta contra quidditatiuam, & accidentalem. Dico, quòd Theologicè datur: quamuis philoſophi naturales eam non poſuerint: hic eſt etiam dignum animaduerſione quòd ideo dicitur prædicatio idẽticè idẽtica, quia hæc genera prædicationũ habent duas identitates: vna eſt extremorum inter ſe, & alia eſt extremorum propter tertium: vt in iſta, eſſentia eſt voluntas, extrema ſunt idem inter ſe: & alia identitas eſt, quia extrema ſunt idem propter infinitatem formalem, & propterea vocatur identica identicè, lata eſt etiam differentia identitatis in diuinis, & in creaturis: iſta eſt vna inter alias differẽtias, quia in diuinis eſt idẽticè idẽtica

propter infinitatem formalem: in creaturis propter concernentiam ad tertium vt in iſta, animal eſt rationale eſt identica: quia extrema tertium cõcernunt,ſcilicet hominẽ, & abſtracta ab his propoſitio eſt falſa. Quartò dubitatur de illa propoſitione auctoris,quæ talis eſt: arguitur enim in oppoſitum,ſi iſta eſt vera humanitas,eſt entitas,ratione infinitatis permiſſiuæ,multo magis iſta debet eſſe vera, lapideitas eſt Deitas:probatur,quia in prima ponitur, ſolũ infinitas permiſſiua,in ſecũda ponitur infinitas formalis: iſta ratio contra illos qui tenent hãc eſſe falſam,humanitas eſt entitas: nõ valet, ſed benè valet contra Auctorẽ.Reſpondeo prò autore quòd iſta nõ eſt vera, lapideitas eſt Deitas, quia extrema nõ ſunt cõponibilia naturaliter,& formaliter:quia tam in concreto,quàm in abſtracto extrema ſunt incompoſſibilia formaliter,& naturaliter. nam iſta eſt falſa, lapis eſt Deus: ſimiliter iſta eſt falſa, lapideitas eſt deitas: ſed iſta extrema, humanitas eſt entitas, non ſunt incompoſſibilia naturaliter, & in ipſa re:immo ſecundum eos iſta benè naturaliter ſunt compoſſibilia: quia entitas nõ repugnat humanitati. Quintò, de illa regula Scot, dubitatur dum dicit quando ſubiectum eſt vltima abſtractione abſtractum, & prędicatũ non poteſt prædicari,niſi formaliter, propoſitio non eſt vera niſi in primo modo:hęc regula Scoti impugnatur, & limitatur à diuerſis, & Franciſcus ponit duas limitationes. ſed

breuiter eſt dicendum quòd hęc regula tenet tribus conditionibus poſitis.prima eſt iſta,valet in prædicatis poſitiuis:propterea iſta nõ eſt formalis in primo modo,eſſentia diſtinguitur: eſſentia non eſt eadem, quæ non ſunt prædicata poſitiua . Secunda tenet in prædicatis aliam formalitatem ex natura rei importantibus:ideo iſta non eſt vera formalis in primo modo, eſſentia eſt infinita: quia infinitum non importat formalitatem per ſe diſtinctam formaliter ex natura rei à ſubiecto,cùm ſit modus intrinſecus eſſentiæ.Tertia conditio tenet ſuppoſitis primo verificabilibus, ſcilicet tenet in iſtis humanitas eſt humanitas:quia iſta,& ſimiles ſunt veræ, quia in eorum ſuppoſitis largè ſumendo ſuppoſita, poſſunt primo verificari. nam iſta eſt vera, humanitas eſt humanitas: quia in ſuppoſitis ſuis primò verificatur, ideſt in iſtis hæc humanitas eſt humanitas: ſequitur igitur, quòd ſolùm regula eſt vera, in abſtractis, quando idem de ſe ipſo prædicatur. aut intellige primò verificabilibus, ideſt adæquatè, & præciſè, quia hæc humanitas eſt adæquatè, & præciſè eadem ſibi ipſi: ergo, & de humanitate in communi vltimatè abſtracta nihil prædicatur niſi ipſamet : quia equinitas eſt tantum ipſa, nec vna nec plures: & per, ly tantum , intelligas omnia prædicata paſſionalia, denominatiua,& quidditatiua, ideſt nullum prædicatum de vltimatè abſtracto poteſt verificari,

Eſſentia eſt infinita non eſt vera formalis in primo modo.

De iſtis abſtractionibus vide Doctiſſimum Laurẽtium Brixẽſem ſuper articulum de identitate formali qui perpulchrè declarat.

ſed tantum ipſa, ideſt equinitas eſt equinitas: & nullo alio modo eſt vera propoſitio. Et ſi dicas vna conditio eſt, quòd prædicatum debet habere diſtinctum eſſe ex natura rei à ſubiecto: ſed quando prædicatur idem de ſe ipſo, non diſtinguitur prædicatum à ſubiecto. Reſpondeo, quòd ego nolo dicere per hoc, quòd idē diſtinguatur ex natura rei à ſe ipſo, quia clarum eſt quod diſtinguitur: ſed volo dicere in ſecunda conditione, quòd non eſt vera regula in prædicatis, quæ ſunt modi intrinſeci: qui non ſunt diſtincti ex natura rei à ſubiecto & quidditate eorum.

Sextò dubitatur circa iſta verba Doctoris, tertia abſtractio eſt quidditatis à ſuppoſito. & iſtæ abſtractiones ſic ſe habent, quòd licet abſtractio fiat à poſteriori,& extrinſeco, non tamen à priori.& quæritur quid ſit propinquius relationi, an ſubiectum, an certè fundamentum? dico quòd propinquius eſt relationi fundamentum. Deinde quæritur an poſſit abſtrahi à termino, ſicut à fundamento? dico, quòd non poteſt abſtrahi à termino, ideſt ab habitudine ad terminum, quia illud includit in primo modo per ſe. ſicut patet per Scotum 5 diſtin.primi quæſtio. prima,propterea ipſe dicebat contra Henr. quod includitur eſſentialiter in conceptu relatiui non poteſt excludi ab eo. ſed habitudo ad terminum eſſentialiter includitur in relatiuo, propterea non poteſt ab eo excludi.ideo non po-

teſt abſtrahi relatio ab habitudine ad terminum. Confirmatur per ea, quę habet Ariſtot. in definitione relatiuorum in prædicamentis, quia diffinit relatiuum per habitudinem ad terminum, ergo ab habitudine ad terminum non poteſt abſtrahi (quia à fundamento benè abſtrahi poteſt, quia eſt poſterius relatione) & ſi non, quomodo igitur à fundamento, cùm ſit habitudo vnius ad aliud? ideſt ſi non ita abſtrahitur à termino, ſicut à fundamento, quia videlicet à fundamento benè abſtrahitur, ſed non à termino. Contrarium tamen poteſt colligi ex mutua habitudine vnius ad aliud: nam relatio eſt habitudo vnius ad aliud, ergo ſi non poteſt ſtare ſine termino neque poterit ſine fundamento. Ad hoc dico quòd à termino relatio actualis non abſtrahitur, Sed benè à fundamento, & quando dicis, eſt habitudo vnius ad aliud. Reſpondeo, quòd fundamentum capitur dupliciter: aut, vt extremum relationis, & ſic ab eo non abſtrahitur relatio, quia tunc ſic conſiderare relationem ſine duobus extremis, eſſet conſideratio, & abſtractio mendax: quia non poteſt ſic eſſe, neç ſic conſiderari relatio ſine implicatione contradictionis. Alio modo poteſt capi fundamentum pro illo, quod fundat reſpectum, quod non eſt de quidditate relationis: ab iſto per intellectum poteſt conſiderari eſſe abſtractam relationem, ſicut poteſt conſiderari cauſalitas ſine calore. Et ſic relatio abſtrahitur

à fundamento, & non à termino, & nullum ſequitur inconueniens. ſed ad quem artificem ſpectat conſideratio relationis in vltimata abſtractione? Reſpondeo, quòd ſi iſta relatio accipitur incomplexè, ad nullum artificem ſpectat, ſed benè tantum ab intellectu cognoſcitur, & pertinet ad ſimplicium intelligentiam. Si verò accipitur complexè, ideſt ſi ponitur relatio in propoſitione hoc dupliciter, aut reſpectu paſſionum tranſcendentium: & entis, ſic poteſt abſtrahi à fundamento talis relatio accepta, vt reſpicit ens, & alia tranſcendentia: & ſic de ea conſiderat metaph. ſi verò reſpectu propriarum paſſionum, & omnium, non poteſt conſiderari relatio præſcindendo ab habitudine ad fundamentum, ideſt ſi relatio ſecundum proprias paſſiones cônſideratur vt eſt inhærentia actualis, vel aptitudinalis, non poteſt præſcindi à fundamento. & ratio eſt, quia actualis vel aptitudinalis relatio non eſt prior natura fundamento, immo iſta inhærentia vocatur fundamentalis, ſicut Mauritius vult alibi ſuper vniuerſalia Scoti quæſtio. 30. & ibi reperies, qualiter aptitudo non eſt prior fundamento: ideo à fundamento non poteſt abſtrahi. vbi aduerte, quòd propter illam inhærentiam actualis relationis; quæ fortè eſt formaliter, illa dicitur eadem accidenti reſpectiuo ideſt relatio inhærentiæ aptitudinalis, & actualis idem ſunt: hoc habet iſte Doctor in illa expoſitione vniuerſalium: dicens, quòd in

reſpectiuis non ſeparatur inhærentia aptitudinalis ab actuali. & non propter ſubiectum inquantum tale, ideſt actualis relatio, & aptitudinalis. fortè ſunt idem formaliter propter fundamentum: quia dixi, quòd talis relatio non præcedit fundamentum natura, ſed non ſunt idem propter ſubiectum: & idem, relatio aptitudinalis abſtrahit à ſubiecto, ſed non à fundamento: Septimò de his verbis dubitatur: in ſubſtantiis eſt vna abſtractio tantum ſcilicet quidditatis à ſuppoſito propriæ naturæ: quia ſubſtantiæ non concernunt aliquid alterius naturæ, & ideo iſtud, vt ſic conceptum, eſt præciſè ipſummet. & ſic equinitas eſt tantum ipſa: contra hoc fit talis inſtantia: ſi benè equinitas eſt vltimè abſtracta, adhuc iſta eſt vera, hæc equinitas eſt equinitas: & ſic equinitas vltimatè abſtracta concernit ſuppoſita propriæ naturæ. Reſpondeo quòd in illo priori ſtando, adhuc dantur ſigna naturæ. vult dicere, quòd licet equinitas ſic vltimatè abſtracta, & in iſto priori, & eſſe ſuo abſtracto ſtando, dantur adhuc ſigna naturæ: & ſic in primo ſigno naturæ ipſa in communi prædicatur de ſe ipſa ſola: in ſecundo ſigno naturæ habet hanc, & hanc humanitatem, & ſic ab ipſa vltimatè abſtracta poſſunt fieri abſtractiones. & ſi tu dices, equinitas eſt tantum ipſa, & nihil aliud concernit: dicas, verum eſt in primo ſigno naturæ, tamen in ſecundo ſigno naturæ concernit hanc, & hanc equinita-

tem. Animaduertendum eſt etiam circa illa verba, de vltimatè abſtracto non prædicantur illa, quæ ſe habent per modum inhærentis, & informantis, vt verba participia, & adiectiua. quòd hæc expoſitio videtur falſa: quia ſic erit falſum, quod eſſentia mouet intellectum, ſicut eſt falſa iſta eſſentia generat: & ſic ſequitur cótra Sco. 14. q. quol. qui acceptat illā propoſitionem: dicens, quòd eſſentia mouet intellectū diuinum. Dicendum quòd licet ſit falſa iſta, eſſentia mouet de rigore logicę, tamen realiter eſt vera: ſed iſta eſſentia generat, neutro modo poteſt eſſe vera: logicè non, vt patet: realiter non, quia generare eſt operatio alicuius generantis realiter diſtincti à genito: ſed eſſentia non eſt realiter diſtincta à genito: ergo nó poteſt ſibi competere generare. non ſic eſt de quaſi mouere: quia, ſi mouet intellectū, non eſt diſtincta ab intellectu: quia, mouere eſt relatiuum accidentale, & non requirit diſtinctionem realem extremorum, ſicut generare, vt patet à Scoto in primo diſtin. tertia quæſtione ſeptima. Denique in illis verbis text⁹, Et ſi fiant ſyllogiſmi expoſitorij &c. poteſt dubitari num, per regulam dici de omni poſſint ſolui: iſte poteſt eſſe ſyllogiſmus expoſitorius. Hic pater generat, hæc eſſentia eſt pater, igitur hæc eſſētia generat: poſſet ergo aliquis dicere, ergo cóclusū eſt ratione, quòd iſta propoſitio eſt vera, quòd eſſētia generat: quod tamen nos negauimus. Auctor reſponderet

Syllogiſmus expoſitorius dicitur quando vna præmiſſarum exponit alteram.

quòd ſyllogiſmus nõ valet: quia ſi regularetur per dici de omni, minor eſt falſa: hæc videlicet omne quod eſt hęc eſſentia generat: quia eſſentia eſt terminus ſingularis, & nõ poteſt ſibi addi ſignũ vniuerſale. Mauritius alio modo ſoluit & melius, dicens, quòd ſyllogiſmus non valet: quia concluſio formalis, quę erit iſta, eſſentia generat, non ſequitur ex identica præmiſſa, ideſt ex iſta ex minore, hæc eſſentia eſt pater. Notãdum hic, quòd licet ſoluatur argumentũ cõmuniter, recurrendo ad diſtributionem illã extra terminum, & diſtributio extra terminum eſt, quando fit per alios terminos: vt ſi deberet dici ſic omnis eſſentia, tunc eſt diſtributio in termino. dicitur ſic omne, quod eſt eſſentia: iſtud, omne quod vocatur extra terminũ: & eſt ſolutũ argumentum, quòd ſyllogiſmus non valet: & minor eſt falſa, quia eſſentia non poteſt diſtribui. tamen ſi fiat argumentũ ſic: Nulla eſſentia generat, pater eſt eſſentia, ergo pater nõ generat, non facilè ſoluitur argumẽtum. & ratio eſt, quia licet eſſentia diuina non diſtribuatur, tamẽ eſſentia in cõmuni benè diſtribuitur: & ſic ambę propoſitiones, & maior & minor erunt veræ, & cõſequentia bona, & concluſio falſa, hęc videlicet, pater nõ generat. ſequitur, & ſic ille modus reſpondendi eſt fuga. Ad hoc dico, quòd modus ille eſt bonus, & iſte ſyllogiſmus non concludit, quòd pater non generat: quia licet maior ſit vera, ſcilicet nulla eſſentia eſt pater, tamen minor eſt vera ſo-

lũm identicè, ſcilicet hæc, pater eſt eſſentia: ſed, ſi poneretur iſta pater eſt Deus, eſſet vera formalis: vnde iſta, pater eſt eſſentia eſt vera ſolum propter infinitatem, ſed non eſt vera formalis: quia pater in ſubiecto, & eſſentia in prædicato, habent modos repugnãtes adinuicem: & eſſentia formaliter non prædicatur de patre, vnde ſi non eſſet infinitas in prædicato, ratione cuius identificat ſibi ſubiectum, propoſitio eſſet falſa: poſtea ponitur in concluſione,, ergo pater non generat, ſed iſta eſt formalis, & concluſio formalis non ſequitur ex minore identica.

Textus.

Quarta prædicatio eſt tantum eſſentialis, & iſta eſt tantum in diuinis: quam ponit Hilarius de Trinitate: & eſt iſta in qua denotatur conſubſtantialitas & origo, vt filius eſt de eſſentia patris, per ly de eſſentia, vel ſubſtantia notatur conſubſtantialitas, & per ly patris origo.

Si autem quæras an iſta ſit eſſentialis filius eſt eſſentiæ: Ad primum reſpondetur ſecundum Scotum diſt. v. q. 2. 1. Sẽtentia. quòd non propriè dicitur aliqua perſona eſſe de eſſentia abſolutè: ſed addendo cum ſubſtantia perſonam aliquã originantem, bene dicitur quòd aliqua

perſona originata eſt de ſubſtantia illius perſonæ: ita quòd hæc, filius eſt de ſubſtantia diuina, non eſt ita concedenda ſicut hæc, filius eſt de ſubſtantia patris: quia per ſecundam exprimitur conſubſtantialitas & origo, propter genitiuum conſtructum cũ caſu præpoſitionis: per primam autem non notatur aliquid originans. Ad aliam dicendum, quòd licet Aug. dicat filium eſſe filium eſſentiæ patris.15. de Trinitate.c.18. & Doctor quidam dicat illam eſſe propriam, tamẽ videtur probabilius dicendum quòd nõ: quia quandocunque relatiuum conſtruitur cum aliquo in tali habitudine caſuali,in qua natum eſt aliquid terminare illã relationem vt correlatiuum, tunc cònſtruitur cum illo præciſè vt cum correlatiuo. Exemplum. Pater conſtruitur cũ relatiuo in habitudine genitiui, ſimile in habitudiue datiui, & minus in habitudine ablatiui: & ſecundum communem ſermonem videtur, quòd cum quocunque conſtruatur tale relatiuum, expreſſè in tali habitudine caſuali illud notatur eſſe correlatiuum huius relatiui. Non enim dicimus, iſte canis eſt filius homi-

nis quia eſt filius, & eſt hominis, vt domini canis, ita quod ly hominis conſtruitur cum ly canis ex vi poſſeſſionis vel poſſeſſoris. ſed videtur ſignificare quod conſtruatur cum ly canis in ratione relatiui vt patris. Ita igitur in iſta, filius eſt eſſentiæ, videtur ly eſſentiæ accipi vt cõrelatiuum illius relatiui cum quo conſtruitur. Et tunc ad argumentum quod videtur huic contradicere, dicendo filius eſt eſſentiæ, dico quod debet intelligi quòd ſit conſtructio intranſitiua, vt filius eſt eſſentiæ, id eſt, filius eſt eſſentia: non autem debet intelligi quòd ſit conſtructio tranſitiua, quia alias eſſet falſa, vt dictum eſt. Et ſi dicatur quòd ad iſtã, filius eſt de ſubſtantia patris, videtur ſequi iſta, filius eſt eſſentiæ patris, nego ſequelam: quia conſequens notat relationem inter filium & eſſentiam ſicut ſuum correlatiuum, quod non notat accidens, ſed tantum notat conſubſtantialitatem in eſſentia cũ originatione notata in illo quod conſtituitur cum eſſentia. Sic ergo patet, quòd ad veritatem prædicationis eſſentialis, vt hîc capitur, requiritur: quòd ſit conſubſtantialitas & origo.

Vlterius

Vlterius notandum eſt, quòd poſſumus inuenire multos gradus in vnitate. In primo gradu eſt vnitas aggregationis, quæ eſt minima, vt in aceruo lapidum. In ſecũdo eſt vnitas ordinis, quæ aliquid addit ſupra aggregationem. Tertia eſt vnitas per accidens, vbi vltra ordinem eſt informatio, licet accidentalis vnius ab altero eorum quę ſunt ſic vnũ. In quarto eſt per ſe vnitas ex principiis eſſentialibus ex per ſe actu & ex per ſe potentia. In quinto eſt per ſe vnitas ſimplicitatis, quæ eſt vera idẽtitas: quicquid enim eſt ibi, eſt realiter idem cuilibet, & non tantum eſt vnum illi vnitate vnionis ſicut in aliis modis.

Vltra autem omnes iſtas identitates eſt identitas formalis, vt dicit Scotus 2. di. q. 4. primi Sententiarum.

Declaratio & annotatio textus.

QVarta prædicatio eſt tantum eſſentialis, & iſta eſt tantum in diuinis quam ponit Hilarius, & habet duas conditiones: primo quia notat conſubſtantialitatem: ſecundò, quia dicit originationem, vt eſt iſta: filius eſt de eſſentia patris, per ly eſſentia vel ſubſtantia, quod eſt ablatiuus, notatur conſubſtantialitas

Iſte terminus ſubſtantia notat conſubſtantialitatẽ quia pater & filius habent eandem ſubſtantiam & naturam quæ eſt eſſentia diuina.

Hæc enim æqualiter & ſine ſui ipſius diuiſione eſt in tribus.

Iſte verò terminus patris notat originem quia notat perſonam originantem.

ideſt pater & filius ſunt eiuſdẽ ſubſtantiæ. per ly patris, in genitiuo notatur originatio, quia pater eſt originans filium. Et nota, quòd ponitur in iſta prædicatione, tantum: hoc dixit, quia duplex eſt prædicatio eſſentialis, vna eſſentialis & formalis, & de iſta loquuntur naturales: & eſt propoſitio primi modi, vt homo eſt animal, homo eſt rationalis, quia prædicatum non tantum eſt de eſſentia ſubiecti, ſed etiam ſe habet, vt forma reſpectu ſubiecti, & per modum concreti. Alia eſt propoſitio, in qua prędicatum tantum eſt de eſſentia ſubiecti, & nullo modo eſt forma informans: vt dicendo, filius eſt de eſſentia, eſſentia, vt vult Sco. ex quinta primi non eſt forma informans filium, ſed eſt forma, qua ſubſiſtit. ideo non eſt formalis prædicatio, ſed benè eſt eſſentialis tantum. Et aduerte quòd iſta prædicatio eſſentialis eſt diſtincta contra prædicationem ſubſtantialem, in eſſentiali notatur conſubſtantialitas & origo, in ſubſtantiali nullum iſtorum ponitur, ſed tãtum ponitur vnio inter extrema, vt eſt iſta. Deus eſt homo. de qua Sco. 7. diſt. 3. q. 1. & Damaſ. 49. c. conſubſtantialem inquimus vnionem, ſcilicet veram, & non ſecundum fantaſiam. Ibi cũ dicit Auct. ſi autem quæras, an iſta ſit eſſentialis, filius eſt eſſentiæ patris? Reſpondet, quòd licet Aug. concedat eam, & Doctor quidam dicat eam eſſe propriam: iſte Doctor eſt Bonauẽtura in 5. diſt. 1. ſenten. tamẽ probabilius dicendum eſt, quòd non eſt pro-

pria,ſed opinio Bonauenturę non totaliter improbatur : ſed dixit probabilius dicendum, quòd non eſt propria propoſitio : & proprius ſermo. & aſſignat Scot. rationem 5. diſt. primi, quam Auctor hîc ponit. Quandocunque relatiuum conſtruitur cum aliquo in tali habitudine cauſali in qua natum eſt aliquid terminare illam relationem, vt correlatiuum, tunc conſtruitur cum illo præcisè, vt correlatiuum: vult dicere, quando relatiuum cõſtruitur cum alio verbi gratia,cum genitiuo, & illud relatiuum eſt talis naturæ,quod nõ poteſt conſtrui niſi cum genitiuo, tunc dicas ſemper, quòd ille genitiuus conſtructus cum vno relatiuo, ſe habet vt correlatiuum ſuum: vt dicendo ſic, pater filii,pater eſt relatiuum,quia conſtruitur cum genitiuo,ſcilicet cum ly filii: & neceſſariò ly filii:eſt correlatiuum ſuum: modo dicamus in propoſito, quia dicendo ſic, filius eſt eſſentiæ, hic ponitur vnum relatiuum,& eſt filius,& quia ſimiliter ponitur eſſentiæ in propoſitione : cum ly eſſentiæ ſit genitiuus, neceſſariò erit ſuum correlatiuum. & tunc ſequeretur, quòd ſi eſſentia eſſet correlatiuum,quòd eſſentia generaret filium: quia omne correlatiuum filii generat filium, quod improbatum eſt à Scoto quinta primi, & eſt hæreſis. Et probat per hoc, quia iſta propoſitio non eſt propria: dicendo ſic,iſte canis eſt filius hominis.tamen, ſi habet ſenſum verum ſic eſt intelligenda: iſte caniseſt filius hominis, ideſt iſte canis eſt filius

alterius canis, & eſt hominis ideſt poſſidetur ab homine. Sed accipiendo ſic, vt abſolutè impropria eſt, quia filius, quod eſt relatiuum conſtruitur cum ly hominis, quod eſt genitiuus: & tunc videtur, quòd hominis ſit correlatiuũ ſuum: & ſe habeat, vt pater, reſpectu de ly filius: quia omnis genitiuus conſtructus cum relatiuo ponitur pro alio relatiuo, & tunc ſequeretur, quòd canis eſſet genitus ab homine, quod falſum eſt. ſic dicatis de iſta, filius eſt eſſentiæ. Tamen pro Bonauentura poſſemus nos ſic reſpondere, dicendo, quòd non benè arguitur, quando dicitur, omne relatiuum constructum cum alio in tali diſpoſitione & natura caſus, ſecundum quam caſus poſitus poſt relatiuum, poteſt terminare illam relationem. vt correlatiuum, ideſt omne relatiuum conſtructum cum aliquo in tali caſu, quòd poteſt eſſe correlatiuum ſuum, ſemper erit relatiuum ſuum. Dico, quòd iſta maior eſt vera, ſi illud correlatiuum correſpondens ſuo relatiuo, erit ſuppoſitum, ſiue indiuiduum: modo licet filius ſit relatiuum, & ly eſſentiæ ſit genitus. tamen non poteſt eſſe correlatiuum de ly filius, quia ly eſſentiæ nõ eſt ſuppoſitum, aut indiuiduum: quia abſtractum non eſt ſuppoſitum, & propter hoc Auguſt. conceſſit eam: & debet intelligi, quòd ſit conſtructio intranſitiua, ideſt filius eſt de eſſentia, ſimiliter Sco. & Auctor dicunt, Videtur probabilius dicendum, ſed non damnant eam: quia bene poteſt

Defenſio ipſius Bonauenturæ de quo Alexander de Alex. dicere ſolebat.

Non videtur Adam in homine iſto peccaſſe.

defendi, & habere verum ſenſum, tamen non eſt ita propria, ſicut iſta, filius eſt de eſſentia patris.

Conformatio cum Ariſt.

POnit Auctor multos gradus vnitatis, primus eſt vnitas aggregationis:hanc in Ariſto.inueni.8.meta.t.com.15.vbi vult, quòd totum non eſt vnum: ſicut aceruus eſt vnum, ſed aceruus eſt vnum aggregatione, ergo datur vnitas aggregationis per eum in ſecundo eſt vnitas ordinis, quę addit aliquid vltra aggregationem.Hanc vnitatem reperies in Ariſt. 12.meta. t.52.vbi dicit, quòd vniuerſum habet vnitatem ordinis, in tertio gradu eſt vnitas per accidens: hanc poſuit Ari.5. met. t.c.7. Vnum dicitur ſecundum accidens, vt Coriſcus muſicus: vbi per exemplum docet vnitatem per accidens, & modos vnitatis per accidens in quarto gradu eſt vnitas per ſe: & iſta eſt ex per ſe actu & ex per ſe potentia, & ponitur ab Ariſto. quinto met.t.c.11. Amplius dicuntur vnum,quorum ratio, quæ quod quid erat eſſe dicit,indiuiſibilis eſt,& Ariſtote.collocat hunc modum vnitatis inter modos vnitatis per ſe: & incipit ab 8.textu vſque ad 13.enumerando modos vnitatis per ſe: & in 7.meta.t.com.35. poſuit diffinitionem habere huiuſmodi partes per ſe,ſcilicet genus & differentiam,materiã & formam,ergo ſecũdum Ariſt.quæ habent ean-

Poſſumus inuenire multos gradus vnitatis.

dem diffinitionem, habent vnitatem per ſe, quę eſt ex per ſe materia, & ex per ſe actu in 5. eſt vnitas ſimplicitatis quæ eſt in diuinis. quicquid enim eſt ibi, eſt realiter idem cuilibet. Hanc vnitatem poſuit Ariſto.12. metaph.tex. com.39. dicens, quare idem eſt intellectus, & intelligibile. ſic vult, intellectum diuinum idem eſſe cum ipſo Deo intellecto. Confirmatur per Commentatorē. ibidem, vbi inquit, vita ſempiterna,&c.dicuntur propriè de Deo quia Deus dicitur propriè, & verè viuens, & ſapiens: talia autem, & conſimilia in materialibus reducuntur ad vnum ineſſe, & ad duo in conſideratione: ſed in rebus immaterialibus reducuntur ad vnam intentionem in omnibus modis, & nullus modus erit, quo diſtinguatur prædicatum à ſubiecto extra intellectum ineſſe rei: ſed nullam differentiam intelligit intellectus inter ea in eſſendo: patet igitur per eum, quòd quicquid eſt ibi,eſt realiter idem cuilibet, & omnia vnū ſunt vnitate ſimplicitatis. In ſexto gradu eſt vnitas formalis, hæc habetur ab Ariſtote.7. meta. tex. com.20.vbi habet ſingulum quod quid eſt non eſt aliud à ſuime t ſubſtantia,ergo diffinitum non eſt aliud à diffinitione, vel à partibus diffinitionis: ſed diffinitum eſt idem formaliter diffinitioni & partibus diffinitionis,vt dicit Auctor,& quia Ariſtot.dicit, quòd diffinitum non eſt aliud à diffinitione, ſed idē & non poteſt intelligi eſſe idem ex natura

rei, quia homo & animal non habent identitatem præciſam, nec idem ratione vt probauimus, nec idem realiter: quia tunc ſecundus modus per ſe non differet à primo: & ſubiectum ſecundi modi eſt idem realiter prædicato, ſed ſubiectum primi modi habet maiorem identitatem cum prædicato. ſi autem Ariſtot.dicit, quòd ſubiectum primi eſt idem cum ſua eſſentia, & ſua quidditate, ſequitur quòd habet identitatem cum prædicato non realem, ſed formalem quæ eſt maior: & ſic per Ariſtot. datur identitas formalis. & ſi diceres vbi habemus, quòd ſubiectum eſt idem formaliter prædicato? vt probare nititur Auctor contra alios poteſt dici propter antedicta verba Ariſtot. vbi vult, quòd ſingulum quodque non eſt aliud à ſubſtantia, & à ſua quidditate: & loquitur de identitate formali vt probauimus: & dicit quòd ſingulum, ideſt diffinitum & inferius non eſt aliud à ſua eſſentia, & quidditate, quæ ſunt ſuperiora ad ipſum, ergo habemus ex Ariſtot. quòd inferius eſt idem formaliter ſuperiori.

Textus.

Iſtis notatis pono duas concluſiones, quarũ primã accipio in paſſu prææalegato, quæ eſt diffinitio idẽtitatis formalis data à Sco.di.2.q.4.pri. Voco autem, inquit;

identitatem formalem, vbi illud quod dicitur ſic idem, includit illud cui ſic eſt idem in ratione ſua formali & per ſe primo modo. Vide bene hanc diffinitionē, & videbis quod de intentione Doctoris fuit, quod inferius eſt idem formaliter ſuperiori: quia dicit Doctor, quòd illud quod ſic eſt idem, formaliter includit illud, cui ſic eſt idem. Clarum eſt quòd ſuperius nõ includit inferius in ratione ſua formali & per ſe primo modo, ſed potius ecõtra, niſi dicas quod ponitur actiuum pro paſſiuo, ita quòd ſit ſenſus, Illud dicitur eſſe idem formaliter alicui, quod includitur in ſua diffinitione ſeu ratione ſua formali, & per ſe primo modo.

Sed iſta expoſitio videtur extorquere textũ. Nõ enim videtur veriſimile quòd iſte Doctor, qui fuit ita ſubtilis, & qui etiam primus amplè locutus eſt de formalitatibus, poſuiſſet ſuam diffinitionē ſic obſcuram. Ex quo inferũtur duo corollaria, Primum eſt, quòd omnia prędicata quidditatiua ſuperiora, & omnes differentiæ eſſentiales, & modi intrinſeci, non ſunt idem formaliter ſuis conſtitutis ſiue inferioribus, ſed bene econ-

tra. Aliqui tamen ampliant identitatem formalem, & dicunt, quòd omnia illa dicuntur eſſe idem formaliter, quibus conuenit tantum vna ratio formalis & quidditatiua, ſicut ſunt omnia indiuidua eiuſdem ſpeciei: ſed hoc eſt impropriè & abuſiuè vti identitate formali.

Secundum corollarium: quòd nullum ſubiectum eſt idem formaliter ſuo accidenti, nec econtra: quia licet accidens includat ſubiectum in diffinitione additamentali, nõ tamen in ratione ſua formali & per ſe primo modo. Eſſentiæ enim prædicamẽtorum ſunt impermixtæ ſecundum Themiſtium, quod debet intelligi formaliter.

Secunda concluſio iſtius articuli eſt, quia illa diſtinguntur formaliter, quæ habent aliam & aliam formalitatem, quarum neutra alteram includit in ratione ſua formali & per ſe primo modo, ſicut dicimus quòd ſubiectum & propria paſſio diſtinguntur formaliter. Ex iſta concluſione inferuntur duo corollaria.

Primum eſt, quòd eſſentia diuina à relationibus diſtinguitur formaliter, quia conceptus abſoluti non includit

quidditatiuè conceptum relatiui, nec econtra.

Secundum corollarium: quòd omnia attributa in diuinis, vt ſunt intellectus & voluntas, ſi fas eſt attributa nominari, ſapientia, bonitas, & iuſtitia, ab eſſentia diuina & à ſe inuicem, & etiam à relationibus formaliter diſtinguuntur. Sed dices: Videtur quòd in diuinis nõ ſunt plures formalitates, quia formalitas dicitur à forma: ſed in diuinis non ſunt plures formæ, ergo nec plures formalitates. Reſpondeo quòd argumentum nihil valet, ſupponit enim quòd ſuperius negatũ eſt, quòd ſcilicet formalitas dicatur à forma, ſicut capimus formam. Et licet admittatur quòd formalitas à forma dicatur, adhuc tamen argumentum non valet, quia ſimiliter arguerem, eſſentiale dicitur ab eſſentia, ſed in diuinis ſunt multa eſſentialia ſecũdum Diony. ergo ſunt multæ eſſentiæ. Si iſtud argumentum nõ valet, nec tuum. Quòd iſtud non valeat, patet, quia concludit concluſionem hæreticam. Et ideo pro me & pro te dico ad conſequentiam, quòd nunquam bene arguitur à plurificatione cõſequentis

ad plurificationem antecedentis, maximè in diuinis, immo nec etiam in creaturis: vnde licet iſta conſequentia ſit bona, iſte homo eſt ſciens vel qualis, ergo habet ſcientiam vel qualitatem: tamen non ſequitur, iſte homo habet plures ſcientias vel qualitates: ergo eſt plures ſcientes vel plures quales.

Dices, quòd nihil eſt ponendum in diuinis, niſi quod habetur à ratione naturali, vel à fide vel à ſacra ſcriptura vel ab aliquo doctore auctentico. Sed iſtæ formalitates non habentur ab aliquo iſtorum, quòd debeant poni in diuinis: ergo non ſunt ponendæ: Breuiter dico, quòd ſicut ex vna de neceſſario & vna de contingenti infertur vna de contingenti ex primo Priorum, ita quod ibi eſt bona conſequentia: ita dico quòd ex vna credita & ex alia naturaliter cognita, per bonam conſequentiã poteſt inferri vna credita. Modo ſic eſt quod credim⁹ & catholicè confitemur, quòd eſſentia diuina eſt communicabilis, & de facto communicatur tribus perſonis, & eſt abſolutiſſima. Paternitas autem nec eſt communicabilis nec cõmunicatur, nec

eſt ens abſolutum. Iſti propoſitioni addo vnam aliam naturaliter euidētem, quòd quandocunque aliqua ſic ſe habent, quòd aliquid conuenit vni ex natura rei, ſecluſo opere intellectus quòd non conuenit alteri, eſt ibi diſtinctio ex natura rei. Et quando vnū eſt abſolutum à parte rei formaliter & quidditatiuè, & aliud non, immò eſt formaliter relatiuū, illa dicunt diſtinctas formalitates. Iſti vltimæ propoſitioni adde præcedentem, & realiter concludes, quòd in diuinis ſunt plures formalitates.

Et confirmatur per beatum Auguſtinum dicentem, quòd alio pater eſt, & alio pater eſt pater: quia pater eſt eſſentia diuina, ſed eſt pater paternitate. Ex hoc clarum eſt, quòd diſtinctio eſt inter eſſentiam diuinam & paternitatem, & ſimiliter de aliis dicendum eſt.

Item Hilarius de Trinitate dicit, quòd non efficit creaturam voluntas, ſed poteſtas. Item genus & differentia genere diſtinguntur & pluſquam genere: quia ſecundum Philoſophum 4. Top. differentia non participat genus neç eſt contra, & tamen non realiter. igitur, &c.

probatur etiam ratione, quia in diffinitione eſſet negatio.

Et ſi arguatur in tertia figura ſic, omnis homo formaliter eſt animal, omnis homo eſt formaliter rationalis, ergo rationale formaliter eſt animal.

Reſpondetur breuiter, quòd licet ex neceſſariis nunquam ſequitur niſi neceſſarium, tamen ex propoſitionibus per ſe non ſequuntur propoſitiones per ſe: nec ex propoſitionibus formalibus & quidditatiuis ſequuntur propoſitiones formales & quidditatiuæ.

Et ſi contra prædicta arguatur iterum, negando diſtinctionē formalem in diuinis, ſic nulla eſſentia diuina diſtinguitur formaliter ab eſſentia diuina. Paternitas eſt eſſentia diuina, & ſimiliter filiatio, bonitas, ſapientia, & ſic de aliis: igitur paternitas non diſtinguitur formaliter ab eſſentia diuina. conſequentia eſt formalis in 4.1. Maior eſt iſtorum formalizantium, quia nihil à ſe diſtinguitur ex natura rei & formaliter: minor eſt catholica, ergo cōcluſio eſt vera, quod eſt propoſitum. conſequētia non peccat nec in materia nec in forma.

Reſpõdetur quòd nec iſtæ nec omnes tales ſimiles valent ex eo, quòd non regulantur per dici de omni vel dici de nullo, ita quòd fiat diſtributio in termino vel extra terminum, in numero vel extra numerum: & tunc maior erit falſa in propoſito, & à nobis negata & non cõceſſa, videlicet iſta, nihil quod eſt eſſentia diuina, diſtinguitur formaliter & ex natura rei ab eſſentia diuina. Et breuiter in omnibus talibus ſyllogiſmis in propoſitione quæ eſt de nullo, debet poni nihil quod eſt, & in propoſitione quæ eſt de omni, debet poni omne quod eſt.

Adhuc circa prædicta incidunt duæ difficultates, quarum prima eſt, quòd ex eo quod dictum eſt, quod attributa in diuinis diſtinguuntur à ſeinuicem & ab eſſentia diuina formaliter, ideo quæritur, vtrum quodlibet attributum habeat propriam infinitatem formaliter diſtinctam ab infinitate diuinæ eſſentiæ, cùm prædicatio vnius de altero ſit vera per identitatem, vt dictum eſt. Reſpondeo breuiter, quòd omnia abſoluta communia tribus perſonis habent propriam infinitatem formaliter diſtinctam ab in-

finitate diuinæ eſſentiæ : verum eſt tamen quòd omnia ſunt infinita radicaliter ab eſſentia diuina , licet non formaliter , vt dictum eſt . Secunda difficultas eſt, vtrum concretum & abſtractum diſtinguuntur formaliter ſiue ex natura rei : verbi gratia homo & humanitas. Dico quòd non, immo ſola ratione diſtinguuntur . quod patet primo per Scotum dicentem , quòd pater, paternitas, generatio, generat, generare, non diſtinĝuntur niſi per modos ſignificandi Grammaticales, qui ſunt in voce ab intellectu. Et ſi dicas quòd concedimus iſtam, homo eſt riſibilis, negamus iſtam, humanitas eſt riſibilis, quia humanitas eſt vltimatè abſtractum:ergo oportet quòd ſit aliqua diſtinctio inter hominem & humanitatem . Reſpondeo quòd vna non dicitur vera pluſquam alia , niſi per modos ſignificandi Grammaticales, qui ſunt in voce ab intellectu & non re ipſa : & ſic patet quòd tantum diſtinguuntur ratione. Si enim præciſè ſtemus in re , dico quòd quicquid ineſt homini , ineſt humanitati : quia nulla ibi penitus diſtinctio

eſt. & hæc de tertio articulo minus principali.

Amotatio in Textu.

HIs notatis, dixit Auctor. pono duas concluſiones, quarũ prima accipitur à Scot. ſecunda diſtin.1.q.4. quæ eſt, diffinitio identitatis formalis, ait Scot. voco identitatem formalem: vbi illud, quod dicitur ſic idem, includit illud, cui ſic eſt idem in ratione ſua formali, & per ſe primo modo. vide benè hanc diffinitionem: & videbis quòd inferius eſt idem formaliter ſuperiori de intentione Doctoris, & non econtra. Hic Antonius Trombeta diſſentit ab Auct. & vult, quòd ſuperius eſt idem formaliter inferiori, & non econtra. Sed contra Trombetam formo duas rationes, quãrum prima eſt iſta, illa ſunt idem formaliter ſicut patuit per diffinitionem formalitatis, quando vnum non poteſt concipi ſeorſum ab alio: & illa ſunt diſtincta formaliter, quæ ſi intellectui repręſentantur, & habent diſtinctas formalitates, vnum poteſt concipi ſeorſum ab alio. Tunc arguo ſic, inferius non poteſt concipi ſine ſuperiori, vt patet per Scot.3. diſtin. tertii, ergo eſt idem formaliter ſuperiori? ſuperius poteſt concipi ſeorſum ab inferiori, & ſine inferiori: quia habet diſtinctam conceptibilitatem, ab inferiori: ergo ſuperius diſtinguitur formaliter ab inferiori, & quòd ſuperius poſſit concipi ſine ſuperiori, hoc patet vbique per Scot. & Ariſt.

prim.

prim. Poſter. in quo dicitur contingit ſcire omnem dualitatem eſſe parem, & ignorare hanc eſſe parem, ergo concipimus ſuperius ſine inferiori ſeorſum: ergo ſuperius habet diſtinctam formalitatem ab inferiori: ergo ſuperius formaliter diſtinguitur ab inferiori, non autem inferius diſtinguitur formaliter à ſuperiori: immo eſt idem formaliter ſuperiori, quia non poſſumus inferius concipere non concepto ſuperiori. Secundo arguo ſic, homo eſt formaliter animal, ergo homo eſt idem formaliter animal. iſta tamen eſt falſa: animal eſt formaliter homo, ergo iſta non eſt vera, animal eſt idem formaliter homini. Et, quia ipſe ponit aliquas auctoritates Scoti, quæ videntur ſonare, quòd illud eſt idem formaliter alicui, quod eſt de eſſentia eius, ſicut patet in 4. ſenten. diſtin. 12. quæſtio. 1. & in 7. metaphy. quæſtio. 1. eſſe idem formaliter alicui eſt eſſe de eſſentia eius. Ad hoc reſpondeo, quòd ipſe ęquiuocat de formalit. quia Scot. accipit, quòd ſuperius eſt formaliter in inferiori ideſt ſuperius eſt de intrinſeca ratione inferioris & non econtra, & ſic intelliguntur auctoritates Scoti. Alio modo accipitur eſſe formaliter. i. habere eandem conceptibilitatem & formalitatem: & ſic dico, quòd inferius eſt idem ſuperiori & non econtra. Et quando arguit, quòd inferius accidit ſuo ſuperiori: & illud quod accidit alteri extraneatur à ſua ratione formali: & non eſt idem formaliter illi:

&ſic inferius non eſt idem formaliter ſuperiori. Ad hoc reſpondeo, quòd verum eſt, quòd inferius accidit ſuperiori: & quia extraneatur à ſua ratione formali, ideſt inferius non eſt de intrinſeca ratione formali, & quidditatiua ſui ſuperioris, & hoc concedo. Sed inferius non extraneatur ſic à ſuperiori, & à ratione ſua formali, quòd poſſit concipi ſine ſuperiori: quia hoc eſt falſum, & ſic patet, quòd rationes ſuæ contra Auctorem non concludunt. Sed Trombeta poſſet reſpondere rationibus prætactis contra eum: & dicere ſic, concedo quòd inferius eſt idem formaliter ſuperiori terminatiuè: non autem eſt idem formaliter, & inexiſtenter ideſt identitas formalis non inexiſtit, & ſubiectatur inferiori, ſed tantum inferius eſt terminus huius identitatis. Sed arguo ſic contra eum: ergo tunc ſequeretur, quòd inferius non haberet identitatem formalem, ſed tãtum extrinſecè denominatiuè appellaretur habere identitatem formalem: ſicut dicit Scot. tertio diſtin.1. quòd Deus non habet creationem de nouo verè: ſed terminatiuè habet, ideſt denominatur habere, ſed non habet, Tunc arguo ſic, hoc eſt cõtra Sco. qui in prӕallegato loco voluit expreſſè inferius eſſe idem ſuperiori: & clarius in primo reportationum diſtin.33. quæſtione ſecunda ſi eſſet vt Anto. dicit, non ita clarè poſuiſſet Sco. primus inuentor formalitatum, ſed vocaſſet ſuperius eſſe idem formaliter inferiori. Et Mauritius dicit,

quòd quando vidit locum primi reportationum ita clarum, tunc credidit inferius eſſe idẽ formaliter ſuperiori,& non econtra. Secunda concluſio eſt,illa ſunt diſtincta formaliter, quę habent aliam,& aliam formalitatem, quarum neutra includit aliam in ſua ratione formali, & per ſe primo modo: & ſic dicimus quòd ſubiectum,& propria paſſio diſtinguunrur formaliter.Sed contra iſtam concluſionem arguo ſic, volo probare, quòd homo, & riſibilitas,ſubiectum,& propria paſſio non diſtinguuntur formaliter, immo ſunt idem formaliter, & arguo ſic, quæ conueniunt in inferiori conueniunt in ſuperiori:probo homo, & aſinus conueniunt in animali: ergo conueniunt in ſubſtantia, & in ente.Sed homo, & riſibilitas conueniunt in inferiori, ſcilicet in realitate:quia dicunt vnam naturam, ergo conueniunt & in formalitate, ſcilicet in eadem ratione conceptibili: & quia realitas eſt inferior, & formalitas eſt ſuperior ſicut Auct. dixit in præcedenti articlo: vbi voluit, quòd omnis realitas eſt formalitas & non econtra: ergo homo, & riſibilitas ſubiectum, & paſſio ſunt idem formaliter. Ad hoc reſpondeo, quòd aliud eſt conuenire in formalitate: & aliud eſt conuenire formaliter, conuenire in formalitate eſt habere eandẽ rationem conceptibilem, & vnum includere aliud in primo modo dicendi per ſe: & ſic homo, & riſibile, non conueniunt in formalitate: quia

homo, non includit riſibile in primo modo nec econtra: & iſto modo non ſunt idem formaliter. Sed conuenire formaliter, eſt quando aliqua duo habent conceptum, ſiue ſunt extrema nihil ex natura rei: & iſto modo homo, & riſibile cõueniunt formaliter ideſt vtrũque eſt extra nihil ex natura rei. Sed hoc non eſt eſſe idem formaliter, quia nihil aliud eſt niſi ſicut vnum reperitur in re. & habet eſſe extra nihil, ita & reliquum: ſed conceptibilitas vnius non includit conceptibilitatem alterius in primo modo, propterea non ſunt idem formaliter.

Conformatio cum Ariſtotele.

SEd dices in quo loco poſuit Ariſtot. diſtinctionem formalem? reſpondeo, quòd Ariſt. poſuit eam, vt patuit per Auctorem ante in opponendo pro parte affirmatiua, & hoc probauit quintuplici auctoritate Ariſtot. vbi ponuntur omnes loci, & verba Ariſtot. formaliter. Confirmatur iſta diſtinctio per Commẽt. 3. cœli comment. 28. vbi voluit, quòd forma elementi mouet, & mouetur: mouet inquantũ forma, mouetur inquantum in materia: arguitur ergo ſic, de eadem forma ſimplici verificãtur prædicata contradictoria ſine opere noſtri intellectus, ergo eadem diſtinguitur à ſe ipſa non ratione, quia ſine opere intellectus mouet, & mouetur: non realiter, quia eſt eadẽ

forma realiter,ergo formaliter,ſcilicet,vt mouet,& vt mouetur.

In textu declaratio.

IBi cum dicit. Item Hilarius dixit, quòd nõ efficit creaturam voluntas, ſed poteſtas,ergo in diuinis eſt diſtinctio formalis inter poteſtatem,& voluntatem. Pro hoc nota, quòd poteſtas,& omnipotentia idem ſunt: quæ dicũt reſpectum Dei ad creaturas: qui reſpectus immediatè fundatur in omnipotentia: poſtea mediatè in volitione, poſtea in voluntate, vltimo in eſſentia radicaliter. Hinc Hilarius volens explicare fundamẽtum propinquum iſtiſtius reſpectus, dixit non efficit creaturam voluntas, ſed poteſtas: vnde omnes iſtæ ſunt veræ, omnipotentia Dei efficit animam,volitio Dei efficit animam, voluntas facit animam, eſſentia facit animam, omnipotentia, ſeu poteſtas tãquam principium immediatum, voluntas tanquam principium mediatum, eſſentia verò radicaliter,& hoc voluit dicere Hilarius.ibi cùm dicit genus, & differentia genere diſtinguũtur:& pluſquam genere: quia ſecundum philoſophum 4. Topic. differentia non participat genus: nec econtra: & tamen non realiter diſtinguuntur: Pro hoc tu debes notare,quòd primo diuerſa ſunt duobus modis. aliqua ſunt primo diuerſa ex omni parte,quæ in nullo quidditatiuè conueniunt ex parte vtriuſque extremi: vt ſunt duæ differentiæ. Aliqua ſunt primò diuerſa ex parte vnius vt animal,

& rationale: & animal non eſt primò diuerſum: quia cõuenit in corpore, & ſubſtantia, & ente. ſed rationale in nullo cõuenit quidditatiuè, licet rationalitas includat ens quidditatiuè, ſed non rationale: cuius differentiam ſuperius notauimus, & à Scoto. 3. diſt. primi ponitur qualiter rationalitas eſt ens quidditatiuè: & rationale eſt ens denominatiuè: quia verò differentia, & genus non ſunt primò diuerſa ex parte vtriuſque, hinc eſt quòd erunt idem realiter, & diſtincta formaliter: & propter hoc Auctor dixit, quòd formaliter diſtinguuntur, tamen realiter non ſeparantur. Sequitur in litera, & ſi arguatur in tertia figura ſic, omnis homo formaliter eſt animal: omnis homo formaliter eſt rationalis. ergo rationale formaliter eſt animal. Auct. reſpondet, quòd licet ex neceſſariis non ſequatur niſi neceſſarium: tamen ex propoſitionibus per ſe non ſequuntur propoſitiones per ſe: nec ex propoſitionibus formalibus, & quidditatiuis ſequuntur propoſitiones formales, & quidditatiuæ, & ratio eſt quia propoſitiones per ſe non conuertuntur: ſicut dictum fuit ſupra, maximè, quia prædicatum eſt cauſa ſubiecti, in propoſitione primi modi: ſi verò conuerteretur in propoſitiones per ſe, tunc ſubiectum eſſet cauſa prædicati: & ſic daretur circulus in cauſis per ſe, & eodem modo ſumptis. Et ſi tu dicas, nõ ne ex duabus præmiſſis per ſe ſequitur concluſio per ſe? ergo ex per ſe benè ſequi-

tur per ſe.v.g. ex iſtis præmiſſis hic poſitis, vt dicendo ſic, homo eſt per ſe animal, homo eſt per ſe rationalis, ergo rationale per ſe, & formaliter eſt animal. Quare non ſequitur, quòd iſta vltima propoſitio quæ eſt concluſio, ſit per ſe, ſicut omnis homo eſt riſibilis: eſt per ſe quæ ſequitur ex duabus aliis propoſitionibus, quæ ſunt per ſe. Ad hoc reſpondeo, quòd ex propoſitionibus per ſe non ſequitur concluſio per ſe in eodem genere cauſæ: & in eodem modo perſeitatis: quia tunc daretur circulus in cauſis: quod improbatum eſt apud Ariſtot.1. Poſt. Sed ſi iſta quæ eſt per ſe: omnis homo eſt riſibilis, ſequitur ex duabus aliis quæ ſunt per ſe: non ſequitur in eodẽ modo perſeitatis: immo concluſio non eſt aliquo modo cauſa per ſe præmiſſarum, ſed præmiſſæ ſunt cauſa concluſionis per ſe, concluſio vero effectus.

Quærit Auct. vtrum quodlibet attributum habeat propriam infinitatem formaliter diſtinctam ab infinitate diuinæ eſſentiæ? & tenet, quòd ſic. Sed nota quia aliqui ſunt qui dicunt attributa non habere propriam infinitatem, ſed habent infinitatẽ ab eſſentia, & contra iſtos arguitur ſic, iſta eſt vera, ſapientia eſt bonitas, & non propter concernẽtiam ad tertium quia ambo ſunt abſtracta, ergo vera propter infinitatem propriam iſtorum extremorum, ergo iſta extrema habent infinitatem formaliter, & ab eſſentia radicaliter.

Dubia circa Textum.

HIc primò dubitatur an iſta quarta vnitas, quę vocatur per ſe vnitas ex principiis eſſentialibus, ſcilicet ex per ſe actu, & ex per ſe potentia, coincidat cum ſexta? ideſt ſit eadem cum identitate formali. & dicendum eſt, quòd non eſt eadem quia identitas formalis, eſt quãdo inferius includit ſuperius. Sed per ſe vnitas in quarto gradu eſt, quando totum includit partes eſſentiales, quę realiter diſtinguntur à toto, ſaltem in eſſe phyſico. Sed inferius non realiter diſtinguitur à partibus eſſentialibus, ſaltem in eſſe metaphyſico. quia inferius eſt idem formaliter ſuperiori: ſed compoſitum phyſicum ex partibus per ſe eſſentialibus, non eſt idem realiter cum partibus per ſe eſſentialibus, ſed ab illo realiter diſtinguitur, & propter hoc apparet, quòd quartus modus vnitatis, & ſextus, qui eſt identitas formalis, non coincidunt. Nota etiam quòd facilius poteſt ſuſtineri hanc identitatem, ſcilicet formalem eſſe relationem realem, quàm præcedentem, ideſt quàm identitatem ex natura rei: & ratio eſt, quia relatio realis debet eſſe inter extrema realia realiter diſtincta, modo minor diſtinctio realis eſt inter hominem, & hominem, quàm ſit inter hominem, & animal & ideo difficilius ſaluatur. Alia ratio eſt quæ probat diſtinctionem formalem minus poſſe ſaluari quàm ſequentes. quia diximus, quòd

relatio realis eſt inter extrema realia realiter diſtincta:&, quòd conſurgit ex natura rei,licet iſta identitas formalis habeat extrema realia, non tamen ſunt realiter diſtincta. Sed identitas realis eſt relatio realis, & extrema habent maiorem diſtinctionem, licet non realem: ſimiliter aliæ identitates habent extrema magis diſtincta, vt patet de identitate obiectiua, vt homo,& aſinus, quæ ſunt idem obiectiuè, homo, & riſibilitas, quæ ſunt idem realiter, extrema ſunt magis diſtincta, quàm homo, & animal quæ ſunt extrema identitatis formalis.ideo facilius ſaluantur aliæ identitates reales, eſſe relationes reales: quàm iſta identitas formalis, quia quanto extrema habent maiorem diſtinctionem, tanto erit illa relatio magis realis.Super diffinitionem identitatis formalis eo modo, quo diffiniuit Auctor arguit ſic Mauritius contra diffinitionem, omnis relatio primi modi denominat vtrunque extremum ſecundum eundum modum quinto Metaph.text.commen.20. Sed identitas formalis eſt relatio primi modi,ergo denominat vtrunque extremum eodem modo. ergo ſi inferius eſt idē formaliter ſuperiori, ſimiliter ſuperius erit idem formaliter inferiori: hoc vult dicere, licet ipſe obſcurè loquatur:& probat hoc, quia omne quod ſequitur ad aliud abſolutè, ſequitur ad ipſum etiam eodem vtrique addito,quod non diſtrahit,neque diminuit. hoc eſt ſi ad iſtam,homo eſt idem animali, ſequitur

Arguit ſic Mauritius cōtra diffinitionem.

animal eſt idem homini: abſolutè ſumẽdo iſta, ſine ly formaliter, ſimiliter ad iſtam, homo eſt idem formaliter animali, ſequitur animal eſt idem formaliter homini: & tunc eſt idem additum, ideſt formaliter vtrique, ſcilicet tam homini, quàm animali: & iſtud formaliter non diſtrahit, neque diminuit idẽtitatem: quia identitas formalis eſt perfectiſſima identitas. poteſt dici, quòd ly formaliter, eſt dictio diſtrahens, vel ſaltem impediens: & ratio eſt, quia ſi inferius eſt idem formaliter ſuperiori, & econtra, non ſunt idem adæquatè, quia benè inferius erit idem formaliter ſuperiori, ſed non econtra: ideo non habent identitatẽ adæquatam: ſed inadæquatam, aut ſi habent identitatem, habent non mutuam, ſed non habent mutuam: aut ſi habent identitatem incompletam, ſed non habent identitatem completam: hinc eſt, quòd ly, formaliter diſtrahit: ideo poteſt ſic reſponderi argumento, ſi homo eſt idem animali, & animal idem homini, non tamen ſunt idem adinuicem mutuo formaliter quia, ly, formaliter diſtrahit, & non ponit identitatem mutuam, ideſt quòd ſicut homo eſt idem formaliter animali, ſic animal ſit idem formaliter homini: ſed formaliter ponit tantum identitatem non mutuam. Sed ſi vis ſaluare conſequentiam huius enthymematis homo eſt idem animali, ergo animal eſt idem homini. Dic quòd in antecedente identitas accipitur fundamentaliter in antecedente, ideſt

Quãdo Mauritius allegat Scotum in 1. lib. reportationum diſt. 33. q. 2. vbi expreſſè inquit Scotus, quod ſuperius non eſt idem formaliter ſuo inferiori. Dico quòd non intendit dicere doctor quòd ſuperius nullo modo ſit idem formaliter inferiori abſolutè. Sed vult inferre quòd non eſt ita idẽ formaliter quod ſuperius includat inferius.

in homine,& in inferiori,quod eſt antecedens: ad quod ſequitur conſequens,& ſuperius,quia bene valet eſt homo:ergo eſt animal, propterea homo eſt antecedens, in antecedente igitur, ideſt in inferiori eſt identitas formalis fundamentaliter, & inexiſtenter: & in conſequente, ideſt in ſuperiori eſt terminatiuè, & extrinſecè quod eſt pro me, & totum contra Trombetam. Ego verò aliter dicerem ad primum argumentum de identitate, quod probat inferius eſſe idem formaliter ſuperiori, & econtra quando ſic arguis omnis relatio primi modi denominat vtrunque extremum eodem modo,ergo ſi inferius eſt idem formaliter ſuperiori, & ſuperius erit idem formaliter inferiori. Tunc reſponderem, quòd omnis relatio primi modi denominat vtrunqne extremum eodem modo: quod verum eſt, ſi in illis eſt eadem ratio fundandi,ſicut dicimus, quòd ſimilitudo denominat vtrunque extremum,quia in vtroque extremo eſt albedo.non ſic identitas formalis, quia non habet eandem rationem fundandi ipſam: quia in vno extremo eſt incluſio. & propter hanc rationem inferius eſt idem formaliter ſuperiori, & in alio extremo eſt alia ratio fundandi: & eſt iſta ſecundum aliquos, ſcilicet eſſe de eſſentia, quia ſuperius propter hoc eſt idem formaliter inferiori:quia eſt de eſſentia inferioris: & ſic diuerſificantur rationes fundandi. propterea non ſequitur,quòd ſi inferius eſt idem forma-

liter ſuperiori, quòd ſuperius erit idem formaliter inferiori: & iſta eſſet optima reſponſio, & euacuaret omnem difficultatem inſtantiæ adductæ. Dubitatur ſecundò vtrum quod in textu aſſeritur, ſcilicet quod inferius eſt idem formaliter ſuperiori, ſit verum: nam Scotus 1. quæſt. quotl. art. 1. part. 2. videtur velle, quòd conſtitutiuum ſit idem conſtituto formaliter, vt patet de intellectualitate reſpectu eſſentiæ: & tunc ſequeretur quod ſuperius eſſet idem formaliter cũ inferiori. Dico quòd litera dicit quòd ſuperius, & intellectualitas, eſt idem eſſentialiter, & non formaliter inferiori, & eſſentiæ, ſi autem diceret, quòd intellectualitas eſt idem formaliter eſſentiæ, intellige tu idem formaliter, & idem eſſentialiter, ideſt ſuperius eſt de eſſentia inferioris. Tertiò dubitatur vtrum vnitas ſimplicitatis quæ eſt vera identitas ſit perfectior formali, & dicendum eſt, quòd identitas ſimplicitatis perfectior eſt formali, quia in diuinis ponitur illa identitas propter infinitatem quæ perfectiori modo identificat ſibi omnia, quam facit inferius, quando includit ſuperius, quia adhuc in iſta incluſione non repugnat eſſe potentialitas, & compoſitio quæ diminuunt perfectionem idẽtitatis. Quartò dubitatur num identitas ex natura rei, ſit alia ab iſta formaliter quia Scot. ſecunda diſtin. primi q. quarta, loquens de omnibus iſtis ſex vnitatibus non meminit de identitate ex natura rei, & tamen ponit

omnes iſtas identitates, quæ ſunt hic, etiam ſextam, quæ eſt formalis. Ad hoc reſpondeo, quia Scot. loquitur ſecundum propoſitum ibi, volens ponere diſtinctionem formalem in diuinis, & non diſtinctionem ex natura rei: quia tenet ibi, quòd eſſentia formaliter diſtinguitur à proprietatibus hypoſtaticis, non tamen negat in diuinis eſſe diſtinctionem ex natura rei, quia hanc probat in 8. d. 1. Vnde in 2. d. 1. dicit ex his concluditur differentia hic intenta. ſ. differentia formalis, propterea igitur non ponit identitatem ex natura rei ibi, quia non debet ibi ponere diſtinctionem ex natura rei. Quintò dubitatur: num diſtinctio formalis poſſit eſſe in diuinis: & videtur quòd non. quia non eſt diſtinctio realis extremorum: & in diuinis reperitur diſtinctio quæ eſt inter extrema realia, & iſta formalis non eſt ſic. Tum quia omnis relatio quæ eſt in diuinis, aut eſt communis: vt eſt identitas, æqualitas, & ſimilitudo, aut hypoſtatica, vt eſt paternitas, quæ competit ſoli patri: & ſpiratio paſſiua quæ competit S.S. ſed relatio iſta, ſcilicet diſtinctio formalis, nec eſt ſic, nec ſic, ergo nullo modo ponitur in diuinis iſta relatio ſcilicet diſtinctio formalis. Ad hoc reſpondeo primò, quòd argumentum aſſumit falſum quando dicitur, quòd omnis relatio in diuinis aut eſt hypoſtatica, aut cõmunis: quia ſpiratio actiua nec eſt relatio communis, nec

hypoſtatica: & ſic argumentum procedit ab inſufficienti. Alio modo reſpondeo, quòd verum eſt, quòd in diuinis non ſunt iſtæ relationes fundamentaliter, ſcilicet diſtinctio formalis, & ex natura rei, ſed ibi ſunt formaliter.

Sextò dubitatur an iſta conſequentia valeat: homo habet plures ſcientias ergo eſt plures ſcientes: & videtur quòd ſic quia Scot. in 3. diſt. 1. quæſt. 3. vult de mente Ariſt. 7. meta. t. c. 16. quotiens dicitur vnum, totiens dicitur ens per ſe. vnum autem diuiditur in quantitatem, qualitatem & ſubſtantiam: & ens diuiditur in ſubſtantiam, qualitatem, & quantitatẽ: ergo quot ſunt iſta in numero, tot ſunt entia per ſe: ergo benè ſequitur à plurificatione inferiorum, plurificatio ſuperiorum: quia iſta ſunt inferiora. & ens eſt ſuperius: & tamen multiplicatis iſtis, ſ. ſubſtantia, quantitate, & qualitate, multiplicatur ens, quod eſt ſuperius: ſimiliter per hoc ſequitur à multiplicatione formarum abſtractarum multiplicatio concreti: nam qualitas, quantitas, ſunt formæ abſtractæ: & ad ipſarum plurificationem, ſequitur plurificatio entis, quod eſt concretum, & iſtud negant Auctor, & Scot. Ad hanc inſtantiam reſpondeo ſic, quòd quando Scotus dicit multiplicatio poſterioris non infert multiplicationem ſuperioris, nõ intelligit inferiora in linea prędicamentali eſſentialiter ordinata, quia in his valet conſequentia: vt ſi ſunt duo homines, bene ſequitur, ergo duo animalia, & ſi ſunt duo

Non valet cõſequentia à plurificatione abſtractorum ad plurificationem cõcretorũ & præſertim in accidentibus.

Non valet. n. ſortes eſt ſciẽs ergo habet ſcientias ſed habet plures ſcientias ergo eſt plures ſcientes.

animalia ergo duo entia. Sed intelligit poſteriora non ordinata in eodem prædicamento, quod depẽdet à priori: vt ſunt accidẽtia reſpectu ſubſtantiæ, quæ ſunt poſteriora ſubſtantia, & dependent à ſubſtantia. ſed nõ ſunt inferiora ſubſtantia. in his benè nõ valet: vt iſte homo habet plures ſcientias, ergo eſt plures ſcientes: vel habet plures qualitates, ergo eſt plures quales. Ad aliud quando dicitur, quòd à multiplicatione formarum abſtractarum ſequitur multiplicatio concreti. & tamen Auctor, & Scot. dicunt, quòd non valet conſequentia. Ad hoc dico, quòd ſubſtantia, quantitas, & qualitas, ſunt benè formæ abſtractæ: ſed ens non eſt ſuppoſitum. ideo ad multiplicationem iſtarum formarum benè ſequitur multiplicatio entis, quod eſt concretum, ſed non multiplicatio ſuppoſiti: quia ens non eſt ſuppoſitũ. vnde non valet, habet plures paternitates, ergo eſt plures patres, quia hic pater eſt ſuppoſitũ, & non multiplicatur ſi benè formæ abſtractæ multiplicantur, ſicut tenet Scot. 8. diſtinct. 3. & ſic nihil contra Auctorem, & Scot.

Hæc etiam nõ valet eſſentialia ſunt plura in diuinis ergo plures eſſentiæ quia arguitur à plurificatione poſterioris ad plurificationẽ prioris, eſſentiale enim eſt veluti actus 2. reſpectu ipſius eſſentiæ diuinæ & per conſequens veluti poſterius.

Obiicitur adhuc contra diſtinctionem formalem, quæ diſtinguuntur in ſuperiori, diſtinguuntur in inferiori. ſed diſtinctio formalis eſt ſuperior ad diſtinctionem eſſentialem, & realem, ergo quæ diſtinguuntur formaliter diſtinguuntur realiter, & eſſentialiter, quod eſt ad falſum totaliter. Dico quòd aliud eſt eſſe ſuperius, & aliud eſt eſſe communius, ſeu in

Quomodo in diuinis ſunt plures formalitates confirmatur per Aug. 7. de tr. ca. 6. dicentem, quod alio pater eſt, & alio pater eſt pater. quia pater eſt eſſentia diuina, ſed pater paternitate, ex quibus verbis ſequitur, quid inter illud quo conſtituitur pater in eſſe, Et id quo conſtituitur pater in eſſe patris eſt diſtinctio formalis quoniã vtrũque habet diuerſas formalitates.

plus ſe habens; concedit, quòd diſtinctio formalis eſt quid cõmunius, ſeu in plus ſe habens, quàm realis aut eſſentialis, ſed non eſt ſuperior reſpectu diſtinctionis realis, ſeu eſſentialis, ideo argumentum non concludit. quæ enim diſtinguuntur formaliter, & ſunt quidditates, in his valet conſequentia. diſtinguuntur formaliter, ergo diſtinguuntur realiter, & eſſentialiter. vt homo, & aſinus ſunt quidditates & formaliter diſtinguuntur, ergo diſtinguuntur eſſentialiter, & realiter. quæ autem non ſunt quidditates, ſed quidditatis: vt homo, & riſibilitas. ſi homo eſt quidditas, riſibilitas eſt quidditatis, in his non valet homo, & riſibilitas diſtinguuntur formaliter, ergo realiter, & eſſentialiter. Septimò dubitatur num ſit ponenda aliqua potentia executiua à voluntate, quia dixit Hilarius, quòd voluntas non efficit creaturam, ſed poteſtas. ergo vltra voluntatem, datur alia potentia, & iſta eſt poteſtas, ſiue potentia exequutiua. Dico cum Scoto, quòd non datur potentia exequutiua: quia iſta poteſtas nihil aliud eſt, quàm voluntas, pro ſubſtracto: & ſic non eſt neceſſaria potentia exequutiua ſi idem eſt poteſtas quod voluntas. Octauò dubitatur, num ſit verum quòd abſoluta tribus perſonis communia, habeant propriam infinitatem diſtinctam formaliter ab infinitate diuinæ eſſentiæ: inſtatur enim ex dictis Scoti 3. quęſt. prologi & 2. q. quol. & 2. di. 1. q. 1. & quęſt. 3. inſtãtia eſt iſta, probo, quòd

bo quòd non ſit vnum. tantum infinitum radicale: quia infinitum vt dicitur in omnibus his locis,eſt quod continet in ſe omnem perfectionem,& bonitatem:Tunc arguo ſic,plura bona ſunt meliora paucioribus bonis:ſed quęcunque meliora ſunt ponenda in vniuerſo.ergo melius eſt,quòd dentur plura bona, quàm vnum ſolum,& ſi iſta plura in vniuerſo eſſent, non ſunt niſi in infinito : quia ibi quicquid perfectionis poteſt eſſe,de neceſſitate eſt, ergo dantur plura infinita radicaliter.Ad hoc reſpõdet Scot.3. q.2.diſtin.1. quòd benè verum eſt, quòd plura ſunt meliora paucioribus bonis, ſi iſta plura eſſent poſſibilia,ſed hoc eſt impoſſibile,quòd ſint plura bona infinita:vnde tunc non eſſent meliora bona:quia ex poſitione in compoſſibilium,nec bona ſequuntur,nec meliora. Aduerte interim non ita eſt de exiſtentia,& neceſſitate: ſcilicet quòd habeant infinitatem propriam formaliter diſtinctàm ab infinitate diuinæ eſſentię. & ratio eſt quia iſta ſunt modi intrinſeci,& non dicunt formalitatem: hinc eſt,quòd non poſſunt fundare infinitatem formaliter diſtinctam ab eſſentia,quia quod non eſt formalitas, quomodo poteſt fundare aliquod formaliter diſtinctum? Super illis verbis doctoris pater & paternitas non diſtinguuntur niſi per modos, quæritur. cùm forma in abſtracto ex natura rei præcedat cõcretum:quare eſt,quòd abſtractum ex natura rei nõ diſtinguitur à concreto? & quòd forma

Quomodo plura bona ſunt meliora paucioribus bonis vide diuum Bona. diſ.2.q.1.& Sco.3.q.2. diſt.1.

Concretum & abſtractum non diſtinguuntur formaliter quia habent idem ſignificatum formale.

in abſtracto præcedat concretum: patet, quia concretum dicitur à forma. Ad hoc reſpondeo cum Scoto in 1. diſtin. 26. reſpondendo ad argumenta præpoſitiui, quòd concretum eſt duplex: vno modo accipitur ſubſtantiuè, & ſic diſtinguitur ab abſtracto: quia concretum iſto modo ſumptum dat intelligere ſubſiſtens in natura, vel forma: abſtractum autem præciſè dat intelligere formam, & vt ſic diſtinguuntur: ex natura rei pater, & paternitas, concretum, & abſtractum. Alio modo accipitur concretum adiectiuè, & iſto modo non diſtinguuntur ex natura rei, concretum, & abſtractum: & ſic loquutus eſt Auctor, & hoc eſt valde neceſſarium in iſta via, & poteſt accommodari exemplum de quolibet concreto, quod adiectiuè, & ſubſtantiuè ſumi poteſt. nam pater poteſt ſumi adiectiuè, & ſubſtãtiuè. Nonò dubitatur num homo & humanitas ſolum ratione diſtinguantur, & videtur quòd ſic, nam humanitas in ſubiecto, & humanitas in prædicato, diſtinguũtur ratione. Tunc arguo ſic, magis diſtinguitur homo ab humanitate, quàm humanitas ab humanitate, ſed humanitas, & humanitas in ſubiecto, & prædicato diſtinguuntur ratione, ergo homo in concreto & humanitas in abſtracto diſtinguũtur pluſquam ratione. Adhoc reſpondeo, quòd non diſtinguuntur plus quàm ratione ideſt aliqua diſtinctione ex natura rei, ſed diſtinguũtur ſola diſtinctione rationis in maiori gradu:

quia in diſtinctione rationis ponimus gradus: ſicut in entibus realibus: & hæc de tertio articulo minus principali.

Textus.

QVantum ad quartum articulum, in quo videndum eſt de identitate & diſtinctione reali: Notandum eſt primò, quòd multiplex eſt prioritas. *Identitas & diſtinctio realis.*

Prima eſt perfectionis: & ſic dicimus quòd in vnoquoque genere eſt vnum primum, id eſt, perfectiſſimum. Alia eſt prioritas generationis: & ſic illa quæ ſunt priora generatione, ſunt poſteriora perfectione: ſaltẽ ſi prius concurrat intrinſecè ad eſſe poſterioris. Alia eſt prioritas naturæ: & eſt quando prius quantum eſt de ſe non habet repugnantiam, quod ſit ſine poſteriori, licet hoc ſibi repugnet, aliquando per identitatem realem cum poſteriori, vel propter aliquid aliud extrinſecum priori. Aliqui tamen Scotiſtæ dicunt, quòd prioritas naturæ, vel eſſe prius natura, non eſt eſſe in aliquo priori ſimpliciter loquendo, in quo non ſit poſterius: ſed eſt præſuppoſitio huius ab hóc. Et iſtud confirmat Fran. in 1. Ali-

quando etiam prioritas naturæ dicitur illa quæ eſt inter naturam & naturale. Aliquando dicitur, quæ eſt inter formalitatem & formalitatem in eadem natura, & hoc eſt tam in diuinis quã in creaturis: vt dicit Pet. de aquila libro primo diſtin. 12. Dicit enim quòd prioritas duo dicit: primum eſt progreſſus de non eſſe ad eſſe in altero, & ſic dicit imperfectionem, quia ſtat cum alietate naturarum. ſecundum quod dicit, eſt præſuppoſitio huius ab hoc: & iſto modo non dicit imperfectionẽ, quia poteſt ſtare cum identitate naturæ. Et ſic in Deo eſt prioritas naturæ iſto ſecundo modo remota imperfectione primi modi. Et per iſtam diſtinctionem vel declarationem poſſũt ſolui omnes auctoritates, dicentes in diuinis non eſſe prius nec poſterius. Alia prioritas eſt durationis.

QVantum ad quartum articulum, in quo videbitur de identitate, & diſtinctione reali: ponit auth. quòd multiplex eſt prioritas. Vno modo aliquid dicitur primum quod eſt perfectiſſimum: & hoc poteſt eſſe aut in genere, aut extra genus: ſi in genere

ſubſtãtiæ,erit.v.g.ſecundum Theologos Lucifer,iuxta illud d.Aug.duo feciſti dominevnum prope te aliud propè nihil,quantum ad naturalia:ſi in genere animalis, erit homo,ſi extra genus, erit Deus: qui eſt menſura extrinſeca omnium, per cuius acceſſum, & receſſum omnia alia menſurantur. Alia eſt prioritas generationis: & auctor dixit, quòd illa, quæ ſunt priora generatione, ſunt Poſteriora perfectione: ſaltem ſi prius concurrat intrinſecè ad eſſe poſterioris, & hoc dictum fuit prius à Scot.5.diſtin.1. quæſt.2. quòd priora generatione ſunt poſteriora perfectione. Et nota quòd iſta regula,vt ibi dicit Scot. non eſt vera in diuinis: quia ibi, quæ ſunt priora origine, ſunt priora perfectione quia totus ordo originis reducitur ad aliquod principiũ perfectionis, in diuinis: igitur ſimiliter debet intelligi concurrere ordo originis,& ordo perfectionis ſi in creaturis concurrerent iſti duo ordines ſemper vni formaliter, non quęreremus primò materiam,quę ſubſtaret formę,& ſecundò formam. Sed primò quæreremus formam,quę nata eſſet dare actum materiæ: & ſecũdò quæreremus materiam,quæ nata eſſet recipere eſſe formale per illam formam. intelligitur ergo regula, cum iſtis limitationibus. Primò quòd non eſt vera in diuinis. Secundò, quòd eſt vera in eodem genere: vt animal eſt perfect us ſubſtantia, ſed in diuerſis generibus non valet. vnde licet albedo ſit poſterior homine, non

Priora generatione ſunt poſteriora perfectione, quo l intelligendum eſt in eodem ordine.

eſt perfectior, quia non eſt in eodem genere. Habet autem iſta regula maximè veritatem, ponendo plures formas in compoſito: tunc poſteriora generatione ſunt priora perfectione. vnde Scot. 12. diſtinct. 4. tunc in compoſito eſt forma ſubſtantialis: quando forma poſterior generatione eſt prior perfectione: poſtea quando vides, quòd forma poſterior generatione, non eſt prior perfectione: tunc non eſt in prædicamento ſubſtantiæ illa forma, ſed in alio prædicamento. Eſt igitur vera iſta regula ſemper in prædicamento ſubſtãtiæ, ſed in aliis prædicamentis, vt in prædicamento qualitatis eſt vera gratia materiæ, ſed non gratia formæ. vnde Ariſt. in prædicamẽto ſubſtantiæ exemplificauit. vt patet 9. metaphyſi. tex. commen. 15. dicens vir eſt perfectior puero, & homo ſpermate: Illud enim iam habet formam, hoc verò non. Alia eſt prioritas naturę, & iſta eſt multipliciter: vno modo aliquid eſt prius natura priuatiuè, aut negatiuè. & de iſta loquitur Scot. in 1. diſtinct. 2. quæſt. 2. & 3. & iſto modo dicimus, quòd materia eſt prior natura forma, vt habet Scotus in 3. diſt. 3. quęſt. & hoc intelligas ſic, quòd non eſt aliquod ſignum poſitiuum, in quo ſit materia, & non ſit forma: & ſic vnum poſitiuè non præcedit aliud, ſed benè priuatiuè, vt materia priuatiuè præcedit formam, ideſt quantum eſt de ſe poſſet eſſe ſine forma, quia non ex ſe habet formam, ſed ſi habet, habet ab alio, vt à generan-

Quòd iſta regula eſt vera ſemper in prædicamento ſubſtantiæ.

te,vel creante. & ipſa ſola ſine alia poſitiua cauſa ſufficit, vt ſit priuata. eſſet igitur ſemper priuata,niſi eſſet alia cauſa poſitiua impediens eius priuationem continuam:& de tali prioritate dixit Sco.quòd prius natura priuatiuè nõ eſt prius tempore,quantum eſt de ſe: & ratio eſt,quia cauſa poſitiua poteſt à principio, ideſt ab æterno impedire ipſius materiæ priuationẽ dando ſibi eſſe. Secundò accipitur ordo naturæ, quæ eſt inter aliqua,quorum vnum depẽdet ab alio ſecundum menſuram perfectionalem:ita,quòd poſterius ſecundum perfectionem menſuratur à perfectiori,& ſic omnia alicuius generis dependent à perfectiſſimo in illo genere,vt patet per philoſophum 10. met. tex.com. 2.talis ordo ſemper connotat imperfectionem in poſteriori natura:vt aſſerit Scot. in quæſt. 4. quotlib.& de hoc dicimus, quòd in vnoque genere eſt vnum,quod eſt metrum, & menſura omnium illorum, quæ ſunt in eodem genere.Tertio modo accipitur ordo naturæ qui fundatur in vna natura, &terminatur ad aliam:ita quòd inter illas naturas eſt ordo producentis, & producti: & productum eſt ſimpliciter aliud à producente, & hoc in natura:& ſic productum ſemper eſt imperfectũ & cauſatũ: & iſto modo loquitur Auctor, quãdo dicit, quòd prioritas naturæ dicit duo,primum ideſt progreſſum de non eſſe ad eſſe in altero: & ſic dicit imperfectionẽ,quę ſtat cum alietate naturarũ.Quarto modo accipitur ordo natu-

ſex modis reperitur in creaturis.Septimò ordo naturę eſt inter aliqua, quæ infinita ſunt: & vnum eſt quaſi productum ſiue originatum, & aliud originans:& ſic eſt inter eſſentiam, & omnia attributa quæ formaliter ſunt infinita: & ſunt quaſi originata à natura diuina, & formaliter infinita ſunt, & talis ordo nullam dicit imperfectionem: etiam ſi quaſi productum non ſit formaliter infinitum, vt ſunt relationes originis. Octauò prioritas, & poſterioritas naturæ,eſt inter aliqua, vbi vnum accipit totum eſſe ſuum ab alio: ita quòd tantum ab illo diſtinguũtur ſecundum proprietatem perſonalem præciſè,& hoc modo perſonæ diuinę ſi per abſoluta conſtituantur, ſic perſona prima eſt prior natura ſecunda,quia quicquid habet filius habet à patre, & in nulla perfectione diſtinguitur filius à patre. Si etiam teneatur, quòd perſonæ diuinæ per relatiua conſtituantur, adhuc inter patrem, & filium fortè eſt ordo naturæ: quia omnẽ perfectionem, quã habet filius,habet à patre: & vterque habet. & in relationibus tantum diſtinguuntur:& licet relatiua ſint ſimul natura,loquendo de ſimultate ordinis naturę,quæ opponitur ordini eſſentiali: adhuc pater eſt prior natura filio, non quòd filius depẽdeat à patre: quia ſic ſunt ſimul natura, ſed vnum eſt prius natura reliquo: quia communicat ſibi omnem perfectionem quam habet.hæc tamen quę dixi hic in octauo mo-

do prioritatis multis non placebunt, & ſi non ab omnibus acceptantur: tamen mihi videtur, quòd nullum ſequatur inconueniens: tu ſequere, quòd tibi placuerit.

Nota etiã quod Sco. in quarta q.quotl.aſſerit patrem præcedere filium natura: huius tamen oppoſitum dicit 3.q. quolibet arti.3. quòd pater & filius ſunt ſimul natura. reſpondeo prioritas naturę duobus modis ſumi conſueuit: aliquãdo enim eſt præſuppoſitio huius ab hoc tantum,& conuertitur cum prioritate originis & ſic pater eſt prior natura filio. Alio modo prius natura eſt à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia. hoc modo pater non eſt prior ipſo filio, hoc etiam dixit Scot.3. q.quolib.ar.3.quòd pater & filius ſunt ſimul natura quia correlatiua.

Conformatio cum Ariſt.

POſuit Auctor plures prioritates, prima eſt perfectionis,& ſic dicimus, quòd in vnoquoque genere eſt vnum primum ideſt perfectiſſimũ:& hoc ſumptum eſt ex Ariſt. 10. metaphyſi.comm.2.& idem:alia eſt prioritas generationis & ſic illa, quæ ſunt priora generatione ſunt poſteriora perfectione in eodẽ genere.Hoc ſumptum ex Ariſt,9.metaphyſi. tex. com.15.vbi dicitur,quæ ſunt poſteriora generatione forma,atque ſubſtantia , priora ſunt ideſt perfectione priora ſunt:quæ perfectio eſt

in forma,& ſubſtantia : vt vir puero , homo ſpermate,reddit rationem Ariſto. quare vnum eſt perfectius alio : quia alterum habet formam, alterum non:quia homo habet formam, quam non habet puer. Alia prioritas eſt naturæ, quando prius quantum eſt de ſe non habet repugnantiam quòd ſit ſine poſteriori, licet aliquando ſibi repugnat propter identitatem poſterioris,vt homo quantum eſt de ſe poteſt eſſe ſine riſibili: aliquando hoc ſibi repugnat propter identitatem, quam habet riſibile cum homine. Hoc habetur ab Ariſtot. 5. meta.tex.commen. 16. vbi dicitur , priora ſecundum naturam ſunt quæcunque contingunt eſſe ſine aliis: & alia non ſine his, id-eſt homo poteſt eſſe ſine riſibili quantum eſt de ſe, ſed riſibile non poteſt eſſe ſine homine: & hoc propter identitatem , quam habet riſibile cum homine:aut propter aliquod extrinſecum ſicut eſt de cœlo, & motu: quia cœlum de ſe poteſt eſſe ſine motu : ſed propter aliquod extrinſecum eſt, quòd non poteſt eſſe ſine motu:& hoc eſt propter intelligentiã, quæ neceſſariò mouet. quod confirmatur per illud,quòd habet Ariſtot. 12. metaphyſi. tex. commen. 43. Alia prioritas naturæ, quæ eſt inter duas formalitates , quæ non eſt vera prioritas,ita quòd prius ſit in aliquo eſſe ſimpliciter in quo non ſit poſterius:ſed eſt præſuppoſitio huius ab hoc, & eſt inter formalitatẽ & formalitatem in eadem natura.poteſt con-

Homo quantum eſt de ſe poterit eſſe ſine riſibilitate.

Conſidera de cælo non tamen ſunt idẽ realiter orbis & motus eius.quia ipſũ cælum, quantum eſt de ſe poterit eſſe ſine motu.

ſirmari per Ariſt. 9. met. commen. 10. vbi loquens de intellectu & voluntate, voluit, quòd intellectus, vt diſtinguitur à voluntate, eſt potentia merè naturalis, & non poteſt exire in actum ſuum, ſed eſt indeterminatus ad contraria, & agit in oppoſita: quia eſt naturalis neceſſariò præſupponit voluntatem, & electionem ad hoc vt determinetur, aliter non agit intellectus, ergo prius eſt voluntas in determinando, quàm intellectus agat: & tamen ſunt in eadem natura intellectus, & voluntas. & ſolum formaliter diſtinguuntur: vt tenet Sco. 16. diſtin. 2. & intellectus eſt poſterior in agendo: & voluntas eſt prior, & non ſeparantur: ſed neceſſariò intellectus in agendo præſupponit voluntatem, ſic filius præſupponit patrem, & notionalia præſupponunt eſſentialia.

Textus.

Pro quo notãdum, quòd triplex eſt duratio. Prima eſt reſpectu Dei, & ſic ęternitas eſt eius duratio, & ideo ſic nihil eſt prius in duratione in diuinis.

Secunda eſt reſpectu angeli & aliarũ rerum permanentium: & talis duratio vocatur æuum.

Tertia eſt reſpectu entium ſucceſſiuorum, vel quantum ad ſuum fieri: & talis

duratio eſt tempus. Alia prioritas originis, de qua ait Auguſt.primò de Trin. quòd nihil gignit ſeipſum: & iſta eſt tam in diuinis quàm in creaturis: & ſemper oportet quòd ſit diſtinctio realis inter originans & originatum, ſiue inter producens & productum ſecundum Sco. Prioritas originis eſt, qua quis intelligitur eſſe à ſe, & à quo alius: poſterioritas originis eſt, qua quis dicitur vel intelligitur eſſe ab alio. Vnde Fran. in prologo quæſt.1. in fine dicit, quòd primum ſignum originis eſt eſſe à ſe, & ſecundum eſt eſſe ab alio. Verum tamen prius & poſterius origine aliquando accipiuntur pro priori & poſteriori natura, ſicut exponebat Petrus de aquila in ſecundo membro: & ſic dicimus, quòd pater prius origine eſt beatus quàm generet: quod non eſt intelligendum vt clarum eſt, quòd ſit beatus à ſe & quòd generet ab alio: ſed quia antequam generet, præexigitur eſſe beatus. Secundò notandum, quòd realitas dicitur à reali: reale verò à re. Res autem vt ad propoſitum ſpectat, ſumitur à ratus rata ratum, & talis eſt triplex: quædam eſt

eſſentiæ, ſicut eſt ipſa quidditas abſolutè conſiderata: quædam exiſtentiæ, & talis eſt in omni prædicamento ſubſtantiæ ſolum: in propoſito autem reale ſumitur à re. Secundo vel tertio modo dicta, non autem à re eſſentię, quia in diuinis eſt diſtinctio realis: & tamen eſt ibi vna eſſẽtia, nec ſumitur à re dicta à reor ris, quæ eſt communis ad omnia entia imaginabilia: quia tunc inter chimeram & aliud fictitium eſſet diſtinctio realis. Tertiò intelligendum, quòd in diuinis res poteſt ſumi dupliciter: vno modo eſſentialiter, & ſic eſt tantum vna res, quia vna eſſentia & vna exiſtentia: alio modo perſonaliter, & ſic in diuinis ſunt tres res ſubſiſtentes.

Annotatio in textu.

ALia prioritas durationis: & iſta eſt triplex, ſcilicet æternitas, tempus, & æuum: & prima menſura vocatur æternitas: & hîc notabis, quòd de iſta æternitate Scot. eſt problematicus 6. q. quolib. aliquando dicit, quòd eſt modus intrinſecus eſſentiæ, vel exiſtentiæ Dei: & ſic nos dicendo conſequenter ad dicta ſuperius, dicemus quod modo eſt extra primum

modum. Aliquando dicit ibidem, quòd importat reſpectum ad duplicem negationem ad non eſſe præcedens, & ad non eſſe ſequens, ideſt non habuit Deus, nec habebit non eſſe, connotat tamen vitam & poſſeſſionem. vnde, ſi eſt aliqua res, quæ non habuit eſſe nec poteſt non eſſe nec poteſt deficere: æternitate menſuratur, & iſta eſt Deus, ſi fuerit permanens, & habet eſſe defectibile, ſic menſuratur æuo, & ſic eſt angelus: aut ſecundum alium modum angelus, & ſubſtantia æuo menſurantur: aut habẽt eſſe ſucceſſiuum, & defectibile: & ſic eſt motus & tunc menſuratur tempore. Boetius ſic diffinit æternitatem in 4. lib. de conſolatione proſa vltima. Æternitas eſt interminabilis vitę tota ſimul & perfecta poſſeſſio: declarans ſuam difinitionem dicit quòd ſi mundus ſecũdum Philoſophos careat principio & fine, nõ tamen ex hoc eſt æternus intrinſecè quia non eſt tota ſimul & perfecta poſſeſſio, quia præteritum iam eſt tranſactum & futurum nondũ eſt, & ita non eſt ſimul tota & perfecta poſſeſſio. quamuis poſſet dici, æternitate extrinſeca æternus.

Conformatio cum Ariſt.

ARiſto. ponit æternitatem, quæ eſt duratio Dei, & hoc in 3. Phyſi. tex. co. 32. in æternis non differt eſſe à poſſe. æuum quod eſt duratio angeli ab Ariſto. non ponitur, ſed ſub æternitate ſecundum Ariſt. comprehen-

duntur angeli, & Deus: prima intelligentia, & omnes aliæ, & cœli, materia prima. Nam ipſe imaginatur Deum, & omnes alias intelligentias, & cælos eſſe ęternos. Ex hoc ſequitur cotollarium, quòd differt æternitas, quam ponit Ariſto. ab ęternitate, quam ponunt Theologi. Alia duratio eſt tempus, & hæc duratio ponitur ab Ariſt. 4. Phyſi. à tex. commen. 87. vſque ad 134. & ibi ponit talem durationem eſſe ſucceſſiuorum.

Annotatio Textus.

ALia eſt prioritas originis, & hic Thomas, & Ægidius ſunt contra nos: qui dixerunt, quòd non eſt ordo originis inter eſſentiam, & filium, nec inter eſſentialia, & notionalia. Sed contra eos dicitur eſſe Auguſtinus cui magis aſſentire fas eſt, in libello de triplici habitaculo. Siquis intuitiuè videret eſſentiam, videret eam prius origine filio, ecce quomodo ponendus eſt ordo originis inter eſſentiam, & perſonas, quod tamen ipſi negauerunt.

ORDO ORIGINIS.

Et vt omnia ſint tibi clara, notare debes quòd ordo originis eſt quatruplex &c. per hoc conciliabis multa loca Scoti in quibus Scotus videtur ſibi contradicere, ſed non ita eſt.

VNo modo ſumitur ordo originis impropriè: & ſic eſt inter eſſentialia ſolum, vt

inter

inter eſſentiam,& alia abſoluta. vt eſt intellectus,& voluntas. & deſcribitur ſic, ordo originis eſt habitudo vnius abſoluti præſupponentis ad aliud abſolutum, vt præſuppoſitum in eſſendo, vel obiiciendo. Et aduerte, quòd rectè dicitur, quòd eſt ordo improprius: quia eſſentialia non originantur ab eſſentia: niſi capiatur originari pro, fluere,& ſic Sco. concedit in quolib. quæſt. 1. quòd eſſentialia immediatius fluunt ab eſſentia, quàm notionalia: & dato, quòd omnia iſta fluant in inſtanti æternitatis, tamen vt cognoſcamus rerum ordinem: poſita ſunt iſta ſigna. vnde iſta ſigna non ſunt menſuræ, ſed ſunt ſynchategoremata, ideſt modi intelligendi eſſentiam, & eſſentialia,& notionalia: & modi intelligendi eſſe patris,& eſſe filii:& ordo originis iſto primo modo ſumptus, habet tria ſigna in eſſendo,& duo obiiciendo.

Ordo originis ſumitur quatuor modis.

Primo modo ſumitur ordo originis in diuinis pro ordine vnius eſſentialis, & ad aliud eſſentiale: prout loquitur Scotus quæſt. 1. quolib. artic. 1. in primo diſtin. 1.& in 1. diſtinct. 13. in fine, & diſtinct. 2. parte 2. quæſt. 4. in ſolutione ſecundi & tertij dubij.

Deſcriptio eius.

Ordo originis eſt habitudo vnius abſoluti,vt præſupponentis: ad aliud abſolutum, vt præſuppoſitum eſſendo, vel in obiiciendo.

Sicut res ſe habet	ad eſſe,ita ad operari.

Primum ſignum in eſſendo ponitur q. 1.quolib.& poſſet iſte ordo multiplicari conſiderando ordinem modorum intrinſecorum inter ſe, & actuum immanentium, & habituum.	Secundum ſignum in obiiciendo de hoc in prima q. ſecundi in prima diſtinct.

Eſſentia eſt in primo ſigno.	Voluntas in tertio ſigno.	In primo ſigno eſſentia obiicitur intellectui.	In 2. ſigno eſſentia obiicitur voluntati, & comparatur ad voluntatem.

Intellectus in ſecundo ſigno.

Secundo modo ſumitur ordo originis prout eſt habitudo eſſentialis, vt præſuppoſiti, ad notionale, vt præſupponens, ideſt notionale præſupponit eſſentiale. Et iſte ordo habet tria ſigna: in primo ſigno pater eſt beatus, intelligit, vult, eſt ſapiens, iuſtus: & ſic dicas de filio: & de ſpiritu Sancto. & habet tria ſigna iſte ordo, ſicut tres ſunt perſonæ: & ſic pater in ſecundo ſigno generat, & ſpirat, in ſecundo filius ſpirat: in ſecundo ſpiritus ſanctus non habet aliquod notionale: ſed comparatur ſolum ad extra, iſti duo modi ſunt impropriè ſumpti.

Secundo modo ſumitur ordo originis pro habitudine inter eſſentiale & notionale, de quo Scot. 1. diſtin. 1. q. 2. & diſtinct. 6. quæſt. vnica artic. 1.

Deſcriptio eius.

Ordo originis eſt habitudo eſſentialis vt præſuppoſiti, ad notionale vt præſupponens, ideſt notionale præſupponit eſſentiale.

In primo ſigno pater eſt beatus intelligit, vult, eſt ſapiens, & iuſtus.	In ſecundo ſigno pater generat & ſpirat.
In primo ſigno filius eſt beatus intelligit, vult & eſt ſapiens.	In ſecundo ſigno filius ſpirat Spiritum ſanctum.
In primo ſigno Spiritus ſanctus eſt beatus, intelligit, & vult.	In 2. ſigno S.S. non habet aliquod notionale, ſed comparatur ſolum ad extra.

Tertius ordo originis eſt qui cadit inter perſonas originantes & originatas. & eſt duplex & in eſſendo & in operando: & deſcribi poteſt ſic, ordo originis eſt habitudo vnius ab alio, vel ab aliis in eſſendo vel operando & iste ordo habet tria ſigna in eſſendo. primum eſt eſſe à ſe & à quo alius, & ſic eſt pater. ſecundum eſſe ab alio & ſic eſt filius. tertium eſſe à duobus, & ſic eſt Spiritus ſanctus, & tria ſimiliter ſigna habet in operari.primum ſignum operari à ſe. ſecundum operari ab alio. tertium operari à duobus: & iſtud operari intelligo tam ad intra quàm ad extra. ſed talis ordo non eſt in operatione quia illa eſt vnica operatio: ſed eſt inter perſonas operantes. & ſic pater prius origine vult, producit Spiritum ſanctum: prius origine producit creaturas in eſſe cognito, & in eſſe reali. Filius in ſecundo ſigno intelligit, vult, producit Spiritum ſanctum: creaturas tam in eſſe reali, quàm in eſſe cognito. Spiritus ſanctus in tertio ſigno intelligit, vult creaturas tam in eſſe reali quàm in eſſe cognito. *Deſcriptio ordinis originis.*

Tertio modo ſumitur ordo originis pro ordine, qui cadit inter perſonas originantes & originatas, & iſte modus tertius eſt proprius.Alij duo præ-

dicti ſunt improprij.de quo Scot. in 1. diſtin. 2. parte 2.quæſt.1. & diſtin. 12.1. & iſte ordo eſt duplex in eſſendo & in operando.

Deſcriptio.

Ordo originis eſt habitūdo vnius ab Alio vel ab aliis in eſſendo vel operando.

Sicut res ſe habet | ad eſſe ita ad operari.

Primum ſignum in eſſendo.	Secundum ſignum eſt in operari.
Primum ſignum eſt eſſe à ſe & à quo alius, Secundũ eſſe ab alio. Tertium eſſe à duobus.	Primũ ſignum eſt operari à ſe. Secũdũ operari ab alio. Tertium à duobus tam ad extra quàm ab intra: ſed non eſt in operatione, ſed eſt inter personas operantes.

Pater eſt in primo ſigno in quo non eſt filius, quia eſt à ſe & ſic eſt prior origine.	Pater prius origine vult, producit Spiritum Sanctũ & creaturas.
Filius eſt in ſecundo quia ab alio.	Filius in ſecũdo ſigno intelligit, producit S.S. & creaturas in eſſe reali & cognito.
Spiritus Sanctus eſt in tertio ſigno.	Spiritus Sanctus in tertio ſigno intelligit vult creaturas in eſſe reali & cognito.

Quartus ordo originis eſt qui cadit inter originationes, ſcilicet generationem, & ſpirationem:& poſſunt addi duo alia ſigna ad extra: vt ſunt ibi emanationes ſecundi quid & vna in eſſe obiectiuo, alia in actuali exiſtentia. & deſcribitur ſic, Ordo originis eſt habitudo emanationis ad emanationem: vt præſuppoſiti ad præſupponentem. & habet quatuor ſigna: in primo ſigno pater generat filium: in ſecundo producit S.S.in tertio producit creaturas in eſſe ideali:in quarto creat, conſeruat, miſeretur. Et propter hoc patet, quòd ſi quis allegaret Sco. contra nos, ſicut faciunt Thomiſtæ, quando dicitur in 1. diſt. 1.omnem entitatem quam habet Deus habet in primo ſigno.eſt ergo intelligendum, quòd habet in primo ſigno, ideſt à ſe, & non habet ab alio. quia paternitas non ponitur in primo ſigno primi ordinis, ſed ponitur in primo ſigno quarti ordinis, & in primó ſigno tertii ordinis.Et hæc omnia clarius tibi patebunt in arbore hic poſita, quam benè notabis:

Si quis allegaret Scotū contra nos ſicut faciunt Thomiſtæ, conſideret reſponſionem Scotiſtarum.

Quarto modo ſumitur pro ordine, qui cadit inter originationes, ſcilicet generationem & ſpirationem & poſſunt addi duo ſigna ad extra: quia ſunt ibi

emanationes ſecundæ, quæ ſunt ſecundum quid & vna eſt in eſſe obiectiuo, & alia in actuali exiſtentia.

Deſcriptio.

Ordo originis eſt habitudo emanationis ad emanationem, vt præſuppoſiti ad præſupponentem.

In primo ſigno pater generat filium.	In quarto ſigno pater creat ad extra.
In ſecundo ſigno pater producit Spiritum Sanctum.	In tertio ſigno pater producit creaturas in eſſe ideali.

Conformatio cum Ariſto.

ARriſto. non ponere trinitatem perſonarum, clarum eſt: ſed ſi ipſe conceſſiſſet trinitatem non repugnat dictis ſuis, ordo originis: quem ordinem ipſe poſuit in Poſtprædicamentis, in capitulo de priori poſtquam numerauit modos prioris, qui ſunt quatuor: ponit deinde quartum modum, qui videtur quaſi reduci ad iſtum ordinem: quia verus modus prioritatis non eſt: & verba ſua ſunt, videtur præter eos qui dicti ſunt, alter eſſe prioris modus: & dicit, quòd eſt inter ea quæ conuertuntur adinuicem: & poſito vno ponitur reliquum, & econtra: & exemplificat de veritate orationis & de re: quia ab eo, quòd res eſt vel non eſt, oratio dicitur eſſe vera vel falſa: vnde bene valet, res eſt, ergo veritas orationis eſt, & econtra: & ita ſimiliter poſſumus dicere in diuinis, quòd inter primam & ſecundam perſonam eſt ordo originis, & ſimultas naturę, quia pater & filius conuertuntur adinuicem: ſicut de relatiuis dicitur, quòd dicuntur ad conuertentiam: & ſic dicimus in propoſito pater eſt, ergo filius eſt: filius eſt, ergo pater eſt: & ſimiliter dicimus de re & oratione, quòd ſunt ſimul natura, quia conuertuntur, vt Ar. ibi dicit. & tamen Ariſto. concedit, quòd res eſt prius reliquo, ideſt prius oratione, quia res dat eſſe orationi: ſic ſimiliter filius habet eſſe è patre: & vt notaret, quòd oratio non verè cauſatur à re, dixit & alterum quodam-

Inter primã & ſecundam perſonam eſt ordo originis.

modo eſt cauſa alterius: & ſic dicimus de patre,& filio, quòd pater non eſt cauſa filii, ſed quodammodo,ideſt dat ſibi eſſe: ſic igitur patet,quòd pater eſt prior filio, ſecundum quartum modum prioritatis, quem Ari.ponit: & hoc prius nos vocamus prius origine, & conditionis,huiuſmodi non competunt aliis modis. nam in aliis dicit, quòd eſt vnus modus prioritatis, à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia,ſed in iſto dixit, quòd prius & poſterius conuertuntur adinuicem, quòd verò dixit,quòd alia eſt prioritas originis, de qua Aug.quòd nihil gignit ſeipſum: hoc confimatur per ea, quæ habet Ariſto .2.de anima.t. com.47. vbi dicit generat autem nihil ſe ipſum,ſed conſeruat, idem commen. in eodem commen.

Dubia circa Textum.

HIc primò in dubiũ vertitur num illa ſentẽtia Auctoris,quę ſunt priora generatione ſunt poſteriora perfectione, ſit vera.oppoſitum enim colligitur ex 8. phy. text. commẽt. 75. vbi philoſophus dicit quòd perfectum eſt prius imperfecto: & natura, & ratione. ideſt diffinitione,& tempore: & ſic incorruptibile eſt prius corruptibili:& exemplificat de motu circulari reſpectu recti. & dixit, quòd motus circularis eſt perfectior motu recto. Idem Com.in eodem commen. motus circularis eſt

prior natura diffinitione motu recto: & in eodem commen. dicit, omnia quorum vnum eſt perfectum, & reliquum diminutum, perfectum eſt prius diminuto: omnia igitur iſta ſunt contra propoſitum Auct. vbi dicitur quòd poſteriora generatione ſunt perfectiora. nam Ariſto. & Commen. volunt quòd illud quod eſt perfectum ſit prius natura, ideſt generatione, tempore, & diffinitione omni imperfecto, ergo imperfectum erit poſterius generatione, & non perfectum: cuius contrariũ dixit auct. quòd illa quæ ſunt poſteriora ſunt perfectiora. Ad hoc reſpondeas, quòd iſtam inſtantiam remouet Auct. tunc quando dicit, quòd priora generatione ſunt imperfectiora ſi prius concurrit intrinſecè ad eſſe poſterioris: modo motus circularis non componit motum rectum intrinſecè, immo Ariſto. vult, quòd circulatio cùm dicatur eſſe ſimplicior eſt perfectior. ex hoc tu potes habere, quòd circulare non componit rectum. nam circulare ex circularibus componitur, & rectum ex rectis. vt dixit 4. ph. patet igitur, quòd nullo modo circulare eſt prius intrinſecè ad componendum motum rectum: ergo verba Ari. nõ ſunt ad propoſitum adducta eo modo, quo loquimur hic. Præterea iſta propoſitio, quam aſſumit Auct. non eſt vera, vt dixi niſi in prædicamento ſubſtantiæ, motus verò rectus & circularis non ſunt in prędicamento ſubſtãtiæ. Contra iſtam reſponſionem poſſet obiici

Circulare nõ componit rectum.

quòd illa quæ ſunt priora generatione in propoſito ſunt poſteriora perfectione. vt verificatur de materia & forma. nam licet forma ſit poſterior & perfectior materia, & materia ſit prior: & ſimiliter intelligentia perfectior eſt cælo, tamen materia non componit formam: nec cœlum componit intelligentiam, & ſic iſtud eſſet contra Auc. qui vult, quòd priora generatione componant poſteriora & perfectiora: & tamen materia non componit formam nec cælum componit intelligentiam. ad hoc poſſumus dicere, quòd Auct. vult quòd priora generatione componant poſteriora, ſi ſunt in eadem linea recta prædicamentali: modo materia & forma non ſunt in eadem linea prædicamentali, & directa: quia ſunt primo diuerſa, & in nulla realitate conueniunt, propterea materia eſt prior forma, & imperfectior. ſed non poteſt eam intrinſecè componere. Ad aliud, quòd intelligentia eſt perfectior cœlo, & tamen cœlum non componit intelligentiam, dico quòd non valet, quia cœlum & intelligentia non ſunt in eadem linea generica propinqua, immo vnum eſt ſpirituale, & aliud non ſpirituale: & ſic non ſunt in eadem linea directa, & in eodem genere propinquo ſecundum Scotum, ſed in eodem genere remoto: propterea cęlũ non poteſt componere intelligentiã. Arguitur deinde, differẽtię indiuiduales ſunt aliqua poſteriora: & nõ perfectiora ſuperioribus quæ contrahunt, ergo non eſt verum

quòd poſteriora generatione ſunt priora perfectione. Dico, quòd hoc verũ eſt, quòd priora generatione ſunt imperfectiora, & poſteriora ſunt perfectiora ſi dicunt quidditatẽ priora & poſteriora & ſi ponuntur in eadem linea recta, modo in propoſito quidditas & differẽtia indiuidualis, nec ambo dicunt quidditatẽ, nec ambo ponuntur in recta linea. Hic etiã eſt animaduertẽdum contra Thomiſtas, cùm de prioritate naturæ fiat ſermo, quòd ipſi concedunt prioritatem originis, & negant prioritatem naturæ, quæ vltima à prima non differt & in hoc allucinantur cùm admittẽtes vnam, etiam illis inuitis neceſſarium ſit ponere aliam. Hoc ſic probo quia volunt ipſi quod pater & filius quæ ſunt relatiua ſint ſimul natura, & quia agere prçſupponit eſſe, ſicut ab omni Philoſophorum Scola ſemper fuit conceſſum, & pater filium producit vt ipſi etiam concedunt, ergo aliquo modo, prioritate naturæ pater præſupponitur filio. & ſic apparet quòd oportet in diuinis etiã admittere prioritatẽ naturę.

Secundò dubitatur de illa prioritate de qua dicit auctor quòd pater prius eſt beatus quàm generet propter iſtam inſtantiam quæ eſt iſta, quia ſi pater per relatiuum conſtituitur, ſcilicet per generationem: & tunc habet eſſe cum generat, & ante generationem non habet eſſe, ſi non habet eſſe ante generationem, quomodo poteſt operari? cùm nihil poſſit operari niſi prius habuerit eſſe: & tamen hîc dicitur,

quòd pater eſt prius beatus, & ſic primò operatur, antequam generet, per quam generationem habet eſſe ſuum? mirum eſt hoc, & contra ſenſum & rationem, quòd pater prius operatur, & eſt beatus, &poſtmodum habet eſſe ſuum. Hic ponunt duas reſponſiones, prima, quòd pater accipitur pro hoc Deo, & ſic euadit iſta prima reſponſio difficultatem, ideſt hic Deus prius eſt beatus, & poſtea generat: ſed iſta iudicio meo non ſatisfacit: quia ego quaram, quando dicit hic Deus, pro quo ſupponitur? certum eſt, quòd non ſupponit pro alio niſi pro patre: ergo redit ad idem difficultas, quia non poteſt ſupponere pro hoc Deo vt præſcendit à ſuppoſitis: & Sco. in 4. diſt. 1. dicit, quòd eſt communis ad tria ſuppoſita hic Deus. & ſibi non competit generare, quia generationem ſolius ſupoſiti: patet ex hoc, quòd non bene dixerunt moderni exponentes Scotum qui plerumque iſto modo ſoluunt difficultatem: vt habet videri in 1.d.1. ſed non omnia poſſumus omnes: ideo Mauritius addit ſecundam reſponſinem, quòd iſta prædicata eſſe beatum, & generare, poſſunt comparari vel inter ſe, vel in ordine ad ſubiectum. ſi inter ſe comparantur, ſic propoſitio eſt vera, quia nihil aliud eſt hoc dicere niſi quia in diuinis prius ſunt prædicata eſſentialia, quàm notionalia: & ſemper facias comparationem inter iſta duo videlicet, inter eſſentialia, & notionalia, ideſt prius competunt

eſſentialia in diuinis, quàm notionalia. & hoc probat Sco. per longum proceſſum prima q. quolibet: ſi comparantur iſta prædicata ad ſubiectum, ideſt quòd prius pater habet iſtam operationem ſcilicet eſt beatus: & poſtmodum habet eſſe ſuum per generationem, ſic propoſitio eſt falſa: tu tamen aduertes ad ea, quæ auctor hic dixit: quòd ordo originis accipitur hic prout eſt præſuppoſitio huius ad hoc; ideſt ad hoc quòd pater generat, prius requiritur, quòd ſit beatus: & nō quod generat à ſe, & eſt beatus ab alio.

Non erit iudicio meo, alienum à propoſito vltra hæc quæ dicuntur, hic inſerere diuerſas huiuſce propoſitionis à varijs doctorib' traditas interpretationes. prima eſt Stephani Bruliferi: pater prius eſt beatus quā generet hoc eſt pater omnem perfectionem quam habet, à ſe habet & nullam à filio. Secunda, pater eſt &c. hoc ſonat Beatitudo patris præſupponitur generationi. ſeu clarius: pater non eſt beatus per generationem, ratio eſt, quia ſi per impoſſibile non generaret filium adhuc eſſet beatus, ita quòd iuxta hunc ſenſum prius origine nil ſit aliud quàm prius natura. Sed ſaluo meliori iudicio (inquit Lychetus cōmentariis in 2. quęſt. di. 1. li. 1.) nō opinor hoc eſſe de mēte doctoris ſubtilis. Ratio eſt quia ſuſtinendo patrē conſtitui in eſſe per paternitatem vt ſic eſt tantum pater prior origine filio, vt patet ex doctore in 1. diſt. 26. & in quolib. quæſt. 4. cùm ergo beatitudo

titudo patris præſupponat patrem habere eſſe, & pater tantum ſit prius origine filio: ſequitur quòd non erit prior natura beatus quàm generet filium. Tertia explicatio eſt Lycheti cui nil eſt aliud iſta enunciatio, pater prius eſt beatus quàm generet filium, id eſt quàm habeat filium genitum: ita quòd in aliquo priori originis pater eſt perfectè beatus, & in aliquo poſteriori pater habet filium genitum, quod dictum ſic exponit. quia in quo inſtanti pater habet eſſe, in eodem inſtāti habet omnem perfectionem diuinam: & quia in aliquo priori originis habet eſſe per generationem actiuam: ſiue per paternitatem quòd idem eſt, ſequitur, quòd in illo priori eſt perfectè beatus: & ſic in illo priori perfectè videt eſſentiam, non vt in filio: quia in illo priori filius non eſt: quæ quidem interpretatio mihi melior videtur.

Textus.

Iſtis præſuppoſitis pono duas concluſiones de identitate reali, quarum prima eſt iſta: Illa ſunt idem realiter quæ ſic ſe habent, quòd vnum non poteſt eſſe ſine alio, ſeu vnum eſt impoſſibile ſeparari ab alio abſque contadictione. Et cùm hoc, quòd impoſſibilitas ſeparationis proueniat à cauſa extrinſeca: & quòd vnum reſpectu alterius non ſit originans.

& aliud originatum: quod non ſint in pluribus rebus realiter diſtinctis: omnes iſtæ tres particulæ ſunt accipiendę copulatiuè, ita quòd vna conditio non ſufficit ſine alia. vnde non valet conſequētia, hoc nō poteſt eſſe ſine illo, ergo eſt idē realiter illi: quia tunc quęlibet relatio, quæ ineſt eſſentiæ diuinæ per actum intellectus diuini, eſſet realis: quia quicquid eſt idem rei eſt reale: conſequens eſt falſum, vt patet ex 30. diſt. primi. aut quòd talis eſſet eadem illi eſſentiæ, quia impoſſibile eſt illam eſſentiā eſſe ſine ea: quia ſi talis relatio poſſet eſſe noua, tunc intellect⁹ diuinus poſſet mutari: conſequēs eſt falſum, ſed talis poſſibilitas prouenit à cauſa extrinſeca, quia ab intellectu diuino. Similiter ſecundum Philoſophum contradictio eſt cælum eſſe ſine motu, non quidem ex cauſa intrinſeca in cælo, ſed ex cauſa extrinſeca mouente. non tamen ſequitur quòd cælum ſit motus realiter, licet non poſſit eſſe ſine eo.

Iſta prima conditio probatur à Doctore in ſecundo, diſtinctione prima: Sicut contradictio dicta de aliquibus eſt via concludendi diſtinctionem, ita im-

poſſibilitas recipiendi prædicationem contradictoriorum pertinentium adeſſe, eſt via concludendi identitatem in eſſe: & hoc vbi nō eſt dependentia eſſētialis, quæ requirit diſtinctionem manifeſtam. Secunda conditio patet, quia nihil ſeipſum producit. Tertiam verò conditionem notanter poſui propter relationes, quæ licet non ſic ſe habeant, quòd vna poſsit eſſe ſine alia, vel quòd vna ſit producens & alia producta: quia tamen ſic ſe habent, quòd fundantur in pluribus rebus realiter diſtinctis, ſicut patet de paternitate & filiatione, de duabus ſimilitudinibus & ęqualitatibus: ideo realiter diſtinguntur. Ex quo infero aliqua corollaria. Primum, quòd omnia eſſentialia & notionalia eſſentiæ diuinæ vnica realitate reantur. Similiter omnia attributa ſunt realiter & cum eſſentia, & cum ſeinuicem, & cum perſonis diuinis, & perſonę diuinę cū eſſentia diuina.

Secundum corollarium, quòd omnes differentiæ eſſentiales modi intrinſeci in eodem ſuppoſito vnica realitate reantur.

Tertium corollarium, quòd omne ſuperius eſt idem realiter cum ſuo inferio-

ri. Et ſi dicas quòd diſtinguntur realiter: dico. quòd iſtæ duæ ſunt concedendæ, homo eſt idem realiter cum ſor. &, homo diſtinguitur realiter à ſorte.

Quartum corollarium, quòd illa quæ ſunt in potentia obiectiua, nec diſtingũtur realiter, nec ſunt idem realiter: quia ad identitatem realem & diſtinctionem requiritur quòd vtrumque extremum ſit aliquid poſitiuum exiſtens. Et ex hoc patet, quòd diſtinctio realis eſt illa, cuius extrema habent aliam & aliam realitatem formaliter poſitiuam actualis exiſtentiæ vel ſaltem ſubſiſtentiæ. Dicitur notanter, aliam & aliam realitatem, propter ſubiectum & propriam paſsionem quæ non realiter diſtinguuntur, quia nõ habent niſi vnam realitatem. exiſtentiæ. Dicitur realiter poſitiuam, propter negationes & priuationes. Dicitur actualis exiſtentiæ, propter quidditates diuerſarum ſpecierum: quia quidditas vt quidditas non habet exiſtentiam per ſe. Dicitur vel ſaltem ſubſiſtentiæ, quia in diuinis eſt tantum vna exiſtentia, licet ſint tres ſubſiſtentiæ. Secunda concluſio huius articu. eſt iſta, quòd illa ſunt

diſtincta realiter quæ ſic ſe habent diſiunctiuè, quòd vnum poteſt eſſe ſine alio, vel quòd vnum eſt producens, & aliud productum: vel. quæ ſunt in pluribus rebus realiter diſtinctis. Et dixit diſiunctiuè, quia ad inferendum diſtinctionem realem ſufficit habere aliquam iſtarum conditionum. Prima pars probatur per Doctorem in ſecundo, diſtinctione prima. Nihil eſt idem realiter a, ſine quo a. poteſt eſſe realiter ſine contradictione: quia aliter idem ſimul eſſet & non eſſet: quod videtur eſſe oppoſitũ primi principij. Ex quo principio videtur ſtatim concludi diuerſitas entium: quia ſi de aliquibus duobus dicãtur cõtradictoria eodem modo quo dicuntur de eis, videntur eſſe non idem: & ita ſi contradictoria in eſſe & non eſſe dicantur de eis, videntur eſſe non idem in eſſe ſiue non, idem ens. Et confirmatur ratio: quia ſi iſtam propoſitionem, Illa ſunt diſtincta realiter, quorum vnum poteſt manere ſine altero, negaret proteruus, non videtur relinqui vnde poſſit diſtinctio entium probari: diceret enim proteruus, quòd non tantum plures naturæ,

vt ſubſtantia & accidentia communia, ſunt eadem, ſed quòd Sortes & Plato, vel Sortes & lapis non differunt realiter. Et ſi arguas contra, Sortes poteſt eſſe nō exiſtente Platone, ergo diſtinguntur realiter: negabitur tibi conſequentia, quia proteruus negabit tibi propoſitionem cui inniteris: qua negata , perit tota doctrina Philoſophi ſeptimo Topicorum, qua docet quòd problema faciliter deſtruitur per contradictionem inuentam, ſed difficiliter conſtruitur. Si autem negetur propoſitio iſta, non videtur poſſe deſtrui : quia ſi non deſtruitur per contradictionem , nec per aliquam aliam oppoſitionem, aut ſaltem non faciliter. Ex quo infero, quòd totum diſtinguitur realiter à ſuis partibus, loquendo de toto eſſentiali integrali & quantitatiuo. Secundum corollarium, quòd res diuerſorum generum actualiter exiſtentes, ſimiliter indiuiduatam eiuſdē ſpeciei quàm diuerſarum ſpecierum eiuſdē prædicati actualiter exiſtentia realiter diſtinguuntur, etiam materia & forma realiter diſtinguuntur . Tertium corollarium, quòd tres perſonæ

diuinæ diſtinguntur realiter à ſeinuicem, & non ſunt idem realiter, non obſtante quòd vna non poſſit eſſe ſine alia, quia hoc non eſt niſi propter vnitatem eſſentiæ. Dices arguendo contra, Quæcunque vni & eidem ſimpliciter ſunt eadem, illa inter ſe ſunt ſimpliciter eadem, primo Priorum primo phyſicorum. ſed perſonæ diuinæ ſunt idem realiter eſſentiæ: ergo inter ſe ſunt eadem realiter. Dico breuiter omiſſis multis ſolutionibus, quòd illa regula debet intelligi, quòd ſi aliqua vniantur, vel identificentur realiter vni tertio, quod ſit hoc aliquid, id eſt incõmunicabile, illa etiã indentificabuntur inter ſe. Si verò illud tertiũ ſe habeat vt quale quid, & vt cõmunicabile, nõ oportet quòd illa idẽtificata in vno identificentur inter ſe. Et hæc de quarto articulo minus principali.

Annotationes in textu.

PONIT Auctor duas concluſiones de identitate: & diſtinctione reali prima concluſio eſt iſta, illa ſunt idem realiter, quæ ſic ſe habent, quod vnum non poteſt eſſe ſine alio, ſeu vnum impoſſibile eſt ſeparari ab alio abſque contradictionẽ. Et cum hoc, quòd impoſſibi-

litas ſeparationis non proueniat à cauſa extrinſeca: & quòd vnum reſpectu alterius non ſit originans, & aliud originatum. Et quòd non ſint in pluribus rebus realiter diſtinctis. Secunda concluſio eſt de diſtinctione reali: & in hac dixit, quòd illa ſunt diſtincta realiter, quæ ſic ſe habent diſiunctiuè, quòd vnum poteſt eſſe ſine alio, vel quòd vnum eſt producens, & aliud productum. vel quę ſunt in pluribus rebus realiter diſtinctis. Hic moueo aliqua dubia, & primò volo probare, quòd ſor. & Plato non diſtinguuntur diſtinctione reali; cuius oppoſitũ tenet Auctor in litera. Et arguo ſic, plus diſtinguuntur Sortes & Plato, quàm ſoṛ. & caput eius, ſed ſor. & caput eius diſtinguuntur realiter: ergo ſor. & Plato diſtinguuntur maiori diſtinctione, quã diſtinctione reali. Secundò arguo ſic, negato ſuperiori negatur & inferius: hoc patet per locum à toto in quantitate: qui tenet deſtructiuè & negatiuè, ſed diſtinctio ex natura rei eſt genus ad omnes iſtas diſtinctiones, ſecluſo opere collatiuo intellectus: primò talis diſtinctio erit ſuperior ad formalem, & realem, quia benè ſequitur hæc formaliter diſtinguuntur, ergo ex natura rei diſtinguuntur, & non econuerſo. Similiter hæc realiter diſtinguuntur, ergo ex natura rei & non econuerſo. non enim ſequitur hæc ex natura rei diſtinguuntur, ergo formaliter, vel realiter: ergo negata identitate ex natura rei, neceſſariò ſequitur negatio idẽtitatis tàm realis, quàm forma-

lis,vt bene ſequitur.non eſt animal, ergo non eſt homo.Similiter ſequitur, homo eſt animal rationale non ſunt idem ex natura rei, ergo non ſunt idem formaliter.Et ſimiliter ſequitur ex eodem antecedente, quòd non ſunt idem realiter. Et ſic ſequitur contra Auctorem,quòd illa quę ſunt diſtincta realiter, ſunt eadem realiter. Nam homo & animal rationale: ſunt idem realiter,quia non poſſunt ſeparari adinuicem. Et cum hoc ſtat, quòd diſtinguuntur realiter, quia ſi ex natura rei diſtinguuntur vt iam ipſe tenet ergo realiter, ſicut nos probauimus:ergo quæ ſunt idem realiter, diſtinguuntur realiter,& econtra.Ad primum reſpondeo, quando dicitur quòd plus diſtinguuntur ſor. & Plato, quàm ſor. & caput eius.Dico quòd hoc verum eſt,& cùm infers, ſor. & caput eius diſtinguuntur realiter,hoc nego,quia illa, quæ diſtinguuntur realiter, vnum poteſt eſſe ſine reliquo, ſed ſor.non poteſt eſſe ſine capite. ſed tu dices contra:plus diſtinguuntur ſor. & Plato.quam ſor. & brachium eius, ſed ſortes, & brachium eius diſtinguuntur realiter. & ſor. poteſt ſtare ſine brachio,ergo ſor. & Plato diſtinguuntur pluſquam diſtinctione reali. Ad hoc reſpondeo,quòd ſor.& Plato ſolum realiter diſtinguuntur,&quando dicis,quòd diſtinguuntur plus ſor.& Plato,quàm ſor.& brachiũ eius Dico, quòd non diſtinguuntur plus alia diſtinctione, quã diſtinctione reali, & diſtinguũtur plus ideſt in maiori gradu diſtinctionis

realis:& ſor. & brachium eius, diſtinguuntur in minori gradu diſtin.realis. vtraque tamen diſtinctio eſt realis, tam illa, quæ eſt inter ſor.& Plat. quàm illa quæ eſt inter ſortem & brachium eius, ſed vna eſt in maiori gradu;& alia eſt in minori gradu. Ad ſecundum dico, quòd præponere, & poſtponere negationem magna eſt differentia, negatio enim antepoſita facit æquipollere ſuo contradictorio, ſed poſt poſita ſuo contrario, differt ergo dicere non ſunt idem ex natura rei, & ſunt non idem ex natura rei. Ex primo nõ videtur aliud, ſequi non per æquipollentiam, niſi ſua contradictoria, ſcilicet non ſunt idem tali modo ex natura rei.Et iſta fortè habet veritatẽ, quia ſcilicet homo & animal rationale tali modo non habent identitatem ex natura rei: ſed ad ſecundam ſunt non idem ex natura rei ſequitur vt videtur per æquipollentiam, nullo modo ſunt idem ex natura rei, ideſt nullo modo in re conueniunt,quod eſt omnino falſum. ſed tu dices,adhuc videtur dubium ſtare: ſequitur enim non ſunt idem ex natura rei, vt identitas ex natura rei, eſt genus ad omnes identitates ſine intellectu, ergo non ſunt idem realiter.Dico, quòd nec iſta propoſitio non ſunt idem ex natura rei, debet concedi ſine additione pluſquam iſta; ſunt idem non ex natura rei. Sed tu dices, vbi eſt differentia? Dico, quòd vno modo, vel eodem modo addito vna eſt concedenda, & alia neganda. iſta enim

non ſunt idem omnibus modis ex natura rei, concedēda eſt. Nam æquipollet ſuo contradictorio: quod eſt iſtud, ſunt non idem aliquo modo ex natura rei: & iſta eſt vera. Alia autem, ſcilicet iſta, ſunt non idem omnibus modis eſt neganda: quia æquipollet ſuo contrario, quod eſt iſtud, Nullo modo ſunt idem ex natura rei, & iſta eſt falſa & omnino repellenda. Et ſi tu diceres, quæ diſtinguuntur in ſuperiori diſtinguuntur in inferiori, ſed ex natura rei, vt genus eſt ſuperius ad reale & formale: ergo illa, quæ diſtinguuntur ex natura rei, diſtinguuntur realiter & formaliter, ergo diſtinctio ex natura rei infert realem. Et quæ ex natura rei diſtinguuntur, non poſſunt ſeparari: ergo quæ realiter diſtinguuntur, non poſſunt ſeparari: cuius contrarium dixit auct. Ad hoc reſpondeo, quòd iſta regula: quæcunque diſtinguuntur in ſuperiori, diſtinguuntur in inferiori. non poteſt tenere per aliquem locum: quia nec locus à toto vniuerſali, nec locus à toto in quātitate, tenet niſi negatiuè & non affirmatiuè, nec conſtructiuè. tamen multotiens modus arguendi deficiens in forma, tenet ratione naturæ materiæ: ſic dico in propoſito, quia diſtinctio addita ſuperiori additur inferiori neceſſariò ſi proceſſus fiat in ſecundis intentionibus, vel in primis reſpectu ſecundarum. Exemplum, bene ſequitur diſtinguuntur genere, ergo ſpecie, ſed in primis non valet: quia non ſequitur, ſunt diſtincta animalia:

ergo diſtincti homines. ſimiliter non valet, iſta ſunt diſtincta in animalitate, ergo in humanitate. Sic à pari dicam, quòd iſta conſequentia non valet: iſta diſtinguuntur ex natura rei, ergo ſunt diſtincta realiter: & ſic patet, quid ſit dicendum ad dubium.

· Pro intelligentia diſtinctionis realis eſt aduertendum, quòd Sco. 2. diſtin. 2. q. 2. voluit quòd nihil poteſt concludi eſſe diſtinctum ab alio, niſi vel propter ſeparationem actualem, vel potentialem, vel propter proportionem iſtorum ad aliqua alia, quorum alterum eſt ab alio ſeparabile, ideſt ſi aliqua ſunt diſtincta realiter, vel actu ſeparantur, vel poſſunt ſeparari, vel ſunt ſimilia aliquibus, quæ poſſunt ſeparari. Et iſtę conditiones dicũtur capi diuiſiuè & ſi tu dices, quòd hoc dictũ Scó. eſt expreſſè contra Auct. quia Sco. dicit nihil poteſt concludi eſſe diſtinctũ realiter niſi propter tres cõditiones: de quibus nulla ponitur ab Auctore: niſi prima, quando vnum ſeparatur vel poteſt ſeparari ab altero: immo Auct. ponit alias conditiones, de quibus Sco. non meminit, videlicet, quando vnum eſt producens, & aliud productum, illa ſunt diſtincta realiter, vel ſi ſunt in pluribus rebus, realiter diſtinctis, non ſunt igitur iſti concordes: vel vnus ſuperfluus & alius diminutus, vel vterque defecerunt. Ad hoc reſpondeo, quòd benè poſſunt conciliari: primam enim conditionem vterque ponit, ſcilicet quando aliqua ſeparantur vel poſſunt ſeparari,

duas alias conditiones quas auctor poſuit, ſcilicet quòd vnum eſt producens, & aliud productum, vel quando ſunt in pluribus rebus realiter diſtinctis, etiam Sco. ambas iſtas duas conditiones eſt complexus in vltima conditione, quam ipſe poſuit modo ſuo cum dixit, illa ſunt diſtincta realiter, quæ ſunt ſimilia aliquibus realiter diſtinctis: per hoc intellexit producens, & productum: quæ ſunt proportionalia realiter diſtinctis, & iſta eſt ſecunda conditio, quam poſuit auctor: & per eadem verba, ſcilicet per aliqua eſſe ſimilia aliquibus realiter diſtinctis, intellexit vltimam conditionē auctoris, iſtam videlicet, vel ſunt in aliquibus rebus realiter diſtinctis: quia illa, quæ habent talem conditionem bene ſunt proportionalia realiter diſtinctis. Inſuper eſt ſciendum circa illud dictum Syrecti, illa diſtinguuntur realiter quorum vnum ſe habet vt producens, aliud vt productū: quòd ex hoc videtur ſequi abſurdum, ſi enim inter cauſam & effectum eſt diſtinctio realis, cùm ſubiectum ſe habeat vt cauſa reſpectu paſſionis, vt patet ex Scoto in 1. diſt. 3. quęſt. 7. ergo inter ſubiectū & ſuam paſſionem eſt diſtinctio realis: quod Scoticæ doctrinæ aduerſatur, quæ ponit ſolum diſtinctionem formalem inter illa: Dico quòd duplex eſt cauſa: vna eſt quæ producit effectum in eſſe reali à ſe, per actionē realē, ſicut ignis qui producit calorē: & talis cauſa bene diſtinguitur realiter à ſuo effectu: Alia eſt cau-

Paſſio propria non eſt cauſata phyſicè ſed metaphyſicè.

ergo diſtincti homines. ſimiliter non valet, iſta ſunt diſtincta in animalitate, ergo in humanitate. Sic à pari dicam, quòd iſta conſequentia non valet: iſta diſtinguuntur ex natura rei, ergo ſunt diſtincta realiter: & ſic patet, quid ſit dicendum ad dubium.

Pro intelligentia diſtinctionis realis eſt aduertendum, quòd Sco. 2. diſtin. 2. q. 2. voluit quòd nihil poteſt concludi eſſe diſtinctum ab alio, niſi vel propter ſeparationem actualem, vel potentialem, vel propter proportionem iſtorum ad aliqua alia, quorum alterum eſt ab alio ſeparabile, ideſt ſi aliqua ſunt diſtincta realiter, vel actu ſeparantur, vel poſſunt ſeparari, vel ſunt ſimilia aliquibus, quæ poſſunt ſeparari. Et iſtę conditiones dicũtur capi diuiſiuè & ſi tu dices, quòd hoc dictũ Sco. eſt expreſſè contra Auct. quia Sco. dicit nihil poteſt concludi eſſe diſtinctũ realiter niſi propter tres cõditiones: de quibus nulla ponitur ab Auctore: niſi prima, quando vnum ſeparatur vel poteſt ſeparari ab altero: immo Auct. ponit alias conditiones, de quibus Sco. non meminit, videlicet, quando vnum eſt producens, & aliud productum, illa ſunt diſtincta realiter, vel ſi ſunt in pluribus rebus, realiter diſtinctis, non ſunt igitur iſti concordes: vel vnus ſuperfluus & alius diminutus, vel vterque defecerunt. Ad hoc reſpondeo, quòd benè poſſunt conciliari: primam enim conditionem vterque ponit, ſcilicet quando aliqua ſeparantur vel poſſunt ſeparari,

duas alias conditiones quas auctor poſuit, ſcilicet quòd vnum eſt producens, & aliud productum, vel quando ſunt in pluribus rebus realiter diſtinctis, etiam Sco. ambas iſtas duas conditiones eſt complexus in vltima conditione, quam ipſe poſuit modo ſuo cum dixit, illa ſunt diſtincta realiter, quæ ſunt ſimilia aliquibus realiter diſtinctis: per hoc intellexit producens, & productum: quæ ſunt proportionalia realiter diſtinctis, & iſta eſt ſecunda conditio, quam poſuit auctor: & per eadem verba, ſcilicet per aliqua eſſe ſimilia aliquibus realiter diſtinctis, intellexit vltimam conditionē auctoris, iſtam videlicet, vel ſunt in aliquibus rebus realiter diſtinctis: quia illa, quæ habent talem conditionem bene ſunt proportionalia realiter diſtinctis. Inſuper eſt ſciendum circa illud dictum Syrecti, illa diſtinguuntur realiter quorum vnum ſe habet vt producens, aliud vt productũ: quòd ex hoc videtur ſequi abſurdum, ſi enim inter cauſam & effectum eſt diſtinctio realis, cùm ſubiectum ſe habeat vt cauſa reſpectu paſſionis, vt patet ex Scoto in 1. diſt. 3. quęſt. 7. ergo inter ſubiectũ & ſuam paſſionem eſt diſtinctio realis: quod Scoticæ doctrinæ aduerſatur, quæ ponit ſolum diſtinctionem formalem inter illa: Dico quòd duplex eſt cauſa: vna eſt quæ producit effectum in eſſe reali à ſe, per actionē realē, ſicut ignis qui producit calorē; & talis cauſa bene diſtinguitur realiter à ſuo effectu: Alia eſt cau-

Paſsio propria non eſt cauſata phyſice ſed metaphyſicè.

ſa quæ producit effectum in eſſe cognito, & talis cauſa non diſtinguitur realiter à ſuo effectu, ſic dicitur à Scoto ſubiectum eſſe cauſa ſuæ paſſionis. Vide Tartaret. in prędicabilibus. Vel dic aliter quòd propria paſſio non eſt cauſata, neque producta propriè: ſed emanat & profluit à ſubiecto: propterea cùm non ſit cauſata à ſubiecto, non realiter diſtinguitur à ſubiecto.

Quæſtio de toto an diſtinguatur à partibus.

QVia verò auctor dixit, quòd totum realiter diſtinguitur à partibus ſuis, de toto eſſentiali non eſt dubium apud Scot. vt patet 2. diſtinct.3. de quo commen. etiam tenet, quòd realiter diſtinguitur à ſuis partibus, vt patet expreſſè 3. de anima c. 5. vbi reddens cauſam quomodo ex intellectu, & intelligibili fit maximè vnum, inquit, quòd enim fit ex eis, non eſt aliud: ſicut eſt in compoſitis ex materia & forma idem habet comment. 5. met. com.6. quòd in compoſitis eſt natura addita componentibus ſcilicet, illud quod fit per cõpoſitionem. idem 7. meta. c.26. dicit: generatũ componitur ex materia & forma, & eſt aliud ab eis. neque valet dicere: quòd diſtinguitur à partibus ſeorſum ſumptis, ſed non ſimul ſumptis: quia Comm. in omnibus iſtis locis loquitur de toto & partibus ſimul ſumptis. Prætérea omnis cauſa realiter diſtinguitur ab effe-

ctu:ſed materia, & forma ſunt cauſa compoſiti & non ſunt cauſæ niſi ſimul ſumptæ: quia non cauſant niſi ſimul ſumantur, ergo quando ſimul ſunt,tunc diſtinguuntur ab effectu. neque tu potes confugere & dicere quòd materia & forma ſunt cauſæ alicuius alterius,quã totius,quando ſimul ſunt vnitæ: & certum eſt quòd cauſant aliquid, non ſe cauſant adinuicem materia & forma:quia tunc materia eſſet cauſa intrinſeca ratione formæ & econtra: nec materia cauſat ſeipſam, quia improbatur hoc 2.de anima.tex.ca. 47. vbi dicitur, quòd nihil generat ſe,neque potes dicere quòd materia & forma cauſant illã vnionem vel reſpectum: quia abſolutum non eſt cauſa intrinſeca ratione reſpectiui. Sed hic eſſet vna difficultas, ſi partes eſſentiales ſunt cauſa totius, ergo ſunt perfectiores ipſo toto, quia omnis cauſa eſt perfectior ſuo effectu, & ſic ſequeretur quòd partes excederẽt totum:cuius oppoſitum manifeſtum eſt.Ad hoc reſpondeo, quòd partes poſſunt conſiderari dupliciter, aut entitatiuè aut cauſatiuè, ſi cauſatiuè accipiuntur, ſic ſunt perfectiores toto compoſito,ſi entitatiuè, ſic totum eſt perfectius cauſis:quia includit vnam tertiam entitatem,quam non habent cauſæ.Et ſi tu inſtares adhuc probando quòd totum eſt imperfectius partibus: & arguendo ſic, omne dependens eſt imperfectius independente ſed partes ſunt independentes à toto, & totum dependet ab illis:ergo totum eſt imperfectius

partibus. Ad hoc reſpondeo, quòd ſi totum dependeret ab aliquo independente ſimpliciter, tunc totum imperfectius eſſet: & entitatiuè & cauſatiuè illo independente ſimpliciter: quia tale independens eſt Deus: quia verò totum dependet ab aliquibus, ideſt à partibus, quæ adhuc dependent: ideo eſt imperfectius illis totum ſolum cauſatiuè, ſed non entitatiuè. Secundò principaliter probo eandem concluſionem ſic, materia præcedit compoſitum in aliquo ſigno naturæ vt communiter conceditur ab omnibus, & eſt dictum Ariſtote. quia dator formarum producit formas, ſecũdũ diſpoſitionem materię. forma ſimiliter pręcedit compoſitum, quia omnis cauſa prior eſt ſuo effectu ſaltem naturæ: ergo iſtæ cauſæ habent exiſtentiam realem & actiualem in aliquo ſigno, quando non erat compoſitum, patet, quia realiter & actualiter cauſant, ergo realiter & actualiter exiſtunt. compoſitum ſimiliter habet ſuam propriam exiſtentiam realem & actualem, quod probo ſic, quòd eſt per ſe primo terminus generationis habet propriam exiſtentiam realem & actualem, ſed totum eſt per ſe primò terminus generationis & non partes, vt tenet Ariſtot. 7. met. quia ſortes generatur, & non anima, aut corpus loquendo de generatione adæquata: igitur totum habet aliam exiſtentiam actualem à partibus, & partes habent aliam exiſtentiam à toto, modo arguo ſic, quæ habẽt reales & actuales exiſtẽtias, & diſtin-

& diſtinctas, ſunt realiter diſtincta: ſed totũ & partes ſunt huiuſmodi: ergo totum & partes ſunt realiter diſtincta: patet igitur via naturali, quòd totum & partes eſſentiales realiter diſtinguuntur. Hoc etiam probatur via Theologorum, credimus enim & fide catholica confitemur, quòd anima illa glorioſa Chriſti habens propriam exiſtentiam actualem in triduo deſcendit ad inferos: ſimiliter illud corpus ſanctiſſimum, habuit propriam exiſtentiam quando remanſit in monumento: poſtea, quia vera eſt reſurrectio, reſuſcitata eſt, tertia entitas, ſcilicet humanitas, & non corpus: quia illud non fuit corruptum, dicente Ioanne, ad Ieſum autẽ cùm venirent & viderunt eum mortuum, & nõ fregerũt eius crura. & illud nõ dabis ſanctum tuum videre corruptionem: ideo, ſi corpus non fuit corruptum, non fuit reſuſcitatum. ſimiliter, ſi anima ſua eſt incorruptibilis & immortalis non fuit reſuſcitata: quia igitur erit reſuſcitatum vt verificetur reſurrectio Chriſti? Dicendum erit, quòd eſt reſuſcitata tertia entitas & humanitas, cùm nec anima, nec corpus, nec diuinitas, poſſunt reſuſcitari: quia omnia remanſerunt incorrupta: ſed reſuſcitatio eſt actio realis, & terminus actionis realis, eſt exiſtens actuali exiſtentia: ergo totum exiſtit propria exiſtentia ſua, quæ eſt alia ab exiſtentia partium, & partes ſcilicet corpus & anima ſua realiter exiſtunt propria exiſtentia: ergo cùm totum & par-

tes habeant proprias exiſtentias reales, & diſtinctas abinuicem realiter diſtinguentur, ſed non oportet tales exiſtentias abinuicem diſtinctas videre ſenſu: quia ſi numquam vna exiſtentia ſeparatur ab alia, hoc eſt quia totum dependet à partibus & includit illas: ſed ratione comprobatur totum & partes habere proprias exiſtentias diſtinctas. Secundò eſt videndum an totum integrale ſit diſtinctum à partibus ſuis: & hic ſunt aliqui formaliſtæ, ſicut eſt Anto. Trombeta, qui volunt, quòd totum integrale non diſtinguitur realiter à ſuis partibus: quia verò Auct. tenet, oportet me conſequenter dicere, & contra Trombetam arguo ſic: Sco. in 3. ſen. d. 22. q. vnica, vult quòd quinarius realiter diſtinguatur à ſuis partibus: ſed numerus quinarius reſpectu partium ſuarum eſt totum integrale, ergo totum realiter, diſtinguitur à ſuis partibus. Præterea ratione probatur ſic: iſta eſt concedenda totum integrale componitur ex ſuis partibus, vel totum ſupponit ibi pro aliquo alio à ſuis partibus. vel pro ſuis partibus ſimul ſumptis: ſi pro alio habeo intentum, quòd totum integrale eſt aliud à ſuis partibus integralibus: ſi pro ſuis partibus ſimul ſumptis, ergo idem componeretur à ſe ipſo. & cauſa diſtinctionis huius totius à ſuis partibus non eſt diuerſitas actualis per ſe exiſtentiarum partium & totius, ſed eſt quia partes ſunt cauſa totius, & totum eſt cauſatum. Tertiò eſt videndum, an totum quantitatiuum

realiter diſtinguatur à partibus ſuis. v.g. an aqua diſtinguatur realiter à ſuis partibus? Et hic ſunt duę opiniones. prima eſt A. Tromb.. qui voluit quòd totum quantitatiuum non diſtinguitur à ſuis partibus, & pro eo poſſet fieri talis ratio, partes ſubiectiuæ includunt totum in primo modo. vt hæc, & hæc aqua includunt aquam in communi: ergo partes ſubiectiuæ ſunt idem formaliter & realiter cum toto quãtitatiuo. Aliam opinionem dicimus eſſe Auctoris: qui vult, quòd totum quantitatiuum realiter diſtinguitur à partibus ſuis. Et contra Trombetam poſſumus adducere ſententiam Scoti in ſecundo diſtin. 3. quæſt. 4. vbi vult, quòd totum quantitatiuum habet connexum & concomitans aliud totum commune, & vniuerſale, quod habet partes ſubiectiuas: & prædicatur de omnibus ſuis tale totum vniuerſale, & diuiditur in eas: ita quòd quælibet pars ſubiectiua eſt ipſum: partes autem quantitatiuę in quas fit diuiſio totius continui, nunquam recipiunt prædicationem totius continui diuiſi in ea: & nota, quòd licet concurrat diuiſio totius homogenei & integralis in partes quãtitatiuas: & diuiſio ſpeciei ſiue totius vniuerſalis in partes ſubiectiuas, tamen non ſunt vnum totum: ſed videntur eſſe vnum, immo ſunt duo tota quia non ſunt diuiſiones vnius totius. quando diuiditur tota aqua in ſuas partes: ſed totum quantum integrale diuiditur diuiſione quantitatiua, & nõ prædicatur de ali-

qua parte diuidente : ſicut nec quantum heterogeneũm de ſuo diuidente prædicatur. propterea dico, quòd iſtud totum eſt aliud à partibus ſuis : & nullo modo prædicatur de partibus, ſed totum vniuerſale ſiue ſpecies quam concomitatur totum integrale, bene eſt idem realiter partibus, & quòd hæc duo tota ſunt diſtincta adinuicem, probatur, quia vnum, ſcilicet vniuerſale prædicatur de partibus verè, ſed aliud, ideſt quantitatiuum non verè prædicatur de partibus. nam hæc eſt falſa : hæc pars aquæ eſt aqua, ſi tu intelligas quòd tota aqua prædicatur de hac parte aquæ : quia non eſt tota aqua, ſed deficit ſibi adhuc vna pars: & eſt iſta, quæ ponitur in ſubiecto : propterea hoc totum quantitatiuum non verè prædicatur de ſuis partibus quantitatiuis: ergo eſt aliud ab illis, ſed totum vniuerſale verè prędicatur de ſuis partibus & eſt idem cum ſuis partibus: ergo ſunt diſtincta iſta duo tota. Secundò probat hoc Sco. alio medio ſi pars ſubiectiua non poteſt eſſe ſine toto vniuerſali, ideſt ſortes non poteſt eſſe ſine homine: ſed pars quantitatiua benè poteſt eſſe ſine toto: quia hæc pars aquæ poteſt eſſe ſine aqua. ergo ſequitur, quòd iſta duo tota ſunt diſtincta, & quòd vnum eſt diſtinctum à partibus ſuis realiter, ſcilicet totum quantitatiuum: aliud verò non eſt diſtinctum, & quia Antonius Trombeta intellexit, totum quantitatiuum non eſſe diſtinctum à partibus, ideo pace ſua non bene dixit, im-

mo eſt contra Scot. propterea malè opinati ſunt aliqui Scotiſtæ, qui in hoc paſſu voluerunt reprehendere auctorem, quia tunc reprehendunt Scotum in loco prætallegato:& ad rationes eorum poſſumus ſic dicere, quando probant quòd totum quantitatiuum eſt idem cum ſuis partibus, quia prædicatur de ſuis partibus in primo modo. Dico quòd iſtud non eſt totum quantitatiuum, quod prædicatur de ſuis partibus in primo modo, ſed eſt totum vniuerſale, ſiue ſpecies: quod totum valde differt à toto quantitatiuo. nec eſt mirum, ſi talia dicunt, quia etiam volunt, quòd totũ integrale ſit idem partibus ſuis, & totum quãtitatiuum, vt Scotus in eodem loco dicit, habet partes integrales, ideo ipſi ambo tota, & integrale, & quantitatiuum voluerunt eſſe eadem ſuis partibus: ſed in hoc recedunt à Scot. ideò melius eſt adhærere Auctori, qui in hoc ſequutus eſt Scotum.

Annotandum hîc obiter venit, totius multiplicem eſſe acceptionem: aliquando enim ſumitur pro toto cathegorematico, id eſt pro toto partes habente, aliquando pro toto ſyncathegorematico: & tunc diſtributiuè accipitur, vt totus ſortes id eſt quælibet pars ſortis; aliquando intelligitur pro toto phyſico ſeu eſſentiali, & tunc totũ idem eſt, ac cõpoſitum ex materia & forma: quod quidẽ vt dictũ eſt, realiter diſtinguitur à ſuis partibus, vt eſt videre apud Scotum in 3. diſt. 2. quæſt. 2. & 22.

tertij quæſt. vnica, partibus dico non ſolum diuiſum: ſed etiam coniunctim captis quod probo. illud enim quod poteſt ab alio ſeparari, realiter ab illo diſtinguitur: ita autem eſt, quòd partes poſſunt ſeparari à toto ergo. Deinde cauſa realiter diſtinguitur à ſuo cauſato, materia & forma etiam iuxta Ariſtotelem ſunt cauſa totius compoſiti: ergo ab illo &c. tum cauſæ intrinſecæ vel cauſant, vel non: ſi non: non ſunt cauſæ, ſi ſic. ergo aliquid quod non eſt realiter materia neque forma cauſant. de hoc vide Ioannẽ Canonic. in 1. Phyſic. quęſt. 4. Scotum in ſua metaphy. quęſt. 4. & Tartaret. in phyſico quæſt. 2. dubio 2. Aliquando ſumitur totum pro toto integrali, & tunc idem eſt, ac ens quòd integratur ex partibus ſuis: vt numerus denarius qui decem vnitatibus tãquam partibus integratur & perficitur, & hoc adhuc diſtinguitur realiter à ſuis partibus: vt docet Ariſtoteles in 7. Metaph. textu Comment. 60. & 5. metaph. cap. de quali. Aliquando ſumitur pro toto quantitatiuo, quod idem ſignat ac ens habens partes quantas: & iſtud realiter etiam diſtinguitur à ſuis partibus, vt docuit Vallo ſupra aduerſus Antonium Trombetam, quia ab inuicem poſſunt ſeparari: hæc enim via ſeparationis arguit neceſſariò realem diſtinctionem. Nam hæc aqua poteſt ſeparari ab aqua. Et licet totum, partes poſſit denominare, vt dicendo hæc aqua, eſt aqua: tamẽ totum ſecundum exiſtentiam totius, non præ-

dicatur de partibus, vel dicamus cum Scoto in 1. diſt. 5. quæſt. 4. quòd cùm dicitur totũ quantitatiuum prædicatur de partibus ſuis, hoc falſum eſt: ſed obiicies forſan, nonne aqua prædicatur de aqua: dico quòd ſic, ſed tunc aqua nõ eſt totum quantitatiuum, ſed eſt totum vniuerſale, & eſt ſpecies: & vt talis de hac & illa aqua prædicatur. alias acceptiones vide in Bruliféro fol. 24.

Conformatio cum Ariſt.

DIcunt Scotiſtæ, quòd identitas realis ſumpta eſt ex Ariſt. 4. met. t. c. 3. vbi vult, quòd ideo ens homo & vnus homo ſunt idem realiter: quia non ſeparantur in generatione, & corruptione: & dicunt, quòd iſta conſequẽtia valet, ens homo, & vnus homo non ſeparatur in generatione, & corruptione: ergo ſunt idẽ: habemus ergo ex Ariſto. identitatem realem confirmatam. Sed diſtinctio realis confirmatur per Ariſt. qui vult in primo Phy. tex. co. 60. quòd materia manet in aliquo inſtanti, in quo non eſt forma, ergo diſtinguitur à forma, & ſic vera eſt diffinitio diſtinctionis realis & per Ariſtotel. confirmatã.

Dubia circa Textum.

DVbitatur primò, an ens ratum ſe extendat ad rem eſſentiæ? Ad hoc dico cum Scoto

36.primi: quòd ens ratum quod eſt firmum, & diſtinguitur contra ens ratum quod eſt ens ideale, benè extendit ſe ad eſſe eſſentiæ, quod non ſeparatur ab exiſtentia. Secundò dubitatur an identitas realis ſit relatio realis an rationis? ad hoc dico, quòd eſt relatio rationis: quia non habet extrema realiter diſtincta, licet habeat alias conditiones, & vocatur realis quantum ad alias duas conditiones, ſcilicet quia conſurgit ex natura rei, & extrema ſunt realia: propterea erit realis.

Dubia circa textum.

Tertiò dubitatur vtrum ſolum exiſtentia, requiratur diuerſa, vel ſubſiſtentia ad realem diſtinctionem? propter relationes diuinas quæ ſunt in tribus perſonis realiter diſtinctis. Reſpondeo, quòd in creaturis ſufficeret exiſtentia diuerſa ad diſtinctionem realem: ſed in diuinis non requiritur diuerſa exiſtētia, ſed ſufficeret diuerſitas ſubſiſtentiæ. Eſt hîc animaduertendum quòd paternitas & filiatio ſunt relationes realiter diſtinctæ: quia ſunt in pluribus rebus realiter diſtinctis. Adde quòd inſurgunt ex natura rei, vt ſcis: propterea concluditur quòd paternitas & filiatio ſunt realiter diſtinctæ: quia non ſufficeret hoc ſolum, ſcilicet eſſe in aliquibus realiter diſtinctis. ergo ipſa ſunt diſtincta realiter: patet quia ſpecies eſt in homine, & differentia eſt

in irrationali, quæ realiter diſtinguuntur:ergo ſpecies & differentiæ diſtinguuntur realiter non valet, ſed requiritur hoc: quòd paternitas & filiatio ſunt in pluribus realiter diſtinctis, & inſurgant ex natura rei ergo realiter diſtinguuntur. Quartò dubitatur, num omnia eſſentialia & notionalia, eſſentiæ diuinæ vnica realitate reantur. & videtur quòd non, nam ſi notionalia ſunt cauſa diſtinctionis realis in diuinis, quomodo ſunt idem in diuinis? Ad hoc reſpondeo, quòd inter ſe benè ſunt diſtincta realiter: & faciunt diſtinctionem realem, propter repugnantiam relatiuorum: quia idem non poteſt eſſe generans & genitum, cùm nulla res generet ſeipſam ſecundum Auguſt. ſed ſunt idem eſſentialiter: quia ſtat benè quòd in diuinis ſint diſtincta aliqua realiter, & eadem eſſentialiter: & hoc non inconuenit, quia identitatem eſſentialem habent ab eſſentia: quæ eſt ibi vnica & infinita. Quintò dubitatur vtrum quidditas vt quidditas habeat exiſtentiam per ſe: & videtur quòd ſic quia Scot. in reſponſione argumentorum principalium quæſt. 3. diſtin. 45, dixit exiſtentia actualis primò conuenit naturæ, vnde hæc natura non eſt exiſtens formaliter quia hæc ſed per naturam: ſi vera dicit Scot. ipſe vult, quòd exiſtentia actualis primò conueniat naturæ, vt natura eſt, ergo malè dicit Auctor qui vult quòd natura & quidditas non habeat exiſtentiam per ſe. Reſpondendo huic

inſtantiæ poſſumus dicere vno modo ſic, quòd aliud eſt quidditas, & aliud eſt natura ſtrictè loquendo. Sco. vult in quarto quòd natura habeat exiſtentiam primo ex ſe ſed non quidditas. ſed Auct. nón dicit naturam non habere exiſtentiam ſed vult, quòd quidditas nō habet exiſtentiam, quia eſt tantum ipſa: & eſt abſtracta ab exiſtentia: & cùm non habeat exiſtentiam quidditas non poteſt fundare diſtinctionem realem, quæ ſumitur penes diuerſas exiſtentias. Alio modo poſſumus ſoluere inſtantiam & tunc dicemus ſi volumus cōcedere quidditatem habere exiſtentiam, quòd non eſſet inconueniens realiter loquendo, ſed bene de rigore, quòd natura cōmunis habet exiſtentiam ſicut etiam tenet Sco. 3. d. ſecundi. q. 3. quia ſicut natura eſt prior ſingulari, ita eius exiſtentia: & iſta exiſtentia vocatur ſpecifica, quia ſecundum quod aliquid habet gradum ſic habet exiſtentiam: & ita loquitur Sco. de exiſtentia in quarto. Alio modo ſumitur exiſtentia ſingularis, & ſic loquitur Auct. quando vult quidditas non habet exiſtētiam ſcilicet ſingularem. ſed bene verum eſt, quòd nunquā natura cōmunis habet eſſe actuale, reale & exiſtēs, ſine eſſe reali actuali, & exiſtentiæ indiuiduorum, cùm hoc tamen ſtat, quòd tale eſſe reale exiſtens ipſius naturæ, ſit prius prioritate naturæ eſſe reali & exiſtentia ſingularium. Animaduerſione etiam dignum eſt, quòd eſſentia diuina eſt quale quid: non dicitur quale quid,

quòd prędicetur in quale ſicut differentia: ſed quia habeat cum accidentibus quandam ſimilitudinem. ſicut enim accidentia cõmunicantur pluribus,& prędicantur in quale:ita eſſentia. Secũdum illam communicabilitatem dicitur qualis, dicetur autem quale quid: quia eſt quidditas perſonarum & conceptus quidditatiuus earum:ita etiam genera & ſpecies dicunt quale quid per illam communicabilitatem: ſecundum quam conueniunt indiuiduis. Deinde etiam eſt diligenter obſeruandum, quòd entia in eſſe obiectiuo non diſtinguuntur propriè formaliter, nec ex natura rei.& ratio eſt iſta, quia ſi diſtinctio debet habere extrema formaliter poſitiua, ens in eſſe cognito, vt Antichriſtus non habet eſſe poſitiuum, propterea non diſtinguuntur propriè formaliter, aut ex natura rei.vel ſi ſic realiter ſuo modo,ideſt ſi diſtinguuntur propriè entia in potentia obiectiua realiter, aut formaliter, aut aliqua alia diſtinctione: diſtinguuntur eo modo quo habent entitatem, quia vnumquodque ſicut ſe habet ad eſſe ſic ad diſtingui:quia diſtinctio ſequitur eſſe. Sextò dubitatur num ſit verum quòd illa ſint diſtincta realiter quæ ſic ſe habent quod vnum poteſt eſſe ſine alio. Hic videtur maxima dubitatio de gradibus formarum,qui ſunt modi intrinſeci: qualiter identificentur formis realiter,ſi ab illis realiter ſeparantur? eo magis, quia forma præexiſtens non corrumpitur in aduentu ſequentis, vt ſenſit

Sco.17.diſt.1. de gradibus charitatis:& dubitatio clara eſt,ſi modus intrinſecus, qui eſt gradus formæ, eſt idem realiter cum illo cuius eſt modus & gradus. ſequitur quòd iſti gradus non ſeparantur à formis realiter. ſed probo, quòd ſeparentur: quia in remiſſione forma quæ erat vt decem poſtea fit vt 9.vt 8. & ſic de aliis:ergo videtur quòd ſeparantur gradus & modi: & ſic realiter diſtinguuntur, ſcilicet gradus & modi ab eo cuius ſunt. Ad hoc reſpondeo ſic, quòd quidam eſt modus intrinſecus,qui inſequitur naturam ſpecificam,& quid ditatem. & iſte nunquam ſeparatur, ſed eſt idem cum illo cuius eſt. exemplum quantitas perfectionalis, quæ inſequitur naturam ſpecificam albedinis vt albedo eſt,eſt modus intrinſecus eius, &nunquam ſeparatur ab albedine quia conſiderãdo albedinem in eſſe quidditatiuo eſt perfectior nigredine, & identificatur cum albedine gradus.Alius eſt modus intrinſecus, qui inſequitur eſſe indiuiduale albedinis, & iſte ſeparatur à foma, & diſtinguitur realiter à forma,vt ſunt modi & gradus indiuiduorum in forma intenſibili & remisſibili.Obſerua ſuper dictum Aucto. contradictio cõcludit diuerſitatem entium, quòd eſt ſanè intelligendum nam hoc intelligitur de definitione & nõ de accidente:vt ſi de aliquibus duobus verificantur contradictoriæ in diffinitione, illa ſunt diſtincta realiter, verbi gratia, ſi de homine dicitur,quòd eſt animal rationale, & de aſino,

quòd non eſt animal rationale, illa ſunt diſtincta realiter: ſed non in accidente, verbi gratia, ſi de intellectu dicitur: quòd intelligit & de voluntate quòd nõ intelligit, non propterea ſunt diſtincta realiter quia intelligere eſt accidens. Septimò dubitatur num totum habeat aliam exiſtentiam à partibus. Ad hoc reſpondeo, quòd totum habet aliam exiſtentiam à partibus, quod ſenſu non comprehenditur, ſed mente, & ratione. hoc antea probauimus, quòd totum habet veram ſuam exiſtentiam, cùm ſit terminus adæquatus generationis, exiſtentia ſua eſt diſtincta à partibus, quia omne quod poteſt per ſe primo terminare generationẽ habet ſuam exiſtentiam. ſed totum per Ariſt. eſt per ſe terminus primus generationis, & non partes: quia nõ generatur anima, neque corpus, ſed homo: ergo totum habet ſuam exiſtentiam aliam à partibus ſuis. Octauò dubitatur num illa regula ſit vera quęcunque vni & eidem ſimpliciter ſunt eadem illa inter ſe ſunt eadem ſimpliciter: reſpõdetur quòd ſic: nam ſi partes eſſent eadem toto eſſent eadem inter ſe, ſed quia non ſunt eadem ſed diſtinctæ à toto ea propter non ſunt eadem inter ſe. Exemplum poteſt dari in diuinis de generatione, & ſpiratione in patre. inſtantia eſt iſta, generatio & ſpiratio actiuà ſunt eadem realiter in patre: ergo inter ſe ſunt eadem realiter. Reſpondeo, quòd non eſt incõueniens concedere generationem, & ſpi-

Hic notate hunc punctũ quia Scotus Theologus, poſuit materiam, ſine forma, quia poſuit eam creatam & habere eſſe exiſtẽtia ſine forma, & in hoc non eſt reprehendendus & ideo diſtinguntur realiter.

Scotus etiam vt Philoſophus poſuit materiam & formam diſtingui realiter loquendo ſemper de hac forma, & de hac non autẽ de forma ſimpliciter quia nunquam poteſt eſſe materia

ſine forma, materia. n. cũ non habeat propriam formam poteſt omnes recipere: & ab omnibus ſeparari, & priuari, & ideo iudicio meo non recte Achilinus in I. phyſicorum in expoſitione tex. 69. reprehendit Scotum noſtrum in hoc qui attribuit ei vt Phyloſopho quod non dixit.

rationem actiuam eſſe, eadem realiter in patre, & inter ſe eadem realiter. ſed ſi loquimur de ſpiratione paſſiua & generatione, illa eo modo quo ſunt in patre ſic inter ſe ſunt eadẽ: in patre ſunt eadem eſſentialiter ſic ſunt eadẽ inter ſe: quia ſunt omnia idem eſſentialiter. Adducere etiam potes exemplum & inſtãtiam & exemplũm & inſtantia poſſit eſſe ſic: animal & rationale ſunt idem formaliter ſorti: ergo inter ſe ſunt idem formaliter, & tertium eſt hoc aliquid, & tamen hoc eſt falſum. patet, quia animal, & rationale cum tertio benè ſunt idem formaliter, ſed nunquam inter ſe, & iſta eſt melior inſtantia. Sed tu dicas ſoluendo, quòd animal & rationale eo modo ſunt eadẽ inter ſe quo modo cum tertio ſunt eadem, ſed cum tertio, ſecundum, quod ego teneo non ſunt idem formaliter, quia ſunt ſuperiora, ſed tantum ſunt idem realiter, ſic ſimiliter inter ſe animal, & rationale ſunt idem realiter, & nullo modo formaliter.

Textus.

QVantum ad quintum articulum, qui eſt de identitate & diſtinctione eſſentiali, noto aliqua. Primò, quòd duplex eſt ordo eſſentialis, vt ad præſens ſufficit. Vnus eſt ſecundum quid, & eſt quando poſterius dependet ſic à priori.

quòd licet non poſſit eſſe ſine illo per potentiam naturalem, poteſt tamen per potentiam diuinam, ſicut eſt de accidẽte reſpectu ſubſtantiæ, ſaltem de aliquo, & de ſubſtantia reſpectu cauſarum ſecundarum extrinſecarum. Alius eſt ordo eſſentialis ſimpliciter, & eſt inter illa quæ ſic ſe habent, quod implicat contradictonem, etiam per quamcunque potentiam poſterius eſſe ſine priori: & accipio ibi ordinem eſſentialem pro dependentia eſſentiali: & ſic dico quòd quandocunque aliquod habet ordinem eſſentialem iſto ſecundo modo ad aliud in ratione dependentis ad independens, tali dependentia identificatur realiter cum ſua dependentia, ſicut dicimus de creatura & ſua dependentia quam habet ad Deum, & de toto reſpectu ſuarum partium. Secundò notandum, quòd idẽtitas eſſentialis capitur dupliciter. Vno modo pro illa identitate, qua aliqua idẽtificantur vni eſſentiæ ſingulari: & ſic inter identitatem eſſentialem & realem non eſt differentia, præterquam in diuinis: quia licet tres perſonæ diuinæ ſint eædem realiter vni eſſentiæ ſingularſ-

ſimæ, & per conſequens dicentur eſſe idem eſſentialiter, non tamen dicuntur eſſe idem realiter. In creaturis verò non eſt inſtantia, quoniam omnia eadem eſſentialiter ſunt eadem realiter.

Secundo modo capitur identitas eſſẽtialis pro illa identitate, qua aliqua dicuntur eſſe de eſſentia alicuius: ſiue concurrunt intrinſecè ad eſſentiam alicuius.

QVantum ad quintum articulum, qui eſt de idẽtitate & diſtinctione eſſentiali. Primò Auctor notat, quòd duplex eſt ordo eſſentialis, vt ad præſens ſpectat, vnus ſecundum quid:& eſt quando poſterius dependet à priori, licet non poſſit eſſe ſine illo per potentiam naturalem, poteſt tamen per potentiam diuinam, verbi gratia, ſicut eſt de accidente reſpectu ſubſtantiæ, ſaltem de aliquo, & tu intelligas de accidente abſoluto: & non de reſpectiuo quia inhærentia reſpectiuorum fundamento ſuo identificatur, de abſoluto autem poteſt deus facere quòd ſit(vide Tartar.in prędic.)ſine ſubſtantia, vt patet in ſacramento Euchariſtiæ producere illud ſine ſubſiſtentia & cauſis ſecundis, & de ſubſtantia reſpectu cauſarum ſecundarum extrinſecarum, id eſt poteſt producere ſubſtantiam, vt hominem primum produxit ſine patre& ſole. Hic tu primò notabis

notabis, quòd iſta diſtinctio adinuenta fuit propter perſonas diuinas, quæ diſtinguūtur realiter perſonaliter, ſed non realiter eſſentialiter. Secundò notabis, quòd duplex eſt ordo accidentalis & eſſentialis: non diceretur ordo eſſentialis, niſi reperiretur accidentalis: erit igitur accidentalis vt in naui trahenda, Petrus erit primus, & Sortes erit ſecundus. Eſt & ordo eſſentialis: & iſte eſt duplex vnus ſecundum quid, & iſte poteſt diſpenſari à Deo, vt albedo dependet à ſubſtantia eſſentialiter non ſemper, quia Deus poteſt facere ſtare: & remanere albedinem ſine ſubſtantia, & quilibet effectus dependet eſſentialiter ſecundum quid à cauſis extrinſecis. Sed tu dices, quomodo Deus poteſt facere accidens abſolutū ſine ſubiecto? cùm Sco. dicat quòd ſubiectū ponitur in diffinitione accidentis. Reſpondeo, quòd non in diffinitione quidditatiua: ſed ponitur in diffinitione additamentali. vnde Scot. in 4. d. 17. dixit quòd ſubiectum eſt cauſa effectiua accidentis: & effectus non poteſt eſſe ſine cauſa ſecūda, & efficiente: ſed neceſſariò ineſt ſibi: Deus autem facit, quòd accidēs ſicut ſubſtentabatur per ſubſtantiam, ſic ab ipſo ſubſtentetur: quia poteſt ſupplere totum illud quòd facit cauſa efficiens: neceſſitas verò, quòd vnum non poſſit eſſe ſine alio, eſt iſta. quia omnis forma eſt in ſua cauſa effectiua ſecunda: & tu intelligas de cauſa effectiua, quæ eſt ſubiectum: ſicuti eſt ſubſtātia reſpectu accidētis: ſed nō eſt verū de

Quomodo Deus poteſt facere accidens abſolutum ſine ſubiecto.

cauſa effectiua ſola, quæ non eſt ſubiectum, vt albedo non eſt in ſole, aut in Platone generante: ſed albedo eſt in cauſa ſecunda effectiua vt in ſubſtantia: hoc igitur facit deus ſupplet vicem ſubſtantiæ: & in producendo, & in ſubſtentando accidens: & ſic facit accidens ſtare ſine ſubiecto: ſed, ſi ſubſtantia eſſet de quidditate accidẽtis, Deus non poſſet facere accidens ſtare ſine ſubſtantia, ſiue ſubiecto.

Inhærentia accidentis ad ſubiectum nõ eſt de intrinſeca ratione accidentis abſoluti videan ſis verum.

Nec credas, quòd inhærentia accidentis ad ſubiectũ ſit de intrinſeca ratione accidentis abſoluti: ſicut aliqui dixerunt, tunc ſequeretur quòd abſolutum eſſet conſtitutum intrinſecè ex reſpectiuo, & quando dicitur quòd accidentis eſſe eſt ineſſe, debes ſic exponere: primò quòd Ar. hoc non dicit, tamen ſi inueniretur, potes ſic gloſare, accidentia non cauſantur nec habent eſſe niſi à ſubſtantia, vel aliter accidentis eſt ineſſe i. accidentia non diſponunt niſi ſubſtantiam, tamẽ apud philo. iſte ordo eſſentialis, non fuit ſic cognitus quia philoſophi nõ cognouerunt hunc ordinem eſſe diſpenſabilem à Deo. Et accipientes hæc principia, primò quòd à voluntate antiqua non poteſt prouenire nouus effectus, vt dixit commen. 15. commen. 8. Phyſi. Secundò, quòd intellectus quærens ſeparationem accidentis à ſubiecto quærit impoſſibilia, vt dicitur 39. primi phyſico. concluſerunt Deum non poſſe ſeparare, accidens abſolutũ à ſubiecto. Alius eſt ordo eſſentialis ſimpliciter: vt homo eſſentialiter depen-

... à materia & forma:ſimiliter totum dependet à partibus. hunc ordinem Deus non poſſet diſpenſare quia implicat contradictionem totum eſſe & non eſſe partes. Et pro intelligentia huius ordinis pono quatuor concluſiones. Prima rei productæ ad cauſas integrales principales:vt eſt cor, & caput eſt ordo eſſentialis. vt doctè docet Brulifer in ſuis formal. fol 4. Secunda concluſio rei productæ ad cauſas intrinſecas eſſentiales eſt ordo eſſentialis, vt hominis ad animam & corpus. Tertia rei productæ à Deo ad ipſum Deum eſt ordo eſſentialis. Quarta rei productæ ad cauſas extrinſecas ſecundas eſt ordo accidentalis, vt ſortes dependentis à ſole & à patre, ad patrem & ſolem.

Dependentia qua creatura dependet ad Deum eſt eadem realiter ipſi.

Sequitur in litera, quandocunque aliquid habet ordinem eſſentialem iſto ſecundo modo ad aliud in ratione dependentis ad independens, talis dependentia identificatur realiter cum re dependente, & hoc eſt verum per vnam regulam Scoti antedictam in ſecundo diſtin. 1. quæſt. 5. vbi dicitur, omnis illa relatio eſt eadem fundamento, cuius fundamentum non poteſt eſſe ſine termino, & quia fundamentum, ideſt creatura non poteſt eſſe ſine Deo, hinc eſt, quòd relatio creationis eſt eadem realiter lapidi creato: ſed tu dices contra: vnio quæ eſt inter filium aſſumentem naturam humanam, & naturam aſſumptam eſt relatio ad Deum, & tamen non eſt eadem realiter fundamento: probo quia

natura humana poteſt eſſe ſine iſta vnione, & filius ſine iſta vnione: quia ſine natura humana, quod iam alias probauimus ſupra. Reſpondeo, quòd regula intelligitur, quòd eſt vera de relatione communi: vnde iſta relatio eſt eadem realiter fundamento, quando fundamentum non poteſt eſſe ſine termino, qui eſt ipſe Deus, ſicuti eſt creatio: ſed iſta relatio vnionis eſt relatio peculiaris, ſiue particularis ad filium tantum, & non ad omnes tres perſonas. Sed inſurgit dubium, ſint tantum tres homines in mundo per caſum, & nulla alia creatura: tunc volo, quòd pater aſſumat naturam vnius, filius naturã alterius, Spiritus Sanctus naturam alterius, ſequitur, quòd vnio tunc non erit peculiaris, ſed communis: ergo non valet reſponſio. Ad hoc dico, quòd propoſitio Scoti non intelligitur de iſta vnione quę eſt relatio contingens: ſiue natura ſit vnita vni perſonæ, ſiue tribus: quia iſtæ tres naturæ aſſumptæ poſſunt eſſe ſine his tribus perſonis, & illæ tres perſonæ poſſunt eſſe ſine tribus naturis aſſumptis: de iſtis igitur non intelligitur, quia ſunt relationes propriæ, ita, quòd omnis perſona habet ſuam vnionem: ita prima, ſicut ſecunda, & ſicut tertia habet ſuam propriam vnionem. ſed regula intelligitur de relationibus communibus competentibus ommibus tribus perſonis, quia opera trinitatis ſunt indiuiſa ad extra, ſicuti eſt de creatione, & conſeruatione, quæ pro termino ha-

bent Deum,& non perſonas particulares.

Concordantia cum Ariſto.

NOta, quòd licet Philoſophi, non poſuerunt hunc ordinem eſſentialem vnum, ſecundum quid, & alium, & ſimpliciter: tamen poſuerunt quendam modum propinquum iſti ordini. vnde Ariſt. in 5.metaph.cap. de neceſſario dicit, quòd neceſſarium aliud eſt ſimpliciter,& aliud eſt ex ſuppoſitione,quæ diſtinctio neceſſitatis videtur eſſe propinqua illis duobus ordinibus,tamen reuera illos duos ordines non poſuerunt.

Ponit Auctor ſecundum notabile, quòd identitas eſſentialis capitur dupliciter: vno modo pro illa identitate, quæ eſt realis identitas: alio modo identitas eſſentialis eſt illa, qua aliqua dicuntur eſſe de eſſentia alicuius ſiue concurrunt intrinſecè ad eſſentiam alicuius. Et ſi tu quæras, quæ differentia eſt inter diſtinctionem realem & eſſentialem: dico quòd diſtinctio realis ſimpliciter in plus ſe habet quàm eſſentialis: quia bene ſequitur, diſtinguuntur eſſentialiter, ergo realiter: tamen non conuertuntur in diuinis,ſed in creaturis conuertibiliter ſe habent. nam quæcunque realiter diſtinguuntur, eſſentialiter diſtinguuntur & econtra; ſed patitur inſtantiam in diuinis, vbi eſt diſtinctio realis,ſed nõ eſſentialis.

Concordantia cum Ariſto.

PRimam identitatem, ſcilicet realem, iam inuenimus in Ariſto. vt patuit in præcedenti articulo: ſecundam identitatem, ſcilicet illam, quando aliqua duo ſunt de eſſentia alicuius, poſuit Ariſto. libro primo Poſte. tex. commen. 9. aſſignando primum modum dicẽdi per ſe: quando vult, quòd illa ſunt in primo modo, quæ ſunt de quidditate, & ſubſtantia alicuius: ſiue eſſentia alicuius, vt eſt, ſcilicet genus, & differentia reſpectu conſtituti, ſicut ipſe exemplificat.

Textus.

Iſtis notatis pono duas concluſiones. Prima quòd omnia illa dicuntur eſſe idem eſſentialiter, quæ identificantur realiter vni eſſentiæ ſingulariſſimæ, capiendo primo modo identitatem eſſentialem: vel quæ ſunt de eſſentia intrinſeca alicuius, capiendo identitatem eſſentialem ſecundo modo.

Ex quo infero, quòd quæcunque idẽtificantur cuicunque ſingulari mundi, ſiue indiuiduo, ſiue ſuppoſito, illa ſunt idem eſſentialiter.

Secunda concluſio, quòd illa diſtinguntur eſſentialiter, quæ habent diuer-

ſas naturas ſiue eſſentias realiter diſtinctas, vel quæ non concurrunt ad rationem intrinſecam & eſſentialem alicuius, ſecundum duo membra poſita in prædicta diuiſione de identitate eſſentiali: ad quam conformiter poſſet dari vna alia diuiſio de diſtinctione eſſentiali.

Intellige tamen, quòd ad diſtinctionẽ, vel identitatem eſſentialem, & ſimiliter ad quancunque identitatem vel diſtinctionem quæ eſt ſecluſo opere intellectus, requiruntur extrema eſſe poſitiua & exiſtentia: quia accidens non poteſt habere nobilius eſſe & verius quàm ſuũ ſubiectum vel fundamentum. Et ſi quæratur, Cùm ego non ſim realiter idem cum antichriſto, vt clarum eſt, non quid, bene ſequitur quòd ſum realiter diſtinctus ab eo? dico quòd non: ſed bene ſequitur quòd ſum ſibi non idem, & ſic de aliis. Et hæc de quinto articulo minus principali.

Conſequenter Auctor ponit duas concluſiones: in prima dicitur, illa ſunt idem eſſentialiter, quæ identificantur realiter, vni eſſentiæ ſingulariſſimæ, capiendo primo mo-

do identitatem:vel quæ ſunt de eſſentia intrinſeca alicuius : capiendo identitatem eſſentialem ſecundo modo. Secunda concluſio, illa ſunt diſtincta eſſentialiter quę habent diuerſas naturas,ſiue eſſentias realiter diſtinctas:vel quæ non cócurrunt ad rationem intrinſecam, & eſſentialem alicuius.

Concordantia cum Ariſto.

PRimam concluſionem non oportet confirmare per Ariſto. non quia iam paulò ante confirmata eſt concluſio:ſecunda de diſtinctione eſſentiali confirmatur per ea quæ habet Ariſto,in libro Poſte. 1.t. comm.35.&inde eſſentiæ prædicamentorum ſunt impermixtæ, ideſt non mixtæ:& per conſequēs ęſſentialiter diſtinctæ, idem habet Ariſto. ſeptimo Topic. capitulo tertio,illa ſunt eſſentialiter diſtincta, quando vnum poteſt exiſtere ſine alio.

Dubia circa Textum.

Scotus & cōmunis opinio tenet quantitatem in Euchariſtia eſſe vltimatum ſubiectum.

PRimò dubitatur vtrum in Euchariſtia quantitas ſit qualitatis vltimatum ſubiectum?Ad hoc reſpondeo, quòd Sco.& communis opinio tenet, quantitatem in Euchariſtia eſſe vltimatum ſubiectum, & qualitatem Euchariſtiæ in quantitate ſubiectari, vt patet 12. diſtin. 4. q.2. & quòd qualitas in quantitate ſit ſubiectata, adducit ibi Sco.

vnam probationem & eſt iſta: qualitas Euchariſtiæ eſt extenſa, vt patet ad ſenſum, non eſt extenſa extenſione intrinſeca qualitati ſecundum iſtam opinionem, ſed tantum per accidens: ſed omne extenſum per accidens extenditur ad extenſionem alterius: & illud alterum non eſt niſi quantitas, & hoc concordat cum illo dicto in prædicamentis, quanta eſt ſuperficies tanta eſt albedo: patet igitur, quòd quantitas eſt vltimatum ſubiectum in Euchariſtia. Hîc trãſundo eſt notandũ quòd relatio depẽdẽtiæ quamuis ad fundamentũ, & ad terminũ comparetur, tamen eſt eadem ſolũ fundamento: quando fundamentũ non poteſt eſſe ſine termino, & nullo modo termino, & hoc propter regulam antedictã, & ſi depẽdẽtia eſſet idem realiter termino, ſicut fundamento, tunc Deus de nouo haberet reſpectus ſibi aduenientes. Secundò dubitatur an dependentia, qua ſcientia ab obiecto dependet ſibi realiter vel formaliter identificetur, & videtur quòd ſic, quia ſcientia poteſt eſſe ſine obiecto tam motiuo quàm terminatiuo, vt patet de ſcientia Dei de lapide: vide Scot.13.quęſt. quol. Ad hoc repondeo, quòd talis dependentia ſcientiæ ad obiectum quando obiectum nõ eſt, ſicut ipſe dicit, nec eſt diſtincta realiter ab obiecto, nec eſt eadem realiter aut formaliter cum obiecto: quia tale obiectum non eſt. vnde Scot. in quol. q.13. dicit quando terminus non habet eſſe reale, ſed tantum eſſe in intellectu,

tunc ad ipſum non poteſt eſſe niſi relatio & dependentia rationis. quia non poteſt relatio habere verius eſſe quàm terminus ad quem eſt: nunc autem terminus,& obiectum non habet eſſe niſi in intellectu. Poſſes etiam dicere, quòd talis relatio eſt diſtincta realiter modo ſuo. Circa illud dictumSyrecti duplex eſt ordo eſſentialis: vnus eſt ſecundum quid, alius eſt ſimpliciter. Multa veniunt obſeruāda & primò aduerte quòd diuiſio eſſētialis ordinis datur in entibus non ſolum in eſſendo, ſed etiā in cauſando. & hoc verum eſt apud Theologos,licet philoſophos latuerit. hoc eſt ſicut dantur entia neceſſaria ſimpliciter, & neceſſaria ſecundum quid. ſic etiam dantur cauſæ ſimpliciter neceſſariæ,vt eſt Deus & ſecundum quid neceſſariæ vt ſunt omnes cauſæ abſoluti effectus præter Deum,qui eſt cauſa neceſſaria ſimpliciter ſecundum theologos, ſed non ſecundum philoſophos, quia illi dixerunt, quòd omnes cauſæ ſunt neceſſariç, & Deus non poteſt cauſare effectus ſine ſecundis cauſis. Secundò aduerte quòd ordo eſſentialis eſt in plus quā dependentia eſſentialis,vt patet in ordine prædicamentali & ſpecierū vniuerſi,hoc eſt ſuperius & inferius in prædicamento habent ordinem eſſentialem,quia inferius eſſentialiter includit ſuperius,ſimiliter ſpecies vniuerſi habent ordinem quia vna eſſentialiter ordinatur ad aliam, aliter non ſtaret vniuerſum ſicut ponit ordinē eſſentialem Ariſt.12. met.quòd ſpecies ordinā-

tur ad inuicem, & omnia ad vnum ordinantur: ſed iſta prædicata non habent dependentiam ſimpliciter eſſentialem, quia ſpecies nō dependet ſic ab alia, nec ſimiliter, illa quæ ſunt ordinata in prædicamento. Tertiò dubitatur num ad quamlibet identitatem & diſtinctionē ſecluſo opere intellectus requirantur extrema eſſe poſitiua, & exiſtentia. & videtur quòd non, quia dictum eſt quòd diſtinctio ex natura rei eſt inter diffinitum, & diffinitionē, & iſta nō exiſtunt, quia exiſtentia eſt ſingularum. Ad hoc ſuperius iam diximus, quòd exiſtentia eſt duplex: quædam eſt vniuerſalis, quædam particularis, vt elicitur ex Scot. 3. diſtin. 2. q. tertia diffinitū & diffinitio habent exiſtētiā primo modo nō autē ſecundo modo: quia vnūquodque ſicut habet gradū ſic exiſtit: nunquam tamen exiſtentia vniuerſalis ſeparatur à particulari.

Textus.

QVantum ad ſextum articulum, qui eſt de identitate ſubiectiua, & eius diſtinctione, eſt duplex modus dicendi.

Primus, quòd illa dicuntur eſſe idem ſe totis ſubiectiuè, quæ quidditatiuè cōueniunt in aliqua realitate potentiali & contrahibili per realitatem differentiæ. Et per oppoſitum illa diſtinguuntur ſe

totis ſubiectiuè,quæ in nulla tali realitate quidditatiuè conueniunt. Et ex iſto modo dicendi eliciuntur tria corollaria.

Primum, quòd quæcunque includunt idem genus quidditatiuè, ſunt idem ſe totis ſubiectiuè.

Secundum corollarium, quòd omnia prædicamenta à ſe inuicem, Deus etiam & creatura, ſe totis ſubiectiuè diſtinguuntur.

Tertium corollarium, quòd perſonæ diuinæ ſe totis ſubiectiuè diſtinguuntur: & ſic ſecundum iſtum modum dicendi identitas ſubiectiua eſt ſuperius ad identitatem obiectiuam, & diſtinctio obiectiua eſt inferius ad diſtinctionem ſubiectiuam. Quæcunque enim ſunt idem ſe totis ſubiectiuè, ſunt idem ſe totis obiectiuè, & non econuerſo: & quæcunque diſtinguuntur ſe totis obiectiuè, diſtinguuntur ſe totis ſubiectiuè, & non econuerſo, ſecundum iſtum modum dicendi quare, &c. Alius modus dicendi eſt, quòd illa dicuntur idem ſubiectiuè, quorum realitates poſſunt ſimul eſſe in eadem re, vel per identitatem realem, vel per modum informantis vel informabi-

lis. Et per oppoſitum illa diſtinguuntur ſe totis ſubiectiuè, quorum realitates non poſſunt ſimul eſſe in eodem numero, alio prædictorum modorum ſcilicet, vel per modum informantis, vel per modum informabilis, vel per identitatem realem. Ex hoc inferuntur aliqua corollaria.

Primum, quòd omnia quæ ſunt in diuinis, ſunt idem ſubiectiuè. Secundum, quòd omnia in vno indiuiduo, ſiue ſint ſuperiora ſiue accidentia abſoluta, ſiue reſpectiua, ſunt idem ſubiectiuè. Tertium corollarium, quòd duo indiuidua eiuſdem ſpeciei, maximè de prædicamento ſubſtantiæ, & etiam alterius ſpeciei completæ eiuſdem prædicamenti, diſtinguũtur ſe totis ſubiectiuè. Quartum corollarium, quòd duo contraria & duo relatiua oppoſita, maximè de ſecundo modo relatiuorum, ſimiliter differentiæ eſſentialiter diuidentes genus, diſtinguuntur ſe totis ſubiectiuè ſecundum iſtum modum dicendi. Et ſi quæras quis iſtorum modorum eſt probabilior: dico quòd vterque eſt probabilis, nec eſt differẽtia inter eos, niſi in modo vtẽdi

vocabulo:& ideo qui voluerit tenere alterum illorum, dicat conſequenter. Et hoc de ſexto articulo minus principali.

De identitate & diſtinctione obiectiua.

QVantum ad ſeptimum. ſ.de identitate obiectiua & eius diſtinctione: Dico breuiter, quòd illa ſunt idem obiectiuè, de quibus poteſt prædicari aliquod prædicatum quidditatiuè, ſiue illud ſit limitatum, ſiue tranſcendens, ſiue dicat realitatem potentialem, ſiue non. Et illa diſtinguuntur ſe totis obiectiuè, de quibus non poteſt prædicari tale prædicatum quidditatiuè. Ex hoc inferuntur aliqua corollaria. Primũ, quòd Deus & creatura ſunt idem ſe totis obiectiuè, & etiam decem prædicamenta. Secundum, quòd paſſiones entis à ſe inuicem & ab ente diſtinguuntur ſe totis obiectiuè. Tertium corollarium, quòd differentiæ vltimæ, & breuiter omnia illa quæ ſunt primò diuerſa, diſtinguuntur ſe totis obiectiuè. Pro quo notandum, quòd aliud eſt dicere aliqua eſſe diuerſa & differentia: nam differentia ſunt alicui idem entia, hoc eſt dictum in aliquo quidditatiuè conueniunt, & in aliquo quidditatiuè differunt: diuerſa ſunt, quæ

in nullo quidditatiuè conueniunt,iuxta quod dicit Scotus,quòd omnis differentia differentium reducitur ad aliqua primò diuerſa, alioquin non eſſet ſtatus in differentibus. Hoc notato, probatur ſic propoſitum ratione Scoti. Gratia exempli,accipiantur duo differentia , & ſint Sortes & Plato: tunc ſic, Sortes & Plato in aliquo conueniunt , & per aliquid differunt, vt patet ex ſuppoſito . Accipiantur ergo illa per quæ differuut , & ſint a.& b. vel ergo a. & b. ſunt diuerſa, vel differentia . Si ſunt diuerſa , habeo propoſitum,ſcilicet quòd iſta diſtinguũtur ſe totis obiectiuè: ſi ſunt differentia, quæram ſicut prius,vel ergo erit proceſſus in infinitum,quod eſt inconueniens, vel ſtabitur ad aliqua , ſe totis obiectiuè diſtinguuntur. Et hoc de vij. art.minus principali.

QVantum ad ſextum articulum , qui eſt de identitate ſubiectiua & eius diſtinctione, duplex eſt modus dicendi.Primus , illa dicuntur eſſe idem ſe totis ſubiectiuè,quæ quidditatiuè conueniunt in aliqua realitate potentiali: & contrahibili per realitatem differentiæ, & per oppoſitum illa diſtinguuntur ſe totis ſub-

iectiuè, quæ in nulla realitate quidditatiuè cõueniunt. Hic tu primò notabis, quòd duplex eſt realitas, quędam eſt ſubiectiua, & quædam obiectiua: Subiectiua eſt illa, qua aliquid eſt diuiſibile per differentias formales, & vocatur ſubiectiua propter ſimilitudinem, quia ſicut ſubiectum eſt in potentia ad formam, ita realitas ſubiectiua eſt in potẽtia ad differentias formales, ſcilicet vt diuidatur per eas: exemplum, vt animal, corpus, & ſimilia. Realitas obiectiua eſt illa, quæ non eſt ſic contrahibilis per differentias, ſed quæ poteſt obiici intellectui noſtro, ideò obiectiua vocatur. Vnde illa ſunt idem ſe totis ſubiectiuè, ſecundum vnum modum vſitatiorem, quæ conueniunt in aliqua realitate ſubiectiua, vt in animali: & illa ſunt idem ſe totis obiectiuè, quæ in nulla realitate ſubiectiua, ſed ſolum obiectiua conueniunt. Sed eſt hîc vna difficultas, quia Auct. tenet, quòd perſonæ diuinæ ſecundum iſtum modũ non ſunt idem ſe totis ſubiectiuè, quia non cõueniũt in realitate potẽtiali contrahibili. ſimile dixit de Deo & creatura & de decem prædicamentis, quod licet in ente conueniant, non tamen in aliquo genere. tunc arguo ſic, ſi perſonæ diuinæ conueniuut in realitate diuinæ eſſentiæ, quæ determinatur per relationes, vt patet à Sco. quarta quæſtio. quol. ergo ſunt idem ſe totis ſubiectiuè. Ad hoc reſpondeo ex fundamentis Sco. 5. d. primi: quòd eſſentia diuina non eſt potentia, nec quaſi potentia, non

ſubiectum,

ſubiectum,nec fundamentum, & iſtę relationes non ſunt actus perficientes eſſentiam, ſed tantum actus determinantes perſonas: & ſic perſonæ diuinæ non ſunt idem ſe totis ſubiectiuè ſecundum primum modũ. Alius eſt modus dicendi,quòd illa dicuntur idem ſubiectiuè,quorum realitates poſſunt eſſe ſimul in eadem re per identitatem realem,vel per modum informãtis,& informabilis: & per oppoſitum illa diſtinguuntur ſe totis ſubiectiuè, quorum realitates non poſſunt eſſe ſimul in eodem numero. ſecundum iſtos modos, ſcilicet vel per identitatem realem,vel per modum informantis,& informabilis: & ſic accidẽtia ſortis erunt idem ſubiectiuè ſorti iſto modo.

Concordantia cum Ariſto.

PRimus modus identitatis ſubiectiuè confirmatur per Ariſt. nam 5. met.t.com.10. habetur,dicuntur etiam vnum,& ea, quorum genus vnum differens differentiis oppoſitis, atque hæc vniuerſa, vnum propterea dici ſolent.voluit hic Ariſtot.ea eſſe vnum & idem ſubiectiuè, quæ conueniunt in vno genere: quod eſt realitas potentialis contrahibilis per differentias dicentes realitatem. & ſic ab eo confirmatur identitas ſubiectiua. Diſtinctio ſubiectiua ſecundum primum modum habetur per Ariſto.quinto met.t. cõ.15.diuerſa verò ſpecie dicuntur quæ ſub eodẽ genere collocata *Vbi habetur ex Ariſto. diſtinctio ſubiectiua.*

non ita ſe habent: vt alterum ſub altero collocetur,& quę ſub eodẽ genere collocata differentiam habent. vult hic Ariſt. quòd ſpecies collocatæ ſub eodem genere,quòd eſt realitas potentialis contrahibilis ſint diſtinctæ & differentes. & iſte eſt primus modus diſtinctionis ſubiectiuæ. Identitas ſubiectiua iuxta ſecundum modum ideſt quando realitates aliquorum poſſunt eſſe idem ſubiecto & plura ſecundum diffinitionem habetur per Ariſt. quinto Phy.t. com.47. primo Phy.t.c.60.3. Phy.t.c.19.& 21. tertio de Anima com.primo, & ſecundo de anima.t.c. 147. Diſtinctio ſubiectiua,i. quando aliquando non ſunt in eodem ſubiecto. nec vnum poteſt reliquum informare,habetur ex Ariſt. quinto met.c.15. vbi vult,quòd differentia dicuntur quæcunque diuerſa ſunt aliquid idem entia, & non ſolum numero, ſed ſpecie: & genere ſi Ariſt. vult, quòd reperiuntur diſtincta numero, & diuerſa numero:iſta quæ ſunt diſtincta numero, ſic ſe habent,quod vnum non poteſt aliud informare:nec poſſunt eſſe in eodem ſubiecto,ergo ſunt diſtincta ſubiectiuè, & ſic per Ar. habemus diſtinctionem ſubiectiuam.

Dubia circa textum.

DVbitatur nũ deus & Creatura ſe totis ſubiectiuè diſtinguãtur:vidẽtur enim poſſe dici potius diuerſa quãdiſtincta: reſpõdeo, quòd deberent dici diuerſa quando non haberent in

quo conuenirent ; modo habent ens, Deus & creatura, in quo conueniunt, licet non habẽt realitatem: propterea poſſunt dici accõmodatè, quòd ſunt diſtincta. Secundò dubitatur vtrũ quæ ſunt in diuinis ſunt idem ſubiectiuè & videtur quòd non, quia ſi illa ſunt ſubiectiuè ſecundum modum quorum realitates ſunt in eadem re per identitatem realem, & perſonæ nõ ſunt idem realiter, imo diſtinctæ realiter: nec ſunt idem per modum informantis vel informabilis, quia cùm perſonæ ſint incommunicabiles exiſtentiæ, non poſſunt eſſe informantes, nec informabiles, non informantes: quia de nullo prædicari poſſunt ſecundum aliquem modum, & ſic non poſſunt alia informare, nec poſſunt eſſe informabiles, quia nihil poſſunt recipere. Ad hoc reſpondeo, quòd perſonæ in diuinis ſunt idem ſubiectiuè, & quando dicis illa ſunt idem ſubiectiuè, quorũ realitates ſunt in eadem re per identitatẽ realem, & perſonę non ſunt idem realiter, ſed diſtinctæ realiter: ſolutio quæ euacuat difficultatẽ eſt nota, quia perſonæ ſunt in eadem realitate per identitatem eſſentialem, non autem per identitatem perſonalẽ: quia ſic non habent identitatẽ & quod dicitur, quòd nõ ſunt idem ſubiectiuè: quia nõ ſunt informabiles, nec informãtes: dico, quòd Auct. loquitur diſiunctiuè dicens, illa ſunt idẽ ſubiectiuè, quorũ realitates ſunt in eadem re, vel per identitatem realem: vel per modum informantis & informabilis perſonę ſunt idem

Omnia quæ ſunt in Diuinis velut attributa eſſentialia notionalia modi ſunt idem ſe totis ſubiectiuè quia vnum non informat aliud nec diſtinguũtur realiter inter ſe.

ſubiectiuè primo, ideſt per identitatem realem:ſed non ſecundo modo, quia non poſſunt informare, nec informari. Tertiò dubitatur vtrum duo contradictoria & duo relatiua oppoſita de ſecundo modo relatiuorum diſtinguuntur ſe totis ſubiectiuè.& videtur quod ſic nam mouens & motum ſunt oppoſita relatiuè de ſecundo modo relatiuorum: tamen non diſtinguuntur ſe totis ſubiectiuè:quia Scot. tenet 1.ſen.diſt.3.q.7. & in 2.diſt.ſecunda: item in ſecundo diſt.25.quòd intellectus poteſt eſſe mouens & motus:ſimiliter voluntas:& ſic voluntas poteſt eſſe mouens & mota, ſequitur quòd mouens & motũ ſunt idẽ ſubiectiuè: & tamen Auctor dicit, quòd diſtinguuntur ſubiectiuè. Ad hoc reſpondeo ſic,quòd mouens & motum diſtinguuntur ſubiectiuè: quando eſſent in eodem ſubiecto eodem modo accepto:ſed quãdo diuerſimodè accipitur ſubiectum, non diſtinguuntur ſubiectiuè, ſicuti eſt hic ſubiectum acceptum.nam intellectus eſt mouens,vt eſt in actu virtuali,eſt motus vt eſt in potẽtia formali.Tu interim obſerua,quòd illi duo modi ponendi diſtinctionem ſe totis ſubiectiuè nõ ſunt idẽ vt patet de ſorte & de albedine ipſius, quia licet poſſint dici idem ſecundo modo ſubiectiuè,nunquàm tamẽ poterunt dici idem primo modo:patet quia ſortes & ſua albedo nũquàm ſunt idẽ primo modo, quia nõ cõueniũt in aliquo vno prædicamento, quia ſunt diuerſorum prędicamentorũ:tamẽ bene ſunt idẽ ſubiectiuè

ſecundum modũ vt vides in litera, quia ſe habent per modum informabilis & informantis. Tamen ego credo, quòd Auctor nõ voluit dicere, quòd iſti duo modi ſunt idẽ quia clarũ eſt vt deduximus, quòd ſunt diſtincti: ſed forte voluit dicere, quòd nõ eſt differentia inter eos niſi in modo vtendi vocabulo, ideſt vterque eſt verus & probabilis in ſuo ſenſu: propterea ſubdidit, qui voluerit tenere alterum illorum conſequenter: ſed non dicit, quòd ſunt idẽ iſti duo modi: ſi tamen ipſe vult eſſe idem iſtos duos modos, non bene dicit.

Textus.

QVantũ ad vltimum articulum principalem, pro complemento huius quæſtionis, qui eſt illatiuus & inueſtigatiuus identitatum & diſtinctionum: Primò diuidendo in duas partes principales, ſic procedam. In prima parte dabitur modus venandi diſtinctiones & identitates, in ſecunda parte dabitur modus inferendi vnam diſtinctionem & identitatem ex alia.

Quantum ad primam partem, primò incipiam à diſtinctione rationis. Et pro ampliori declaratione notandum, quòd diſtinctio rationis inueſti-

gatur propter diuerſas relationes rationis attributas per actum rectum vel collatiuum intellectus eidem obiecto, vel diuerſis hoc modo: quia vel res realis comparatur ad rem realem, vel realitas ad realitatem: & hoc vel ad ſeipſam vel ad aliam in vno & eodem obiecto formali, vt quando intellectus comparat colorem & diſgregatiuum in albedine: vel res rationis, ad rem realem, vt quando intellectus comparat genus ad animal, & econuerſo: vel res rationis ad rem rationis, vt quādo intellectus comparat genus ad ſpeciem, & econuerſo. Si primo modo: vel res realis comparatur ad ſe, vel ad aliam: ſi ad ſeipſam, vel comparatur ipſa vt intellecta ad ſeipſam non intellectam, vel ad ſeipſam vt intellectā. Si ſecundo modo: vel igitur comparatur ipſa res concepta ſub vno modo cōcipiendi ad ſeipſam, vel ad aliam, vel ſub alio modo concipiendi. ſi primo modo: vel igitur ſub modo concipiendi Grammaticaliter, vt ſignificādo aliquid in recto vel in obliquo: vel Logicaliter, puta in concreto vel in abſtracto: & ſic ſecundum diuerſas comparationes ſin-

tellectus ad res eaſdem vel diuerſas oritur diſtinctio rationis.

Diſtinctio verò ex natura rei inueſtigatur per quatuor genera oppoſitionis.

Primò per oppoſitionem relatiuam.

Secundò per oppoſitionem contrariã.

Tertiò per oppoſitionem priuatiuam.

Et quartò per oppoſitionem contradictoriam ſic: quia impoſſibile eſt duo oppoſita, ſiue relatiuè ſiue priuatiuè, ſiue contrariè ſiue contradictoriè, ſimul eidem reſpectu eiuſdem conuenire & differre, ideo,&c. Exemplum de oppoſitione relatiua: vt quia intellectus agens mouet intellectum poſſibilem, & intellectus poſſibilis mouetur ab intellectu agente, concludimus ibidem eſſe diſtinctionem ex natura rei. Exemplum de oppoſitione contradictoria: vt quia ſuperius eſt communicabile pluribus, inferius verò non. ideo,&c. Exemplum de oppoſitione priuatiua vel quaſi priuatiua: vt quia eſſentia diuina eſt communicabilis pluribus perſonis: paternitas verò incommunicabilis. ideo, &c. Exemplum de contraria oppoſitione, capiendo largè contrarietatem: vt quia

homo formaliter eſt ad ſe, dependentia qua dependet ad Deum, formaliter eſt ad aliud. ideo, &c.

Diſtinctio autem formalis facilis eſt ad inueſtigandum, dummodo extrema ſint poſitiua. Tamen quadruplici via poteſt inueſtigari. Primò per viam excluſionis. Omnia enim quæ ſic ſe habent, quòd vnum non eſt de conceptu quidditatiuo alterius, illa formaliter diſtinguũtur. Secũdò per viam diffinitionis ſic: Quæcunque enim habent diſtinctas diffinitiones, quarum vna non includitur in alia, illa formaliter diſtinguũtur. Tertiò per viam deſcriptionis ſic: Quorum deſcriptiones ſunt diuerſę, illa formaliter diſtinguuntur, intelligendo per deſcriptionē manifeſtationem conſtitutam ex genere & propria paſſione. Quartò per viam demonſtrationis ſic: Quandocunque aliquid eſt demonſtrabile de aliquo & de alio, non illa ſunt diſtincta formaliter. Poteſt tamen addi quinto, via reduplicationis ſecundum Franciſcum ſic: Quãdo aliquid competit alicui inquantum tale & non alij, ſicut viuere competit homini in quantum homo & non

lapidi,illa formaliter diſtinguuntur.

Diſtinctio verò realis quadrupliciter poterit inueſtigari. Primò per viam generationis ſic: Quorum vnum generatur alio non generato, illa diſtinguuntur realiter. Secundò per viam corruptionis, Tertiò per viam originis. Quartò per viam ſeparatæ exiſtentiæ vel ſubſiſtentiæ.

Diſtinctio autem eſſentialis quadruplici via inueſtigatur. Primò per viam generationis. Secundò per viam corruptionis. Tertiò per viam ſeparationis. Quartò per viam dependentiæ.

Diſtinctio tamen ſe totis ſubiectiuè per viam actualis ſeparationis poterit inueſtigari iſto modo: Quando aliqua actualiter ſecundum eſſe exiſtentiæ vel ſubſiſtentiæ ſeparantur ab inuicem, illa ſe totis ſubiectiuè diſtinguuntur. Sed diſtinctio ſe totis obiectiuè ſic inueſtigatur: Quæ in nullo quidditatiuè conueniunt, illa ſunt ſe totis obiectiuè diſtincta.

Ex quibus ſequitur, quòd idẽtitas iſtorum per oppoſitum eorũ quæ dicta ſunt de diſtinctionibus, poterit inueſtigari.

QVantum ad ſecundam partem huius articuli: Primò inueſtigemus modum inferendi vnam identitatem ex alia: ſecundariò vnam diſtinctionem ex alia.

Quantum ad primum, pono duas concluſiones: quarum prima eſt iſta, quòd minima identitas eſt identitas ſe totis obiectiuè, quia ab omnibus infertur, & ipſa nullam aliam infert.

Secunda concluſio, quòd maxima identitas eſt identitas rationis, quia omnes alias infert, & non econuerſo: poſt iſtam eſt identitas ex natura rei, quæ omnes alias ſequentes infert, & non econuerſo. Similiter dico de identitate formali in rebus non compoſitis ex re & re, capiendo propriè identitatem formalem, ita quòd ſemper maior identitas infert minorem: in talibus rebus autem compoſitis ex re & re, identitas formalis non infert alias identitates. Materia. n. & forma ſunt eædem formaliter compoſito, cùm ſint de ſua diffinitione ſecundum Philoſophum ſeptimo Metaphyſi. & tamen diſtinguuntur realiter ab eodem.

Identitas autem realis infert identitatem eſſentialem, & etiam identitatem ſubiectiuam ſecundum ſecundum modum dicendi de identitate ſubiectiua,nõ tamẽ ſecundũ primum:nec infert etiam identitatẽ obiectiuam,nec ſecundũ primum,nec ſecundum ſecundum modum dicendi. Potentiæ animæ ſeu paſſiones entis ſunt eædem realiter inter ſe, & eſſentialiter,& tamen diſtinguũtur ſe totis obiectiuè,cùm in nullo quidditatiuè conueniant.

Et ſi detur quòd conueniant, ſaltem ego veniam ad primò diuerſa, per quæ iſtæ potentiæ animæ differunt, & iſta erunt diſtincta ſe totis obiectiuè,non realiter. Et breuiter non poſſum videre, quomodo vna identitas per bonam conſequentiam poſſet inferre omnes alias identitates, licet aliquæ aliquas inferant, vt dictum eſt.

Quantum ad ſecundum de modo inferendi vnam diſtinctionem ex alia, pono iſtam concluſionem, quòd maior diſtinctio infert minorem: tamen non video iudicio meo qualiter vna diſtinctio per bonam conſequentiam poſſet

omnes alias diſtinctiones inferre,licet aliqua aliquas inferant. Minima tamē videtur eſſe diſtinctio rationis,quia ab omnibus infert,quod declaro ſic. Duæ potentiæ animæ diſtinguuntur ſe totis obiectiuè, eodem modo quo dictum eſt: & tamen non diſtinguuntur ſe totis ſubiectiuè, ſecundum ſecundam opinionem ſuperius recitatam de diſtinctione ſubiectiua, nec etiam infert diſtinctionem realem ſecundum omnes formalizantes, nec eſſentialem. Materia etiam & forma diſtinguuntur realiter, à compoſito, & tamen non formaliter,vt iam dictum eſt. Iſta mihi videntur vera, licet multi formalizantes dicant oppoſitum: ſoluant tamen difficultates ibi tactas,videlicet, de potentiis animæ ſe totis obiectiuè diſtinctis, & tamen non realiter nec eſſentialiter: quæ etiam ſunt eædem realiter,non tamen obiectiuè,etiam de materia & forma, quæ ſunt eædem formaliter cum compoſito, & tamen non realiter: immo diſtinguuntur realiter. nec vnquam Scotus ordinauit illas conſequentias ſiue illationes, nec etiam habent aliquam rationem

conuenientem. ideo eadem facilitate qua ſic affirmantur & ordinantur, deſtruuntur. Et hæc de corpore quæſtionis.

QVantum ad ſeptimum articulum, qui eſt de identitate obiectiua: & eius diſtinctione, & dico, quòd illa ſunt idem obiectiuè, de quibus poteſt prædicari aliquod prædicatum quidditatiuè, ſiue illud ſit limitatum, ſiue tranſcendens, ſiue dicat realitatem potentialem, ſiue non, illa diſtinguuntur ſe totis obiectiuè, de quibus non poteſt prædicari tale prædicatum quidditatiuè. Ex hoc Auct. infert tria corollaria. Primum, Deus & creatura ſunt idem ſe totis obiectiuè: & etiam decem prædicamenta. Secundum, paſſiones entis à ſeinuicem & ab ente diſtinguuntur ſe totis obiectiuè. Tertium corollarium, differẽtiæ vltimæ, & breuiter omnia quæ ſunt primò diuerſa diſtinguuntur ſe totis obiectiuè.

Prædicatum duplex Aliud potentiale, & hoc eſt quod dicit conceptum quidditatiuum nẽpe genus ipſum. Aliud actuale quòd dicit conceptũ qualitatiuum, ſ. Differentiã vel vtrunque ſimul ſicut eſt conceptus ſpecificus.

Concordantia cum Ariſt.

IDentitatem ſe totis obiectiuam confirmatam ab Ariſtot. habemus, quinto Meta. tex. commen. 12. vbi voluit, quòd illa quæ ſunt idem genere ſunt idem proportione, ideſt illa quæ ſunt idem ſubiectiuè ſunt bene idem obiectiuè. Sed illa, quæ ſunt idem proportione

non ſunt idem omnia idem genere, ideſt illa quæ ſunt idem proportione, ideſt obiectiuè, non ſunt idem ſubiectiuè & genere. nam eſſe idem genere eſt eſſe idem ſubiectiuè: quia genus eſt realitas potentialis, contrahibilis per differentias: & rectè identitas proportionis vocatur ſecundum nos identitas obiectiua, quia ſecundum Ariſtot. ibi identitas proportionis eſt vltima identitas, quæ ab omnibus infertur, & nullam infert: ſic identitas obiectiua ab omnibus infertur, & nullam infert. Diſtinctio obiectiua habetur per Ariſto. 7. meta. tex. comen. 4. & tex. com. 17. vbi vult, quòd ſubiectum non prędicatur per ſe primo modo de paſſione, nec econtra: quia ſubiectum cadit in diffinitione paſſionis, vt additum igitur ſubiectum & paſſio non conueniunt in aliquo quidditatiuè, ergo ſunt diſtincta obiectiuè. Clarius ponitur iſta diſtinctio ab Ariſto. 5. meta. tex. commento. 15. omnino diuerſum ipſum oppoſito modo eidem dicitur, & omnino diuerſa ſunt quæ in nullo quidditatiuè conueniunt, & iſta ſunt diſtincta ſe totis obiectiuè.

Anotatio textus.

Dicitur in litera, quòd illa ſunt primò diuerſa, quæ diſtinguuntur ſe totis obiectiuè, pro quo eſt notandum quod aliud eſt dicere aliqua eſſe diuerſa, & aliud differentia,

nam differentia ſunt aliquid idem entia, hoc eſt dictu in aliquo quidditatiuè conueniunt, & per aliquid differunt: ſed diuerſa ſunt quæ in nullo quidditatiuè conueniunt. Et vult hic Auctor, quòd differentiæ vltimæ, ſunt primò diuerſa quidditatiuè:cõtra hoc arguo ſic, contrarietas per Ariſtot. 10. meta. text. c. 14. eſt differentia, ergo contraria ſunt differentia: tunc arguo ſic, contraria ſunt differentia, duæ differentiæ ſunt contrariæ accipiendo differentias pro vltima realitate, ergo duæ differentiæ ſi ſunt contrariæ erunt differentes: & ſi ſic non ſunt primò diuerſa. Ad hoc reſpõdeo concedẽdo totum, quòd contrarietas eſt differentia:ergo contraria ſunt differentia, & bene, & valet conſequentia, quia abſtractis media abſtractione, ad concreta bene valet conſequentia:ſed quando poſtmodum dicitur differentiæ vltimæ ſunt cõtrariæ, ergo ſunt differentes:nego antecedens, & diſtinguo de contrariis:vno modo accipitur prout ſunt formæ, quæ eidem ſuſceptibili viciſſim inſunt & mutuò ſe expellunt: vt ſunt duæ qualitates, & ſic differentiæ vltimæ non ſunt contrariæ. Alio modo accipiuntur pro oppoſitione aliquorũ condiuidentium aliquod genus, & ſic dicimus quòd differentiæ ſunt contrariæ, quæ condiuidunt genus ſiue ſpeciem i. ſunt oppoſitæ, ſicut dicimus de rationali & irrationali, quæ diuidunt animal. & hoc nihil aliud eſt: niſi eſſe oppoſita, & non includere animal nec aliud

ſuperius ad animal quidditatiuè: & ſic conce-
do, quòd differentię vltimæ ſunt contrariæ, ideſt non includunt aliquid prædicatum quidditatiuum, & ſic ſunt bene primò diuerſa, ſed non ſunt contrariæ, ſicut duæ qualitates ſunt contrariæ, quia tunc bene eſſent differentes & non primò diuerſa.

Concordantia cum Ariſt.

HAnc diſtinctionem differentium, & primò diuerſorum poſuit Ariſtot. 5. meta. t. c. 15. vbi vult, quòd omnino diuerſa in nullo conueniunt, ſed differentia bene in aliquo conueniunt: idem habet 10. met. t. c. 12. vbi ponit, quòd differentia habent in quo conueniunt, diuerſa verò nihil habent, in quo conueniunt, &c.

Dubia Circa textum.

DVbitatur primò vtrum illa ſint idẽ obiectiuè de quibus poteſt prædicari aliquod prędicatum quidditatiuè: ſiue limitatum ſiue tranſcendens. Reſpondeo, quod ad hoc vt aliqua ſint idem obiectiuè: non requiritur conuenientia quidditatiua, ideſt, quòd aliquid quidditatiuè prædicetur de his, quæ dicuntur eſſe idem obiectiuè: ſed requiritur, quòd aliqua conueniant in aliquo prædicato quidditatiuo, vel quòd ſint idem realiter, vt ſunt duæ poten-

potentię animæ, aut differentiæ earum, quæ ſunt idem obiectiuè, & licet non conueniant in aliquo quidditatiuè, ſunt tamen idem realiter vel denominatiuè, ideſt habent prædicatum, quod de iſtis differentiis prædicatur denominatiuè, ideſt ens denominatiuè de iſtis differentiis prædicatur, ſed non quidditatiuè: ideſt ad identitatem obiectiuam non neceſſariò requiritur quod, illa quę habent talem identitatem, prædicetur de eis conceptus vniuocè, & quidditatiuè dictus: ſed ſufficit quòd prædicetur conceptus vniuocus, ſicut ens quando prædicatur de vltimis differentiis. & tunc ceſſant inſtantiæ de potentiis animæ quæ ſunt idē realiter ſubiectiuè & obiectiuè. quia ad hanc identitatem obiectiuam ſufficit habere prædicatum vniuocum: ſimiliter ceſſant inſtantiæ de primò diuerſis vt ſunt vltimæ differentiæ, potentiæ animę: iſtæ erunt idem realiter & obiectiuè, & vbique valet conſequentia in omnibus identitatibus, & diſtinctionibus, ſtante tali declaratione, ſemper maior diſtinctio & identitas infert minorem & omnes erunt cōſequentiæ formales. Hîc etiam ſtudioſe lector debes obſeruare contra quoſdam modernos in Scoticas diſtinctiones oblatrantes, quòd propter diuerſitatem fundamentorum & terminorum diuerſificantur relationes, & ita idētitates & diſtinctiones. licet igitur poſſent omnes pręter opus intellectus reduci ad vnam vel duas ſubiectiuè, non tamen terminatiuè, &

fundamentaliter. Exemplum de Socrate comparato diuerſimodè, & ſic de aliis. denominatio igitur & variatio harum diſtinctionum fit in ordine ad extrema, quare tene cum iſto & aliis antiquis in numero & varietate diſtinctionum & ſolue inſtantias modernorum.

Latratus contra iſtas identitates & diſtinctiones: & inſtantiæ modernorum, quæ ſolent fieri ſunt tales. dicerent nobis aduerſarij, vos multiplicatis entia ſine neceſsitate: quia talia quæ ſunt idem obiectiuè: ſimiliter ſunt idem eſſentialiter ſecundum alterum modum ſumendi identitatem eſſentialem: patet, nam homo & albedo ſunt idē obiectiuè, quia aliquid de eis prædicatur quidditatiuè, ſcilicet ens: etiā ſunt idem eſſentialiter ſecundum vnum modū, quia ſe habent per modum informabilis & informantis: ſimiliter illa quæ ſunt idem obiectiuè, ſunt idem formaliter, patet Deus & creatura ſunt idem obiectiuè: & ſunt idem formaliter, quia Deus & creatura includunt in primo modo ens, & ſic ſunt idem formaliter.

Doctrina ſingularis & ingenijs ſubtilibus digna.

Reſpondeo & dico quòd ſubiecta omnium identitatum, & diſtinctionum poſſunt eſſe ſolum duo, aut vnum: ſed termini ſunt multi, & tot ſunt termini, quot ſunt diſtinctiones: ideo quia termini ſeptem modis accipiuntur: ideo ſeptem identitates ſunt & fundamentaliter, ideſt licet vnum poſſit eſſe ſubiectum, vel duo, omnium diſtinctionum realium: tamen fundamenta ſunt diuerſa: quia per aliud funda-

mentum, & rationem ſortes eſt ſubiectum identitatis realis, & per aliam rationem& fundamentum eſt ſubiectum diſtinctionis formalis, vt videre eſt in Textu formalitatum & in his noſtris Commentariis eſt dictum. Ex his modo elicio reſponſionem ad argumenta prędicta& ad omnes ſimiles rationes:ideo ad primam dico, quòd identitas eſſentialis non eſt identitas obiectiua: & licet homo & albedo ſint idē eſſentialiter, & obiectiuè ratione ſubiecti. quia idem ſubiectum eſt vtriuſque identitatis, tamen fundamentaliter non ſunt idem: quia per aliud fundamentum ſunt idem obiectiuè: eo ſcilicet quod conueniunt in prędicato quidditatiuo,ſcilicet in ente, & per aliud fundamentum ſunt idem eſſentialiter: quia ſe habent per modum informantis & informabilis. Vnde dicendum quòd licet iſtæ identitates ſint idem ſubiectiuè,non tamen terminatiuè: hoc eſt identitas, quæ eſt in homine, vt terminatur ad albedinem, eſt obiectiua: quia includunt ambo prædicatum quidditatiuū,ſ.ens:ſed idētitas,quæ fundatur in homine, & terminatur ad animal, eſt formalis: quia animal eſt alius terminus,& ſic identitates & diſtinctiones variantur ratione termini, & nō ratione ſubiecti. Ad aliam inſtantiam de Deo & creatura: vbi dictum fuit, quòd ſunt idē obiectiuè & formaliter:dicas, quòd argumentū procedit ex falſa imaginatione. quia tu imaginaris quòd Deus & creatura ſunt idem formaliter: quod eſt ex-

preſſè falſum:bene ſunt ſolū obiectiuè,ſed non formaliter: tu arguis ſic, includunt ens in primo modo, ergo ſunt idem formaliter: dico, quòd bene cum ente ſunt idē formaliter, quia videlicet creatura includit ens, & Deus includit ens,ſed non inter ſe: ſed tunc eſſent inter ſe idem formaliter,quandoDeus includeret creaturam aut econtra, cuius oppoſitum manifeſtum eſt.Secundò dubitatur de illa probatione quæ in fine vltimi textus apponitur vt probet quòd omnis differentia differentiū reducitur ad aliqua primòdiuerſa & ratio dubitationis eſt,quia ſi diuerſitas eſt propria paſſio entium:ergo illa, quæ ſunt primò diuerſa, includūt ens quidditatiuè:ſicut, ſi riſibilitas eſt propria paſſio ſortis,& prædicatur de ſorte in ſecundo modo,ergo ſortes includit hominem in primo modo dicendi per ſe:ſic ſimiliter dicitur,quòd ſi diuerſitas prædicatur de entibus particularibus,vt de differentiis vltimis in ſecundo modo dicendi per ſe: ergo differentiæ vltimæ includunt ens in primo modo dicendi per ſe, & ſic differentiæ vltimæ non erunt primò diuerſæ. Ad hoc reſpondeo, quòd hoc dictum, paſſio alicuius ſubiecti prædicata in ſecundo modo de inferioribus,denotat ſubiectum inferius includere ſuperius in primo modo dicendi per ſe:eſt verum tunc, quando paſſiones iſtæ dicuntur eſſe limitatæ, & non tranſcendentes:ſicuti eſt diuerſum,quod eſt paſſio tranſcendens entis: ſed riſibilitas, quæ eſt paſ-

ſio limitata, poteſt in ſecundo modo prædicari de aliquo inferiori, & inferius includit ſuperius in primo modo.

Textus.

Ad argumenta principalia. Ad primum cùm dicitur, Illæ formalitates vel ſunt aliquæ res, &c. dico quòd ſunt aliquæ realitates, ſed magis aliquid rei. Et cùm infertur, ergo diſtinguuntur realiter, verum eſt accipiendo diſtinctionem realem largè pro omni diſtinctione, quæ eſt ſecluſo opere intellectus: non tamen diſtinguuntur realiter, accipiendo propriè diſtinctionem realem pro illa quæ eſt inter rem & rem.

Ad ſecundum cùm dicitur, Quæ diſtinguuntur ex natura rei, diſtinguuntur realiter: dico quòd verum eſt realiter, id eſt, per realitates & ex natura rei, non tamen ſicut res & res: quia alia eſt diſtinctio rei, & alia ex natura rei, vt dictum eſt.

Ad tertium cùm dicebatur, Sicut ſe habet res ſubiecti, & cæt. dico quòd propriè non eſt hoc locus à tranſmutata proportione: quia vbi eſt proportio, vel locus à tranſmutata proportione, oportet quòd ſint diſtinctæ res.

quia proportio etiam tantum rerum, & per conſequens tantum fundatur in illis quæ ſunt res & res. Cùm igitur res ſubiecti non ſit alia res à re paſſionis, ſed eadem & indiſtincta, ideo non poteſt fundare proportionem, nec per conſequens erit locus à tranſmutata proportione.

Vniuerſaliter dicitur, licet iſta ſolutio ſit bona, quòd ſimilitudo argumenti non valet: eſt enim ſimilitudo & diſſimilitudo. Similitudo eſt iſta, quòd ſicut res ſubiecti non poteſt eſſe ſine re paſſionis: ita formalitas non poteſt eſſe ſine formalitate paſsionis. Diſsimilitudo autem propter quam claudicat, eſt, quia res ſubiecti tranſit in identitatem realem cum re paſsionis, & econtra: formalitas autem ſubiecti non tranſit in identitatem formalem cum formalitate paſsionis, nec econtra. quare, & cæt. Ad quartum, cùm dicitur quòd formalitas ſubſtãtiæ eſt vera res: dico quòd omnis talis eſt vera res, ſi ſit ſubiecta in recto. vnde eo modo quo talis formalitas eſt ſubſtantia vel aliquid eius, eſt res. modo nõ omnis formalitas ſubſtãtiæ eſt

ſubſtantia in recto,ſed aliqua in recto,& aliqua in obliquo. Quare propriè non debet dici illa quæ eſt in obliquo propriè ſubſtantia, ſed ſubſtantiæ: & ideo non oportet,quòd illa quæ ſunt diſtincta per formalitates, ſemper diſtinguantur ſicut res & res,ſed ſicut rei & rei.

Ad quintum cùm dicitur, quòd quæcunque habent diuerſas diffinitiones, diſtinguuntur realiter, verum eſt, ſi habeant diuerſas diffinitiones quidditatiuas conſtitutas ex genere & differentia: non oportet autem, ſi habeant ſolum diuerſas rationes formales ab intellectu ex natura rei formaliter conceptibiles.

Ad ſextum cùm dicitur, Quòd tunc ab vno & eodem, &c. dico quòd ab vno & eodem non poteſt ſumi vnitas rerum, & pluralitas rerum reſpectu eiuſdem. Dico tamen quòd ab vno & eodem poteſt ſumi vnitas rei & pluralitas formalitatum: quæ non opponuntur in eodem, nec repugnant. Ad ſeptimum cùm dicitur, Accipio formalitates ſubiecti & propriæ paſſionis, &c. reſpondeo ad argumentum. Cùm dicitur, Vel

his formalitatibus ſubiecti & paſſionis eſt aliquid cōmune vel nihil, dico quòd nihil eſt commune vniuocum vniuocè dictum: habent tamen vnam communem realitatem ſubiectiuam, in qua realiter conueniunt & differunt, licet non quidditatiuè.

Et cùm vltra dicitur, Quæcunque diſtinguuntur ſe totis obiectiuè, diſtinguuntur ſe totis ſubiectiuè & realiter. Dico quòd argumentum eſt bonum contra illos, qui dicunt quòd diſtinctio ſe totis obiectiuè infert diſtinctionem ſe totis ſubiectiuè, & omnes alias. Sed ego non dico ſic; ideo dico quòd aliqua ſe totis eſſe diuerſa poteſt eſſe dupliciter. Vno modo in realitate obiectiua, & ſic illæ formalitates ſubiecti & propriæ paſſionis ſunt primò diuerſæ, nec poſtea ſequitur quòd diſtinguantur realiter. Alio modo in realitate ſubiectiua, & ſic realitas & formalitas ſubiecti & paſsionis non ſunt primò diuerſæ, quia conueniunt in realitate & eſſentia ſubiecti & paſsionis, & in ea identificantur realiter.

Ad aliam probationem cùm dicitur,

quærendo de illo in quo conueniunt, Vel eſt ens reale, vel rationis, dico quòd in nullo conueniunt quidditatiuè: ideo illud non eſt reale, nec ens rationis. Dico tamen quòd in aliquo conueniunt denominatiuè, & illud eſt ens vel res tranſcendenter: dico etiam quòd conueniunt in realitate ſubiectiua, ſicut dictum eſt.

Ad octauum cùm dicitur, Quæcunque diſtinguuntur quidditatiuè, &c. nego ad probationem, quia quidditas & res idem ſunt, verum eſt, ſed inadæquatè, quia cum vnitate rei poteſt ſtare pluralitas formalitatum.

Ad nonum cùm dicitur ab Herueo, Nulla paſſio, &c. tranſeat pro nunc. Poſtea cùm dicitur in minori, Sed diſtinctio eſt paſsio entis, concedatur totus ille proceſſus vſque ad minorem ſyllogiſmi. Et cùm dicitur, Omne ens eſt reale, vel rationis, vt patet quinto met. dico quòd omne ens eſt reale, id eſt ſecluſo opere intellectus vel rationis, id eſt, per opus intellectus. Poſtea cùm infertur, ergo omnis diſtinctio eſt realis vel rationis, dico quòd omnis diſtinctio

eſt realis, id eſt ſecluſo opere intellectus, quæ à nobis vocatur diſtinctio ex natura rei, vel rationis, id eſt per opus intellectus: tamen inter illas diſtinctiones mediat diſtinctio ex natura rei & formalis.

Ad decimum cùm dicitur, Quæcunque diſtinguuntur numero, & cæt. concedo illam maiorem, & nego minorem, ſcilicet quòd quæcunque diſtinguuntur formaliter, diſtinguuntur numero.

Et ad probationem, quia quæcunque diſtinguuntur formaliter, diſtinguuntur quidditatiuè, tranſeat: ſed quæcunque diſtinguuntur quidditatiuè, diſtinguuutur ſpecificè, nego illam. Et ſi adhuc concederetur, non ſequeretur, vltra diſtinguuntur ſpecificè, ergo diſtinguuntur numero, quia ſecundum eos actio & paſſio diſtinguuntur ſpecie, & tamen ſunt vnus motus numero, vt ipſi dicunt. quare, &c.

Ad vndecimum, cùm arguebat Fran. de marchia, Illa quæ habent realiter & eſſentialiter diuerſas formas, &c. concedo, accipiendo formam primo

& ſecundo modo, non autem accipiendo formam quinto modo. Et ad minorem cùm dicit, Quæcunque diſtinguuntur formaliter, diſtinguuntur per formas, verum eſt per formas, id eſt, quidditates,&accipiendo formam quinto modo, non autem accipiendo formam pro forma accidentali vel ſubſtantiali: ideo totus proceſſus ſequens non valet, quia procedit ex falſo intellectu.

Ad duodecimum cùm dicebatur, Niſi illa quæ formaliter diſtinguuntur, & cæt. concedo reſpectu illorum à quibus facit differre vel diſtingui realiter. Et dico breuiter, quòd eo modo quo formalitas eſt principium diſtinctiuum,eo modo facit differre: ſi realiter, realiter: ſi formaliter formaliter.

Ad confirmationem poteſt dici, quòd non eſt ſimile: quia in differentia rationis eſt aliquid actuale, puta ipſa relatio rationis, & aliquid potentiale,puta ipſum ſubiectum vel fundamentum. Non autem oportet quòd ita ſit in omni diſtinctione ex natura rei.

Octo modis inueſtigatur diſtinctio rationis ſicut bene tangit Auctor.

QVantum ad vltimum articulum principalem pro complemento huius quæſtionis, qui eſt illatiuus & inueſtigatiuus identitatum & diſtinctionum: primò diuidendo in duas partes principales ſic procedam: in prima parte dabitur modus venandi diſtinctiones & identitates: in ſecunda parte dabitur modus inferendi vnam diſtinctionem & identitatem ex alia. Quantum ad primam partem primò incipiam à diſtinctione rationis, & pro ampliori declaratione notandum, quòd diſtinctio rationis inueſtigatur propter diuerſas relationes rationis attributas per actum rectum vel collatiuum intellectus eidem obiecto, vel diuerſis: quia vel res realis comparatur ad rem realem, vel realitas ad realitatem: & hoc vel ad ſe ipſam, vel ad aliam in vno & eodem obiecto formali: vt quando intellectus comparat colorem, & diſgregatiuum in albedine. Quia verò Auct. hic dicit, quòd venatur diſtinctio rationis per diuerſas relationes rationis attributas alicui obiecto per actum rectum. Iſtud erit vnum fundamentum & principium venandi & fabricandi diſtinctionem rationis, & eſt tunc quando obiectum eſt ex natura rei, & habet eſſe cognitum & inter intellectum cognoſcentem & obiectum cognitum naſcitur relatio, & vocatur rationis: quia obiectum, quod eſt ex natura rei, habet eſſe ra-

tionis,ideſt cognitum, & cognoſcitur per intellectum qui eſt ratio. Secundum fundamentum erit relatio rationis attributa per actum collatiuum intellectus vni obiecto vel pluribus ex natura rei. Tertium fundamentum fabricandi diſtinctionem rationis eſt relatio & comparatio intellectus facta inter rem realem, & rem rationis. Quartum fundamentum ſiue principium eſt relatio ſiue comparatio intellectus facta inter duas ſecundas intentiones, vel in vna, & eadem. Quintum fundamẽtum fabricandi diſtinctionem rationis, eſt cõparatio intellectus inter vnum modum ſignificandi grammaticalem, vel inter plures modos ſignificandi grammaticales. Sextum eſt comparatio inter ens reale & nihil, ſicut eſt contradictio. Septimò eſt comparatio inter ens in actu & ens vt habet eſſe cognitum. Octauò eſt comparatio & relatio, quæ non habet omnes tres conditiones relationis realis: talis relatio poteſt eſſe fundamentum & principium diſtinctionis rationis, & plura alia fundamenta poſſunt reperiri, ſed ſolum quinque quę faciunt ad propoſitum ſuum, poſuit Auctor. Et ſecundum hoc poſſumus dicere, quòd ſunt octo genera diſtinctionis rationis: primũ eſt inter vnum obiectum cognitum per actum rectum intellectus, vt inter albedinem, quæ eſt ex naturâ rei, & habet eſſe cognitum: & inter intellectum cognoſcentem, intellectus, & tale obiectum ratione diſtinguuntur: &

Obſerua quot ſint genera entium rationis.

hoc dictum Auctoris confirmatur per Scot. in 2. ſen.diſtin. 1. q. 5. contra Henr. ratione ſexta, vnde dicit relatio rationis eſt modus obiecti in primo actu intellectus, ideſt in actu recto, diſtinctio modo fundata inter intellectum cognoſcentem, & obiectum cognitum eſt diſtinctio rationis: quia fundatum non poteſt habere verius eſſe quàm fundamentum: & quia obiectum quod eſt vnum extremum habet eſſe cognitum & rationis, & diminutum diſtinctio habebit eſſe rationis: & non dicas, quòd iſta relatio eſt inter duo obiecta cognita, ſed eſt inter intellectum cognoſcentem per actum rectum, & obiectum cognitum: & quia obiectum habet eſſe cognitum, & rationis: obiectum ab intellectu diſtinguitur ratione, quia illa diſtinctio non conſurgit ex natura rei, ſed ex eſſe obiecti cogniti vt cognitum eſt, & intellectus cognoſcentis: ideo eſt diſtinctio rationis inter intellectum cognoſcentem & obiectum cognitum: hactenus non eſt facta mentio de actu collatiuo intellectus, ſed iſta diſtinguuntur ratione inter ſe, quia obiectum habet eſſe cognitum: & intellectus nullo modo operatus eſt collatiuè, ſed per actum rectum. Quantum ad ſecundum fundamentum, quod eſt comparatio intellectus collatiua inter vnum obiectum & aliud ex natura rei cognita, dico, quòd illa obiectą comparata per actum collatiuum intellectus, ſunt diſtincta ratione, ver-

bi gratia res realis comparata per intellectum ad rem realem: vt homo comparatus per intellectum ad aſinum, vt ambo habent eſſe cognitum, ratione diſtinguntur. Secundò vna realitas cognita, & alia realitas cognita in eodem obiecto, vt eſt color, & diſgregatiuum, vt ſunt cognita & comparata per intellectum comparantem, ratione diſtinguntur. Tertiò quando comparat realitatem, vt animalitatem ſibi ipſi, tũc animalitas à ſe ipſa ratione diſtinguitur: verbi gratia animalitas poſita in ſubiecto, & prædicato, ratione diſtinguitur. Quartò res realis, vt habet eſſe cognitum comparata ad ſe ipſam, vt non habet eſſe cognitum ratione diſtinguitur. Quãtum ad tertium fundamentum, quod eſt comparatio rei rationis ad rem realem: quando ambo ſunt cognita & comparata ratione diſtinguntur, vt genus & animal ratione diſtinguntur. nec te conturbet, quòd vnum extremum non eſt ens rationis, ſicut aliud: quia Scotus 13. quodlib. inter rem realem & rationis poſuit diſtinctionem rationis: vlterius ambo ſunt cognita iſta obiecta, ergo poſſunt fundare diſtinctionem rationis. Tertiò diſtinctio realis eſt inter extrema habentia eſſe reale, & quia vnum non habet eſſe reale, ſed rationis: ideo ratione diſtinguntur. Quantum ad quartum fundamentum quod eſt comparatio facta inter duas ſecundas intentiones: vel in vna comparando eadẽ ſibi ipſi. Dico, quòd duo obiecta ſub diuerſis

Quinquemodis aliqua distinguntur ratione.

modis conceptis: vt homo inquantum eſt ſpecies, & animal vt genus, ratione diſtinguntur: ſimiliter duæ ſecundæ intentiones ratione diſtinguntur, vt genus & ſpecies: vel vna ſecunda intentio poſita à parte prædicati, & à parte ſubiecti ratione diſtinguitur à ſe ipſa. ſimiliter idem ſumptum vt per modum concreti, & per modum abſtracti, ratione diſtinguitur, vt homo & humanitas. adde quòd eadem res realis à ſe ipſa ratione diſtinguitur vt ſortes à parte ſubiecti, & à parte prædicati. Quantum ad quintum fundamentum, quod erat comparatio duorum modorum grammaticalium, dico, quòd duo modi grammaticales ratione diſtinguuntur, vt eſt nomen & verbum, ſimiliter Petri in genitiuo, & Petrus in nominatiuo ratione diſtinguitur à ſe ipſo: iſta ſunt quinque genera diſtinctionis rationis, quæ poſuit Auctor ſecundum quinque fundamenta: tamen ſicut nos diximus, multa alia genera diſtinctionis rationis dantur. Sextum fundamentum erat comparatio inter ens reale & nihil: & ſecundum hoc fundamentum ponitur diſtinctio rationis: quæ eſt inter ens, & nihil, ſicut ſunt contradictoria, quæ ratione diſtinguuntur, vt patet per Sco. 13. quæ. quol. Septimum fundamentum erat inter ens in actu, & ens vt habet eſſe cognitum & potentiale, & inter talia eſt diſtinctio rationis. nam omnis diſtin. eſt relatio, & quia relatio realis debet habere extrema realiter diſtincta, iſta ambo nõ ſunt realiter

liter diſtincta:hinc ſequitur quòd ratione diſtinguuntur, vt ſortes nunc exiſtens ab Antichriſto ratione diſtinguitur. Octauum fundamentum erat relatio, quæ non habebat omnes conditiones relationis realis, vt comparatio, quæ eſt in Deo & terminatur ad creaturas, deficit ſibi vna conditio relationis realis, quia ſcilicet non conſurgit ex natura rei, ſed ex opere intellectus: ideo ſecundum hoc fundamentum elice corollarium, quòd Deus non diſtinguitur realiter à creatura, quia in Deo non fundatur diſtinctio realis, quæ terminatur ad creaturas. multa alia genera diſtinctionis rationis reperiuntur, ſicut diſtinctio inter duo eſſe volita. nam duo obiecta vt habent eſſe volitum, quia ambo habent eſſe diminutum, ratione diſtinguuntur, quod elicitur à Scot. 45. diſt. primi.

Concordantia cum Ariſto.

Conformitas iſtarum diſtinctionum rationis cum Ariſto. habetur in primo articulo minus principali. nam ibi dictum eſt, qualiter omne ens rationis: & conſequenter omnis diſtinctio rationis, quæ eſt ens rationis, cauſata eſt per intellectum, qui ratio vocatur, & iterum Ariſtot. habet tertio de anima. t. com. 18. vbi dicitur, quòd intellectus eſt omnia facere, & ſic omnia poteſt comparare per actum ſuum: & ſic cauſat omnes

prædictas diſtinctiones rationis. idem habet 3.de anima tex. com. 21. vbi aſſignat qualiter vnus actus intellectus eſt componere & diuidere: ſimiliter vltimo textu ſexti meta.ponit, quòd complexio & diuiſio eſt aliud à rebus, quæ habent verum eſſe, & vult, quòd complexio & diuiſio habeant eſſe in intellectu & per intellectum: & ſic ſunt entia rationis, & quia omne ens omni enti comparatum eſt idē vel diuerſum, vt patet 10.Met.tex. commen. 12. Sequitur, quòd ens rationis ſuo modo habebit diſtinctiones quomodocunque accipiatur ens rationis, ergo iſtas diſtinctiones ab Ariſto. habemus. Diſtinctio ex natura rei venatur per quatuor modos, hoc confirmatur per Ariſto.in 5.Topic.capitulo quarto,vbi ponit omnes iſtos quatuor locos ex oppoſitis ad demonſtrandum aliqua eſſe diſtincta. vt ſi aliquis eſt cæcus,ergo eſt non videns, & ſi aliquis eſt ſanus, ergo non eſt æger: & ſi aliquis eſt pater,ergo non eſt filius, & ſi de aliquo dicitur eſſe, ergo ab eodem remouetur non eſſe: patet igitur per eius dicta, quòd omnes iſti quatuor loci ſunt ſufficientes ad inferendum diſtinctionem ex natura rei.

Diſtinctio ex natura rei venatur per quatuor modos.

Diſtinctio formalis inueſtigatur quatuor modis: primus modus eſt per viam excluſionis,vt quæ ſic ſe habent, quòd non vnum eſt de conceptu quidditatiuo alterius,formaliter diſtinguuntur: hoc confirmatur per Ariſtotel.3. Phyſi. textu commenti 54. eadem eſt

diſtantia à rurſum in deorſum, & econtra:ſed non eſt idem diſtare, ergo diſtare habet aliud, & aliud eſſe quidditatiuum propter diuerſos terminos:& tamen eſt idem diſtare realiter:& cùm diſtare ſurſum diffiniatur alio modo quã diſtare deorſum, habebunt quod quid erat alterum & alterum diſtincta, ergo vnum non eſt de conceptu alterius, & ſic ſunt diſtincta formaliter, & iſta eſt via excluſionis. Aliæ duæ viæ, ſcilicet via diuerſarum diffinitionum, & diuerſarum deſcriptionum ad inferendum diſtinctionem formalem, habentur ab Ariſtotel. in libro Topic. Alia via per diuerſas demonſtrationes ad inferandum diſtinctionem formalem:cõfirmatur per Ariſtotel.primo Poſte. tex.commen.6.15.& inde, vbi vult quòd demonſtrationes variantur per media diuerſa:& vbi ſunt alia, & alia media, ſunt diuerſæ formalitates, & ſic ſi aliquid eſt demonſtrabile de vno per vnam demonſtrationem,& aliquid de alio per aliam demonſtrationem, cùm ſint diuerſa media:illa de quibus iſta demonſtrantur, formaliter diſtinguntur:ſimiliter ſi aliquid de vno demonſtratur, quod non demonſtratur de alio: illa ſunt diſtincta formaliter. Vltimò,diſtinctio formalis inueſtigatur per viam reduplicationis.Hoc confirmatur per ea, quæ habet Ariſtot. primo Priorum: capite. 33. ex quo elicitur, quòd finis reduplicationis eſt, vt notetur cauſa inhærentiæ prædicati ad ſubiectum: vt homo eſt animal inquantum

homo. Si accipiantur duo, & vni competat aliquod prædicatum per notam reduplicationis, quæ dicit cauſam inhærentiæ prædicati ad ſubiectum, & alterum non habet prædicatum tale, in quo ponatur cauſa, propter quam ſibi competit tale prædicatum, vtique formaliter diſtinguuntur: quia de his duobus poſſumus habere aliam, & aliam conceptibilitatem. Diſtinctio realis inueſtigatur per viam generationis: vt ſi vnum generatur alio non genito, illa realiter diſtinguuntur. ſecundò, ſi vnum corrumpitur alio non corrupto realiter diſtinguuntur: tertiò per viam ſeparatæ exiſtentiæ vel ſubſiſiſtentiæ, omnes iſtæ tres viæ confirmantur per Ariſto. qui vult, quòd contradictio ſit principium ad concludendum diuerſitatem entium: vt notat Sco. 1. d. ſecundi: quia de quolib. dicitur eſſe vel non eſſe, & de nullo ambo ſimul, ſi ergo de vno dicitur quòd generatur, & ab alio remouetur generatio, ſequitur, quòd realiter diſtinguuntur, & ſic de aliis viis. Alia eſt via originis quia nihil generat ſe: & hoc confirmatur per Ariſto. ſecundo de anima. tex. com. 47. vbi dicitur nihil ſe ipſum generat, ſed conſeruat ſe: idem commentator in eodem comm.

Diſtinctio eſſentialis inueſtigatur per viam generationis ſecundo per viam

Diſtinctio eſſentialis inueſtigatur per viam generationis, ſecundò per viam corruptionis: tertiò per viam ſeparatæ exiſtentiæ. confirmantur iſtæ viæ per Ariſtot. 7. Topic. com. 9. vbi habet, quòd propoſitio faciliter de-

ſtruitur per contradictionem inuentam in ipſa: quod dictum ponitur à Scot. 1. diſtinct. ſecundi & vult Scot. quòd Ariſtot. per iſtam viam contradictionis concludat diſtinctionem inter aliqua. vt ſi vnum generatur, & aliud non: aut ſi vnum corrumpitur, & aliud non aut ſi vnum manet, & aliud non: certum eſt quòd eſſentialiter diſtinguntur. nec tibi ſuccurrat dubium de ſorte & Platone, qui non videntur, quòd diſtinguantur eſſentialiter: & vnum generatur alio non genito, quia adhuc diſtinguuntur eſſentialiter nnmeraliter licet non eſſentialiter ſpecificè. Quarta via eſt via dependentiæ, & hæc confirmatur per Ariſto. 12.meta.vbi vult, quòd ex primo principio dependet cœlum, & natura,ſed dependens quod eſt cœlum & natura eſſentialiter diſtinguitur ſecundum Ariſto.à principio independente: quia ſecundum ſua principia cauſa & cauſatum diſtinguuntur eſſentialiter, ergo ſecundũ eum dependens & independens eſſentialiter diſtinguũtur. Diſtinctio ſe totis ſubiectiuè inueſtigatur per viã actualis ſeparationis: quãdo ſcilicet aliqua actualiter ſeparantur. Hæc via confirmatur per Ariſtot.qui in 4.phyſi.ad probandum locum eſſe aliud à locato dixit: quia idem locus manet cum diuerſis locatis: ita quòd locatum & locus ſeparantur, propterea ſunt diſtincta.idem habet Ariſto. ad aliud propoſitum,primo de generatione & 5. 7. & 12. meta.tex.com.3. ergo ſecundum eum ſepara-

corruptionis tertiò per viam ſeparatæ exiſtentiæ.

Cælum & natura eſſentialiter diſtinguntur.

Diſtinctio ſe totis ſubiectiuè quomodo inueſtigatur.

tio actualis exiſtentiæ concludit diſtinctionẽ locati & loci & ſimilium, quæ ſubiectiuè diſtingunntur: ſaltem ſecundum primum modũ: quod eſt propoſitum noſtrum, & ſic diſtinctionem ſubiectiuam ab eo habemus confirmatam. Diſtinctio ſe totis obiectiuè, inueſtigatur per hoc: quæ in nullo quidditatiuè conueniunt illa ſe totis obiectiuè diſtinguuntur. Hoc confirmatur per Ariſto. primo Poſte. tex, com. 36. vbi vult, quòd prædicationes per ſe non conuertuntur: ita quòd ſi prædicatum dicatur de ſubiecto per ſe non econtra, ſubiectum dicetur de prædicato per ſe, ſed per accidens: ergo, ſi iſta eſt per ſe, ſecundo modo ens eſt vnum: iſta nullo modo eſt per ſe, vnum & ens: ſed quaſi per accidens ergo vnum & ens non conueniunt in aliquo quidditatiuè, ergo ſunt diſtincta ſe totis obiectiuè: & ſic patet quòd omnes iſtæ diſtinctiones ſunt conformes dictis Ariſto.

Diſtinctio ſe totis obiectiuè quomodo inueſtigatur.

Dubia circa textum.

PRimò dubitatur vtrum diſtinctio rationis poſſit inueſtigari per opus rectũ intellectus: & videtur quòd non, ſi iis damus aſſenſum quæ in primo articulo partiali dicta ſunt de ente rationis. Reſpondeo quòd diſtinctio & relatio rationis capitur dupliciter: nã aut eſt inter duas ſecundas intentiones comparatas adinuicem, & ſic eſt ſemper per actum collatiuum intel-

lectus : & ſic loquutus eſt Auctor, artic. 1. partiali, aut eſt inter obiectum vt habet eſſe cognitum, & intellectum, vt cognoſcentem: & ſic eſt relatio & diſtinctio rationis per actum rectum intellectus, & non collatiuum, & ſic loquitur in iſto articulo Auctor,& talis diſtinctio & relatio eſt rationis inter intellectum cognoſcentem & obiectum, vt habet eſſe cognitum: & quòd talis diſtinctio ſit rationis, patet: quia ad realem relationem requiritur, quòd conſurgat ex natura extremorum: modo iſta diſtinctio, quæ eſt inter intellectum cognoſcentem & obiectum cognitum,non conſurgit ex natura extremorum, ſed conſurgit per opus intellectus : quia illud obiectum habet eſſe cognitum & eſſe per intellectum. Secundò, dubitatur an diſtinctio rationis ſit reſpectus à potentia ratiocināte cauſatus: & dicitur quòd non, quia in ſuperioribus dictum eſt quòd diſtinctio rationis cauſari poteſt per comparationem vnius rei realis ad aliam rem realem, vel eiuſdem rei realis ad ſe ipſam: ſi hoc eſt verum,ſequitur quòd diſtinctio rationis non eſt reſpectus cauſatus à potentia ratiocinante :patet quia ſi eſt comparatio rerum realium, ergo ſequitur, quòd non eſt reſpectus rationis cauſatus à potentia ratiocinante, & eſt contra dicta in primo articulo partiali. Ad hoc reſpondeo ſic, quòd Auctor in primo articulo loquutus eſt de diſtinctione rationis

propria,quæ eſt inter duas ſecundas intentiones, & talis diſtinctio eſt reſpectus cauſatus à potentia ratiocinante. Hic verò quando dicit, quòd res realis comparatur ad ſe ipſam, vel ad aliam rem realem, inter quæ ponit diſtinctionem rationis, iſta diſtinctio eſt rationis impropria: & eſt inter duo extrema vt habent eſſe cognitum: & ſic vocãtur entia rationis extrema, quia habent eſſe cognitum, & in ſe ſunt entia realia, ſed non eſt inter duas ſecundas intentiones, & ideo iſta diſtinctio non eſt reſpectus cauſatus à potentia ratiocinante. Tertiò dubitatur an intellectus poſſit cõparare rem intellectam ad ſeipſam non intellectam: & videtur quòd non quia nulla potentia poteſt cõparare aliquid ad illud quod ignorat: vnde ſi intellectus comparat rem intellectam ad eandem non intellectã, ſemper intelligit eam, quia non fit ab eo comparatio ad illud, quod nõ intelligit. Ad hoc reſpondeo, quòd licet res conſiderata & comparata ab intellectu in re ſit in intellectu & cognita: tamen intellectione præciſiua conſideratur ab intellectu, vt nõ intellecta. & hoc non eſt inconueniens, quia intellectus ea quę ſunt vnita poteſt conſiderare non vt vnita, & ea quæ vnum ſunt, actu ſuo conſiderat vt nõ vnũ & ſic intellectus cõſiderat rem primo modo vt habet eſſe cognitum, & ſecundo modo vt non habet eſſe cognitum, ſiue vt non eſt intellecta, aut accipit rem in vno extremo vt eſt intellecta, & in alio extre-

mo vt non eſt intellecta:& ſic res vt intellecta, & vt non intellecta,poteſt fundare diſtinctionem rationis. Quartò dubitatur vtrũ paternitas & eſſentia diuina diſtinguantur ſolum ex natura rei & videtur quòd ſic: nam ſyrectus hæc habet,eſſentia diuina eſt communicabilis pluribus perſonis, paternitas verò incõmunicabilis,ideo diſtinguuntur ex natura rei.Reſpõdeo quòd hic loquitur de diſtinctione ex natura rei extẽſiuè, vt paret:& hoc eſt,quia eſſentia diuina & paternitas nõ ſolum ex natura rei diſtinguuntur, ſed etiam formaliter: ideo accipit diſtinctionem ex natura rei, vt ſe extendit ad formalem , & ad diſtinctionem ex natura rei:tu verò reſtringe omnia,ideſt eſſentia diuina,& paternitas diſtinguuntur ſolum ex natura rei,in quantũ eſſentia eſt communicabilis, & paternitas eſt incommunicabilis: & vt duo oppoſita verificantur de iſtis duobus, nam ſic dictũ eſt in diffinitione diſtinctionis ex natura rei,quòd illa ſunt ſic diſtincta, de quibus verificanturduo oppoſita ſecluſo opere intellectus:& ſequitur,relatio diſtinguitur ab eſſentia diuina formaliter ex natura rei ratione alterius cauſæ.i.quando eſſentia diuina formaliter diſtinguitur à paternitate, eſt per aliam cauſam,& cauſa eſt iſta, quia eſſentia non includit paternitatem in primo modo,nec econtra:ideo diſtinguuntur formaliter à paternitate:ſed modo reſtringendo omnia, inquantũ de eis verificãtur iſta duo oppoſita,cõmunicabile, & incõmunicabile ſolũ ex natura rei diſtingũ-

tur: & ſupra in diffinitione diſtinctionis ex natura rei dixit, quòd communicabile & incommunicabile ex natura rei diſtinguuntur: ideo loquendo ſolum inquantum paternitas eſt incommunicabilis, & eſſentia communicabilis ſolum ex natura rei diſtinguuntur. Hic obſerua diligenter quòd illa formaliter diſtinguuntur, quæ habent diſtinctas diffinitiones, quarum vna non includitur in alia. hæc enim vltima conditio non abſque ratione eſt poſita: hoc enim appoſitum eſt propter ſuperius & inferius in linea prædicamentali: quia videlicet diffinitio hominis eſt inferior, & includit diffinitionem animalis. nam animal rationale, quod eſt diffinitio hominis, includit ſubſtantiam animatam ſenſibilem: quod eſt diffinitio animalis: propterea homo & animal non diſtinguuntur formaliter, licet habeant diuerſas diffinitiones, quia vna in alia includitur, ſed illa, quæ habent diuerſas diffinitiones: & vna aliam non includit, illa vtique formaliter ſunt diſtincta. Aduerte interim, quòd illa vltima via inferendi diſtinctionem formalem: potius valet ad inueſtigandum diſtinctionem ex natura rei, quàm formalem, quia tunc homo & animal fotmaliter diſtinguerentur. hoc eſt ſi ly inquantum, facit diſtinctionem formalem cùm homo ſit riſibilis inquantum homo, & animal non eſt riſibile inquantum animal, ergo ſequeretur quòd homo & animal diſtin-

guerētur formaliter,quod eſt falſū. Ideo rectè dixi quòd iſta via potius valet ad inueſtigandā diſtinctionem ex natura rei, quàm formalem.

Quantum ad ſecundam partem huius articuli primò inueſtigemus modum inferendi vnam identitatem ex alia, ſecundò vnam diſtinctionem ex alia. Et ponit Auctor duas concluſiones. Quarum prima eſt iſta, minima idētitas eſt identitas ſe totis obiectiuè: quia ab omnibus infertur, & ipſa nullam aliam infert. Secunda concluſio maxima identitas eſt identitas rationis: quia omnes alias infert, & non econtra: poſt iſtam eſt identitas ex natura rei, quæ omnes alias infert, & non ecōuerſo.' ſimiliter dico de identitate formali, in rebus non compoſitis ex re & re, capiendo propriè identitatem formalem: & notanter dicit Auct. capiendo propriè. nam ſecundum formalizantes idētitas formalis capitur dupliciter: vno modo propriè alio modo impropriè, identitas formalis propriè ſumpta eſt inter illa, quorum vnum includit aliud in ſuo conceptu formali & in primo modo dicendi per ſe: identitas formalis largè ſumpta & impropriè eſt inter illa, quæ conueniunt in aliqua quidditate & formalitate: quæ identitas potius dicitur in formalitate, & quidditate, quàm identitas formalis: primo modo ſumendo identitatem ſortes & Plato non ſunt idem formaliter: quia vnum non includit aliud in primo modo dicendi per ſe; ſecundo modo poſſunt dici eſſe

idem formaliter:quia ſunt idem in quidditate ſpecifica & in formalitate. Ad propoſitum applicando bene Auctor dicit, quòd identitas formalis propriè infert omnes alias identitates: vt ſortes & homo ſunt idem formaliter propriè, ergo idem realiter: ſed loquendo impropriè de identitate formali, non eſt verum, quia ſortes & Plato ſunt idem formaliter impropriè, & tamen non ſunt idem realiter, nec idem ſubiectiuè ſecundum vltimum modum. Et dixit Auctor, quòd identitas formalis infert omnes alias in rebus non compoſitis ex re & re: & notanter dixit in rebus non compoſitis ex re & re, quia identitas formalis non infert alias identitates in rebus compoſitis ex re & re, materia & forma ſunt eædem formaliter compoſito cùm ſint de ſua diffinitione, & tamen diſtinguuntur realiter à compoſito: & ratio eſt, quia compoſitum eſt res compoſita ex re & re.

Concordantia cum Ariſto.

SEd vbi Ariſt. poſuit quòd maior identitas infert minorem? Ad hoc reſpondeo dicens, quòd hoc dictum Auc. conformatur cum his, quæ habet Ariſt. 5. met. t. c. 12. vbi dicitur ſemper poſteriora præcedentia ſequuntur: vt quæcunque numero, ſpecie vnum ſed quæcunque ſpecie non omnia numero ſed genere omnia vnum quæcunque & ſpecie, quęcunque

verò genere non omnia ſpecie, ſed proportione, & quæcunque proportione, non omnia genere. Per hæc habemus, quòd maior vnitas infert minorem, & non econtra, vt quæ ſunt idem numero ſunt idem ſpecie, & nõ econtra: & quę ſunt idem ſpecie, ſunt idẽ genere & non econtra, & quæ genere ſunt idem, ſunt idem proportione: ſic dicamus de identitate rationis, & ex natura rei: vt quæ ſunt idem ratione ſunt idem ex natura rei, & ſic de aliis omnibus. Sed quòd maior diſtinctio inferat minorem confirmatur per ea, quæ habet Ari. 5. meta. & 10. met. t. c. 9. vbi dicitur, quòd vnum & multa opponũtur pluribus modis, & in quinto met. t. c. 12. poſtquam concluſit, quòd maior vnitas infert minorem, dixit: palam autem & multa oppoſita dicuntur vni: & quia oppoſitorum eadem eſt diſciplina & maior vnitas infert minorem, ergo & maior multitudo infert minorem. ſicut igitur Ariſto. in vnitate & multitudine vult conſequentias iſtas valere, quòd maior inferat minorem, ſic vult valere iſtas conſequentias in identitate, & diſtinctione, quòd maior inferat minorem. nam ea, quæ vnum ſunt idem ſunt, & quæ multa ſunt diſtincta ſunt: habemus ergo ex Ariſt. quòd iſtæ conſequentiæ ſunt bonæ: quando maior identitas, aut diſtinctio infert minorem. Si autem volumus tenere ea, quæ Auctor dicit contra alios formaliſtas, quòd non valẽt iſtæ cõſequẽtiæ in omnibus, maximè de toto & partib⁹,

compoſitum eſt idem formaliter materiæ & formæ: & tamen diſtinguitur realiter ab eis. Hoc ſimiliter poteſt confirmari per Ariſto. nam 7. meta.t.c.35. vult, quòd materia & forma ſunt partes quidditatis, & de eſſentia compoſiti, & ſic compoſitum eſt idem formaliter materiæ & formæ, & quòd diſtinguatur realiter ab eis confirmatur etiam per Ariſto.7. met.t.c. vltimi, in quo dicitur, quòd compoſitum eſt aliquid aliud additum componentibus,&ſic diſtinctum realiter à componentibus: & exemplificat de ſyllaba & litteris. Quod etiã dicit de ente & paſſionibus, quòd ſunt idem realiter confirmatur per ea, quæ Ariſtot. habet in 4. meta. tex. commen.5. & 3. ex quo habes, quòd ens, & vnum ſunt idem: & Scotiſtę exponunt idem ideſt realiter,& nõ ſunt idem obiectiuè confirmatur per Ariſto.1. Poſter. quando dicit, quòd paſſio prædicatur de ſubiecto in ſecundo modo: ergo ſubiectũ ideſt ens ponitur in diffinitione paſſionis vt additum: per Ariſt.1. Poſter. & in ſeptimo meta.t.c.17.&.19.ſed ſi ens cadit indiffinitione paſſionum vt additum,ergo non ponitur in diffinitione quidditatiua earum, & ſic ens & ſuę paſſiones non ſunt idẽ obiectiuè:nec negari poteſt apud Ariſt.ens habere paſſiones, quia quarto meta.t.c.5. ponit ens habere paſſiones, ſicut numerus, & linea habet proprias paſſiones, & ſic ex eo habemus vt probauimus tales paſſiones eſſe eaſdem realiter cum ente &

diſtingui ab ente obięctiuè. Quòd verò dicit differentias potentiarum animæ eſſe diſtinctas obiectiuè: hoc probauimus eſſe de mente Ariſtotel.in præcedenti articulo: & non ſolũ differentias iſtas, ſed etiam omnes alias differentias probauimus eſſe primò diuerſas. Sed quòd ſunt tales potentiæ ſint idem realiter, & conſequenter differentię earum de mente Ariſtotelis hoc probat Scotus 16. diſtinctione. 2. vide eum ibi & accipit hoc principium Ariſtoteles in ſecundo de Gene. textu commenti 59.& in 8.Phy.t.c. 56. illud eſt ponendum in natura quod melius eſt, ſi ſit poſſibile, &c. ſed melius eſt eſſe vnam rem potentias animæ, & earum differentias, quàm eſſe plures ſicut dicit Ariſt.primo phy.quia hoc dicit imperfectionem: ergo vna res ſunt potentiæ animæ & ſuæ differentiæ, & ſic patet tota cõcordantia iſtius tractatus cum Ariſt.

Quomodo potentiæ Animæ ſint idem realiter vide Scotum.16.d.2.

Dubia & obſeruationes ſupra textum.

Hic eſt primò obſeruandum ſuper illo, materia& forma, cùm ſit de quidditate compoſiti ſunt eadẽ compoſito: quòd totum eſt idẽ formaliter partibus eſſentialibus & eſt realiter ſed non econtra: & ſic dicendum quòd totum & phyſicæ & met. ſit idem realiter & formaliter partibus: & ſic conſequentia valet in omnibus: vnde illa quæ ſunt idem formaliter ſunt idem etiam realiter: nec eſt inſtantia

aliqua de toto & partibus : quia ſemper totum quomodocunque acceptum identificatur realiter & formaliter partibus, & non diſtinguitur à partibus : ſed partes à toto diſtinguuntur. Sed contra hoc videtur eſſe intentio doctoris in tertio, diſtinctio. ſecunda, & ſuper ſeptimo metaphyſicæ vbi Scotus non dicit, quòd partes realiter diſtinguuntur à toto, ſed quòd totum realiter diſtinguitur à partibus, & ſic conſequentia non valeret in omnibus: quia ſic totum eſt diſtinctum à partibus realiter, & eſt idem formaliter partibus. Reſpondeo ad hoc ſi vis tenere, quòd conſequentia in omnibus valeat, dicas quòd Scot. non ponit totum diſtingui realiter à partibus: quia iſto modo conſequentia non valeret in omnibus, ſed tenet quòd totum eſt idem formáliter, & realiter partibus: Scotus enim intelligitur ſic, quando dicit totum eſt diſtinctum realiter à partibus, ideſt totum eſt diſtinctum ex natura rei à partibus. Sed quia iſta non fuit mens Scoti, propterea pono ſecundam reſponſionem, & dico quòd eſt denominatio extrinſeca, & terminatiua, & non formalis neque ſubiectiuè, ideſt totum non diſtinguitur à partibus realiter : ita, quòd diſtinctio realis fundetur in toto, & ſit in eo formaliter, ſed eſt in toto terminatiuè, & extrinſecè, & determinatiuè: quia ſcilicet partes diſtinguuntur à toto realiter, & diſtinctio realis in partibus eſt formaliter & ſubiectiuè,

Totū realiter diſtinguitur à partibus.

iectiuè, ſed in toto eſt terminatiuè extrinſecè & denominatiuè, ſicut dixit Scotus in 30. diſtinct. primi, quòd Deus formaliter non eſt Dominus, ſed Dominium eſt in creatura & in ſeruo formaliter: extrinſecè verò & denominatiuè & determinatiuè Deus eſt dominus: ergo dicamus, quòd totum non verè diſtinguitur à partibus, & ſic totum erit idem formaliter,& realiter partibus, & tunc conſequentia eſt formalis in omnibus identitatibus, quòd maior identitas infert minorem, neque valebit inſtantia de toto, & partibus. & in hoc ſaluaretur ſententia Auerroys: ſed qualiter tunc valet diſputatio Scoti contra eum? ſi tu vis, quòd totum eſt idem realiter partibus, ſimiliter hoc tenet commentator: quomodo Scotus arguit contra commen? tunc poteſt reſpondere conſequenter ſic, quòd Scotus in hoc arguit contra comm. quia Scot. vult, quòd ſolum totum ſit idem realiter partibus, & non partes ſint idem realiter toti. commen. vult, quòd totum eſt idem realiter partibus,& partes ſunt idem realiter toti: ideo valet diſputatio Scoti contra comm. quia Scotus probat contra eum, quòd partes diſtinguũtur realiter à toto: ſed non probat, quòd totum diſtinguitur realiter à partibus,& ſic tenet diſputatio ſua. Sed forſan dices quomodo totũ diſtinguitur realiter à partibus, ſi totũ nõ manet ſine partibus? ergo totũ nõ diſtĩguitur realiter à partib⁹, neq; partes manẽt corrupto toto, ergo

partes non diſtinguuntur à toto: & pro hac ſe facit Scotus qui in 2.diſt.1. tenet, quòd illa ſunt diſtincta realiter, quandò vnum manet ſine altero. modo totum non manet ſine partibus, ergo totum non diſtinguitur realiter à partibus, nec partes manent corrupto toto: ergo partes non diſtinguuntur à toto. Ad hoc dico quòd licet totum non maneat ſine partibus, & partes aliquando non manent ſine toto, tamen realiter diſtinguuntur: quia cauſa & cauſatum realiter diſtinguuntur, & ſi vnum non manet ſine altero, hoc non eſt propter identitatem, quam habent partes ad totum, ſed propter incluſionem totius reſpectu partium, quia videlicet totum includit partes. ſi contra reſponſionem arguas ſic, illud quod includit aliqua in primo modo dicendi per ſe, eſt idem formaliter illis: ſed totum includit partes ſaltem eſſentiales in primo modo: ergo eſt idem formaliter illis. Reſpondeo, verum eſt, quòd totum quod eſt inferius eſt idem realiter & formaliter ſuperiori, & ſic totum eſt idem realiter, & formaliter partibus: ſed ſuperiora, ideſt partes non ſunt idem formaliter toti: nec partes phyſicæ ſunt idem realiter inferiori, & toti.

Obſeruandum eſt etiam in illa verba Syrecti: identitas ſe totis obiectiuè ab omnibus infertur, quòd hoc habet verum ſed non gratia formæ, ideſt hæc conſequentia non valet in omnibus: quia differentiæ, potentiarum animæ ſunt idem realiter, & ſimiliter ens, & ſuæ

paſſiones: & tamen non ſunt idem obiectiuè: ſed eſt diſtributio accommodata : hoc eſt quando dicitur, quòd ab omnibus infertur identitas obiectiua non eſt vera in omnibus, ſed accommodatur pro aliquibus, verbi gratia eſt verum, quòd ab omnibus infertur identitas obiectiua, quando illa quæ ſunt idem dicunt quidditatem. & tunc tollitur inſtantia de vltimis differentiis: quia illæ non dicunt quidditatem, ſimiliter inſtantia de ente, & ſuis paſſionibus, quia non dicunt quidditatem. niſi velis dicere, quòd eſt vera conſequentia in omnibus, & quòd tales vltimæ differentiæ animæ,& ens & ſuæ paſſiones non ſunt idem realiter per ſe loquendo, ſed tantum per accidés. Eſt etiam obſeruandum, ex iis quæ habet Scotus in 2.quotlib.de maiori diſtinctione extenſiua & intenſiua: quòd nos poſſumus colligere vnam diſtinctionem eſſe maiorem altera, & hoc dupliciter,aut extéſiuè & extrinſecè,aut intenſiuè & intrinſecè : vnde illa eſt maior diſtinctio exteſiuè, quæ plures entitates habet, & ſic dicimus, quòd maiori diſtinctione extenſiuè diſtinguitur ternarius quàm binarius, quia pluribus vnitatibus : & ſic maiori diſtinctione diſtinguitur. ſed loquédo intenſiuè ternarius non diſtinguitur maiori diſtinctione, quàm binarius,quia ambo numeri habent ſuas quidditates: intenſiuè loquendo tanta diſtinctione diſtinguitur binarius , quanta diſtinctione diſtinguitur ternarius. ſi autem loqua-

mur de maiori diſtinctione intrinſeca & intenſiua: hoc dupliciter poteſt eſſe, aut erit per ſe & formaliter, aut per accidens, & materialiter: ſi per ſe maiori diſtinctione diſtinguuntur duæ ſecundæ intentiones, vt genus, & ſpecies, quàm duæ quantitates molis duorum montium, vt, verbi gratia montis Gargani, & montis Æthnę in ſicilia: patet, quia genus & ſpecies nunquā per ſe & quidditatiuè conueniunt in aliqua ſpecie: ſed dūæ quantitates molis conueniunt in aliqua ſpecie: ſi autem loquamur materialiter & per accidens duæ quātitates molis diſtinguuntur maiori diſtinctione: quia iſtæ quantitates duorum iſtorum montium habent maiorem entitatem, & vltra nunquam erunt ſimul in aliquo: ſed genus & ſpecies poſſunt ſtare in aliquo vno, & habent minorem entitatem, ideq materialiter minori diſtinctione diſtinguūtur. Si ergo quandoque fiat tibi argumentum ab aduerſariis, quòd maior eſt diſtinctio realis, quàm rationis: concedas quòd eſt maior quandoque materialiter & per accidens: non autem eſt maior per ſe & formaliter. Deinde animaduerte qualiter vna diſtinctio per bonam conſequentiam poſſet omnes alias conſequentias inferre, vt dicit Syrectus. Pro iſta opinione Auctoris poſſet adduci illud dictum Scoti ſecunda diſtinct.1.q.4.in ſolutione principali: vbi dicit, quòd tam in rebus quàm in intellectu differentia maior manifeſta eſt. & ex illa concludi-

tur frequenter differentia minor, quæ eſt immanifeſta. hoc expono ſic, in rebus differentia maior eſt manifeſta: exemplum differentia creaturarum eſt maior quàm differẽtia Idearũ, & iſta differentia creaturarum eſt nobis manifeſta. & ex hac maiori differentia concludimus differentiam Idearum, quæ ſunt in mente diuina & eſt nobis immanifeſta, & eſt minor. ſimiliter in intellectu differentia, quæ eſt inter animal & rationale, eſt manifeſta, & vocatur differentia in intellectu, quia ſcilicet talis differentia non eſt inter rem, & rem, ſed inter realitates, & eſt differentia maior, & ex iſta differentia concluditur differentia minor, verbi gratia differentia, quæ eſt inter eſſentiam diuinam, & paternitatem: & illa prima eſt manifeſta nobis. ſecunda eſt immanifeſta nobis, quæ omnia poſſunt elici ex illo loco Scot. & dixit frequẽter Scot. quia non eſt ſemper verum, quòd maior diſtinctio inferat minorẽ, & ſic Scot. fauet opinioni Auct. quia vult, quod nõ ſit cõſequẽtia formalis, quãdo vna diſtinctio infert aliam.

Quæ ſunt in mente diuina ſunt nobis immanifeſta.

Animaduerſiones in Syrecti ſolutiones.

CLarius poteſt reſponderi ad tertium argumentũ: concedendo quòd infertur per cõmutatã proportionẽ, & eſt verum, quòd ſicut res ſubiecti eſt eadẽ cũ re paſſionis, ita formalitas ſubiecti eſt eadẽ cũ formalitate paſſionis vniformiter, ſcilicet realiter, hoc patet ſic. nã

ſubiectum & propria paſſio ſunt idem realiter: ſimiliter formalitas ſubiecti, & propriç paſſionis ſunt idem realiter. quòd ſi inferatur ſunt idem realiter, ergo formaliter, ipſi diceres formalitas ſubiecti & paſſionis ſunt idem realiter, ergo erunt idem formaliter, eſt fallacia conſequentis. hoc declaratur ſic arguere à ſuperiori ad inferius affirmatiuè eſt fallacia conſequentis, patet. nam dicendo ſic, eſt animal: ergo homo, non valet: ſed bene valet, ab inferiori ad ſuperius: eſt homo, ergo animal: ſimiliter hiç ſunt idem formaliter: ergo idem realiter, conſequẽtia eſt bona & formalis, & eſt arguere ab inferiori ab ſuperius. Sed, ſi argueremus, ſunt idem realiter: ergo idem formaliter, eſt fallacia conſequentis: quia à ſuperiori affirmatiuè arguímus ad inferius, vt dictum eſt. ſi verò in commutata proportione inferatur, quòd ſicut res ſubiecti eſt eadem realiter cum re propriæ paſſionis, ita formalitas ſubiecti eſt eadem formaliter cum formalitate propriæ paſſionis. nõ ſequitur: & non ſequitur, iam declaratum eſt: quia ex minori identitate non ſequitur maior, Dubitatur hic conſequenter, qualiter poteſt accipi formalitas paſſionis, alia ab ipſa formalitate ſubiecti, & videtur quòd non: quia paſſio eſt reſpectus. & tu intelligas aptitudinalis, & dependentia ad terminum eſt, de eſſentia huius reſpectus aptitudinalis: quia terminus ſibi eſſentialius competit, quàm habitudo ad fundamentum: volo modo probare, quòd

Paſſio eſt reſpectus aptitudinalis.

talis reſpectus aptitudinalis non dicit formalitatē, quia terminus non eſt in actu: & reſpectus iſtæ paſſionis habet eſſe neceſſariò per terminum: quomodo iſte reſpectus paſſionis poteſt dicere diſtinctam formalitatem à ſubiecto, ſi terminus ſuus non eſt in actu? & tanto magis augetur difficultas, quia Auctor non vult, quòd ſecundæ intentiones habeant formalitatem, neque modi intrinſeci habeant aliam diſtinctam formalitatē poſitiuè à quidditate: quomodo reſpectus aptitudinalis, ideſt riſibilitas cuius terminus non eſt in actu, neceſſariò habet eſſe per terminum, & dicit diſtinctam formalitatem & aliam à ſubiecto, cùm terminus ſit non in actu? & quòd riſibilitas & quæcunque propria paſſio ſit non in actu, patet ex dictis Scot. ſecunda .q.quol. vbi vult, quòd aptitudo non habet rationem entis in actu, quia relatio non eſt maioris entitatis termino: idem habet octaua & quarta d.primi, & 13.q.quoli. & 28.d.primi q.tertia. Ad hoc reſpondeo, quòd propria paſſio & quęcunque relatio, eſt in actu ratione fundamenti: licet non ſit in actu ratione termini, ſed ſolum in potentia: ſicut Scot. 13.quolib.voluit, & hæc eſt cauſa, quòd relatio frequentius denominat ſubiectum & fundamentum, quàm terminum, quia terminus non eſt in actu. Et ſi diceres reſpectus aptitudinalis eſſentialius dependet à termino quàm à fundamento: ergo principalius denominabitur à termino, &

quia terminus non eſt in actu, ſed in potentia, ideo riſibilitas non eſt in actu. Ad hoc dico quòd eo modo, quo talis terminus eſt actu ens, ſic inhæret, propterea reſpectu termini non eſt ens in actu: tamen reſpectu fundamenti eſt bene in actu ſecundum modum, licet ſecundũ quid eſt ens in potentia, & hoc ſibi ſufficit ad hoc, quòd dicat formalitatem diſtinctam à ſubiecto, ſ. quòd ſit in actu ratione fundamenti vel dicas, quòd non eſt inconueniens, quòd ſic dicat formalitatem diſtinctam ſuo modo à ſubiecto: quia ſi benè eſſet omninò in potentia & nullo modo in actu ipſa riſibilitas, adhuc ſuo modo formaliter diſtingueretur: quia ſi illa, quæ in potentia omnino ſunt, ſicut ſortes & Plato futuri, ſuo modo diſtinguuntur realiter. ſicut in primo articulo conceſſum eſt ab Auctor. quid mirum ſi riſibilitas, quæ aliqualiter eſt in actu ratione fundamẽti, diſtinguatur ſuo modo ab homine? Sed fortius eſt dubium: nam accipiatur ſubiectum in terminis de relatiuis, quòd ſit relatiuum, vt paternitas, & propria paſſio paternitatis: difficilius eſt in his videre quomodo iſta duo habeant diſtinctas formalitates, cũ paternitas ſit minimũ ens: maximè quia reſpectus, quanto magis ſua propria paſſio: quę eſt propria paſſio reſpectus eſt minimum ens: & vltra hoc nos dicimus, quòd nõ eſt reſpectus actualis, ſed aptitudinalis: quomodo igitur cùm includat has tres cõditiones, poteſt dicere diſtinctam formalitatẽ à ſubiecto ſuo, ſcilicet à paternitate. Ad hoc

reſpondeo quòd talis propria paſſio paternitatis, quę ſit à ſuo modo, dicit diſtinctam formalitatem à paternitate, licet non diſtinctam formalitatem actualem, tamen diſtinctam aptitudinalem. alia clara ſunt.

Tertiò dubitatur num illa omnia realiter diſtinguantur, quæ diuerſas ſortiuntur definitiones. & videtur quòd non, quod ſic probo nā ſupponendo quòd prædicamenta non realiter diſtinguūtur ſed ſolū formaliter accipio accidens, iſtud accidens diffinitur per ſubſtantiam & per præſuppoſitū, prædicamenta non ſunt diſtincta realiter: ergo accidens aliquod non diſtinguitur realiter à ſubſtantia: maximè, quia includit ſubſtantiam in diffinitione ſua, quomodo dicit Syrectus quòd illa quæ habent diuerſas diffinitiones, realiter diſtinguuntur? Ad hanc inſtantiam reſpondeo ſic: quòd quando Auctor dixit illa diſtinguuntur realiter, quę habent diuerſas diffinitiones intellexit ſicut vides in litera, de diffinitionibus quidditatiuis, & quarum vna non includit aliam nec additamentaliter nec quidditatiuè. & non intellexit de diffinitionibus datis per additamentum, quia licet aliqua ſic habeant diffinitiones diuerſas, ſicut accidentia, non tamen ſemper ſic ſunt diſtincta realiter.

Quartò dubitatur num illud dictum Syrecti, poſitum in ſolutione ſexti argumenti ſit verum, ſcilicet quòd in his formalitatibus ſubiecti & paſſionis nihil eſt commune vniuocum vniuocè dictum, habent ta-

men vnam communem relitatem ſubiectiuã. dico, quòd loquendo de formalitatibus propriarum paſſionum& ſubiecti, ſemper eſt verũ ſecundum viam noſtram, quòd nihil habent commune vniuocè dictum, ſed benè habent communem realitatem ſubiectiuam: ſed in aliis non eſt verum: nam hæc albedo & ſortes habent realitatem communem ſubiectiuam, & vltra hoc habent aliquid commune vniuocè dictum. Sed contra hanc determinationem, poteſt quis hoc pacto inſurgere: ſubiectum & propria paſſio dicunt vnam naturam: ergo habent aliquid vniuocum vniuocè dictum ſaltem eus: & poſſet ſic formari ratio, ſi illa quæ non ſunt eiuſdem naturæ, vt homo & albedo habent aliquid vniuocum vniuocè dictum commune: quanto magis iſta, quæ ſunt eiuſdem naturæ? ergo formalitates ſubiecti, & paſſionis habebunt aliquid cõmune vniuocè dictũ. Deinde accipiatur homo & riſibilitas: riſibilitas cùm ſit propria paſſio ponitur in prædicamento qualitatis, ergo homo & riſibilitas habebunt aliquid commune vniuocè dictum, ſaltem ens: ſicut homo & albedo, quæ eſt qualitas, habent ens, ergo ſubiectum & propria paſſio habent aliquid commune vniuocè dictum, & ſimiliter formalitates eorũ. Ad iſta argumenta ſic reſpondeo & dico ad primum, quòd ſubiectum & paſſio dicunt vnam naturam ſubiectiuè, ſed non obiectiuè: & cùm dices, ſi homo & albedo includunt ens vniuocè

dictum, & habent aliquid vniuocè dictum: quanto magis homo & riſibilitas: dico, quòd illa prima bene poſſunt includere aliquid vniuocè dictum: quia ambo ſunt in recta linea prædicamentali: ſed homo & riſibilitas cùm non ſint ambo in recta linea prædicamentali non habent aliquid commune vniuocè dictũ: & conſequenter ſequitur, quòd nec formalitates ſubiecti & propriæ paſſionis poſſunt habere aliquid commune vniuocè dictum. Ad ſecundũ quãdo dicitur, quòd riſibilitas ponitur in prædicamento qualitatis, hoc falſum eſt: ſed riſibilitas ponitur reductiuè in prædicamento ſubſtantiæ: quia eſt relatio aptitudinalis quæ illi cuius eſt ıédtificatur. & riſilibitas aut formalitas riſibilitatis non poteſt includere aliquid vniuocè dictum, cùm ſit in prædicamẽto reductiuè: & ſic formalitas hominis & riſibilitatis nihil habent cõmunevniuocè dictum. Vltra ſolutionem doctã ſyrecti ad octauum argumentum poteſt clarius reſponderi: negando maiorem, quæcunque diſtinguuntur quidditatiuè diſtinguuntur realiter & eſſentialiter: & cùm tu probas quidditas & res idem ſunt, negatur hoc de re exiſtentiæ vel ſubſiſtẽtiæ, ſed bene verum eſt de re eſſentiæ. ſed ſi res ſumatur communiter, totum eſt concedendũ, ideſt ſi ſumatur res eſſentiæ, quæ eſt communis ad rem exiſtentiæ vel ſubſiſtentiæ, totum eſt concedendum, ideſt hoc totũ eſt concedendum: quæcunque diſtinguuntur quidditatiuè

Riſibilitas nõ ponitur in prædicamento ſubſtantiæ niſi reductiuè

diſtinguuntur realiter & eſſentialiter, & cùm probas, quidditas & res idem ſunt, verum eſt de re eſſentiæ. ſed hoc nihil facit ſi vis loqui de re exiſtentiæ vel ſubſiſtentiæ, quæ faciunt diſtinctionē realem, de qua loquimur in propoſito, & nihil concluditur in argumento, iſto modo capiendo rem, ſcilicet eſſentiæ, ideſt nō cōcluditur diſtinctio realis, quæ eſt inter rem, & rem propriè ſumptam exiſtentiæ vel ſubſiſtentiæ quæ diſtinctio eſt vna de ſeptem diſtinctionibus, & ſic non habet intentum argumétator. Auctor vero reſpondet alio modo & ſua reſponſio eſt optima, negando, quòd quidditas & res ſint idem adæquatè, teneas quancunque reſponſionem volueris. Aduerte etiam ſuper illo 10. argumento. quæcunque diſtinguuntur numero, diſtinguūtur realiter, qualiter Auctor concedit primam propoſitionē: & eſt iſta. quæ diſtinguuntur numero diſtinguūtur realiter: quæ videtur falſa: patet quia actio & paſſio ſunt diſtincta numero: quia ſi ſunt in diuerſis generibus actionis & paſſionis, ſunt diſtincta genere, ſpecie, & numero: & tamen non ſunt diſtincta realiter: quia actio non ſeparatur à paſſione: & ante in opponendo conceſſit Auctor, quòd ſunt idem realiter actio & paſſio, & diſtincta formaliter. & poſſet clarius reſponderi aliter ſic, quæ ſunt diſtincta numero, & ſeparabilia ſunt, illa ſunt diſtincta realiter, & tunc eſſet optima reſponſio.

Hic ad tutelam & defenſionem Syrecti

obſerua ſuper ſolutionem probationis decimi articuli, quòd & ſi dictis ſuis ſibi repugnare & contradicere videatur non tamen contradicit. pro quo nota quod Auctor in præcedentibus dixit: quòd in iſto tractatu loquuturus eſt de formalitate ſecundo modo propriè ſumpta: quæ dicitur de omni eo quod eſt ens quidditatiuè: & de omni eo quòd eſt aliquid entis, præterquàm de modis intrinſecis, & iſto modo formalitas conuertitur cum realitate obiectiua, nec eſt communior ea, ſed tàm formalitas iſto modo, quàm realitas obiectiua, ſunt communiores quidditate: de iſta igitur loquitur Auctor, modo vides, quòd ſi formalitas eſt communior quidditatiuè, non valet iſta conſequẽtia: quæcunque diſtinguntur formaliter diſtinguntur quidditatiuè: & tamen Auctor hic eam concedit & vult quòd formalitas ſit idem cum quidditate, quæ formalitas quando eſt idem cum quidditate eſt tertio modo ſumpta: & tamen dicit quòd de iſta quæ eſt quidditas, non loquitur, ſed de illa quæ eſt accepta ſecundo modo, & ſic contradicit ſibi, quia vnũ promittit & aliud exequitur. Ad hoc reſpondeo ſic, quòd Auctor bene promiſit loqui de quidditate ſecundo modo ſumpta, ſcilicet in aſſignando diſtinctionem formalem, quæ eſt inter duas cõceptibilitates ſeorſum cõceptibiles: & ibi hoc obſeruauit & in omnibus aliis locis, ſed quia hic debet ſatisfacere argumento aduerſarii accipientis formalitatem,

quæ cõuertitur cum quidditate,& tertio modo acceptam, vt euacuet rationem aduerſarij, & declaret quid poteſt cõcludere aduerſarius. & cõcedit,quod quęcunque diſtingũtur quidditatiuè, diſtinguntur formaliter tanquam prius dictum ab aduerſario, ſed non quòd ipſe ex determinatione ſua hoc concedit, ſed propter rationem alterius. quod tamen verum eſt, & ad propoſitum hic ſumptum: ideo nõ cõtradicit ſibi. Nota etiã quomodo doctè Syr ectus immiſſa ſpicula in hoſtes retorqueat illi: enim volebant probare quòd actio & paſſio eſſent idem numero.cõtra ad hominẽ vos Thomiſtę vultis actionem & paſſionem ſpecie diſtingui: hoc ſuppoſito ſic inſurgo ex Ariſto.5. metaph. quæcunque diſtinguuntur ſpecie, diſtinguuntur & numero:ſed ſecundum vos, actio & paſſio diſtinguuntur ſpecie, ergo & numero .Ideo tutior eſt Scotica veritas in via phy.quæ tenet quòd actio& paſſio ſunt diſtincta genere, ſpecie,& numero. Aliter poteſt ſatiſfieri vndecimo argumẽto hoc pacto quãdo dicitur,illa quę habẽt eſſentialiter& realiter diuerſas formas, ſunt diſtincta realiter & eſſentialiter: verũ eſt, quòd illa quæ habent diuerſas formas realiter,& eſſentialiter,ſunt per ſe diſtincta realiter& eſſentialiter,ſed falſum eſt, quòd ſint diſtincta realiter & eſſentialiter per accidens: immo per accidens ſunt idem realiter, & eſſentialiter ratione tertii.exemplum accipiatur, albedo& dulcedo habent diuerſas formas realiter & eſſen-

tialiter:& per ſe eſſentialiter & realiter ſunt diſtincta: tamen per accidens ratione tertii, ideſt lactis ſunt idẽ. Quòd ſi non votis tuis, hæc reſponſio arridet aliter ſoluo: quando igitur dicitur quæcunque habent diuerſas formas realiter ſunt diſtincta realiter: pater & filius habent diuerſas formas realiter, ergo ſunt diſtincta realiter. Reſpondeo verum eſt, quòd pater & filius per ſe ſunt diſtincti realiter, ſed per accidens ratione infinitatis, non ſunt diſtincti realiter, immo ſunt idem realiter ratione infinitatis. Dici poteſt quòd non eſt ſimile, quia in differentia rationis eſt aliquid actuale, & aliquid potentiale, ſed non ſic in diſtinctione ex natura rei.

Quomodo pater & filius per ſe ſunt diſtincti realiter.

Denique in vltimis verbis textus dubitatur, vtrum in diſtinctione rationis: fundamentum rationis, ſit potentiale & non in diſtinctione ex natura rei: quia minus videtur: Reſpondetur quòd poteſt eſſe ſemper fundamentum potentiale in diſtinctione rationis, quia fundamentum reale & ſecunda intentio non faciunt compoſitionem, ideo dicitur, quòd Deus eſt malſculini generis quia hęc non faciunt cõpoſitionem, propterea Scot.39.diſt.1.concedit: quòd Deus poteſt eſſe ſubiectum ſecundæ intentionis, ſicut logicè loquendo dicimus, quòd prædicatum quodcunque dicitur ineſſe ſubiecto, ſed non vult quòd ſit ſubiectum alicuius formæ realis, ſed in diſtinctione ex natura rei non ſemper fundamentum eſt potentiale. nam,

quando dicimus,quòd in diuinis eſt diſtinctio formalis,Deus non ſe habet vt potentiale fundamentũ reſpectu diſtinctionis formalis,quia in Deo nulla eſt potentia, nec eſt ſubiectum aliquo modo, vt Scot. contra Henr. quinta primi probat. Et ſic patet ſolutio argumenti & finis totius operis.

FINIS.

Laus Deo omnipotenti.

Singulariter ſum ego donec tranſeam.

INDEX COPIOSISSIMVS operis præcedentis.

A.

Abſolutum cur non poſsit eſſe genus ad tria prædicamenta abſolutorum. 84.a
Abſolutum quodlibet num quidditatiuè includat reſpectum ad deū. 104.b
Abſtractionum multitudo & diuerſitas quæ. 183.a
Abſtractio vnica fit in ſubſtātiis, quomodo ſit verum. 187.a
Abſtractio duplex præciſiua & diuiſiua. 193.b
Ab vno & ab ente nunquid aliquid reale poſsit abſtrahi. 67.a
Accidens duplex. 48.a
Accidens primò intentionaliter captum, quomodo ſit æquiuocum ad accidens phyſicum & Metaphyſicū. 51.a
Accidens pro formali & pro connotato quid ſit. 52.a
Accidentale & eſſentiale prædicatum in quo diſtinguantur. ibid.
Accidentia num componantur ex re & re vel ex realitate & realitate. 96.a & b
Accidentis eſt ineſſe quomodo debeat intelligi. 249.b
Actio & paſsio ſunt idem realiter, habent tamen aliā & aliam quidditatem. 8.b

Actus collatiuus intellectus:& rectus quid ſint. 17.b
Actus intellectus duplex rectus& collatiuus ſeu comparatiuus, per primum ens rationis non eſt ſed per ſecundum. 82.b
Actus & potentia ſunt eiuſdem generis, de qua potentia intelligatur. 113.b & 110.b
Actus intellectus triplex rectus, reflexus & collatiuus. 119.b
Actus rectus duplex abſtractiuus & collatiuus. ibid.
Actus intelligendi & ſpecies intelligibilis in quo in repreſentando differant. 137.b
Aequiuocatio duplex ſigni & rei. 69.b
Aequiuocatio ſigni duplex naturaliter ſignificantis & ad placitum: ſigni ad placitum duplex à caſu & à conſilio. 76.a
Aequiuocum à caſu ſemper diſtinguendum, ad placitum non item. 70.
Aequiuocationes multæ latent in genere, quomodo ſit intelligendum. 71.a
Aequiuocum qua ratione vnum vel multa ſignificat. 80.b
Aeternitas non dicit proprietatem niſi conſecutiuè. 149.a
Aeternitas duplex intrinſeca vel extrinſeca. 224.a
Aliquid dicitur ens duobus modis vel quidditatiuè vel denominatiuè. 88.b
Analogum purum non datur ſed omne tale ſtat cum vniuoco & æquiuoco. 14.a
Analogum omne vel vniuocum vel æquiuocum eſt, & quòd non detur inter illa medium. 64.a 79.a
Angeli an ſint compoſiti ex materia & forma. 89.a

2 80

Angeli quando dicuntur compoſiti ex actu & potentia, potentia illa non eſt realis ſed rationis. 92.b
Anima num ſit compoſita ex re & re vel ex realitate & realitate. 97.a
Anima eſt forma partis quæ conſtructio ſit. 164.
Antichriſtus non eſt ens rationis quia poteſt eſſe ſine opere collatiuo intellectus. 17.a
A plurificatione abſtractorum ad plurificationem concretorũ non valet conſequentia & maximè in accidentibus. 215.b
Appropriata conueniunt tribus perſonis effectiuè, vni autem terminatiuè. 131.
Argumenta pro auctore formalitatum. 8.b & 9.
Ariſtoteles parum eſt loquutus de voluntate vt diſtinguitur ab intellectu. 18.a
Ariſtoteles num omnia tractarit quæ ad perfectam logicæ ſcientiam pertinent. 49.b
Attributum quot modis capitur. 37.b
Attributa propriè quæ ſint & quid ſint. ibid.
Attributum quodlibet num habeat propriam infinitatem formaliter. 207. & 212.a
Auguſtinus in philoſophia vt plurimum Platonicus. 89.a

B.

BOnitas cur potius attribuatur ſpirituiſancto quã filio. 131.
Bona plura ſunt meliora paucioribus bonis, quomodo intelligatur. 217.

C.

CAſus non datur in iis quæ ſunt à ſe. 34.b
Cauſa omnis eſt perfectior ſuo effectu cauſatiuè

verum eſt entitatiue non ſemper. 240.a
Cælum vltimum non eſt in loco. ibid.
Cœlum num poſsit eſſe ſine motu vel motus ſine cælo. 222.a
Cognitio duplex confuſa & diſtincta. 68.& 69.
Color vnus & idem ſub diuerſis ſpeciebus quomodo. 8.b
Communicabile vt quod, & vt quo, quidnam dicatur. 3.a
Compoſitio entium duplex cum hiis & ex hiis & quid ſint. 86.a
Compoſitio quadruplex metaphyſica, phyſica, gradualis, & ex actu poſitiuo & priuatiuo. 90.b
Compoſitio duplex realis & rationis. ibid.
Conceptus indiſtinctus duobus modis, vel ex parte rei vel ex parte intellectus. 123.129.a
Conceptus aliquis communis deo & creaturis num accipitur ab aliqua realitate generis. 144.a
Conceptus quotuplex ſit & quomodo obiectiuus partiatur in qualitatiuum & quidditatiuum. 69.b
Conceptus confuſus & diſtinctus quid ſint.
Conceptus communis entis quod non ſit communis per inexiſtentiam neque per indeterminationem: ſed per intellectum abſtractiuum. 74.a b
Conceptus communis entis quare dicatur ens rationis. ibid.
Conceptus entis & confuſus & diſtinctus diuerſis reſpectibus. 75.a
Conceptus entis quo pacto ſit prior deo & creatura. 75.b & 76.a
Conceptus duplex quidditatiuus & qualitatiuus

poſitus ab Ariſto. 87.a

Concordantur omnes opiniones illorum qui de vniuocatione entis diſſeruerunt. 73.b

Concretum & abſtractũ num formaliter diſtinguătur. 208.

Concretum duplex ſubſtantiuum & adiectiuum, & quo pacto ab abſtracto diſtinguatur. 217.b

Conſequentia duplex materialis & formalis. 189.

Contingens duplex complexum & incomplexum. 98.a

Contingẽs vt aliquid ſit formaliter quæ requirantur. 98.b

Conuenire formaliter: & conuenire in formalitate in quo differant. 210.

Conuertibilitas triplex: definitionis, propriȩ paſsionis, & vltimæ differentiæ. 174.b

Corpore poſito & poſito loco poteſt eſſe corpus ſine loco & ſine reſpectu fundato in loco & quomodo. 43.b

Corpus eſſe ſine loco quid ſit. ibid.

Creatura nulla habet entitatem ſecundum perfectionẽ, quæ nata eſt eſſe entitati in ſe. 89.b

Creatura omnis vel compoſita vel componibilis. ibid.

Creaturæ compoſitæ ex poſitiuo & priuatiuo, num debeant dici compoſitȩ. 91.b

Creaturæ in eſſe idæali non habuerunt aliquod eſſe eſſentiæ. 99.b

Creaturam habere eſſe neceſſarium ſecundum quid, & eſſe poſsibile quomodo ſit verum. ibid.

Creatura num ſit tantæ ſimplicitatis in conceptu entis quantæ eſt deus, quòd non & quare. 156.b

D.

DEfinibile vt aliquid ſit quæ requirantur. 110.a
Definitio & definitum quomodo habeant eſſe per intellectum abſtractiuum & non per collatiuũ. 138.b
Definitio & definitum ex natura rei diſtinguuntur, & quare. ibid.
Demõſtratio duplex particularis & vniuerſalis. 177.a
Denominatio duplex intrinſeca & extrinſeca. 179.a
Dependens eſt imperfectius eo à quo dependet, in quibus ſit verum. 240.a & b
Dependentia duplex eſſentialis & accidentalis, & quid ſint. 102.b
Dependentia eſſentialis non ſolum eſt ad Deum, ſed ad materiam & formam. 103.a
Dependentia eſt cum alteritate naturæ, hinc eſt quòd filius in diuinis non dependet à patre. ibid.
Dependentia creaturæ ad deum quo pacto identificetur illi creaturæ. 250.a
Dependentia qua obiectum depend et à ſcientia num identificetur ſibi. 253.a
De ſubiecto vltimate abſtracto prædicatum non poteſt dici niſi formaliter, in quibus ſit vera hæc regula. 196.a
De vltima abſtractione abſtracto quid prædicetur 182.a in quo ſenſu regula Scot. de hac materia ſit vera. 186.b
Deus non eſt in prædicamento, & cur. 48.a
Deus quare dicatur ſubſtantia à ſe. 50.b
Deus quomodo ſit omnium finis. ibid.
Deus quomodo dicatur ſubſtantia. 51.a

Deus quomodo cognoſcitur à Metaphyſico confuſè & non diſtinctè. 67.a
Deus an ſit ſumme ſimplex. 90.a
Diuiſio entis in ens ſimplex & in ens cõpoſitum ex Ariſtotele. 93.a
Deus etſi non ſit conſtitutus, perſona tamen poteſt dici conſtituta. 95.b
Deus per quid diſtinguatur à creatura. 148.b
Deus num poſſit cauſare reſpectũ ſine extremis. 108.a
Deus eſt homo eſt prædicatio ſubſtantialis, & quare. 195.a
Deus quomodo poſſit facere accidens abſolutum ſine ſubiecto. 249.a
Deus & creatura nõ ſunt primò diuerſa & cur. 257.b
Differentiæ indiuiduales quomodo ſint primò diuerſæ. 51.b
Differentiæ ſpecificæ an ſint entia quidditatiuè vel denominatiuè. 87.
Differentia quæ ſit inter naturam aliquam communem & eſſentiam diuinam. 21.a
Differentia triplex inter compoſitionem ex his & cũ his. 97.b
Differentia non identitatis in diuinis quadruplex. 128.
Differentia ſpecifica dupliciter conſideratur vel vt ſumitur à forma in qua continentur multæ formalitates, vel vt ab illa in qua non cõtinentur. 87. & 88.a
Differentia quæ ſit inter differentias vltimas & deum in ratione ſimplicitatis. 95.a
Differentia dicit totam eſſentiam re vltimate non comprehenſiuè. 174.b
Differentia quæ ſit inter diſtinctionem realẽm & eſ-

ſentialem. 251.a

Diſcrimen inter modum intrinſecum & differentiam eſſentialem quod. 143.

Diſtinctio, diuiſio, non identitas quomodo differant & in quibus reperiantur. 2.a b

Differentia inter naturam diuinam & humanam. 3.a

Diſtinctio ſtricte & proprie, vel large & in commune ſumi quomodo dicatur. 6.a

Diſtinctio proprie ſumpta & extenſiue ſumpta in quibus prædicamentis fundetur. 6.& 7.

Diſtinctio formalis ponitur ab Ariſtotele & commentatore. 8.a

Diſtinctio formalitatum ſtat cum identitate reali 9.b

Diſtinctio ponitur ante omnẽ operationem intellectus inter rationale & riſibile, & illa non eſt realis. 12.b

Diſtinctio operationis in immanentem & tranſeuntem quæ ſit 46.a

Diſtinctio creabilium in eſſe obiectiuo penes quid ſpectatur. 59.b

Diſtinctio realis duobus modis ſumitur. 147.a

Diſtinctio realis quid ſit. 234.b & quanam diſtinguãtur realiter. 235.a & 6

Diſtinctione reali vt aliqua diſtinguantur requiritur in creaturis diuerſa exiſtentia, in diuinis autem diuerſa ſubſiſtentia. 244.b

Diſtinctio ex natura rei per quatuor genera oppoſitionis inueſtigatur. 260.a

Diſtinctio formalis quot modis venetur. 260.b Item de inueſtigatione diſtinctionis, realis, eſſentialis & ſe totis ſubiectiuè. 261.a

Diſtinctiones quomodo varientur ratione termini &

non ratione ſubiecti. 266.a

Diſtinctio num requirat neceſſariò extrema exiſtentia. 254.b

Diſtinctio & identitas ſubiectiua quid ſit: quæ inter obiectiuam & ſubiectiuam diſtinctio: & quæ tali diſtinctione diſtinguantur. 254.a & b

Diſtinctio & identitas ſubiectiua quid ſit & quæ tali diſtinctione diſtinguantur. 255.b.

Diſtinctio ſe totis ſubiectiuè ex Ariſto. 257.

Diſtinctio rationis vnde oriatur. 259.b

Diſtinctio rationis octo modis inquiritur. 270.a *ſunt & octo genera entium rationis.* 271.a

Diuerſa primò eſſe quid ſit, & num primò diuerſa ſint contraria. 264.a

Diuerſitas num ſit propria paſsio entium. 266.b

Diuiſio entis in ens reale & rationis poſita ab Ariſt. 16.b

Diuiſio entis in quantum & non quantum an ſit prima. 28.a

Diuiſio entis in ens reale & ens rationis quomodo ſit æquiuoci in ſua æquiuocata. 35.b

Diuiſionis & ſubdiuiſionis ordo non ſeruatur in quatuor primis entis diuiſionibus. 36.a

Diuiſio entis in abſolutum & reſpectiuum poſitũ ab Ariſto. 40.

Diuiſio actionis de genere actionis in immanentem & tranſeuntem, quæ ſit. 46.b

Diuiſio entis in ens per ſe & in ens per accidẽs & diuiſio entis in ſubſtã. & accidẽs in quo differat. 49.b

Diuiſiones & ſubdiuiſiones entis rationis quare non ſint poſitæ à Syrecto. 50.a

Diuiſio entis num ſit in voces: vel in conceptus. 69.a
Duratio triplex æternitas, æuum & tempus & quid ſint. 222.a

E.

ENs *ab vno magis diſtinguitur quàm ens ab ente.* 11.b.
Ens tranſcendentiſsimè captum diuiditur in ens rei & rationis. 13.b
Ens reale quid ſit. ibid.
Ens reale prædicatur quidditatiuè de Deo *& decem prædicamentis.* 13.b
Ens tranſcendentiſsimè captum vt eſt noſtri intellectus obiectum, habet vnitatem proportionis. 14.b
Entia rationis non terminant, per ſe actum noſtri intellectus. 15.a
Ens vt diuiditur in ens reale & rationis, eſt obiectum primum noſtri intellectus primitate adæquationis. 14.a & 78.b
Ens tranſcendenter ſumptum non eſt vniuocum enti reali & enti rationis. ibid.
ad hoc vt aliquid ſit Ens rationis duo requiruntur & quæ. 19.a
Ens rationis quibus modis capitur. 19.a
Ens rationis ſubiectiue poſitum eſt ab Ariſtotele. 20.a
Ens obiectiuum eſt in illo prædicamento in potentia in quo et it res cognita. 20.b
Ens rationis obiectiue poſitum ab Ariſtotele. 21.b
Ens rationis dependet ab actu intellectus in fieri & in conſeruari. 22.a

Ens reale diuiditur prima ſui diuiſione in quantum & non quantum. 25.b & 32.b
Ens non quantum ponitur iuxta ſententiam Theologorum non Ariſtotelis qui hoc ignorauit. 26.b
Ens diuiditur primò per vnum & multa, quomodò ſit verum. 28.a & 32.a
Ens diuiditur primò in deum & creaturam quomodo ſit verum. 28.b & 31.a
Entia omnia realia, continentur aut ſub ente quanto aut non quanto. 28.b
Ens & vnum dicunt eandem naturam quomodo ſit verum. 30.b
Ens primò diuiditur in ſubſtantiam & accidens quomodo ſit verum. 32.a
Entis diuiſio in Ens quantum & non quantum Ariſtoteli incognita. 33.a
Entia omnia alia à deo ſunt entia per participationem. ibid.
Ens infinitum in vigore ponitur ab Ariſtotele. 33.b
Enti reali accidit quòd dependeat à termino. 36.a
Ens quantum non continet abſolutum & reſpectiuum & quare. 36.b
Ens abſolutum quid ſit: quid item eſt ens reſpectiuum. 37.a
Entia omnia eſſe denominatiue ad aliud quid ſit. 38.b
Entis diuiſio in ens in potentiam obiectiuam, & ſubiectiuam cui ſit ſimilis. 57.b
Ens ſimpliciter & ens ſecundum quid, quid ſint. 59.b
Ens in potentia obiectiua num detur, & num ipſum mediet inter ens creatum & increatum. 59. b & 60.a

inter Ens & non ens datur medium & quomodo. 60.a

Ens dicitur vniuoce de ente ſimpliciter & de eſſe ſecundum quid. 63.b

Ens duplex tranſcendens & tranſcendentiſsime. 65.a

Ens quomodo cognoſcatur à perfecto metaphyſico ſub ratione vniuerſali. 65.b

Ens inquantum eſt ſubiectum metaphy. eſſe obiectũ adæquatum noſtri intellectus quid ſit. 66.b

Ens & intelligibile num conuertantur. 66.a

Ens reale eſt vniuocum, æquiuocum & analogum & quomodo. 73.a

Ens tranſcendenter captum dicitur de deo & creatura vniuocè, etſi non de differentiis vltimis & propriis paſsionibus. 78.a

Ens tranſcendens dicitur vniuoce de abſoluto & reſpectiuo. 78.b

Enti reali & rationis nihil eſt commune vniuocum. 79.b

Ens ſecundum quid duobus modis captum pro ente in potentia obiectiua & pro ente rationis. ibid.

Ens æquiuocum quacunque æquiuocatione. 81.b

Ens reale non eſt obiectum intellectus ex puris naturalibus, poſsibilitate attingentiæ. 83.a

Ens duplex aliud ſimplex aliud compoſitum. 85.a

Ens ſimplex quatuor modis capitur. ibid. & acceptiones ſunt ex Ariſt. 93.94.a & b.

Ens & paſsiones entis ſunt ſimpliciter ſimplices. 93.a

Ens duplex contingens, & neceſſarium. 98.a & 99.a

Ens duplex dependens & independens.101.*& ex Ariſto.* 103.*b*
Entis diuiſio in vnum & multa. 109.*a*
Ens & res quomodo ſumuntur. 127.*b*
Ens quomodo includitur in deo & in creaturis. 128.*b*
Ens num dicatur quidditatiue de materia & forma. 130.*b*
Eſſe eſſentiæ nunquam ſeparatur ab exiſtentia realiter. 4.*a b*
Eſſe ideale & obiectiuum ponitur (& ſi non ab Ariſtotele) à Platone & D. Auguſt. 57.*a*
Eſſe eſſentiæ non ſeparatur ab eſſe exiſtentię, quomodo intelligatur. 58.*a*
Eſſe ideale duplex formale & obiectiuum. 58.*b*
Eſſe ad aliud duobus modis capitur & *denominatiue & formaliter.* 102.
Eſſentia & *infinitas num faciunt vnum conceptum per ſe.* 156.
Eſſentia poſſumus frui ſine perſonis. 150.*b cognoſcitur à nobis vt eſſentia non vt exiſtentia.* *ibid.*
Eſſentia diuina quo pacto dicatur quale quid. 246.*b* 247.*a*
Exiſtentia in deo & creaturis non eſt eiuſdem rationis. 153.*a & b.*
Exiſtentia in deo dicit quidditatem, in creatura autem non dicit formaliter ſupple. 155.*a*
Exiſtentia in deo an ſit modus intrinſecus vel ſit de quidditate dei. 156.*a*
Exiſtentia habet modum intrinſecum. 151.*b*
Exiſtentia duplex ſpecifica & ſingularis. 245.*b*

F.

Forma omnis inhærens ſubiecto denominat ipſum. 20.b
Forma vna & eadem quomodo moueat & moueatur. 210.
Formalitas quid, & variæ eius definitiones, vndéque dicatur. 1.b
Formalitas tribus modis capitur. 134. a & b *habetur hæc triplex acceptio ex Ariſt.* 136. b & 137.a
Formalitas venit à forma, & quot modis accipiatur forma. 159.b *ex Ariſto.* 165.
Formalitas quid ſit. 160.a
Formalis diſtinctionis vbi meminerit Ariſt. & eius comment. 8.a
Formalitates infinitæ in vna & eadem re eſſe poſſunt. 2.a
Formalitates in diuinis num ſunt plures. 205.b
Formaliter idem eſſe duobus modis ſumitur vno modo pro eſſe de ratione intrinſeca, altero modo pro eſſe de conceptu formali. 209.
Formaliter quinque modis ſumitur ibid. quæ acceptiones habentur ex Ariſto. 165.b
Fundamentum vnitatum quodnam ſit. 112.

G.

Genitiuus conſtructus cum relatiuo ponitur pro alio relatiuo.
Gradus ſicut aſsignantur in entibus realibus: ſic in entibus rationis. 12.a

295

H.

HAbitus intellectus ſunt ſine opere collatiuo eiuſdem. 17.b
Habitus ex frequentatis actibus generatur. ibid.
Habens à ſe potentiam actuam habet à ſe entitatem. 34.b
Hominem accidere animali quid ſit. 51.b
Humanitas aſſumpta à verbo quomodo ſit indiuiduum & non per ſe ſubſiſtens. 55.b

I.

IDem eſſe in actu & in potentia nō repugnat. 107.a
Idem prædicatum de ſeipſo quomodo diſtinguatur ex natura rei. 124.a
Identitas rationis cur requirat identitatem tam ex parte rei quàm intellectus, diſtinctio autem non ſic. 124.b
Identitas rationis num requirat actum collatiuum intellectus. 125.a
Identitas duplex actualis & fundamentalis. 125.a
Identitas rationis abſolutiſſima & quare. 125.b
Identitas in diuinis eſt aliquid poſitiuum. 126.a
Identitas rationis ponitur ab Ariſtotele. 127.a
Identitas formalis quid ſit & quænam diſtinguantur formaliter & quæ ſint eadem realiter. 204 205.
Identitas formalis perfectiſſima identitas. 213.b
Identitas vel diſtinctio realis requirit extrema poſita actu. 234.b
Identitas eſſentialis duplex. 248.b
Identitas ſe totis obiectiue minima identitas. 261.b

Ignis agens in aquam habet triplicem reſpectum. 41.*b*
In conceptis cum materia non eſt idem quod quid eſt cum eo cuius eſt, quo pacto intelligatur. 141.*b*
In quo modo dicendi per ſe ſint propoſitiones in quibus prædicantur per ſe inferiora de ſuis ſuperioribus. 162.
Inconueniẽtia in quę incidunt qui nullam prętet realem & rationis diſtinctionem admittunt. 5.*b*
Indiuiduum ſubſtantię quæ eſt in nobis an ſit indiuiduum ſapientiæ tranſcendentis, & quòd ſubſtantia dicatur de illis æquiuoce. 36.*b*
Indiuiduum apud Scotum quid ſit. 55.*a*
Inferius num ſit idem formaliter ſuperiori. 208.*b* & 214.*b* 209.*a*
Infinitas primæ cauſæ ſufficienter probata ab Ariſt. 34.*a*
Infinitas duplex. ibid.
Infinitas formalis, quid ſit & quotuplex. 35.*b*
Infinitas radicalis quid ſit, & de quo dicatur. ibid.
Infinitum à nullo poteſt excedi. 27.*a*
Infinitum duplex, in quantitate & in qualitate. 35.*a*
Infinitum non poteſt multiplicari. ibid.
Inhęrentia num ſit de ratione intrinſeca entis abſoluti. 249.*b*
Intellectio & volitio num ſint actiones, & cur. 45.*b*
Intellectio & volitio ad quam ſpeciem ſiue modum qualitatis pertineant. 45.*a*
Intellectus agit naturaliter, voluntas non naturaliter. 13.*a*

Intelle-

Intellectus coniuncti adęquatum obiectum quidditas rei ſenſibilis. 78.b
*Intellectus duplex agens & poſsibilis.f.*114.*a & quòd ſint duæ formalitates.* ibid.
Intellectus agens num cõcurrat ad intellectionẽ. 117.b
Intellectus agentis conditiones & munia quæ ſint. 118.*quòd ſit nobilior poſsibili. ibidem. & quòd dum abſtrahit & agit vniuerſale cõcurrit merè naturaliter & ſine cognitione.* ibid.
Intellectus poſsibilis duplex actiuus & paſsiuus. 118.b *abſolutè eſt perfectior agente.* ibid.
Intellectus intelligens rem aliter quàm ſit, num ſit falſus. 122.b & 123.a
Intelligere num ſit paßio. 47.a
Intelligentiæ multæ, prima excepta, carent potentia. 89.a
Intentiones ſecundæ quas cauſas habeant. 22.b
Intentiones imaginatæ non poſſunt mouere intellectũ. 119.a

L.

Locus à caſibus affirmatiuè valet in prædicatis eſſentialibus non autem in accidentalibus. 8.a

M.

Materia & forma quomodo non ſint in conceptu entis primò diuerſa, & ſi in realitate ſint. 54.b
Materia totius quid ſit & num ſit primò diuerſa à forma totius. 164.a & b

Mathematicus quomodo ſpeculatur quantitates. 193.b
Medium datur inter vniuocè & æquiuocè prædicari, & quod. 79.b
Medium in demonſtratione potiſſimæ, quodnam ſit. 141.b.
Modi intrinſeci in diuinis qui, & in creaturis qui. ibid.
Modos intrinſecos differre à ſuis quidditatibus negatiuè, quid ſit. 142.b
Modi intrinſeci poſiti ab Ariſtotele. 154.
Modos intrinſecos diſtinguere quidditates, quid ſit. 158.
Modi intrinſeci variant ſed non faciunt diſtinctionem eſſentialem. 157.b
Modus intrinſecus de ſe non dicit conceptum & quare. 86.b
Modus intrinſecus quid ſit & vnde dicatur. 142.
Modus intrinſecus num dicat formalitatem. 147.b 148.b
Modus intrinſecus in quo à ſua quidditate differat. 148
Modus primus dicendi per ſe, num habeat gradus ex Ariſtotele. 171.a *in quo differat à ſecundo.* 173.a
Modus intrinſecus duplex, vnus qui conſequitur eſſe ſpecificum, alius qui conſequitur eſſe indiuiduale. 247.b
Motus non eſt ad formam abſolutam. 44.a
Motus cur ſit ad ſex vltima prædicamenta & non ad quartum. 44.a b
Motus ſpecie diſtincti num poſſint continuari. 53.b
Motus & motum quando diſtinguantur ſubiectiuè, & quando non. 258 b
Multiplicato aliquo multiplicantur omnia quæ ſunt

de intrinſeca ratione illius, quomodo habeat eſſe verum in creatis & non in diuinis. 152.a

N.

Natura omnis num ſit ſapientia. 132.
Natura aliter à philoſopho, aliter à Theologo deſcribitur. 132.b
Natura de ſe eſt multiplicabilis, per accidens autem eſt inmultiplicabilis. 139.b 140.a
Neceſſarium duplex complexum & incomplexum, & quid ſint. 98.a
Neceſſarium incomplexum vnicum apud Theologos: plura ſecundum Philoſophos. 98.b
Negatio anteposita facit æquipollere ſuo contradictorio. 237.b
Notionalia alia poſitiua alia negatiua. 39.a
Notionales relationes vnde dicantur. ibid.
Notionalia inter ſe diſtinguuntur realiter. 245.a
Notitia duplex adæquata & inadæquata. 75.a
Notitia intuitiua duplex perfecta & imperfecta. 120.a
Notitia abſtractiua non poteſt cauſari ab obiecto vt habet eſſe cognitum. 133.a
Nullum imperfectum eſt cauſa perfectioris, quomodo intelligatur. 133.a & b
Num ſit neceſſum ponere intellectum poſsibilem. 118.b & 119.a
Num ad vniuocationem entis ad deum & creaturã, ſequatur deum eſſe compoſitum quod non: & quare. 156.b
Numerus quare ſit vniuocum & analogum ad ſuas

ſpecies. 73.a

O.

Obiectum intellectus noſtri duplex motiuum & terminatiuum. 15.a
Obiectum terminatiuum duplex, quod per ſe terminat & quod per alíud. ibid.
Obiectum in intellectu & ſpecies intelligibilis quomodo differant. 20.b
Obiectum intellectus tripliciter conſideratur. 82.b
Obiectum poteſt mouere & terminare intellectum. 133.b
Omne obiectum cuiuſlibet potentiæ habet vnitatem. 14.b
Omnia eſſe ad aliquid de duobus modis vel quidditatiuè & hoc eſt falſum, vel denominatiuè & hoc eſt verum. 105.b
Omnia in diuinis attributa ſunt idem ſe totis ſubiectiuè. 258.a
Oppoſitum poteſt prædicari de oppoſito in ſecundis intentionibus, non autem in primis. 126.b
Ordo eſſentialis inter ſpecies non inter indiuidua. 71.a
Ordo originis eſt quadruplex. 214.b
Ordo eſſentialis duplex ſecundum quid & ſimpliciter. 248.a 249.a
Ordo qualis inter ſubſtantiam, naturam, eſſentiam & quidditatem, & num vnum inferat aliud. 128.a

P.

Parmenidis & Meliſſi omnia vnum eſſe aientium opinio improbatur. 5.a b

Partes homogeneæ & etherogeneæ quid ſint. 54.b
Paſsio realiter identificatur ſuo ſubiecto. 180. *& cur non cauſetur à ſuo ſubiecto.* ibid.b
Paſsio quomodo poſsit dici cauſata à ſuo ſubiecto. 239.a
Paſsio inferioris num demonſtretur de ſuo ſuperiori. 177.a
Paſsiones entis & differentiæ vltimæ dicunt conceptū obiectiuum, & non qualitatiuum ſimul. 87.a
Paſsiones entis aliæ ſimplices, aliæ comunctæ. 11.a
Paſsionum entis datur ordo. 11.b
Paſsiones vnius & entis eædem ſunt. 30.a
Pater in diuinis principium Filij & non cauſa, & cur. 108.b
Pater prius eſt beatus quàm generet, quomodo debeat intelligi. 232.b
Perfectiſsimum duplex, in genere vel extra genus. 219.a
Perſonæ quot ſunt in diuinis tot ſunt ſubſiſtentiæ: nõ exiſtentiæ. 152.a
Perſonæ in diuinis num ſint idem ſe totis ſubiectiuè. 256.b
Plato & ſocrates in eſſe cognito & ideali realiter diſtinguebantur & quomodo. 58.b
Plato & ſortes num diſtinguantur realiter. 237.
Potentia cogitatiua ſecundum Auerroem eſt comparatiua. 18.b
Potentia infinita in duratione ſtat cum magnitudine. 33.b
Potentia infinita in virtute non ſtat cum quantitate molis. ibid.

Potentia mouendi, in via Ariſtotelis eſt neceſſariò coniuncta actui. 35.a
Potentia & actus ſunt eiuſdem generis, de potentia obiectiua intelligitur, & quare. 61. & 62.a
Potentia obiectiua in quo differat à potentia ſubiectiua. 63 b
Potentiæ animæ num ſint idem realiter inter ſe. 115.a b
Potentia aliqua executiua præter voluntatem, num detur. 216.b
Prædicamentum vndecimum num poni debeat. 48.b
Prædicamenta ſunt de eſſe eſſentiæ, & non de eſſe exiſtentiæ quo pacto debeat intelligi. 153.b
Prædicamenta per quid diſtinguantur, num per modos vel per quidditates. 148.a
Prędicatio denominatiua duplex propria& impropria. 179.b
Prædicatio quidditatiua quatuor habet gradus. 160.b *quidnam ſit.* 161.a b
Prædicationes & 2.modi ſolum ſunt per ſe, aliæ per accidens. 75.b
Prædicatio identica quid ſit. 182.
duplex in diuinis & in creaturis. 185.a
Prædicatio identica quid differat à prædicatione idĕticè identica. 185.b
Prædicatio denominatiua quid ſit & quot habeat gradus. 178.a & 179 a ex *Ariſtotele.* 181.b
Prædicatio formalis duplex formalis quidditatiua, & formalis ſimpliciter. 194.b
Prædicatio eſſentialis quid ſit & in quibus ſit. 199.b & *quas exigat conditiones.* 201.
Prædicatum aliquod ad hoc vt ſit tranſcendens quæ

299
requirantur. 65.a
Prædicatum vniuocum vniuocè dictum, poſitum ab Ariſtotele. 76.a
Prædicatum denominatiuum quomodo ſit aliquando prædicatum per ſe. 179.b
Prædicatum duplex actuale & potentiale. 263.a
Primitas duplex adæquationis & perfectionis, & quid ſint. 83.b
Primò diuerſa aliqua eſſe duobus modis ſumitur. 211.a
Primum mouens mouet à ſe. 34.b
Priora generatione ſunt poſteriora perfectione, quomodo non ſit vera in diuinis neque in diuerſis generibus. 219.a 230.ab
Prioritas multiplex perfectionis, generationis & naturæ. 218.a
Prioritas naturæ duplex poſitiua & priuatiua. 219.b
quomodo dicat perfectionem & imperfectionẽ. 202.a
in quibus ſit. 321 a
eſt duplex primò vt eſt præſuppoſitio huius ab hoc, alio modo vt eſt: à quo non conuertitur ſubſiſtendi conſequentia. 221.b
eiuſmodi ex Ariſtotele habentur. 221.b 222.a
Prioritas originis quid ſit. 223.a
Prius dicitur duobus modis primò in prædicando, ſecundò in præſupponendo. 188.b
Proceſſus in infinitum in diſtinctionibus ex natura rei non datur. 58.b
Profunditas Scoticæ diſciplinæ nonnullorum delicatulorum mentes obnubilat. 16.b
Propoſitio de vero contingenti, quare cõuertitur in contingens falſum. 100.b

Propoſitio, ſortes eſt homo an ſit per ſe. 167.
Propoſitio per ſe an inferat propoſitionem de omni. 168.a
Propoſitiones per ſe dantur quæ non ſunt neceſſariæ. 174.a
Propoſitio hæc eſſentia mouet, eſt vera, & eſſentia generat eſt falſa & quare. 198.b
Propoſitio filius eſt eſſentia an ſit vera. 201.
Propoſitio, nulla eſſentia diuina diſtinguitur formaliter ab eſſentia diuina quo pacto ſit regulanda. 207.a
Propria paſſio eſt realiter ens ſed non formaliter, & quod ſit diſcrimen. 67.b
Propria paſſio cuiuſque rei, in quo ſit prædicamento. 178.b
Proprietas notionalis & perſonalis quid ſit & quod inter illas diſcrimen. 39.a

Q.

QVantitas duplex alia molis alia virtutis. 26.a
Quantitas vigoris poteſt demonſtrari de quidditate vltimate abſtracta, in ſecundo ſigno. 30.a
Quantitas in Euchariſtia num ſit ſubiectum vltimum qualitatis. 252.b
Quantum & non quantum modi intrinſeci entis. 25.b
Quæ diſtinguuntur realiter & quæ non. 251.b 252.a
Quæ requirantur ad inferendam diſtinctionem ex natura rei. 135.b & 136.a
Quæ ſint idem ratione & quæ ratione diſtinguantur. 122.a
Quæcunque ſunt eadem vni tertio: illa ſunt eadem in-

ter ſe quomodo debeat intelligi. 191.

Quæcunque diſtinguuntur in ſuperiori diſtinguuntur & in inferiori, quomodo ſit verum. 238.a

Quæſtio principalis per totum hoc opus tractata quare & ad quid moueatur. 5.a

Quidditas omnis eſt prior ſuo modo. 28.b

Quidditas in vltima abſtractione nec diſtinguitur nec non diſtinguitur à ſuo modo formaliter. 29.b

Quidditas quomodo perfectè vel imperfectè concipitur. 144.a

Quidditatiuum ſex modis capitur. 134.b & 135.a ex Ariſtot. 137.b

Quidquid conpetit ſuperiori competit & inferiori, quo pacto ſit verum. 140.

Quodlibet poſitum in genere prædicamentali eſt compoſitum ex materia & forma, quomodo debeat intelligi. 96.b

Quot modis dicitur vnum oppoſitorum tot modis & alterum quo pacto ſit vera. 101.a

R.

Ratio propria duplex. 18.b ad formandas ſecundas intentiones requiſita, quæ. 21.b

Ratio capitur quatuor modis. 114.a relatio num poſſit eſſe per actum rectum intellectus. 120.a & b

Ratio ratiocinans & ratio ratiocinabilis quid ſint & in quo differant. 122.b

Ratio quidditatiua in quo differat à ratione quidditatiua & formali. 146.a

Ratio quidditatiua pōt cōuenire habētib. conceptū cōmu

nem quidditatiuum & qualitatiuum quo pacto debet ſumi. 158.

Ratio in ſe falſa quid ſit. 175.*b*

Rationale & rationalitas in quo differant. 88.*b*

Rationale duobus modis capitur primò pro parte formali, ſecundò pro aptitudine ratiocinandi. 161.*a*

Rationalitas quomodo includat ens quidditatiuè, rationale non niſi denominatiuè. 211.*b*

Ratione alia conditus homo & alia equus, quo pacto intelligatur. 59.*a*

Rationes Scoti quæ vniuocationem entis probat, num concludant. 68.*a*

Relatio realis debet habere extrema realia. 24.*a*

Relationes originis nullam dicunt perfectionem neque imperfectionem. 27.*a*

Relatio in creaturis eſt finita & quanta. 27.*b*

Relationum aliæ intrinſecus aduenientes aliæ extrinſecus. 37.*b*

Relatio nulla realis poteſt de nouo fundari in deo. 42.*b*

Relationes quæ de nouo adueniunt deo, ſunt relationes rationis. 42.*a*

Relatio duplex actualis & potentialis: & quæ relatio exigat terminum à fundamento diſtinctum. 63.*b*

Relatio in diuinis quomodo dicatur modus rei & non res. 91.*a*

Relationes quæ identificentur ſuis fundamentis, & quæ non. 102.*a*

Relatio omnis poſterior ſuo fundamento. 105.*b*

eſt eadem fundamento ſine cuius termino fundamentum eſſe non poteſt, quomodo ſit vera. 105.106.*a*

Relatio omnis habet duas habitudines & quas. 106.*b*

Relatio omnis denominat ſuum fundamentum. ibid.
Relatio realis debet eſſe inter extrema realia, de quibus ſit verum. 107.*b*
Relatio non poteſt ſeparari à ſuo fundamento & cur. 109.
Relatio nihil poteſt cauſare. 134.
Relatio realis duplex, completa & incompleta. 159.*a*
Relatio num poſſit abſtrahi à termino ſicut abſtrahitur à fundamento. 196.*a*
Relationem omnem primi modi denominat e vtrunque extremum, quo pacto debeat intelligi. 214.*a*
Relatio in diuinis duplex communis & propria. 215.*a*
Res vnde dicatur, & quotupliciter. 2.*b*
Res ſubſiſtens quid ſit. 3.*b*
Res exiſtens, quid & quomodo in quolibet prædicamento reperiatur. 4.*a*
Res exiſtens in plus ſe habet quàm ſubſiſtens. ibid.
Res numero eadem poteſt poni in diuerſis categoriis. 10.*b*
Res quot modis capiatur. 56.*b vt venit à ratus, rata, ratum quot modis ſumatur.* 57.*a*
Res in diuinis dupliciter ſumitur eſſentialiter & perſonaliter. 223.*b*
Reſpectus rationis acquiruntur ſine aliqua nouitate abſoluti in fundamento. 23.*a*
Reſpectuum intrinſecus aduenientium & extrinſecus, quænam ſit differentia. 44.*a*
Reſpectus ad extra quòd non ſint perfectiones quidditatiuæ ſed denominatiuæ. 149.*b*
Reſpectus extrinſecus, & intrinſecus aduenientes quid ſint. 40.*b*

Reſpectus extrinſecus aduemens quare ſic dicatur. 41.a
Reſpectus intrinſecus adueniens præcedit reſpectum extrinſecum. 42.a
Ridere an ſit terminus riſibilitatis. 106.b

S.

SApientia noſtra eſt indiuiduum ſapientiæ tranſcẽdentis & limitatę: & de duplici ſubalternatione in genere & extra genus. 81.a
Sapientia tranſcendens non eſt paſſio entis. 81.b
Scientia quas habeat cauſas. 7.b
Scientia poteſt haberi de re non exiſtente. 16.a
Scientia dicitur ęquiuòcè de ſcientia dei & noſtra. 39.b
Scientia abſtrahit ab exiſtentia. 150.b
Scientiam de deo quomodo poſsimus habere pro ſtatu iſto. 153.
Scotus in quo ſenſu concedat inhærentiam eſſe genus ad nouem prædicamenta. 84.a
Secunda intentio non eſt comparatio paſſiua formaliter ſed conſequutiuè. 23.b
Secundæ intentiones non poſſunt cauſari à Deo neque à brutis. 24.b
Secundæ intentiones non poſſunt cauſari à chymera: etſi à partibus chymeræ poſsint. 25.a
Secundarum intentionum gradus triplex. ibid.
Secundæ intentiones poſitæ ab Ariſtotele in omnibus categoriis & quomodo. 49.a
Senſus communis eſt potentia comparatiua & quare. 18.b

Simplicitas non dicit negationem. formaliter, licet dicat ex conſequenti. 91.*a*
Singularia ſunt reiicienda ab arte quo pacto intelligatur. 168.*a & b.*
Sortem in potentia obiectiua & in eſſe exiſtentiæ eſſe eiuſdem ſpeciei, quo pacto debeat intelligi. 62.*a*
Sortes eſt, quomodo ſit propoſitio æterna. 168.*a*
Species qualitatis aſsignatæ ab Ariſtotele in prædicamentis non ſunt propriæ ſpecies ſed modi qualitatis. 10.*a*
Species intelligibilis duplex cauſata & infuſa. 22.*a*
Species ſunt ſicut numeri, quo pacto intelligatur. 72.*a*
Spiratione actiua nulla perſona conſtituitur. 39.*a*
Subalternatio duplex in genere & extra genus. 40.*a*
Subiectum an cauſa materialis ſcientiæ dici poſsit. *ibid.b*
Subiectum phyſicę, mathematicæ & metaphyſicæ idem. 10.*b*
Subiectum idem quomodo ad diuerſas ſcientias contrahatur. *ibid.*
Subſtantia à ſe, per ſe, & ad ſe, poſita ab Ariſtot. 51.*a*
Subſtantiæ partes quotuplices ſint. 52.*b*
Subſtantia etſi prædicatur de partibus ſubiectiuis, non tamen de integralibus & eſſentialibus. 52.*b*
Subſtantia diuiditur in ſubſtantiam & formam, ergo ſubſtantia prædicatur de illis quidditatiuè, num valeat conſequentia. 54.*a*
Subſtantiæ analogia quid ſit. *ibid.*
Subſtantiæ pars eſt ſubſtantia, num ſit vera propoſitio in ſubſtantiis homogeneis & heterogeneis. 55.*a*

Subſtantiales formæ quomodo non ingrediuntur directè prædicamentum. 54.a
Subſtantia quot modis capiatur. 47.b
Subſtantiua nomina in diuinis, duobus modis enunciātur. 184.a
Superius & inferius num diſtinguantur ex natura rei. 139.

T.

TErminus formaliter quot modis capitur. 38.a
Terminus formaliter in definitione abſoluti & reſpectiui quomodo capitur. 38.b
T*otum homogeneum & totum vniuerſale num in eodem poſſint concurrere.* 56.a
T*otū num diſtinguatur realiter à ſuis partibus.* 239.b
T*otum eſſentiale diſtinguitur realiter à ſuis partibus.* 240.a & b.
T*otum integrale diſtinguitur realiter à ſuis partibus.* 241.b
T*otum quantitatiuum realiter à ſuis partibus diſtinguitur.* 242.a
T*otius multiplices acceptiones.* 243.a
T*otum habet aliam exiſtentiam à partibus.* 247.a
T*ractatus formalitatum quę ſit cauſa efficiens, quæ finalis, & quod ſubiectum.* 7.b
T*ractatus iſte, cur potius formalitates quàm realitates inſcribatur.* 8.a

V.

VIa contradictionis potior modus ad probandam diſtinctionem. 124.b
Vnitas maior infert minorem. 113.
Vnitas multiplex, aggregationis, ordinis, per accidēs,

ex principiis eſſentialibus, ſimplicitatis, formalis. 201.a habentur ex Ariſtot. 203.a
Vnitas ſimplicitatis, perfectior vnitate formali. 214.b
Vniuerſalia ſunt in rebus per indifferentiam & non exiſtentiam. 21.a
Vniuerſale quot modis capitur. 21.b
Vniuerſale contrahitur ad ſingulare per materiam metaphyſicam. ibid.
Vniuocatio duplex tranſcendens & limitata, & quid ſint. ibid.
Vniuocatio duplex rei & ſigni. 70.a
Vniuocationis tres ſpecies, Phyſica, logica & methaphyſica & quid ſint. 71.a
Vniuocationis quatuor gradus per quos vniuocum ad ſua vniuocata deſcendit. 71.& 72.
Vniuocatio entis ad ſubſtantiam & accidens vt ſit minima. 73.a & b
Vniuocatio non datur penes intellectum diſtinctè concipientem etſi apud confuſè concipientem datur. 74.a & 31.a
Vniuoca prædicatio non ſolum eſt in primo modo dicendi per ſe, ſed & in ſecundo. 75.b
Vniuocatio tranſcendens & limitata poſita ab Ariſt. 77.a
Vniuocum prædicatum & vniuocè prædicari quid ſit, & in quo differant. 64.a
Vniuocum logicum ſtat cum æquiuoco phyſico. 71.a
Vnum capitur quinque modis. 109.b
Vnitas duplex, rei & rationis. 110.a

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Errata ſic corrigito.

Fol.1.a li.pen.igitur.legē ideo.ibid.b li.20.le.dicit.f.2.a li.6.poſt comiſ i le.ab. f.3.a li.20.le.tam f.5. li.18.le. Aegidiani.fo.7.a. li.7.p(oſt) ſ. Metap.adde tex.19.f.11.b.li.14.le.potentias.f.23.b. lin. 1.poſt ſit.dele, eſt.f.25.a.li.9.le.eſt eſſe.f.27.a.li.23.le. aliud.f.30. a.li.4.le.in quoſ..50.a.lin.22.le hoc in f.55.b.lin.11.le.ſuppoſitata.f.59.b.li.7.le.creandi.fo.60.b.lin.2.le.vbi.f.62.b. lin. 27. le. ſunt f.67.a.li.penult.le poſitiuum.f.69.a.li.25.le.per.f.72.a.lin. 9.in 2.phyſ.te.in 7.f.74.a lin.penult.le.conceptus.f.76.a.li.9.le. Deo fo.79.a lin.1.le.quia.f.80.lin.17.le.albē.f.83.a.li.8.nota errorem, nā poſt dictionem ſermo debuit contextui inſeri, quod ſeorſim in margine eſt.ibid.li.22.vbi eſt ſignificantes, le. dignificantes & lin.32.marg.poſt adæquationem,adde & eſt,&c.f.92. a lin. 8.le.cap.le.comm.lin.23.le.primi.f.93.a li.27. le. ſimpliciter.li.vlt.le.ſ.itur.f.97.a li.7. le. compoſita. f.106.b.li. 5. le. identificantur.f.107.a.lin.14.le.ſecundi.f.110.b li. penult. le. dicuntur.f.114.a lin.11.comm.8.le.18.f.116.b lin.1.le.eſſet fo.117. b.li.24.marg. Ariſtot.le. Aphrodiſ.f.12 .b.li.4.le.tertii.f.125. b.li.11.le.negatiuum.f.143.b lin.2.81.le.8.primi.f.160.a lin.1. le.hic.& idem li. 4.f.161.b lin.3.le.comm.f.164.a lin.19.q.adde. 2.f.173.a li.12.le.primus ibid.b li 14. le. cùm.lin.18.le.primus.f. 174.li.24.vult.obmittenda eſt tota ſequens li.25.cum pri.dictione 26.puta calefacit,quæ omnino ſuperfluunt.f.181.b lin. 29.le. quartū gradū.f.1 6.a li.11.le.permiſ iuè li.26,le.falſiſſima li.27. le.diſcurre.f 188.a li.3.poſt omnem, adde moleſtiam.f.202.a li.7. le.caſuali.f.207.a li.2.le.nugatio.f.209.b li.27.ibidemque.b li.5. le.extra f.217.li.18.le.eſſe f.219.20.le.multiplex.f.220.li. 10.le. qui.f.227.a li.4 le.ad f.228.li.4.le.ſecundum.f.232.li.15.le.præſcindit.f.235.li 2 .b le.prædicamenti.f.240.b. li.16. leg.natura f.242.b li.21.leg.ſic f.243.b le.in primo phyſico f.245.b li. 26.le. exiſtentia.f.242.b li.1. le. dicantur ibidem.li.25. le.ſubſtantia. f.250.li.8.le.f.74.ibid.li.14.le.fortis f.254.b li.8.expungendum,non.f.257.b.li.14.le.aliqua.f.263,b li.1.idem omnia idem genere.le. idem genere f.272.b .li.23.le.diſtinctio.

PANDIMIGLIO
21 DIC. 1970
LEG - ROMA